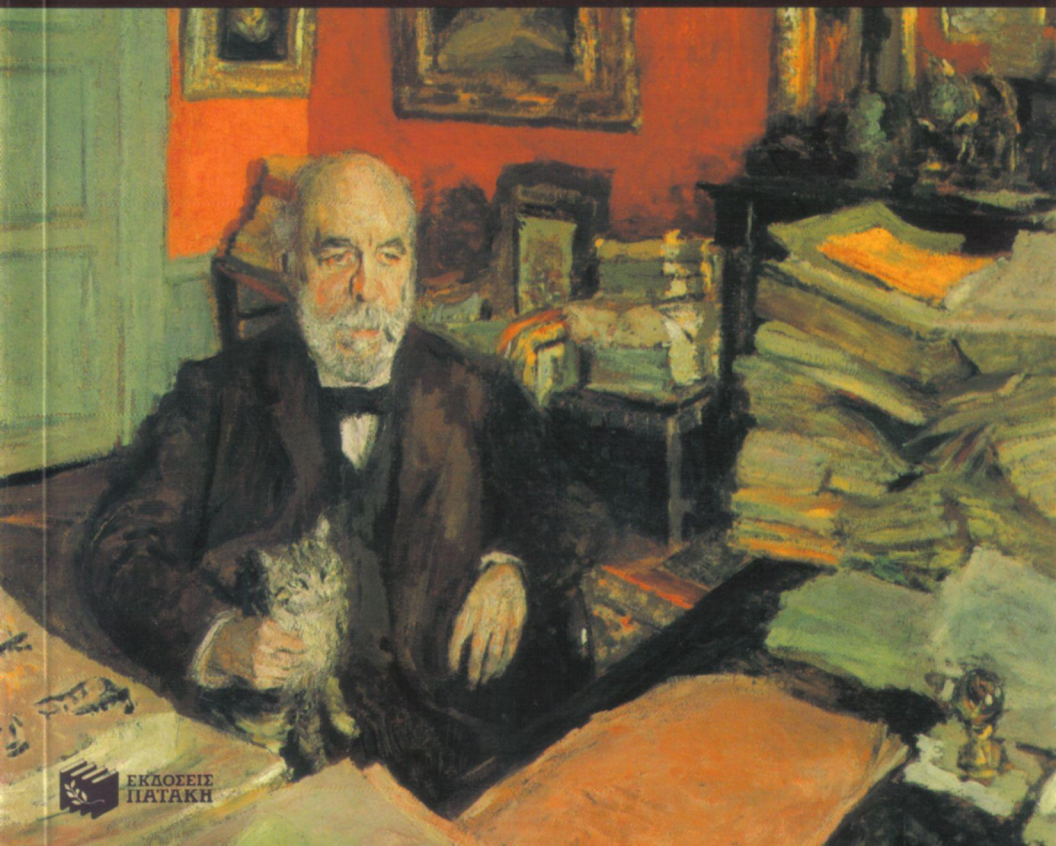

Κλασικά Κείμενα

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ
Διηγήματα
και Μονόπρακτα

ΜΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ

Μετάφραση Βασίλης Ντινόπουλος, Γιώργος Τσακνιάς

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ

Μια επιλογή

Μετάφραση

ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύονται απολύτως οι άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Ο Γιώργος Τσακνιάς έχει μεταφράσει τα διηγήματα
«Το βιολί του Ρότσιλντ», «Η νύστα», «Η ιτιά».
«Περιπτώσεις "Mania Grandiosa"» και «Στην εξορία»
Οι μεταφράσεις των υπολοίπων κειμένων είναι
του Βασίλη Ντινόπουλου.

Εκδόσεις Πατάκη — Ξένη λογοτεχνία / Κλασικά κείμενα
Άντον Τσέχοφ, *Διηγήματα και μονόπρακτα. Μια επιλογή*
Μετάφραση Βασίλης Ντινόπουλος, Γιώργος Τσακνιάς
Σύνθεση εξωφύλλου Βασιλική Καρμίρη
Στοιχειοθεσία-σελιδοποίηση Αγγελική Κουτσούκου
Φίλιμ Παναγιώτης Καπένης
Μοντάζ Παναγιώτης Σαράτσης
Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΕ (Εκδόσεις Πατάκη) 1997, 1998
Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούνιος 2004
(Κ.Ε.Τ. 4577 - Κ.Ε.Π. 605/04)
ISBN 960-16-1203-3

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΒΑΛΥΤΕΣΙΟΥ 14,106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000 - FAX: 210.36.50.069
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 65,106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.11.740 - 210.38.11.850 - FAX: 210.38.11.940
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚ/ΜΑ: Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122,563 34 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54-5
Web site: <http://www.patakis.gr> · e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Πρόλογος</i>	9
---------------------------	---

Α'

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ψυχούλα	15
Το στοίχημα	39
Το βιολί του Ρότσιλντ	55
Χαμελαίων	75
Γυναίκα χωρίς προκαταλήψεις	83
Οι εχθροί	93
Αίσιο τέλος	119
Η νύστα	129
Η ιτιά	141
Περιπτώσεις «Mania Grandiosa»	151
Στην εξορία	157

Β'

ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ

Η επέτειος	177
Η αρκούδα	203
Οι βλαβερές συνέπειες του καπνού	231
Πρόταση γάμου	241

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Άντον Πάβλοβιτς Τσέχοφ (1860-1904) γεννήθηκε στην πόλη Ταγκανρόγκ, λιμάνι της Αζοφικής Θάλασσας. Ήταν φτωχής οικογένειας και στα παιδικά του χρόνια έζησε με στερήσεις. Είχε σκληρό και αυστηρό πατέρα, δραστήριο όμως και ταλαντούχο άνθρωπο. Η μητέρα του ήταν καλοσυνάτη γυναίκα με πολλά ψυχικά χαρίσματα. Η φτώχεια και ο αυταρχισμός του πατέρα του — έδερνε πολλές φορές τα παιδιά του — είναι οι λόγοι που η παιδική ηλικία παρέμεινε στη μνήμη του Τσέχοφ μια οδυνηρή ανάμνηση.

Μετά τις γυμνασιακές σπουδές πέτυχε στην ιατρική σχολή του πανεπιστημίου της Μόσχας, απ' όπου αποφοίτησε το 1884 ως πτυχιούχος γιατρός. Άσκησε την ιατρική και δεχόταν, κατά κανόνα χωρίς αμοιβή, πολλούς ανθρώπους των γραμμάτων, όχι όμως για πολύ καιρό. Βαθμιαία η λογοτεχνία γίνεται η βασική υπόθεση στη ζωή του. Ήταν λεπτός ψυχολόγος και αυθεντία λακωνικής ακρίβειας, συνδυάζοντας με το δικό του ιδιότυπο τρόπο το χιούμορ με το λυρισμό. Διερευνά σε βάθος τα μυστικά της ανθρώπινης ψυχής και ξεσκεπάζει τα πραγματικά κίνητρα των χαρακτήρων στα έργα του.

Η στερημένη ζωή της νιότης του και ο φόρτος της

δουλειάς δεν πέρασαν χωρίς ν' αφήσουν σημάδια. Από τα είκοσι πέντε χρόνια του άρχισε να κάνει αιμοπτύσεις. Αυτό δεν τον εμποδίζει να εργάζεται, γιατί πίστευε ότι η ευτυχία στον άνθρωπο —αν, όπως έλεγε, υπάρχει— έρχεται μόνο με την εργασία. Οι αναλυτές και μελετητές του έργου του λένε: «Ο Τσέχοφ είναι πολύ αγαπητός στο ρωσικό λαό από τη βαθιά και συνειδητή πίστη του ότι η ομορφιά της ζωής μπορεί και πρέπει να πηγάζει μόνο μέσα από την εργασία». Αγωνιζόταν ακούραστα εναντίον της δουλείας, της βίας, και για την ελευθερία της προσωπικότητας του ατόμου. Από τα τέλη ακόμα του 19ου αιώνα το όνομά του ήταν γνωστό σε πολλές χώρες του κόσμου.

Το δημιουργικό του έργο είναι τεράστιο. Το 1884 είχε ήδη δημοσιευθεί η πρώτη συλλογή διηγημάτων του. Από το 1892 μέχρι το 1897 μένει με την οικογένειά του στο χωριό Μελίχοβο (60 χμ. από τη Μόσχα). Προσφέρει εδώ βοήθεια ως γιατρός στους χωρικούς και στην ανέγερση νοσοκομείου για παιδιά. Μεγάλο μέρος του χρόνου του αφιερώνει στη λογοτεχνική του εργασία.

Από το 1896 άρχισε τη συγγραφή θεατρικών έργων. Τα πιο γνωστά είναι «Ο Γλάρος», «Ο θείος Βάνια», «Οι τρεις αδελφές», «Ο Βυσσινόκηπος».

Πολύ γνωστά είναι και τα μονόπρακτα έργα του «Η επέτειος», «Η αρκούδα», «Οι βλαβερές συνέπειες του καπνού», «Πρόταση γάμου».

Η υπόθεση στα έργα του είναι απλή. Ο ίδιος έλεγε ότι στη σκηνή όλα πρέπει να είναι τόσο απλά και τόσο σύνθετα όπως και στη ζωή. Εκ πρώτης όψεως

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ

οι ήρωες των τσεχοφικών έργων συμπεριφέρονται με απλότητα, μιλώντας συχνά με ευκολονόητες και συνηθισμένες λέξεις. Πίσω όμως από τις λέξεις αυτές κρύβεται ένας ολόκληρος κόσμος από αισθήματα, σκέψεις και ανησυχίες.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Α'

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό *Οικογένειά* το 1899. Το διήγημα είχε μεγάλη αναγνωστική επιτυχία. Η εικόνα ωστόσο της ηρωίδας προκαλούσε ενίοτε στους αναγνώστες πολλές αντιφάσεις. Με τα καλύτερα λόγια εκφράστηκε για το διήγημα και για την εικόνα της ηρωίδας ο Λέον Τολστόι. Η κόρη του Τατιάνα έγραψε στον Τσέχοφ στις 30 Μαρτίου 1899: «Η "Ψυχούλα" σας είναι μαγεία. Ο πατέρας τη διάβαζε φωναχτά τέσσερις βραδιές στη σειρά και λέει ότι έμαθε πολλά απ' αυτό το διήγημα».

Η Όλενκα, κόρη του συνταξιούχου σύνεδρου 8ης τάξεως Πλεμιάνικοφ, καθόταν συλλογισμένη στο μικρό κατώφλι του σπιτιού της. Έκανε ζέστη κι οι μύγες κολλούσαν ενοχλητικά επάνω της. Της άρεσε πολύ να συλλογίζεται και δεν κατάλαβε για πότε νύχτωσε. Από τ' ανατολικά πλησίαζαν σκούρα σύννεφα φορτωμένα βροχή, κι έρχονταν πού και πού ψιχάλες.

Στη μέση του προαυλίου στεκόταν όρθιος ο Κουκίν, θεατρώνης επιχειρηματίας του υπαίθριου κέντρου διασκέδασης «Τιβολί». Έμενε κι αυτός εδώ, στην πτέρυγα, και κοίταζε τώρα ψηλά στον ουρανό.

— Πάλι! λέει αγανακτισμένος, πάλι θα βρέξει! Κάθε μέρα βροχή, βροχή — σαν να το κάνει επίτηδες! Θηλιά στο λαιμό! Χρεοκοπία! Κάθε μέρα χασούρες, φοβερές χασούρες!

Σήκωσε τα χέρια χτυπώντας ελαφρά τις παλάμες και συνέχισε γυρίζοντας προς την Όλενκα:

— Αυτή, που λέτε, είναι η ζωή μας, Όλγα Σεμιόνοβνα. Για κλάματα! Δουλεύεις, προσπαθείς, βασανίζεσαι, τα βράδια δεν κοιμάσαι, σκέπτεσαι συνέχεια πώς να παρουσιάσεις κάτι καλύτερο, κι όλ' αυτά γιατί; Από τη μια μεριά, το κοινό είναι αστοί-

χειώτο, παράλογο. Του προσφέρω την πιο καλή οπερέτα, φαντασμαγορικό θέαμα, θαυμάσιους τραγουδιστές... αλλά μήπως του χρειάζονται αυτά; Καταλαβαίνει τίποτα; Φαρσοκωμωδία θέλει! Δώσ' του χυδαιότητα, δώσ' του προστυχιά! Από την άλλη, κοιτάξτε τον καιρό: σχεδόν κάθε μέρα βρέχει. Απ' τις δέκα Μαΐου βρέχει ασταμάτητα μέχρι το τέλος Ιουνίου. Πραγματική φρίκη. Πώς να έρθει ο κόσμος; Εγώ όμως πληρώνω το νοίκι, πληρώνω τους καλλιτέχνες.

Την άλλη μέρα, κατά το βραδάκι, πλησίαζαν πάλι τα σύννεφα και ο Κουκίν είπε μ' ένα υστερικό χαχανητό:

— Λοιπόν, ας βρέξει! Ας βρέξει κι ας πλημμυρίσει όλος ο τόπος, μαζί του κι εγώ! Ας μη χαρώ την ευτυχία, ούτε σ' αυτόν ούτε στον άλλο κόσμος! Το προσωπικό θα με στείλει στα δικαστήρια! Ποια δικαστήρια; Ακόμα και στα κάτεργα θα με στείλει, στη Σιβηρία! Ακόμα και στην κρεμάλα! Χα, χα, χα!

Και την τρίτη μέρα τα ίδια...

Η Όλενκα άκουγε τον Κουκίν χωρίς να μιλάει, σοβαρή, και πού και πού στα μάτια της έρχονταν δάκρυα. Οι ατυχίες του, τελικά, τη συγκινούσαν κι ένιωθε αγάπη απέναντι του. Ήταν κοντός, αδύνατος, με χλωμό πρόσωπο και καλοχτενισμένους κροτάφους, κι όταν μιλούσε, με κείνη την αδύνατη και λεπτή φωνή του, στράβωνε το στόμα. Στο πρόσωπό του ήταν πάντοτε ζωγραφισμένη η αγανάκτηση, ωστόσο στην Όλενκα ξυπνούσε ένα πραγματικό και βαθύ αίσθημα. Αυτή πάντοτε και μόνιμα αγαπούσε κάποιον. Δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς. Πρώτα

αγαπούσε τον μπαμπά της, ο οποίος τώρα καθόταν άρρωστος στην πολυθρόνα σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο αναπνέοντας βαριά. Αγαπούσε τη θεία της, η οποία κάπου κάπου, μια φορά στα δυο χρόνια, ερχόταν από το Μπριανσκ. Νωρίτερα ακόμα, όταν φοιτούσε στο προγυμνάσιο, αγαπούσε το δάσκαλό της των γαλλικών. Ήταν μια ήσυχη, καλόψυχη κοπέλα με τρυφερό κι άκακο βλέμμα, γεμάτη υγεία. Κοιτάζοντας τα παχουλά ροδοκόκκινα μάγουλα, τον απαλό άσπρο λαιμό με τη μαύρη ελιά, το καλοσυνάτο απονήρευτο χαμόγελο στο πρόσωπό της όταν άκουγε κάτι ευχάριστο κι ωραίο, οι άντρες σκέπτονταν: «Τι καλή που είναι...» και χαμογελούσαν κι αυτοί. Όσο για τις κυρίες που την επισκέπτονταν, δεν μπορούσαν να συγκρατηθούν και, ξαφνικά, πάνω στην κουβέντα, της έπιαναν το χέρι και της έλεγαν μ' ένα ξέσπασμα ευχαρίστησης:

— Ψυχούλα!

Το σπίτι, στο οποίο έμενε από τότε που γεννήθηκε και το οποίο στη διαθήκη ήταν γραμμένο στο όνομα της, βρισκόταν στην άκρη της πόλης, στο μικρό καταυλισμό των Τσιγγάνων, κοντά στο κέντρο «Τιβολί». Τις νύχτες άκουγε που έπαιζε η μουσική, άκουγε πώς έσκαζαν με κρότο οι φωτοβολίδες και φανταζόταν τον Κουκίν να δίνει μάχη με τη μοίρα του και να ορμά να κατατροπώσει το μεγαλύτερο εχθρό του — την αδιαφορία του κοινού. Ένωθε να πιάνεται γλυκά η ψυχή της, έμενε ξάγρυπνη και λίγο πριν ξημερώσει, όταν αυτός γυρνούσε στο σπίτι, χτυπούσε απαλά στο μικρό παράθυρο της κρεβατοκάμαρας και, αφήνοντας να φαίνεται μέσα από τις

κουρτίνες μόνο το πρόσωπο και ο ένας της ώμος, του χαμογελούσε με τρυφερότητα...

Της έκανε πρόταση γάμου και στεφανώθηκαν. Όταν κοίταζε το λαιμό και τους μεστούς, γεμάτους υγεία ώμους της, χτυπούσε τα χέρια κι έλεγε:

— Ψυχούλα!

Ήταν ευτυχισμένος, αλλά, με τη βροχή που έπεφτε τη μέρα του γάμου και συνέχισε να πέφτει και τη νύχτα, η έκφραση της αγανάκτησης δεν έσβησε απ' το πρόσωπό του.

Μετά το γάμο περνούσαν καλά. Αυτή καθόταν στο ταμείο, φρόντιζε να υπάρχει τάξη και καθαριότητα σ' όλο τον υπαίθριο χώρο, έγραφε τα έξοδα και πλήρωνε το προσωπικό — τα ροδοκόκκινα μάγουλα της, όπως και το καλό κι απλοϊκό χαμόγελο που ακτινοβολούσε, τα 'βλεπες μια στο παραθυράκι του ταμείου, μια στα παρασκήνια και μια στον μπουφέ. Στους γνωστούς της έλεγε ότι το πιο υπέροχο, το πιο σημαντικό και αναγκαίο πράγμα στον κόσμο είναι το θέατρο κι ότι μόνο αυτό δίνει την αληθινή ευχαρίστηση, τη μόρφωση και την ανθρωπιά.

— Το κοινό, όμως, καταλαβαίνει απ' αυτά; έλεγε. Το κοινό θέλει φαρσοκωμωδία! Χθες βράδυ είχαμε τον «Φάουστ απ' την ανάποδη»* και όλα σχεδόν τα θεωρεία ήταν άδεια. Αν εγώ κι ο Βανούλης ανεβάζαμε καμιά χυδαιότητα, πιστέψτε με, το θέα-

---

* Ρωσική ονομασία της οπερέτας «Ο μικρός Φάουστ» του Γάλλου συνθέτη Ερβέ (1825-1892), που παρουσιάστηκε σαν παρωδία της όπερας «Φάουστ» του Σαρλ Γκουνό (1818-1893).

τρο θα ήταν φίσκα... Αύριο εγώ κι ο Βανούλης ανεβάζουμε τον «Ορφέα στον Άδη»*, ελάτε.

Ό,τι έλεγε για το θέατρο και τους ηθοποιούς ο Κουκίν, το επαναλάμβανε κι η ίδια. Όπως αυτός, έτσι κι αυτή περιφρονούσε το κοινό για την αδιαφορία που έδειχνε στην τέχνη και για την αμάθεια του, ανακατευόταν στις πρόβες, διόρθωνε τους ηθοποιούς, νοιαζόταν για την καλή διαγωγή των μουσικών, κι όταν η κριτική στην τοπική εφημερίδα ήταν επιτιμητική, έκλαιγε και πήγαινε στη σύνταξη για να ζητήσει εξηγήσεις.

Οι ηθοποιοί την αγαπούσαν κι έλεγαν «εγώ κι ο Βανούλης» και «εγώ κι η Ψυχούλα». Αυτή τους συμπονούσε, τους δάνειζε μικροποσά, κι αν τύχαινε να την ξεγελάσει κανένας κατεργάρης, έκλαιγε κρυφά και σιωπηλά. Στον άντρα της δεν έκανε κανένα παράπονο.

Το χειμώνα πέρασαν καλά. Νοίκιασαν ένα θέατρο στην πόλη για όλη την περίοδο και το έδιναν για μικρά διαστήματα πότε σε κάποιο θίασο της Ουκρανίας, πότε σε κανέναν ταχυδακτυλουργό και πότε σε ντόπιους ερασιτέχνες. Η Όλενκα πάχαινε κι έλαμπε ολόκληρη από ευχαρίστηση. Ο Κουκίν όμως αδυνάτιζε, το πρόσωπό του κιτρίνιζε και παραπονιόταν για τα φοβερά του χρέη, παρ' όλο που οι δουλειές όλον το χειμώνα δεν πήγαν και τόσο άσχημα. Τις νύχτες έβηχε, κι αυτή του έδινε να πει χυμό από βατόμουρα και του έβραζε αρωματικά άνθη φιλύ-

* Οπερέτα του Γάλλου συνθέτη Ζακ Όφενμπαχ (1819-1889), η οποία παίχτηκε για πρώτη φορά στη Ρωσία το 1865.

ρας, του έκανε εντριβή με κολόνια και τον τύλιγε με τις απαλές εσάρπες της.

— Τι έξοχος που είσαι μαζί μου! έλεγε με απόλυτη ειλικρίνεια, χαϊδεύοντας τα μαλλιά του. Είσαι τόσο καλός!

Τη Μεγάλη Σαρακοστή εκείνος πήγε στη Μόσχα για να βρει και να συγκροτήσει ένα θίασο. Αυτή δεν μπορούσε να κοιμηθεί μόνη και καθόταν συνεχώς στο παράθυρο κοιτάζοντας τα αστέρια. Σκεπτόταν τότε ότι μοιάζει με τις κότες, οι οποίες δεν κοιμούνται κι αυτές όλη νύχτα κι είναι ανήσυχες όταν στο κοτέτσι δεν υπάρχει πετεινός. Ο Κουκίν καθυστέρωσε στη Μόσχα και της έγραψε ότι θα γυρίσει τη Μεγάλη Εβδομάδα. Στα γράμματα του έδινε διάφορες εντολές σχετικά με το «Τιβολί». Τη Μεγάλη Δευτέρα όμως, αργά το βραδάκι, ακούστηκε ξαφνικά ένας δυσοίωνος χτύπος στην εξώπορτα. Κάποιος χτυπούσε την πορτούλα σαν να χτυπούσε βαρέλι: Μπουμ! μπουμ! μπουμ! Μισοκοιμισμένη, σέρνοντας τα ξυπόλυτα πόδια της στις μικρές λακκούβες, η μαγείρισσα έτρεξε ν' ανοίξει.

— Ανοίξτε, κάντε μου τη χάρη! ακούστηκε μια βαθιά μπάσα φωνή πίσω απ' την εξώπορτα. Έχετε τηλεγράφημα!

Η Όλενκα έπαιρνε κι άλλες φορές τηλεγραφήματα απ' τον άντρα της, αλλά τώρα, για κάποιο λόγο, πάγωσε. Με τα χέρια της να τρέμουν, ξεσφράγισε το τηλεγράφημα και διάβασε τα παρακάτω:

«Ιβάν Πετρόβιτς πέθανε σήμερα αιφνιδίως πτώτα αναμένουμε εντολές δηδεία Τρίτη».

Έτσι είχε τυπωθεί το τηλεγράφημα: «δηδεία»

και κάποια ακαταλαβίστικη λέξη «πτώτα». Η υπογραφή ήταν του σκηνοθέτη του θιάσου οπερέτας.

— Αγαπημένε μου! φώναξε με λυγμούς η Όλενκα. Βανούλη μου, καλέ μου, καρδούλα μου! Γιατί αντάμωσαν οι δρόμοι μας; Γιατί να σε γνωρίσω και να σ' αγαπήσω; Πώς άφησες τη φτωχή σου Όλενκα, τη φτωχή και δυστυχισμένη;

Η κηδεία του Κουκίν έγινε την Τρίτη στη Μόσχα, στο νεκροταφείο Βαγκανκόφ. Η Όλενκα επέστρεψε στο σπίτι την Τετάρτη και, μόλις μπήκε μέσα, σωριάστηκε στο κρεβάτι κι άρχισε να κλαίει με λυγμούς τόσο δυνατά, που ακουγόταν ως το δρόμο κι ως τα γειτονικά σπίτια.

— Ψυχούλα! έλεγε η κάθε γειτόνισσα κάνοντας το σταυρό της. Ψυχούλα, Όλγα Σεμιόνοβνα, σε τι βαριά θλίψη έπεσες, καρδούλα μου!

Κάποια μέρα, τρεις μήνες αργότερα, η Όλενκα επέστρεφε από τη λειτουργία, λυπημένη και βαρυνεπενθούσα. Δίπλα της περπατούσε, κατά τύχη, επιστρέφοντας κι αυτός απ' την εκκλησία, ένας απ' τους γείτονες της, ο Βασίλι Αντρέιτς Πουστοβάλοφ, προϊστάμενος της αποθήκης ξυλείας του επιχειρηματία Μπαμπακάεφ. Φορούσε ψάθινο καπέλο και άσπρο γιλέκο με χρυσή αλυσιδίτσα. Έμοιαζε περισσότερο με γαιοκτήμονα παρά με έμπορο.

— Κάθε πράγμα έχει τη θέση του, Όλγα Σεμιόνοβνα, της είπε με σοβαρή και συμπονετική φωνή. Όταν πεθαίνει κάποιος δικός μας άνθρωπος, σημαίνει ότι αυτό είναι θέλημα Θεού και, σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει να έχουμε αυτοσεβασμό και να υπομένουμε καρτερικά.

Αφού τη συνόδευσε μέχρι τη μικρή πόρτα της αυλής της, τη χαιρέτησε και συνέχισε το δρόμο του. Όλη εκείνη τη μέρα στ' αυτιά της Όλενκα ερχόταν ο σοβαρός τόνος της φωνής του και, μόλις έκλεινε τα μάτια, έβλεπε τα μαύρα του γένια. Της άρεσε πολύ. Ήταν φανερό ότι του έκανε κι αυτή εντύπωση, γιατί, μετά από λίγες μέρες, ήρθε να πιει μαζί της καφέ μια ηλικιωμένη κυρία, όχι και πολύ γνωστή της, η οποία, μόλις κάθισε στο τραπέζι, άρχισε αμέσως να μιλάει για τον Πουστοβάλοφ. Έλεγε ότι είναι καλός, σταθερός άνθρωπος κι ότι θα τον παντρευόταν οποιαδήποτε υποψήφια νύφη. Τρεις μέρες αργότερα ήρθε για επίσκεψη κι ο ίδιος ο Πουστοβάλοφ. Κάθισε λίγο, κοντά στα δέκα λεπτά, δε μίλησε πολύ, αλλά η Όλενκα τον αγάπησε. Τον αγάπησε τόσο, που όλη τη νύχτα δεν κοιμήθηκε κι έκαιγε ολόκληρη, σαν να είχε πυρετό. Το πρωί έστειλε να φωνάξουν την ηλικιωμένη κυρία. Το προξενίο έγινε γρήγορα και δεν άργησαν να παντρευτούν.

Ο Πουστοβάλοφ και η Όλενκα, μετά το γάμο, ζούσαν καλά. Αυτός καθόταν συνήθως στην αποθήκη ξυλείας ως το μεσημέρι, έφευγε ύστερα για διάφορες δουλειές και τον αναπλήρωνε η Όλενκα, η οποία καθόταν στο γραφείο μέχρι το βράδυ, έγραφε εκεί τους λογαριασμούς και πουλούσε εμπόρευμα.

— Η ξυλεία τώρα ακριβαίνει κάθε χρόνο είκοσι τα εκατό, έλεγε στους πελάτες και στους γνωστούς. Με συγχωρείτε, πρώτα δουλεύαμε την ντόπια ξυλεία, τώρα όμως ο Βασούλης πρέπει να πηγαίνει κάθε χρόνο στο κυβερνείο του Μογκιλιόφ. Ω! τι δα-

σμολόγιο είν' αυτό, Θεέ μου! έλεγε με έκφραση φρίκης, κρύβοντας και τα δυο της μάγουλα με τα χέρια. Τι δασμολόγιο!

Πίστευε ότι με το εμπόριο της ξυλείας ασχολούνταν πάρα πολύ καιρό, ότι το πιο βασικό κι αναγκαίο στη ζωή είναι το δάσος, και οι λέξεις καδρόνι, αποφλοιωμένοι κορμοί, σανίδα, ξύλινη επένδυση, μπεζιμιάνκα*, κλάρες, ρυμούλκα, γκαρμπίλι** ηχούσαν στ' αυτιά της συγκινητικά, αγαπημένα. Τις νύχτες, όταν κοιμόταν, ονειρευόταν ολόκληρα βουνά από μαδέρια και σανίδια, μακριές, ατέλειωτες σειρές από κára να μεταφέρουν ξυλεία κάπου μακριά, έξω απ' την πόλη. Ονειρευόταν πως ένα ολόκληρο σύνταγμα από όρθιους κορμούς δέντρων ύψους δέκα μέτρων και πάχους πάνω από είκοσι πόντους πήγαινε με στρατιωτικό βήμα προς την ξυλαποθήκη, πως οι κορμοί, τα καδρόνια και τα γκαρμπίλια συγκρούονταν με βροντερό ήχο ξηραμένου δέντρου, έπεφταν όλα και πάλι σηκώνονταν και μαζεύονταν σε σωρό το ένα πάνω στο άλλο. Η Όλενκα ξεφώνιζε στον ύπνο της κι ο Πουστοβάλοφ τής έλεγε με τρυφερότητα:

—Όλενκα, τι έχεις, καλή μου; Κάνε το σταυρό σου!

Ό,τι σκέψεις έκανε ο άντρας της, τις ίδιες έκανε κι αυτή. Αν αυτός σκεπτόταν ότι μέσα στο δωμάτιο κάνει ζέστη ή ότι οι δουλειές τώρα πηγαίνουν

* Προφανώς είδος ή σχήμα ξύλου χωρίς ειδική ονομασία. Στη ρωσική η έννοια της λέξης είναι «χωρίς όνομα».

** Το ακραίο μαδέρι στον κατά μήκος πριονισμό του κορμού.

με αργό ρυθμό, το ίδιο σκεπτόταν κι αυτή. Στον άντρα της δεν άρεσαν οι διασκεδάσεις και τις μέρες της αργίας καθόταν στο σπίτι. Το ίδιο έκανε κι αυτή.

— Εσείς πάντοτε είστε ή στο σπίτι ή στο γραφείο, τους έλεγαν οι γνωστοί. Ας πηγαίνατε στο θέατρο, Ψυχούλα, ή στο τσίρκο.

— Εγώ κι ο Βασούλης δεν έχουμε καιρό για το θέατρο, απαντούσε αυτή με περίσκεψη και σοβαρότητα. Είμαστε άνθρωποι της δουλειάς εμείς, δεν μπορούμε ν' ασχοληθούμε με ασήμαντα πράγματα. Τι καλό υπάρχει σ' αυτά τα θέατρα;

Τα Σάββατα ο Πουστοβάλοφ κι αυτή πήγαιναν στην ολονύχτια λειτουργία, τις γιορτές στην πρωινή και, γυρίζοντας απ' την εκκλησία, περπατούσαν δίπλα δίπλα, με πρόσωπα γεμάτα συγκίνηση, ευωδιάζοντας κι οι δυο τους, ενώ το μεταξωτό της φόρεμα άφηνε πίσω του ένα απαλό θρόισμα. Στο σπίτι έπιναν τσάι με τσουρέκι και διάφορα βουτήματα κι ύστερα έτρωγαν πιροσκι. Καθημερινά, κατά το μεσημεράκι, στην αυλή και έξω απ' τη μεγάλη πόρτα, ως το δρόμο, έφτανε η μυρουδιά του νόστιμου μπορς* και του ψητού αρνιού ή της πάπιας. Τις μέρες που νήστευαν έτρωγαν ψάρι. Περνώντας έξω απ' την πόρτα του σπιτιού τους, σου άνοιγε τόσο πολύ η όρεξη, που ήταν αδύνατο να μη θελήσεις να φας. Στο γραφείο το σαμοβάρι έκαιγε μονίμως για να προσφέρουν στους πελάτες τσάι και κουλουράκια. Μια φορά την εβδομάδα, άντρας και γυναίκα,

* Σούπα από διάφορα χορταρικά και μικρά κομμάτια κρέας.

πήγαιναν να κάνουν λουτρό, κι ύστερα, ροδοκόκκινοι κι οι δυο, επέστρεφαν στο σπίτι περπατώντας δίπλα δίπλα.

— Εντάξει, περνάμε καλά, έλεγε η Όλενκα στους γνωστούς της, δόξα να χει ο Θεός. Μακάρι να ζουν όλοι όπως εγώ κι ο Βασούλης.

Όταν ο Πουστοβάλοφ πήγαινε στο κυβερνείο του Μογκιλιόφ για ξυλεία, αυτή ένωθε μεγάλη πλήξη και τις νύχτες δεν κοιμόταν κι έκλαιγε. Κάπου κάπου, τα βραδάκια, την επισκεπτόταν ο κτηνίατρος του συντάγματος, ο Σμιρνίν, ένας νέος άνθρωπος που έμενε στην πτέρυγα του σπιτιού της σαν νοικήρης. Της μιλούσε για διάφορα πράγματα ή έπαιζε μαζί της χαρτιά, κι αυτό την ευχαριστούσε. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έβρισκε σε αυτά που της έλεγε για την οικογενειακή του ζωή. Ήταν παντρεμένος κι είχε ένα γιο, αλλά χώρισε με τη γυναίκα του γιατί τον απατούσε. Τώρα τη μισούσε και της έστελνε σαράντα ρούβλια κάθε μήνα για τη συντήρηση του παιδιού. Ακούγοντας αυτά, η Όλενκα τον λυπόταν, κουνούσε το κεφάλι κι αναστέναζε.

— Τι να πω, ο Θεός ας σας έχει καλά, έλεγε καθώς τον χαιρετούσε συνοδεύοντας τον με το κερί ως τη σκάλα. Ευχαριστώ που μου κάνατε συντροφιά στην πλήξη μου, να σας δίνει ο Θεός υγεία, να σας έχει κάτω απ' τη σκέπη Του...

Εκφραζόταν πάντοτε τόσο σοβαρά και γνωστικά όπως ακριβώς κι ο άντρας της. Ο κτηνίατρος είχε φύγει πια, δεν μπορούσε να τον δει, η πόρτα είχε κλείσει πίσω του. αλλά αυτή του φώναζε:

— Ξέρετε, Βλαντιμίρ Πλατόνιτς, θα έπρεπε να

συμφιλιωθείτε με τη γυναίκα σας. Να τη συγχωρήσετε για χάρη μόνο του παιδιού! Ο μικρός σίγουρα τα καταλαβαίνει όλα.

Όταν επέστρεφε ο Πουστοβάλοφ τού διηγούνταν, μιλώντας χαμηλόφωνα, αυτά που της είχε πει ο κτηνίατρος για τη δυστυχισμένη οικογενειακή του ζωή, αναστέναζαν κι οι δυο κουνώντας το κεφάλι και μιλούσαν για το μικρό παιδί, το οποίο, ίσως, νοσταλγούσε να δει τον πατέρα του. Κατόπιν, από μια περίεργη ροή στις σκέψεις τους, στέκονταν κι οι δυο όρθιοι μπροστά στις εικόνες, έκαναν μετάνοιες ως το πάτωμα και προσεύχονταν στο Θεό να τους δώσει παιδιά.

Έτσι περνούσαν τη ζωή τους οι Πουστοβάλοφ επί έξι χρόνια, ήσυχα και ειρηνικά, με αγάπη κι απόλυτη συμφωνία. Αλλά, μια χειμωνιάτικη μέρα, ο Βασίλι Αντρέιτς ήπιε στην αποθήκη καυτό τσάι και βγήκε ύστερα έξω χωρίς καπέλο για να παραδώσει ξυλεία. Κρυολόγησε κι αρρώστησε. Πήραν τους καλύτερους γιατρούς, αλλά η αρρώστια πήρε το δικό της δρόμο και ο Πουστοβάλοφ πέθανε ύστερα από τέσσερις μήνες στο κρεβάτι. Η Όλενκα χήρεψε πάλι.

— Γιατί μ' εγκατέλειψες, αγαπημένο μου; έλεγε στην κηδεία του κλαίγοντας με λυγμούς. Πώς θα ζήσω τώρα χωρίς εσένα, η πικραμένη και δυστυχισμένη; Καλοί μου άνθρωποι, λυπηθείτε με την πεντάρφανη...

Φορούσε μαύρο φόρεμα με πλερέζες κι αρνιόταν να βάλει καπέλο και γάντια. Απ' το σπίτι έβγαίνε σπάνια, πήγαινε μόνο στην εκκλησία ή στο μνή-

μα του άντρα της και ζούσε σαν καλόγρια. Μόνο αφού πέρασαν έξι μήνες έβγαλε τις πλερέζες κι άνοιξε στα παράθυρα τα παντζούρια. Τα πρωινά την έβλεπαν κάπου κάπου να πηγαίνει με τη μαγείρισσα για ψώνια στην αγορά, αλλά, πώς ζούσε και τι γινόταν μέσα στο σπίτι της, μόνο να υποθέσεις μπορούσες. Έλεγαν, για παράδειγμα, ότι την έβλεπαν που έπινε τσάι στην αυλή με τον κτηνίατρο, ότι αυτός της διάβαζε φωναχτά την εφημερίδα, κι ακόμα πως, όταν στο ταχυδρομείο συναντήθηκε με μια γνωστή κυρία, της είπε:

— Στην πόλη μας δεν υπάρχει σωστή κτηνιατρική επίβλεψη και γι' αυτόν το λόγο έχουμε πολλές αρρώστιες. Όλο κι ακούμε να αρρωσταίνουν άνθρωποι από το γάλα και να μολύνονται από τα άλογα και τις αγελάδες. Πρέπει να φροντίζουμε ουσιαστικά για την υγεία των ζώων, όπως φροντίζουμε και για την υγεία των ανθρώπων.

Επαναλάμβανε τις σκέψεις του κτηνίατρου κι η γνώμη της τώρα για όλα τα ζητήματα ήταν ίδια με τη δική του. Ήταν φανερό ότι δεν μπορούσε να ζήσει ούτε ένα χρόνο χωρίς να αφοσιωθεί κάπου και βρήκε την καινούρια της ευτυχία στην πτέρυγα του σπιτιού της. Κάποια άλλη γυναίκα θα την κατέκριναν, αλλά γι' αυτή κανένας δε σκεπτόταν άσχημα κι ο κόσμος καταλάβαινε πολύ καλά αυτό που έκανε η Όλενκα. Κι αυτή κι εκείνος σε κανέναν δε μιλούσαν για την αλλαγή που είχε γίνει στη σχέση τους και προσπαθούσαν να την κρατήσουν μυστική, αλλά δεν το πέτυχαν, γιατί η Όλενκα δεν μπορούσε να έχει μυστικά. Όταν έρχονταν επισκέπτες, συνάδελ-

φοί του από το σύνταγμα, αυτή, προσφέροντας τσάι ή σερβίροντας το δείπνο, άρχιζε να μιλάει για την πανούκλα στα κερασφόρα ζώα, για τη φυματίωση των οικοσπιτων, για τα σφαγεία της πόλης. Εκείνος τότε σάστιζε κυριολεκτικά, κι όταν οι επισκέπτες έφευγαν, της έπιανε το χέρι και της έλεγε όλος φούρκα και θυμό:

— Μα σου ζήτησα να μη μιλάς για κάτι που δεν καταλαβαίνεις! Όταν εμείς οι κτηνίατροι μιλάμε μεταξύ μας, σε παρακαλώ να μην ανακατεύεσαι. Επιτέλους, αυτό είναι εκνευριστικό!

Αυτή τον κοίταζε γεμάτη έκπληξη κι ανησυχία και ρωτούσε:

— Βαλοντούλη, τι να λέω, λοιπόν, κι εγώ;

Ύστερα, με δάκρυα στα μάτια, τον αγκάλιαζε, τον ικέτευε να μη θυμώνει κι ήταν κι οι δυο ευτυχισμένοι.

Ωστόσο η ευτυχία αυτή δεν ήταν για πολύ. Ο κτηνίατρος έφυγε με το σύνταγμα, έφυγε για πάντα, αφού το σύνταγμα μεταφέρθηκε κάπου πολύ μακριά, σχεδόν στη Σιβηρία. Η Όλενκα έμεινε μόνη.

Τώρα πια ήταν τελείως μόνη. Ο πατέρας της ήταν πολύς καιρός που είχε πεθάνει και η πολυθρόνα του ήταν πεταμένη στη σοφίτα, κατασκοπισμένη, με το ένα της πόδι να λείπει. Αδυνάτισε κι ασχήμυνε. Αυτοί που τη συναντούσαν στο δρόμο δεν την κοίταζαν πια όπως πρώτα και δεν της χαμογελούσαν. Ήταν ολοφάνερο ότι τα καλύτερα χρόνια πέρασαν, έμειναν πίσω, κι άρχιζε τώρα κάποια καινούρια κι άγνωστη ζωή, που καλύτερα ήταν να μην

τη σκέπτεται. Τα βράδια η Όλενκα καθόταν στο ξώστεγο κι άκουγε τη μουσική που έπαιζε στο «Τιβολί», τις ρουκέτες που έσκαζαν, αλλ' αυτό πλέον δεν της προκαλούσε καμιά διάθεση για σκέψεις. Κοίταζε με απάθεια την άδεια της αυλή, για τίποτε δε σκεπτόταν, τίποτε δεν ήθελε, κι ύστερα, όταν πια νύχτωνε, πήγαινε να κοιμηθεί και στον ύπνο της έβλεπε την άδεια αυλή. Έτρωγε κι έπινε δίχως να το θέλει.

Το κυριότερο όμως, και χειρότερο απ' όλα, ήταν ότι δεν είχε για τίποτε καμιά γνώμη. Έβλεπε γύρω της τα διάφορα αντικείμενα, τα καταλάβαινε όλα, αλλά δεν μπορούσε να σχηματίσει γνώμη για τίποτα και δεν ήξερε για ποιο πράγμα να μιλήσει. Πόσο φοβερό είναι, αλήθεια, να μην έχεις καμιά γνώμη! Βλέπεις, για παράδειγμα, ένα μπουκάλι όρθιο ή να πέφτει βροχή ή ένα μουζικό να πηγαίνει με το κάρο, αλλά τι είναι αυτό το μπουκάλι, για ποιο λόγο βρέχει, πού πάει ο μουζικός, τι νόημα έχουν όλα αυτά, δεν μπορείς να το πεις. δε θα το 'λεγες ακόμα κι αν σου 'διναν χίλια ρούβλια. Με τον Κουκίν και τον Πουστοβάλοφ, κι ύστερα με τον κτηνίατρο, η Όλενκα μπορούσε να τα εξηγήσει όλα και να πει τη γνώμη της για ό,τι ήθελε. Τώρα όμως οι σκέψεις της ήταν κενές, κι η καρδιά της τόσο άδεια όσο κι η αυλή της. Όλα τής φαίνονταν πικρά και φρικαλέα, σαν να είχε γεμίσει το στομάχι της με αφέντι.

Η πόλη σιγά σιγά μεγάλωνε προς όλες τις πλευρές. Ο καταυλισμός των Τσιγγάνων είχε πια γίνει δρόμος, κι εκεί που ήταν το υπαίθριο κέντρο «Τιβολί» και οι ξυλαποθήκες, ξεφύτρωσαν σπίτια και

σχηματίστηκε μια σειρά από παρόδους. Πόσο γρήγορα περνάει ο καιρός! Το σπίτι της Όλενκα ξεθώριασε, η στέγη άρχισε να σκουριάζει, το υπόστεγο στράβωσε κι όλη η αυλή γέμισε αγριόχορτα κι αγκαθωτές τσουκνίδες. Η ίδια η Όλενκα γέρασε, ασχήμενε. Το καλοκαίρι κάθεται στο κατώφλι, μυρίζει τη λεπτή μυρουδιά του αψεντιού, στην ψυχή της νιώθει, σαν πρώτα, πλήξη και κενό, και το χειμώνα κάθεται στο παράθυρο και κοιτάζει το χιόνι. Με το ελαφρό χάδι της άνοιξης, με το χτύπο της καμπάνας που φέρνει ο αέρας από τις εκκλησιές, θα νιώσει, ξαφνικά, να ξεχύνονται οι αναμνήσεις απ' το παρελθόν, θα σφιχτεί γλυκά η καρδιά κι από τα μάτια θα τρέξουν άφθονα τα δάκρυα. Αυτό όμως θα είναι μόνο για λίγο. Η ψυχή θα ερημώσει πάλι κι είναι άγνωστο για ποιο σκοπό ζεις. Η μαύρη γατούλα, η Μπρίσκα, χαϊδεύεται και ρουθουνίζει ελαφρά, αλλά αυτά τα χάδια της γάτας δε συγκινούν την Όλενκα. Τι τα χρειάζεται; Αυτή χρειάζεται αγάπη, που θα κυρίευε όλη της την ύπαρξη, όλη την ψυχή της, το νου της, θα της έδινε τη νόηση, το δρόμο της ζωής, θα ζέσταινε το γερασμένο της αίμα. Διώχνει απ' τα πόδια τη μαύρη Μπρίσκα και της λέει μ' αγανάκτηση:

— Πήγαινε, πήγαινε!... Τι γυρεύεις εδώ!...

Έτσι περνούσε ο καιρός, μέρα με τη μέρα, χρόνο με το χρόνο — ούτε μία χαρά, ούτε μία γνώμη. Αυτό που έλεγε η μαγείρισσα η Μάβρα, αυτό ήταν και το σωστό.

Μια ζεστή μέρα του Ιουλίου, λίγο πριν νυχτώσει, την ώρα που στο δρόμο οδηγούσαν το κοπάδι της

πόλης και σηκωνόταν σύννεφο η σκόνη, κάποιος ξαφνικά χτύπησε το πορτάκι της εξώπορτας. Η Όλενκα πήγε μόνη της ν' ανοίξει και, μόλις έριξε τη ματιά της, έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Απ' έξω στεκόταν ο κτηνίατρος Σμιρνίν, με άσπρα τώρα μαλλιά και με πολιτικά ρούχα. Τα θυμήθηκε αμέσως όλα, δεν κρατήθηκε, άρχισε να κλαίει κι απόθεσε το κεφάλι της στο στήθος του. Χωρίς να βγάλει ούτε μία λέξη και έντονα συγκινημένη, δεν κατάλαβε πότε μπήκαν κι οι δυο στο σπίτι και κάθισαν να πιουν τσάι.

— Καλέ μου! μουρμούρισε τρέμοντας από χαρά, Βλαντιμίρ Πλατόνιτς! Από πού σ' έφερε ο Θεός;

— Θέλω πολύ να μείνω εδώ, άρχισε να λέει αυτός. Υπέβαλα παραίτηση και να 'μαι τώρα, ήρθα να δοκιμάσω ελεύθερος την τύχη μου, να ζήσω κάπου μόνιμα. Είναι καιρός να πάει ο γιος μου στο γυμνάσιο. Μεγάλωσε... Κι εγώ, ξέρεις, τα 'φτιαξα με τη γυναίκα μου.

— Και πού είναι λοιπόν; ρώτησε η Όλενκα.

— Είναι με το παιδί στο ξενοδοχείο κι εγώ ψάχνω να βρω διαμέρισμα για να μείνουμε.

— Έλα Χριστέ και Παναγιά, ελάτε να μείνετε στο σπίτι μου! Μήπως εδώ δεν είναι διαμέρισμα; Αχ, Θεέ μου, κι ούτε θέλω να μου δώσετε τίποτε, είπε συγκινημένη η Όλενκα κι άρχισε να κλαίει πάλι. Μείνετε εδώ εσείς, εμένα μου φτάνει και η πτέρυγα. Ω, Θεέ μου, θα χαρώ πολύ!

Την επόμενη μέρα έβαψαν τη στέγη κι άσπρισαν τους τοίχους. Η Όλενκα, με τα χέρια στη μέση, πηγαινοερχόταν στην αυλή κι έκανε κουμάντο. Στο

πρόσωπο της άρχισε να λάμπει το παλιό της χαμόγελο, ζωντάνεψε ολόκληρη, γεμάτη δροσιά και φρεσκάδα, σαν να ξύπνησε ύστερα από μακρύ ύπνο. Ήρθε η γυναίκα του κτηνίατρου, μια αδύνατη κι άσχημη κυρία με κοντά μαλλιά και ιδιότροπη έκφραση. Μαζί της και το παιδί, ο Σάσια, κοντό για την ηλικία του (είχε συμπληρώσει τα εννιά), χοντρούλο, με καθαρά γαλάζια μάτια και με λακκουβάκια στα μάγουλα. Μόλις μπήκε στην αυλή, έτρεξε πίσω απ' τη γάτα κι ακούστηκε τότε το εύθυμο γέλιο του.

— Θειούλα, δική σας είναι η γάτα; ρώτησε την Όλενκα. Όταν γεννήσει, δωρίστε μας, σας παρακαλώ, ένα γατάκι. Η μαμά φοβάται πολύ τα ποντίκια.

Η Όλενκα μίλησε για λίγο μαζί του, του 'δωσε να πει τσάι και, ξαφνικά, η καρδιά στο στήθος της ζεστάθηκε κι ένιωσε ένα γλυκό σφίξιμο, σαν αυτό το μικρό παιδί να ήταν δικό της. Όταν το βράδυ καθόταν στην τραπεζαρία κι έκανε επανάληψη στα μαθήματα του, αυτή τον κοίταζε με τρυφερότητα και συμπόνια και του ψιθύριζε:

— Χρυσέ μου, ομορφούλη μου... Παιδάκι μου καλό, εξυπνούλη μου, ασπρούλη μου...

— Νησί ονομάζουμε, διάβασε το παιδί, το μέρος της ξηράς που περιβάλλεται με νερό απ' όλες τις πλευρές.

— Νησί ονομάζουμε το μέρος της ξηράς... επανέλαβε αυτή, κι ήταν η πρώτη γνώμη που διατύπωσε με βεβαιότητα ύστερα από τόσα χρόνια σιωπηλών και κενών σκέψεων.

Είχε τώρα δικές της γνώμες και την ώρα του δεί-

πνου έλεγε στους γονείς του Σάσια πόσο δύσκολο είναι για τα παιδιά να σπουδάζουν στο γυμνάσιο, ωστόσο η θεωρητική εκπαίδευση είναι καλύτερη από την πρακτική, γιατί από το γυμνάσιο όλοι οι δρόμοι είναι ανοιχτοί. Αν θέλεις, μπορείς να γίνεις γιατρός, μπορείς να γίνεις μηχανικός.

Ο Σάσια άρχισε να πηγαίνει στο γυμνάσιο. Η μητέρα του έφυγε για το Χάρκοβο, στην αδερφή της, και δεν επέστρεψε. Ο πατέρας του έφυγε κάθε μέρα για να εξετάσει τα ζώα κάπου στα κοπάδια και τύχαινε πολλές φορές να λείπει απ' το σπίτι και τρεις μέρες. Στην Όλενκα φαινόταν ότι τον Σάσια τον είχαν παρατήσει, ότι περίσσευε στο σπίτι, ότι πέθαινε απ' την πείνα, και τον πήρε κοντά της στην πτέρυγα, τακτοποιώντας τον εκεί σ' ένα μικρό δωμάτιο.

Πέρασε ήδη μισός χρόνος που ο Σάσια μένει μαζί της στην πτέρυγα. Κάθε πρωί η Όλενκα μπαίνει στο δωμάτιο του. Αυτός κοιμάται βαθιά, με το χέρι του κάτω απ' το μάγουλο, τελείως ακίνητος. Λυπάται να τον ξυπνήσει.

— Σάσενκα, λέει λυπημένη, σήκω. παλικάρι μου! Είναι ώρα να πας στο γυμνάσιο.

Αυτός σηκώνεται, ντύνεται, κάνει την προσευχή του και κάθεται ύστερα να πει το τσάι του. Πίνει τρεις κούπες και τρώει δυο μεγάλα κουλούρια και μισή φραντζολίτσα γαλλικό ψωμί με βούτυρο. Ακόμα δεν έχει συνέλθει απ' τον ύπνο και γι' αυτό δεν έχει πολλή διάθεση.

— Σάσενκα. το ποίημα δεν το 'μαθες καλά, λέει η Όλενκα και τον κοιτάζει σαν να τον ξεπροβοδίζει

για μακρινό ταξίδι. Έχω πολύ την έγνοια σου. Να προσπαθείς, πουλάκι μου. να προσπαθείς και να μαθαίνεις... Να είσαι υπάκουος στους δασκάλους.

— Αχ, αφήστε με, σας παρακαλώ! λέει ο Σάσια.

Παίρνει ύστερα το δρόμο για το γυμνάσιο, μικρός αυτός, με μεγάλη τραγιάσκα και την τσάντα στην πλάτη. Πίσω του περπατάει αθόρυβα η Όλενκα.

— Σάσενκα-α! φωνάζει.

Αυτός κοιτάζει πίσω κι αυτή του βλέπει όπως όπως στο χέρι ένα χουρμά ή καραμέλες. Όταν στρίβουν στην πάροδο που είναι το γυμνάσιο, το παιδί ντρέπεται που τον ακολουθεί μια χοντρή και ψηλή γυναίκα. Ρίχνει μια ματιά γύρω του και λέει:

— Θεία, πηγαίνετε στο σπίτι, θα πάω μόνος μου τώρα.

Αυτή σταματάει και τον παρακολουθεί με τα μάτια καρφωμένα επάνω του, μέχρι να κρυφτεί στην είσοδο του γυμνασίου. Ω, πόσο τον αγαπάει! Ποτέ σε κανέναν δεν είχε δείξει τόσο βαθιά αφοσίωση, ποτέ παλιότερα δεν είχε υποταχθεί τόσο ολόψυχα, με τόση ανιδιοτέλεια και ευχαρίστηση, όπως τώρα, που μέσα της φουντώνει όλο και πιο πολύ το αίσθημα της μητρότητας. Γι' αυτό το ξένο παιδί, για τα λακκουβάκια στα μάγουλα του, για την τραγιάσκα, θα έδινε όλη της τη ζωή. Θα την έδινε με χαρά, με δάκρυα συγκίνησης. Γιατί άραγε; Ποιος να το ξέρει... Γιατί; Αφού τον συνόδευσε ως το γυμνάσιο, επιστρέφει ήσυχα στο σπίτι, ευχαριστημένη, ήρεμη και πλημμυρισμένη από αγάπη. Το πρόσωπο της, που τους τελευταίους έξι μήνες έχει ανανεωθεί, χα-

μογελάει, λάμπει. Όσοι τη συναντούν στο δρόμο χαίρονται να την κοιτάζουν και της λένε:

— Χαίρετε, Ψυχούλα, Όλγα Σεμιόνοβνα! Πώς είστε, Ψυχούλα μου;

— Είναι δύσκολο τώρα για τα παιδιά να φοιτούν στο γυμνάσιο, λέει στην αγορά. Είναι αστείο, αλλά χθες στην πρώτη τάξη τους έβαλαν να μάθουν απέξω ένα ποίημα, να μεταφράσουν λατινικό κείμενο και να λύσουν ένα πρόβλημα μαθηματικών. Τι να πρωτοκάνει το παιδί;

Μιλάει ύστερα για τους δασκάλους, για τα μαθήματα, για τα σχολικά βιβλία, ακριβώς όπως μιλάει γι' αυτά ο Σάσια.

Στις τρεις η ώρα γευματίζουν μαζί, το βράδυ προετοιμάζουν μαζί τα μαθήματα και μαζί κλαίνε. Ετοιμάζοντας τον να κοιμηθεί, η Όλενκα τον σταυρώνει πολλή ώρα και ψιθυρίζει προσευχές. Ξαπλώνοντας ύστερα στο κρεβάτι, ονειροπολεί για το μέλλον, το μακρινό κι αόριστο, όταν ο Σάσια, που θα 'χει τελειώσει τα μαθήματα στο γυμνάσιο, θα γίνει γιατρός ή μηχανικός, θα έχει δικό του μεγάλο σπίτι, άλογα, αμάξι, θα παντρευτεί και θ' αποκτήσει παιδιά. Αποκοιμείται κι ακόμα σκέπτεται τα ίδια, με τα δάκρυα να τρέχουν απ' τα κλειστά μάτια της στα μάγουλα. Η μαύρη γατούλα είναι ξαπλωμένη στο πλευρό της και ρουθουνίζει: «Μουρ... μουρ... μουρ...».

Ξαφνικά ακούγεται δυνατός χτύπος στην εξώπορτα. Η Όλενκα ξυπνάει με κομμένη την ανάσα απ' το φόβο. Η καρδιά της χτυπάει δυνατά. Περνάει μισό λεπτό κι ακούγεται πάλι χτύπος.

Είναι τηλεγράφημα απ' το Χάρκοβο, σκέπτεται και το σώμα της τρέμει ολόκληρο. Η μητέρα του ζητάει να πάρει κοντά της τον Σάσια στο Χάρκοβο... Ω, Θεέ μου!

Είναι σ' απόγνωση. Το κεφάλι της, τα πόδια, τα χέρια έχουν παγώσει. Της φαίνεται ότι δεν υπάρχει στον κόσμο άνθρωπος πιο δυστυχημένος απ' αυτή. Περνάει όμως άλλο ένα λεπτό κι ακούγονται φωνές. Είναι ο κτηνίατρος που γυρίζει στο σπίτι απ' τη λέσχη.

Δόξα να 'χει ο Θεός, σκέπτεται.

Το βάρος φεύγει σιγά σιγά απ' την καρδιά και νιώθει πάλι ξαλαφρωμένη. Ξαπλώνει και σκέπτεται τον Σάσια, ο οποίος κοιμάται βαθιά στο διπλανό δωμάτιο και κάπου κάπου παραμιλάει:

— Θα σου δείξω εγώ! Φύγε από δω! Μη χτυπάς!

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Πρώτη δημοσίευση στην εφημερίδα *Νέα Εποχή* το 1889.

Ήταν μια σκοτεινή φθινοπωρινή νύχτα. Ο γέροντας τραπεζίτης βημάτιζε στο γραφείο του από τη μια γωνιά στην άλλη και θυμόταν που, δεκαπέντε χρόνια πριν, ένα φθινοπωρινό βράδυ, είχε στο σπίτι του καλεσμένους. Σ' εκείνη τη συγκέντρωση ήταν πολλοί γνωστικοί άνθρωποι κι έγιναν ενδιαφέρουσες συζητήσεις. Μεταξύ των άλλων μίλησαν και για τη θανατική ποινή. Οι επισκέπτες, ανάμεσα στους οποίους βρίσκονταν αρκετοί επιστήμονες και δημοσιογράφοι, στην πλειοψηφία τους τάχτηκαν αρνητικά σχετικά με την ποινή του θανάτου. Έβρισκαν ξεπερασμένο αυτό τον τρόπο τιμωρίας, ανάρμοστο και ανήθικο για χριστιανικές κυβερνήσεις. Ορισμένοι υποστήριζαν ότι η θανατική ποινή θα έπρεπε, γενικά και παντού, ν' αντικατασταθεί με τα ισόβια δεσμά.

— Εγώ δε συμφωνώ μαζί σας, είπε ο οικοδεσπότης. Δε δοκίμασα ούτε τη θανατική ποινή ούτε τα ισόβια δεσμά, αλλά, αν μπορεί κανείς να κρίνει a priori, τότε, κατά τη δική μου γνώμη, η θανατική ποινή είναι ηθικότερη και πιο ανθρωπιστική από τα ισόβια. Η εκτέλεση σκοτώνει αμέσως, αλλά τα ισό-

βια σκοτώνουν σιγά σιγά. Ποιος δήμιος απ' τους δυο είναι πιο ανθρωπιστικός; Εκείνος που σας σκοτώνει μέσα σε λίγα λεπτά ή αυτός ο οποίος σας αφαιρεί λίγο λίγο τη ζωή για πολλά χρόνια;

— Και το ένα και το άλλο είναι το ίδιο ανήθικα, παρατήρησε κάποιος απ' τους επισκέπτες, επειδή έχουν έναν και τον αυτό σκοπό: την αφαίρεση ζωής. Η κυβέρνηση δεν είναι θεός. Δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρέσει εκείνο που δεν μπορεί, αν θελήσει, να δώσει πίσω.

Μεταξύ των επισκεπτών ήταν κι ένας νομικός, νέος άνθρωπος, γύρω στα είκοσι πέντε. Όταν του ζήτησαν τη γνώμη, είπε:

— Και η ποινή του θανάτου και τα ισόβια είναι το ίδιο ανήθικα, αλλά, αν με πρότειναν να διαλέξω ένα από τα δυο, θα διάλεγα βέβαια το δεύτερο. Να ζεις με κάποιον τρόπο είναι καλύτερα από το να μη ζεις.

Η συζήτηση άναψε για τα καλά. Ο τραπεζίτης, που τότε ήταν νεότερος και πιο νευρώδης, έγινε ξαφνικά έξω φρενών, χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι και φώναξε απευθυνόμενος στο νεαρό νομικό:

— Δεν είναι αλήθεια! Βάζω στοίχημα δυο εκατομμύρια ότι δε θα μείνετε στο κελί ούτε πέντε χρόνια.

— Αν το λέτε σοβαρά, απάντησε ο νομικός, βάζω στοίχημα ότι θα μείνω όχι πέντε αλλά δεκαπέντε!

— Δεκαπέντε. Εντάξει! φώναξε ο τραπεζίτης. Κύριοι, βάζω δυο εκατομμύρια!

— Σύμφωνοι! Εσείς βάζετε τα εκατομμύρια κι εγώ την ελευθερία μου! είπε ο νομικός.

Κι αυτό, λοιπόν, το ανήκουστο και ανόητο στοίχημα μπήκε! Ο τραπεζίτης, μην ξέροντας τότε ούτε κι ο ίδιος πόσα εκατομμύρια έχει, κακομαθημένος κι απερίσκεπτος, ήταν ενθουσιασμένος με το στοίχημα. Στο δείπνο πείραζε το νομικό κι έλεγε:

— Βάλτε λίγο μυαλό, νεαρέ μου, πριν ακόμα είναι αργά. Για μένα δυο εκατομμύρια δεν είναι τίποτα, εσείς όμως κινδυνεύετε να χάσετε τρία τέσσερα από τα καλύτερα χρόνια της ζωής σας. Λέω τρία τέσσερα γιατί δε θα μείνετε περισσότερο. Μην ξεχνάτε επίσης, κακόμοιρε, ότι η εθελοντική φυλάκιση είναι πολύ πιο βαριά από την υποχρεωτική. Η σκέψη ότι οποιαδήποτε στιγμή έχετε το δικαίωμα να βγείτε έξω ελεύθερος θα δηλητηριάσει όλη σας την ύπαρξη μέσα στο κελί της φυλακής. Σας λυπάμαι!

Ο τραπεζίτης τώρα, βηματίζοντας από τη μια γωνιά στην άλλη, θυμόταν όλ' αυτά κι αναρωτιόταν:

«Γιατί μπήκε αυτό το στοίχημα; Ποιο το όφελος που ο νομικός έχασε δεκαπέντε χρόνια ζωής, κι εγώ πετάω δυο εκατομμύρια; Μπορεί αυτό να αποδείξει στους ανθρώπους ότι η καταδίκη σε θάνατο είναι χειρότερη ή καλύτερη από τα ισόβια δεσμά; Όχι βέβαια. Μωρολογίες κι ανοησίες. Από τη δική μου πλευρά ήταν μια παραξενιά ανθρώπου που είναι χορτάτος, κι απ' την πλευρά του νομικού απληστία για λεφτά...».

Θυμήθηκε επίσης αυτά που έγιναν ύστερα από το βράδυ εκείνο. Αποφάσισαν ο νομικός να εκτίσει την εθελοντική ποινή του κάτω από την αυστηρότερη επίβλεψη, σε μία από τις πτέρυγες κοντά

στο σπίτι του τραπεζίτη. Συμφώνησαν ότι στη διάρκεια των δεκαπέντε χρόνων δε θα είχε το δικαίωμα να περάσει το κατώφλι της πτέρυγας, να βλέπει ανθρώπους ζωντανούς, ν' ακούει ανθρώπινες φωνές και να παίρνει γράμματα ή εφημερίδες. Του επιτρεπόταν να έχει μουσικό όργανο, να διαβάσει βιβλία, να γράφει γράμματα, να πίνει κρασί και να καπνίζει. Με τον έξω κόσμο, σύμφωνα με ειδικό όρο, μπορούσε να επικοινωνεί μόνο χωρίς να μιλάει, μέσα από ένα μικρό παράθυρο φτιαγμένο ειδικά γι' αυτόν το σκοπό. Η συμφωνία προέβλεπε ακόμα και τις πιο ασήμαντες λεπτομέρειες, ώστε να υπάρχει αυστηρή απομόνωση, και υποχρέωνε το νομικό να μείνει στη φυλακή ακριβώς δεκαπέντε χρόνια, από τις 12 το μεσημέρι της 14ης Νοεμβρίου 1870 μέχρι τις 12 το μεσημέρι της 14ης Νοεμβρίου 1885. Η παραμικρή απόπειρα από το νομικό να παραβεί τους όρους, έστω και δυο λεπτά πριν από το τέλος της προθεσμίας, απελευθέρωνε τον τραπεζίτη από την υποχρέωση να του πληρώσει τα δυο εκατομμύρια.

Τον πρώτο χρόνο φυλακής του, κι όσο μπορεί κανείς να κρίνει από τα σύντομα σημειώματα, υπέφερε πολύ από τη μοναξιά και την πλήξη. Από την πτέρυγα, νύχτα και μέρα, ακουγόταν συνεχώς το πιάνο. Κρασί και καπνό αρνήθηκε να πάρει. Το κρασί, έγραφε, διεγείρει τις επιθυμίες, οι οποίες είναι εχθροί του φυλακισμένου. Άλλωστε, να πίνεις ωραίο κρασί και να μη βλέπεις κανέναν, δεν υπάρχει τίποτα πιο πληκτικό. Όσο για τον καπνό, βρομίζει τον αέρα στο δωμάτιο του. Τον πρώτο χρόνο

του έστελναν κυρίως βιβλία ελαφρού περιεχομένου. Περίπλοκα ερωτικά μυθιστορήματα, διηγήματα με εγκληματικό και φανταστικό περιεχόμενο, κωμωδίες και άλλα.

Τη δεύτερη χρονιά η μουσική σίγησε στην πτέρυγα κι ο νομικός ζητούσε στα σημειώματα του μόνο κλασικούς. Τον πέμπτο χρόνο ακούστηκε πάλι μουσική κι ο έγκλειστος νομικός παρακάλεσε για κρασί. Εκείνοι που τον παρακολουθούσαν απ' το παράθυρο έλεγαν ότι ολόκληρη εκείνη τη χρονιά μόνο έτρωγε, έπινε και ξάπλωνε στο στρώμα, συχνά χασμουριόταν και μιλούσε θυμωμένα με τον εαυτό του. Βιβλία δε διάβαζε. Μερικές φορές καθόταν τις νύχτες να γράψει. Έγραφε για πολλή ώρα και, κοντά στα ξημερώματα, έσκιζε σε μικρά κομμάτια όλα όσα είχε γράψει. Άλλες φορές τον άκουγαν που έκλαιγε.

Στο δεύτερο μισό του έκτου χρόνου ο φυλακισμένος ασχολήθηκε επίμονα με τη μελέτη γλωσσών, φιλοσοφίας και ιστορίας. Ρίχτηκε με τα μούτρα στη μελέτη αυτών των επιστημών, τόσο, που ο τραπεζίτης μόλις προλάβαινε να του στέλνει βιβλία. Μέσα σε τέσσερα χρόνια ζήτησε και του 'στειλαν γύρω στους εξακόσιους τόμους. Κατά την περίοδο αυτής της μανίας ο τραπεζίτης, μεταξύ των άλλων, έλαβε από τον κατάδικο του το εξής γράμμα:

«Αγαπητέ μου δεσμοφύλακα! Σας γράφω αυτές τις γραμμές σε έξι γλώσσες. Δείξτε τις στους ειδικούς κι ας τις διαβάσουν. Αν δε βρουν κανένα λάθος, τότε, πολύ θα σας παρακαλούσα,

προστάξτε να πυροβολήσουν στον κήπο με το ντουφέκι. Ο πυροβολισμός αυτός θα μου πει ότι οι προσπάθειες μου δεν πήγαν χαμένες. Οι μεγαλοφυίες όλων των εποχών και όλων των χωρών του κόσμου μιλούν σε διαφορετικές γλώσσες, αλλά μέσα σ' όλους καίει μία και μόνη φλόγα. Ω, αν ξέρατε ποια ουράνια ευτυχία δοκιμάζει τώρα η ψυχή μου που ξέρω πώς να τους καταλάβω!».

Η επιθυμία του κατάδικου εκπληρώθηκε και ο τραπεζίτης πρόσταξε να πυροβολήσουν στον κήπο δυο φορές.

Στη συνέχεια, μετά το δέκατο χρόνο, ο νομικός καθόταν ακίνητος στο τραπέζι και διάβαζε μόνο το Ευαγγέλιο. Στον τραπεζίτη φαινόταν περίεργο που ένας άνθρωπος ο οποίος κατάφερε να διαβάσει σε τέσσερα χρόνια εξακόσιους δύσκολους τόμους χρειάστηκε ένα σχεδόν χρόνο για να διαβάσει ένα ευκολονόητο και όχι χοντρό βιβλίο. Μετά το Ευαγγέλιο πήραν σειρά η ιστορία των θρησκειών και η θεολογία.

Τα τελευταία δυο χρόνια της φυλάκισης ο κατάδικος διάβαζε υπερβολικά πολύ, χωρίς καμία διάκριση. Τη μια φορά μελετούσε φυσικές επιστήμες, την άλλη ζητούσε Μπάυρον ή Σαίξπηρ. Σε μερικά σημειώματα του παρακαλούσε να του στείλουν ταυτόχρονα και χημεία και εγχειρίδιο ιατρικής και μυθιστόρημα και κάποια φιλοσοφική ή θεολογική πραγματεία. Μ' όλα αυτά τα διαβάσματα που έκανε, έμοιαζε σαν να κολυμπούσε στη θάλασσα, ανά-

μεσα στα συντρίμια κάποιου караβιού, και, επιθυμώντας να σωθεί, πιανόταν άπληστα τότε απ' το 'να συντρίμι και τότε απ' τ' άλλο!

II

Ο γερο-τραπεζίτης θυμόταν όλα αυτά και σκεπτόταν: «Αύριο στις 12 το μεσημέρι θα είναι ελεύθερος. Κατά τη συμφωνία, υποχρεώνομαι να του πληρώσω δυο εκατομμύρια. Αν το κάνω, για μένα όλα τελειώνουν, θα χρεοκοπήσω οριστικά...». Πριν από δεκαπέντε χρόνια δεν ήξερε κι ο ίδιος πόσα εκατομμύρια είχε, αλλά τώρα φοβόταν να θέσει στον εαυτό του το ερώτημα: Τα λεφτά που είχε ή τα χρέη του ήταν περισσότερα; Το ριψοκίνδυνο χρηματιστηριακό παιχνίδι, οι τολμηρές κερδοσκοπίες και το θερμόαιμο του χαρακτήρα του, απ' το οποίο δεν μπορούσε ν' απαλλαγεί ακόμα και στα γεράματα, οδήγησαν λίγο λίγο τις δουλειές του σε παρακμή και ο απαθής, ο επαρμένος, ο περήφανος ζάπλουτος μεταμορφώθηκε σ' έναν κοινό και μέτριο τραπεζίτη που τρέμει σε κάθε άνοδο και κάθοδο στις αξίες που έπαιρναν τα χρεόγραφα.

— Καταραμένο στοίχημα! μουρμούριζε ο γέρος πιάνοντας με απόγνωση το κεφάλι του. Γιατί δεν πέθανε αυτός ο άνθρωπος; Είναι ακόμα σαράντα χρόνων. Θα μου πάρει ό,τι έχω και δεν έχω, θα παντρευτεί, θα απολαύσει τη ζωή, θα παίζει στο χρηματιστήριο, κι εγώ, σαν ζητιάνος, θα βλέπω με ζήλια και θ' ακούω κάθε μέρα να μου λέει τα ίδια λόγια: «Μένω

υπόχρεος απέναντι σας για την ευτυχία μου, επιτρέψτε μου να σας βοηθήσω!». Ε όχι, αυτό πάει πολύ! Η μοναδική σωτηρία από τη χρεοκοπία και την ντροπή είναι ο θάνατος αυτού του ανθρώπου!

Χτύπησε η ώρα τρεις. Ο τραπεζίτης έβαλε το αυτί του ν' αφουγκραστεί. Στο σπίτι όλοι κοιμούνταν και το μόνο που ακουγόταν ήταν ο θόρυβος έξω απ' τα παράθυρα που έκαναν τα παγωμένα απ' το κρύο δέντρα. Προσπαθώντας να μη βγάλει ούτε άχνα, πήρε από το χρηματοκιβώτιο το κλειδί της πόρτας, η οποία δεν άνοιξε ποτέ στη διάρκεια δεκαπέντε χρόνων, φόρεσε το παλτό του και βγήκε απ' το σπίτι.

Έξω ήταν σκοτεινά κι έκανε κρύο. Έβρεχε. Στο αλσύλλιο φουσούσε με βουητό δυνατός υγρός αέρας, που έκανε τα δέντρα να γέρνουν ακατάπαυστα μια από δω και μια από κει. Ο τραπεζίτης προσπαθούσε να εντείνει την όραση του, αλλά δεν έβλεπε ούτε γη ούτε άσπρα αγάλματα ούτε δέντρα ούτε την πτέρυγα. Πλησιάζοντας προς το μέρος της, φώναξε δυο φορές το φύλακα. Απάντηση καμία. Ήταν φανερό ότι είχε πάει να καλυφθεί απ' την κακοκαιρία και τώρα θα κοιμόταν κάπου στην κουζίνα ή στο θερμοκήπιο.

«Αν έχω το κουράγιο να κάνω αυτό που σκοπεύω να κάνω» σκέφτηκε ο γέρος «η υποψία θα πέσει πρώτα απ' όλα στο φύλακα».

Ψηλαφώντας στο σκοτάδι τα σκαλοπάτια και την πόρτα, μπήκε στον προθάλαμο της πτέρυγας. Προχώρησε λίγο χωρίς να βλέπει και βρέθηκε σ' ένα μικρό διάδρομο. Άναψε ένα σπίρτο. Δεν υπήρχε ψυχή. Είδε μόνο το κρεβάτι χωρίς στρώμα, ενώ στη γω-

νιά μαύριζε μια μαντεμένια σόμπα. Οι σφραγίδες στην πόρτα που οδηγούσε στο δωμάτιο του φυλακισμένου ήταν άθικτες...

Όταν έσβησε το σπίρτο, ο γέρος, τρέμοντας από την ταραχή, κοίταξε στο παραθυράκι.

Μέσα στο δωμάτιο φώτιζε αμυδρά ένα κερί. Ο ίδιος ο φυλακισμένος καθόταν κοντά στο τραπέζι. Φαινόταν μόνο η ράχη του, τα μαλλιά του κεφαλιού και τα πόδια. Πάνω στο τραπέζι, στα δυο καθίσματα και στο χαλί, κοντά στο τραπέζι, βρίσκονταν ανοιχτά βιβλία.

Πέρασαν πέντε λεπτά κι ο φυλακισμένος δεν κουνήθηκε ούτε μια φορά. Τα δεκαπέντε χρόνια στη φυλακή τον δίδαξαν να κάθεται ακίνητος. Ο τραπεζίτης χτύπησε με το δάχτυλο στο παράθυρο, αλλά ο φυλακισμένος δεν απάντησε στο χτύπο ούτε με μια κίνηση. Ο τραπεζίτης τότε έβγαλε προσεχτικά απ' την πόρτα τη σφραγίδα κι έβαλε το κλειδί στην κλειδαρότρυπα. Από τη σκουριασμένη κλειδαριά ακούστηκε ένας βραχνός ήχος και η πόρτα έτριξε. Ο τραπεζίτης περίμενε ότι θ' ακουστεί αμέσως κραυγή έκπληξης και βήματα, αλλά πέρασαν δυο τρία λεπτά και μέσα ήταν ησυχία όπως πρώτα. Αποφάσισε να μπει στο δωμάτιο.

Στο τραπέζι καθόταν ακίνητος ένας άνθρωπος που δεν έμοιαζε με τους συνηθισμένους ανθρώπους. Ήταν σκελετός τυλιγμένος εφαρμοστά με δέρμα, είχε μακριά, όπως οι γυναίκες, σγουρά μαλλιά και τραχύμαλλη γενειάδα. Το χρώμα στο πρόσωπο του ήταν κίτρινο με χωματένια απόχρωση, τα μάγουλα βαθουλωτά, η ράχη μακρουλή και στενή, και το χέ-

ρι με το οποίο κρατούσε το μαλλιαρό του κεφάλι ήταν τόσο λεπτό κι αδύνατο, που, όταν το κοίταζες, ένοιωθες φρίκη. Τα μαλλιά του έλαμπαν σαν ασήμι και, κοιτάζοντας το γεροντικό κι εξαντλημένο πρόσωπο, κανένας δε θα πίστευε ότι ήταν μόνο σαράντα χρονών. Κοιμόταν... Μπροστά στο γερμένο κεφάλι του, πάνω στο τραπέζι, ήταν ένα φύλλο χαρτιού, που είχε κάτι γραμμένο με ψιλά γράμματα.

«Απαίσιος άνθρωπος!» σκέφτηκε ο τραπεζίτης. «Κοιμάται και στα όνειρα του ίσως βλέπει εκατομμύρια! Αρκεί να πάρω αυτόν το μισοπεθαμένο, να τον πετάξω στο κρεβάτι και να τον πνίξω απλά με το μαξιλάρι. Ακόμα και η πιο ευσυνείδητη πραγματογνωμοσύνη δεν πρόκειται να βρει σημάδια βίαιου θανάτου. Αλλά ας κοιτάξουμε πρώτα να δούμε τι γράφει εδώ».

Ο τραπεζίτης πήρε απ' το τραπέζι το χαρτί και διάβασε τα εξής:

«Αύριο στις 12 το μεσημέρι παίρνω την ελευθερία μου και το δικαίωμα να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Προτού όμως αφήσω αυτό το δωμάτιο και προτού ιδώ τον ήλιο, θεωρώ αναγκαίο να σας πω λίγα λόγια. Με καθαρή τη συνείδηση μπροστά στο Θεό, ο οποίος με βλέπει, σας δηλώνω ότι περιφρονώ και την ελευθερία και τη ζωή και την υγεία και όλα όσα ονομάζονται στα βιβλία σας αγαθά του κόσμου.

»Επί δεκαπέντε χρόνια σπούδασα προσεχτικά τη ζωή. Είναι αλήθεια ότι δεν είδα γη και ανθρώπους, αλλά, διαβάζοντας τα βιβλία σας, γεύ-

τηκα το αρωματικό κρασί, τραγούδησα τραγούδια, κυνήγησα ελάφια κι αγριογούρουνα, αγάπησα γυναίκες... Αιθέρεις καλλονές, πλασμένες με τη μαγεία που τους εμφύσησε η μεγαλοφυΐα των ποιητών σας, μ' επισκέπτονταν τα βράδια σαν ένα πανάλαφρο σύννεφο και μου έλεγαν ψιθυριστά υπέροχα παραμύθια, με τα οποία μεθούσε το μυαλό μου. Μέσα από τα βιβλία σας σκαρφάλωνα στις κορφές του Έλμπορους και του Μονμπλάν, απ' όπου τα πρωινά έβλεπα τον ήλιο να ανατέλλει και τα δειλινά να πλημμυρίζει τον ουρανό, τον ωκεανό και τις κορφές των βουνών με το πορφυρό του χρυσάφι. Από κει ψηλά έβλεπα πώς έλαμπαν οι αστραπές, όταν πάνω απ' το κεφάλι μου χαράκωναν εκτυφλωτικά τα σύννεφα. Έβλεπα πράσινα δάση, λιβάδια, ποτάμια, λίμνες, πόλεις, άκουγα τις Σειρήνες να τραγουδούν και τους βοσκούς να παίζουν τις φλογέρες τους, ψηλάφιζα τα φτερά υπέροχων διαβόλων που έρχονταν πετώντας να μιλήσουμε για το Θεό... Ριχνόμουν μέσα στην απύθμενη άβυσσο των βιβλίων σας, έκανα θαύματα, σκότωνα, έκαιγα πόλεις, έκανα κηρύγματα νέων θρησκειών, κατακτούσα ολόκληρα βασίλεια...

»Τα βιβλία σας μου 'δωσαν σοφία. Όλα αυτά που για αιώνες δημιουργούσε η ακούραστη ανθρώπινη σκέψη στριμώχτηκαν στο κρανίο μου σ' ένα μικρό σβόλο. Ξέρω ότι είμαι πιο γνωστικός απ' όλους σας.

«Περιφρονώ τα βιβλία σας κι όλα τα καλά του κόσμου, περιφρονώ τη σύνεση και τη σοφία.

Είναι όλα ασήμαντα, εφήμερα, πλασματικά κι απατηλά, είναι αρρωστημένη φαντασία. Είστε σοφοί και περήφανοι, αλλά ο θάνατος θα σας εξαφανίσει από το πρόσωπο της γης, ακριβώς όπως θα κάνει και με τα ποντίκια που είναι κάτω από το πάτωμα. Όσο για τους απογόνους σας, την ιστορία, την αθανασία των μεγαλοφυών ανθρώπων σας, θα παγώσουν όλα ή θα καούν κι αυτά μαζί με τη γήινη σφαίρα.

»Έχετε χάσει το λογικό σας και δε βαδίζετε στο σωστό δρόμο. Το ψέμα το δέχεστε σαν αλήθεια και την ασχήμια σαν ομορφιά. Θα σας έκανε έκπληξη αν, σαν αποτέλεσμα κάποιων συνθηκών, στις μηλιές και στις πορτοκαλιές μεγάλων ξαφνικά, αντί καρπών, βάτραχοι και σαύρες ή αν τα τριαντάφυλλα άρχιζαν να αναδίνουν μυρουδιά ιδρωμένων αλόγων. Εκπλήσσομαι, λοιπόν, με σας, που ανταλλάξατε τον ουρανό με τη γη. Δε θέλω να σας καταλάβω.

»Για να σας αποδείξω στην πράξη την περιφρόνηση μου σε κάτι με το οποίο εσείς ζείτε, αρνούμαι να πάρω τα δύο εκατομμύρια, τα οποία κάποτε ονειρευόμουν σαν να ήταν ο παράδεισος και τα οποία τώρα καταφρονώ. Για να αφαιρέσω από τον εαυτό μου το δικαίωμα αυτό, θα βγω από δω πέντε ώρες πριν από το συμφωνημένο χρόνο και, με τον τρόπο αυτό, θα καταπατήσω τη συμφωνία».

Αφού τα διάβασε αυτά, ο τραπεζίτης άφησε το χαρτί στο τραπέζι, φίλησε τον παράξενο άνθρωπο

στο κεφάλι, άρχισε να κλαίει και βγήκε από την πτέρυγα. Ποτέ άλλη φορά, ακόμα κι ύστερα από μεγάλες χασούρες στο χρηματιστήριο, δεν αισθανόταν τέτοια καταφρόνηση για τον εαυτό του όπως τώρα. Όταν έφτασε στο σπίτι ξάπλωσε στο κρεβάτι, αλλά η συγκίνηση και τα κλάματα δεν τον άφηναν να κοιμηθεί για πολλή ώρα...

Την άλλη μέρα το πρωί έτρεξαν χλωμοί οι φύλακες και του ανακοίνωσαν ότι ο άνθρωπος που έμενε στην πτέρυγα βγήκε απ' το παράθυρο στον κήπο, πήγε στην εξώπορτα κι ύστερα κάπου εξαφανίστηκε. Ο τραπεζίτης μαζί με τους υπηρέτες πήγε αμέσως στην πτέρυγα και διαπίστωσε την απόδραση του φυλακισμένου του. Για να μην προκληθούν περιττές διαδόσεις, πήρε απ' το τραπέζι το χαρτί με την απάρνηση και, επιστρέφοντας στο σπίτι του, το κλείδωσε μέσα στο χρηματοκιβώτιο.

ΤΟ ΒΙΟΛΙ ΤΟΥ ΡΟΤΣΙΑΝΤ

Πρώτη έκδοση στην *Εφημερίδα της Ρωσίας*, Νο 37, 1894.

Η κωμόπολη ήταν πολύ μικρή, χειρότερη κι από χωριό. Οι κάτοικοι ήταν σχεδόν όλοι γέροι και πέθαιναν τόσο σπάνια, που καταντούσε θλιβερό. Ακόμα και στο νοσοκομείο και στη φυλακή χρειαζόνταν ελάχιστα φέρετρα. Με λίγα λόγια οι δουλειές πήγαιναν κατά διαόλου. Κι αν βέβαια ο Γιακόβ Ιβάνοφ κατασκεύαζε φέρετρα στην πρωτεύουσα του κυβερνείου, θα είχε το δικό του σπίτι και θα τον φώναζαν Γιακόβ Ματβιέιτς. Εδώ στην κωμόπολη όμως τον φώναζαν σκέτο Γιακόβ. Το παρατσούκλι του ήταν για κάποιο λόγο Μπρόνζα και ζούσε φτωχικά, σαν απλός μουζίκος, σε μια παλιά μικρή ίζμπα μ' ένα μονάχα δωμάτιο, στο οποίο έμενε αυτός, η Μάρθα, η σόμπα, το διπλό κρεβάτι, τα φέρετρα, ο πάγκος και όλο το νοικοκυριό.

Ο Γιακόβ έφτιαχνε καλά, γερά φέρετρα. Για τους μουζικούς και τους μικροαστούς τα έφτιαχνε στο δικό του το μπόι και δεν έπεφτε ποτέ του έξω, αφού πουθενά δεν υπήρχε πιο ψηλός και πιο γεροδεμένος άνθρωπος απ' τον ίδιο, ούτε καν στη φυλακή, κι ας ήταν ήδη εβδομήντα χρονών. Για τους ευγενείς και τις γυναίκες έπαιρνε πρώτα τα μέτρα τους. Για το σκοπό αυτό είχε ένα σιδερένιο πήχη.

Τις παραγγελίες για παιδικά φέρετρα τις δεχόταν με μεγάλη δυσφορία και τα έφτιαχνε κατευθείαν, χωρίς να πάρει μέτρα, με περιφρόνηση. Και κάθε φορά, την ώρα που πληρωνόταν, έλεγε:

«Για να λέμε την αλήθεια, δε μ' αρέσει να ασχολούμαι με ψιλοδουλειές».

Εκτός από την τέχνη του, ο Γιακόβ έβγαζε μερικά λεφτά παίζοντας βιολί. Στους γάμους του χωριού συνήθως έπαιζε μια εβραϊκή ορχήστρα που διηύθυνε ο γανωτής Μοϊσέι Ιλίτς Σάχκες, ο οποίος κρατούσε για τον εαυτό του πάνω από τα μισά έσοδα. Καθώς λοιπόν ο Γιακόβ έπαιζε πολύ καλό βιολί, κυρίως στα ρώσικα τραγούδια, ο Σάχκες τον καλούσε πότε πότε στην ορχήστρα του με αμοιβή δεκαπέντε καπίκια τη μέρα, χώρια τα δώρα απ' τους καλεσμένους. Όταν ο Μπρόνζα καθόταν με την ορχήστρα, το πρόσωπο του γινόταν κατακόκκινο και ιδρώνε. Η ζέστη ήταν ανυπόφορη, η μυρωδιά του σκόρδου αποπνικτική, το βιολί στρίγγλιζε, στο δεξί αυτί του μούγκριζε το κοντραμπάσο, στο αριστερό κλαψούριζε το φλάουτο. Φλάουτο έπαιζε ένας κοκκινοτρίχης Εβραίος, με ένα πρόσωπο γεμάτο κόκκινες και γαλάζιες φλεβίτσες, που είχε το επίθετο του ξακουστού πλούσιου Ρότσιλντ. Αυτός λοιπόν ο καταραμένος Εβραίος κατόρθωνε να παίζει θλιμμένα ακόμα και τον πιο χαρούμενο σκοπό. Χωρίς κανέναν προφανή λόγο, ο Γιακόβ είχε λίγο λίγο συνηθίσει να μισεί και να περιφρονεί τους Εβραίους, και ιδιαίτερα τον Ρότσιλντ. Πήγαινε γυρεύοντας για καβγά, τον έβριζε με τα χειρότερα λόγια και μια φο-

ρά μάλιστα θέλησε να τον χτυπήσει. Κι ο Ρότσειντ θιγόταν, τον κοιτούσε άγρια κι έλεγε:

«Αν δε σεβόμουν το ταλέντο σας, θα σας είχα πετάξει εδώ και καιρό από το παράθυρο».

Κι έπειτα έβαζε τα κλάματα. Γι' αυτό λοιπόν τον Μπρόνζα σπάνια τον καλούσαν στην ορχήστρα, μόνο σε επείγουσες περιπτώσεις, όταν ήταν άρρωστος κάποιος από τους Εβραίους.

Ο Γιακόβ δεν είχε ποτέ καλή διάθεση, αφού συνέχεια του προέκυπταν απώλειες στο εισόδημα του. Παραδείγματος χάριν, Κυριακές και γιορτές είναι αμαρτία να δουλεύεις, η Δευτέρα είναι γρουσουζική μέρα, κι έτσι μαζεύονται καμιά διακοσαριά μέρες που είσαι υποχρεωμένος να κάθεται με σταυρωμένα τα χέρια. Φοβερή απώλεια! Αν κανείς στο χωριό παντρευόταν χωρίς μουσική ή αν ο Σάχκες δεν καλούσε τον Γιακόβ στην ορχήστρα, κι αυτό πάλι απώλεια ήτανε. Ο επιθεωρητής της αστυνομίας ήταν άρρωστος κι έβηχε εδώ και δύο χρόνια κι ο Γιακόβ περίμενε πώς και πώς να πεθάνει, εκείνος όμως πήγε για θεραπεία στην πρωτεύουσα του κυβερνείου και βρήκε να πεθάνει εκεί. Ορίστε κι άλλη απώλεια, τουλάχιστον καμιά δεκαριά ρούβλια, αφού το φέρετρο θα ήταν σίγουρα ακριβό, με επένδυση. Οι σκέψεις για τις απώλειες αυτές απασχολούσαν τον Γιακόβ κυρίως τις νύχτες. Είχε κρεμασμένο το βιολί στον τοίχο δίπλα του, κι όταν κάτι δεν του ξεκόλλαγε απ' το μυαλό, άγγιζε τις χορδές, το βιολί ηχούσε στο σκοτάδι κι εκείνος κάπως ξαλάφρωνε.

Στις 6 του Μάη του περασμένου χρόνου η Μάρθα αρρώστησε ξαφνικά. Η αναπνοή της γερόντισ-

σας ήταν βαριά, έπινε συνεχώς νερό και παραπατούσε. Όπως και να 'χε το πράμα, άναψε η ίδια τη σόμπα, μέχρι που πήγε και για νερό. Κατά το βραδάκι ξάπλωσε.

Ο Γιακόβ όλη τη μέρα έπαιζε βιολί. Όταν πια σκοτεινίασε για τα καλά, πήρε το βιβλιάρaki στο οποίο κατέγραψε τις απώλειες της ημέρας και, επειδή βαριόταν, καταπιάστηκε να τις προσθέσει. Το σύνολο βγήκε πάνω από χίλια ρούβλια. Αυτό τον εξόργισε τόσο πολύ, που πέταξε τα χαρτιά με τους λογαριασμούς στο πάτωμα κι άρχισε να τα ποδοπατά. Κατόπιν τα ξανασήκωσε και βάλθηκε πάλι να λογαριάζει και να αναστενάζει βαθιά και ασταμάτητα. Το πρόσωπο του ήταν κόκκινο και μούσκεμα στον ιδρώτα. Σκεφτόταν ότι, αν έβαζε αυτά τα χαμένα χίλια ρούβλια στην τράπεζα, οι τόκοι κάθε χρόνο θα ήταν πάνω κάτω σαράντα ρούβλια. Επομένως κι αυτά τα σαράντα ρούβλια απώλεια ήταν. Με λίγα λόγια, όπου και να γυρίσεις, μονάχα απώλειες και τίποτα παραπάνω.

«Γιακόβ!» φώναξε η Μάρθα αναπάντεχα. «Πεθαίνω!»

Εκείνος κοίταξε τη γυναίκα. Το πρόσωπο της ήταν ξαναμμένο από τον πυρετό, παράξενα φωτεινό και χαρωπό. Ο Μπρόνζα, που είχε συνηθίσει να βλέπει το πρόσωπο της πάντοτε χλωμό, φοβισμένο και δυστυχισμένο, τώρα μπερδεύτηκε. Έμοιαζε λες και στην πραγματικότητα εκείνη χαιρόταν που πέθαινε, που επιτέλους έφευγε οριστικά απ' αυτή την ίζμπα, απ' τα φέρετρα, απ' τον Γιακόβ... Και η Μάρθα κοιτούσε το ταβάνι και κουνούσε τα χείλη της,

ακριβώς σαν να έβλεπε το θάνατο, το λυτρωτή της, και να του ψιθύριζε.

Αρχιζε να ξημερώνει. Από το παράθυρο ερχόταν το φλογισμένο φως της αυγής. Ο Γιακόβ κοίταξε τη γερόντισσα και για κάποιο λόγο σκέφτηκε πως σε όλη του τη ζωή ούτε μια φορά δεν της φέρθηκε γλυκά, δεν τη συμπόνεσε, πως ούτε μια φορά δε σκέφτηκε να της αγοράσει ένα μαντιλάκι ή να της φέρει από κάποιο γάμο λίγο γλυκό, μονάχα της έβαζε τις φωνές, την έβριζε για τις απώλειες και ορμούσε καταπάνω της με τις γροθιές του υψωμένες. Η αλήθεια είναι πως ποτέ δεν τη χτυπούσε, αλλά, όπως και να 'χε το πράμα, την κατατρόμαζε κι εκείνη κάθε φορά πάγωνε από το φόβο της. Ναι, δεν την άφηνε να πίνει τσάι, τα έξοδα ήταν ήδη πολλά, κι εκείνη έπινε μόνο βραστό νερό. Έτσι λοιπόν ο Γιακόβ κατάλαβε γιατί εκείνη είχε τώρα αυτή την παράξενη, χαρούμενη έκφραση, κι ένιωσε απαίσια.

Περίμενε να έρθει το πρωί και τότε δανείστηκε το άλογο του γείτονα και πήγε τη Μάρθα στο νοσοκομείο. Δεν υπήρχαν πολλοί άρρωστοι κι έτσι δε χρειάστηκε να περιμένουν πάνω από τρεις ώρες. Προς μεγάλη ευχαρίστηση του Γιακόβ, αυτή τη φορά δε δεχόταν τους αρρώστους ο γιατρός, που ήταν κι ο ίδιος άρρωστος, αλλά ο νοσοκόμος Μαξίμ Νικολάιτς, ο γέροντας για τον οποίο όλοι έλεγαν ότι, αν και είναι μεθύστακας και τρέμει, καταλαβαίνει περισσότερα απ' το γιατρό.

«Υγιαίνετε» είπε ο Γιακόβ οδηγώντας τη γερόντισσα στην αίθουσα αναμονής. «Να μας συγχωρείτε που όλο σάς ανησυχούμε, Μαξίμ Νικολάιτς, με τα

τιποτένια προβλήματα μας. Να, εδώ, αρρώστησε η κυρά. Η σύντροφος της ζωής, που λένε, με το συμπάθιο...»

Σμίγοντας τα γκρίζα φρύδια του και χαϊδεύοντας αφηρημένα τις φαβορίτες του, ο νοσοκόμος έριξε μια ματιά στη γερόντισσα. Εκείνη καθόταν καμπουριασμένη σ' ένα σκαμνάκι, κι έτσι όπως ήταν λιγνή, με γαμψή μύτη και το στόμα μισάνοιχτο, το προφίλ της έμοιαζε με πουλί που θέλει να πιει νερό.

«Μμμ, μάλιστα... Λοιπόν...» έκανε ήρεμα ο νοσοκόμος κι αναστέναξε. «Γρίπη ή ίσως και θέρμη. Στην πόλη κυκλοφορεί τύφος. Και λοιπόν; Δόξα τω Θεώ, την έζησε τη ζωή της η γερόντισσα... Πόσων χρονών είναι;»

«Παρά ένα χρόνο εβδομήντα, Μαξίμ Νικολάιτς».

«Και λοιπόν; Την έζησε τη ζωή της. Ήρθε η ώρα της».

«Βεβαίως, πολύ σωστά τα λέτε, Μαξίμ Νικολάιτς» είπε ο Γιακόβ χαμογελώντας με αβροφροσύνη «και σας ευχαριστούμε εκ βάθους καρδιάς για την καλοσύνη σας, αλλά επιτρέψτε μου να παρατηρήσω πως κι ένα μυρμηγκάκι θέλει να ζήσει».

«Αδιάφορο!» απάντησε ο νοσοκόμος με έναν τόνο λες και εξαρτιόταν απ' αυτόν αν η γερόντισσα θα ζήσει ή θα πεθάνει. «Ε λοιπόν, αγαπητέ μου, θα της βάζεις κρύες κομπρέσες στο μέτωπο και θα της δίνεις απ' αυτήν εδώ τη σκόνη δύο φορές τη μέρα. Εισ το επανιδείν, μπονζούρ».

Από την έκφραση στο πρόσωπο του ο Γιακόβ κατάλαβε πως τα πράγματα είναι δύσκολα και πως

οι σκόνες δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Το έβλεπε τώρα ξεκάθαρα ότι σήμερα αύριο η Μάρθα θα πέθαινε. Έπιασε μαλακά το νοσοκόμο απ' τον αγκώνα, του έκλεισε το μάτι και του είπε ψιθυριστά:

«Ελάτε τώρα. Μαξίμ Νικολάιτς, κόψτε της βεντούζες».

«Αδύνατον, αδύνατον, αγαπητέ. Πάρε τη γυναίκα σου και πηγαίνετε στην ευχή του Θεού. Εις το επανιδείν».

«Σας παρακαλώ» τον ικέτευσε ο Γιακόβ. «Το ξέρετε πολύ καλά κι εσείς, αν είχε κάτι το συκώτι της, ας πούμε, ή κάποιο άλλο απ' τα σωθικά, τότε να πάρει σκόνες και χάπια, αλλά αυτή έχει αρπάξει κρύωμα! Για το κρύωμα πρώτα απ' όλα χρειάζεται αφαίμαξη, Μαξίμ Νικολάιτς».

Αλλά ο νοσοκόμος είχε ήδη φωνάξει τον επόμενο ασθενή και στην αίθουσα υποδοχής μπήκε μια γριά μ' ένα αγοράκι.

«Πήγαινε, πήγαινε...» είπε στον Γιακόβ κατσουφιάζοντας. «Μη με σκοτίζεις άλλο».

«Τότε βάλτε της τουλάχιστον βδέλλες! Θα σας χρωστάμε αιώνια ευγνωμοσύνη!»

Ο νοσοκόμος θύμωσε κι έβαλε τις φωνές:

«Με ζάλισες! Χοντροκέφαλε...».

Και ο Γιακόβ θύμωσε κι έγινε κατακόκκινος, αλλά, χωρίς να πει λέξη, πήρε τη Μάρθα απ' το χέρι και την έβγαλε έξω απ' την αίθουσα αναμονής. Μόνον όταν καθίσανε στο κάρο ο Γιακόβ έριξε μια αγριεμένη και ειρωνική ματιά στο νοσοκομείο και είπε:

«Όλες τις βεντέτες εδώ σας βάλανε! Να 'τανε

κάνας πλούσιος, θα του έκοβες βεντούζες, τώρα για ένα φτωχό άνθρωπο τσιγκουνεύτηκες και τις παλιό-βδέλλες. Κακούργοι!».

Όταν γύρισαν στο σπίτι, η Μάρθα μπήκε στην ίζμπα και στάθηκε για κάνα δεκάλεπτο όρθια, κρατώντας τη σόμπα. Της φαινόταν πως, άμα πήγαινε να ξαπλώσει, ο Γιακόβ θ' άρχιζε να λέει για απώλειες και να τη βρίζει που όλο ξαπλώνει και δε θέλει να κάνει καμιά δουλειά. Ο Γιακόβ όμως την κοιτούσε βαριεστημένα και θυμήθηκε πως την επομένη ήταν του Αϊ-Γιάννη του Θεολόγου, τη μεθεπόμενη του Αϊ-Νικόλα του Θαυματουργού, μετά Κυριακή και μετά Δευτέρα, γρουσουζικη μέρα. Τέσσερις μέρες δεν κάνει να δουλέψει, κι όπως φαίνεται, η Μάρθα θα πέθαινε μια απ' αυτές τις μέρες, επομένως το φέρετρο έπρεπε να το φτιάξει από τώρα. Πήρε το σιδερένιο πήχη του, πήγε κοντά στη γερόντισσα και της πήρε μέτρα. Ύστερα εκείνη ξάπλωσε κι αυτός έκανε το σταυρό του και καταπαίστηκε με το φέρετρο.

Όταν τελείωσε τη δουλειά, ο Μπρόνζα φόρεσε τα γυαλιά του κι έγραψε στο βιβλιαράκι του: «Φέρετρο για τη Μάρθα Ιβάνοβνα: 2 ρούβλια και 40 κπίκια». Κι αναστέναξε.

Η γερόντισσα όλη αυτή την ώρα ήταν ξαπλωμένη, αμίλητη και με τα μάτια κλειστά. Αλλά προς το βραδάκι, καθώς σκοτείνιαζε, ξαφνικά φώναξε το γέροντα.

«Θυμάσαι, Γιακόβ;» ρώτησε κοιτάζοντας τον χαρούμενα. «Θυμάσαι, θα ναι τώρα πενήντα χρόνια, που ο Θεός μάς έδωσε μια κορούλα με ξανθά

μαλλάκια; Τότε όλο στο ποτάμι πηγαίναμε... Καθόμασταν κάτω απ' την ιτιά και τραγουδούσαμε».

Χαμογέλασε πικρά και πρόσθεσε:

«Πέθανε το κοριτσάκι».

Έστυψε το μυαλό του ο Γιακόβ, αλλά με τίποτα δεν μπορούσε να θυμηθεί ούτε κορούλα ούτε ιτιά.

«Θα τα φαντάστηκες» της είπε.

Ήρθε ο παπάς, της έψαλε το ευχέλαιο και της έδωσε να μεταλάβει. Ύστερα η Μάρθα άρχισε να μουρμουρίζει ακατάληπτα και κατά το πρωί πέθανε.

Οι γριές γειτόνισσες την έπλυναν, την έντυσαν και την έβαλαν στο φέρετρο. Για να μην έχει να πληρώνει και το διάκο, ο Γιακόβ διάβασε το ψαλτήρι μοναχός του. Για τον τάφο δεν του πήρανε τίποτα, γιατί ο φύλακας του νεκροταφείου ήτανε κουμπάρος του. Τέσσερις μουζικοί έφεραν το φέρετρο ως το νεκροταφείο, αλλά το έκαναν από ευσέβεια και δεν πήραν λεφτά. Την κηδεία ακολούθησαν μερικές γριές, κάτι ζητιάνοι, δυο τρελοί, οι περαστικοί έκαναν ευλαβικά το σταυρό τους... Και ο Γιακόβ ήταν πολύ ικανοποιημένος που όλα πήγαν τόσο καλά, που όλα έγιναν τόσο σωστά και φτηνά, χωρίς να ζημιωθεί κανείς. Αποχαιρετώντας για τελευταία φορά τη Μάρθα, ακούμπησε το χέρι του στο φέρετρο και σκέφτηκε: Καλή δουλειά!

Γυρνώντας όμως από το νεκροταφείο, έπεσε σε φοβερή θλίψη. Ένωσε πως αρρώσταινε. Η ανάσα του ήταν βαριά κι έκαιγε, τα πόδια του δεν τον βαστούσαν κι όλο διψούσε. Κι ακόμα στο μυαλό του

έρχονταν διάφορες σκέψεις. Θυμήθηκε ξανά που σ' όλη του τη ζωή μια φορά δεν τη συμπόνεσε τη Μάρθα, δεν της έδωσε ένα χάδι. Πενήντα δύο χρόνια που ζήσανε στην ίδια ίζμπα πέρασαν σιγά σιγά, αλλά και πάλι όλον αυτό τον καιρό δεν τη σκέφτηκε λιγάκι, δεν της έδωσε την παραμικρή προσοχή, λες και ήταν γάτα ή σκυλί. Κι όμως, εκείνη κάθε μέρα άναβε τη σόμπα, μαγείρευε, πήγαινε για νερό, έκοβε ξύλα, κοιμόταν μαζί του στο ίδιο κρεβάτι, κι όποτε αυτός γυρνούσε μεθυσμένος από κάποιο γάμο, εκείνη κρεμούσε το βιολί στον τοίχο με ευλάβεια και τον έβαζε να κοιμηθεί, κι όλα αυτά χωρίς να μιλά, με μια δειλή και ανήσυχη έκφραση.

Όλο χαμόγελα και υποκλίσεις, ο Ρότσιλντ ερχόταν να βρει τον Γιακόβ.

«Εσάς γύρευα, πατερούλη!» του είπε. «Ο Μοϊσέι Ιλίτς σάς στέλνει τους χαιρετισμούς του και σας ζητά να έρθετε αμέσως».

Ο Γιακόβ δεν είχε όρεξη. Του 'ρχόταν να βάλει τα κλάματα.

«Παράτα με!» έκανε και συνέχισε το δρόμο του.

«Μα τι είναι αυτά που λέτε;» απάντησε έντρομος ο Ρότσιλντ. «Ο Μοϊσέι Ιλίτς θα θυμώσει! "Αμέσως" είπε».

Του Γιακόβ τού ήρθε σιχαμάρα με τον Εβραίο έτσι που λαχάνιαζε, έκανε μορφασμούς και το πρόσωπο του ήταν γεμάτο κόκκινες φλεβίτσες. Αηδίαζε να βλέπει την πράσινη πουκαμίσια του, γεμάτη σκούρους λεκέδες, την ισχνή και αρρωστιάρικη μορφή του.

«Τι θες και μου κολλάς, ρε βρομιάρη;» φώναξε ο Γιακόβ. «Ξεφορτώσου με!»

Ο Εβραίος θύμωσε και φώναξε κι αυτός:

«Α, για σας παρακαλώ, μη μου φωνάζετε μη σας πετάξω πάνω απ' το φράχτη!».

«Βρε ουστ από δω!» βρυχήθηκε ο Γιακόβ.

Και του ρίχτηκε με τις γροθιές. Κάτι τέτοιοι ψωριαρήδες είναι που σου κάνουν τη ζωή ανυπόφορη!

Ο Ρότσιλντ πάγωσε απ' το φόβο του. Κάθισε κάτω, με τα χέρια πάνω απ' το κεφάλι για να γλιτώσει απ' τα χτυπήματα, έπειτα σηκώθηκε και το έβαλε στα πόδια. Έτρεχε κάνοντας μικρά πηδηματάκια, χτυπούσε τα χέρια και το μακρουλό και αδύνατο σώμα του φαινόταν να τρέμει απ' το φόβο. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με την ευκαιρία και ρίχτηκαν ξοπίσω του φωνάζοντας: «Οβριέ! Οβριέ!». Τα σκυλιά τον πήραν κι αυτά στο κυνήγι γαβγίζοντας. Κάποιος έβαλε τα γέλια, έπειτα σφύριξε, τα σκυλιά βάλθηκαν να γαβγίζουν όλο και περισσότερο, όλο και πιο δυνατά... Ύστερα φαίνεται πως κάποιο σκυλί δάγκωσε τον Ρότσιλντ, γιατί ακούστηκε μια κραυγή πόνου και απελπισίας.

Ο Γιακόβ περπάτησε λίγο στα βοσκοτόπια. Αδιαφορώντας για το πού πήγαινε, βρέθηκε στην άκρη της πόλης. Τα παιδιά φώναζαν: «Έρχεται ο Μπρόνζα, έρχεται ο Μπρόνζα!». Κάποτε έφτασε στο ποτάμι. Οι μπεκάτσες πετούσαν τσιρίζοντας, οι πάπιες έκρωζαν. Ο ήλιος έκαιγε και η αντανάκλαση του στο νερό ήταν τόσο δυνατή, που σε πόναγαν τα μάτια σου. Ο Γιακόβ κάθισε σ' έναν κορμό στην άκρη της όχθης. Είδε μια χοντρή και ροδαλή γυναί-

κα να βγαίνει απ' το νερό και σκέφτηκε: Για δεσ, καλέ, μια γοργόνα! Εκεί κοντά στο μέρος που κάνανε μπάνιο, τα παιδιά ψάρευαν караβίδες. Μόλις τον είδαν, άρχισαν να του φωνάζουν με κακία: «Μπρόνζα, Μπρόνζα!». Να και η ογκώδης, αρχαία ιτιά, με την τεράστια κουφάλα και τις φωλιές των κορακιών... Και ξάφνου στη μνήμη του Γιακόβ εμφανίστηκαν, σαν ολοζώντανα, το ξανθομάλλικο κοριτσάκι και η ιτιά που έλεγε η Μάρθα. Ναι, αυτή η ίδια η ιτιά είναι, πράσινη, ήσυχη και θλιμμένη... Πώς είχε γεράσει η δόλια!

Κάθισε στον ίσκιο της κι άρχισε να θυμάται. Σ' εκείνη την όχθη όπου τώρα απλώνεται το λιβάδι, τον παλιό καιρό υπήρχε ένα πυκνό δάσος από σημύδες, και σ' εκείνο το φαλακρό βουνό που φαίνεται στον ορίζοντα τότε μαύριζε το πανάρχαιο πευκοδάσος. Στον ποταμό ταξίδευαν βάρκες. Τώρα πια όλα ήταν ομαλά και επίπεδα, και σ' εκείνη την όχθη στέκει μια μόνο σημύδα, ολομόναχη και όμορφη σαν αρχοντοπούλα, και στο ποτάμι μονάχα πάπιες και χήνες, δεν μπορεί ούτε να σκεφτεί κανείς πως εδώ κάποτε πηγαينوέρχονταν βάρκες. Φαίνεται ότι και οι χήνες λιγότεψαν από παλιά. Ο Γιακόβ έκλεισε τα μάτια και φαντάστηκε τεράστια κοπάδια άσπρες χήνες να τρέχουν το ένα πίσω απ' τ' άλλο.

Δεν μπορούσε να καταλάβει πώς ήτανε δυνατόν τα τελευταία σαράντα πενήντα χρόνια της ζωής του να μην έχει έρθει ούτε μια φορά στο ποτάμι ή, κι αν είχε έρθει, να μην το είχε καν προσέξει. Και δεν ήταν κάνας χείμαρρος, ήταν μια χαρά ποτάμι. Ο Γιακόβ θα μπορούσε να ψαρεύει και να πουλά τα ψάρια

στοάς εμπόρους, στους αξιωματούχους και στο εστιατόριο του σταθμού και μετά να βάζει τα λεφτά στην τράπεζα. Ή θα μπορούσε να πηγαίνει με τη βάρκα από γάμο σε γάμο και να παίζει βιολί. Όλοι θα τον πλήρωναν, όσο μπορούσε ο καθένας. Ή, πάλι, θα μπορούσε να δοκιμάσει να έχει βάρκες και να κάνει δρομολόγια, μια φορά ήταν καλύτερα απ' το να φτιάχνει φέρετρα. Στο κάτω κάτω και χήνες θα μπορούσε να εκτρέφει και το χειμώνα να τις σφάζει και να πηγαίνει να τις πουλάει στη Μόσχα. Από τα πούπουλα και μόνο δέκα ρούβλια το χρόνο θα τα 'χε σίγουρα. Εκείνος όμως έχασε τις ευκαιρίες, δεν έκανε τίποτε απ' όλα αυτά. Τι απώλειες! Αχ, τι απώλειες! Κι αν μάλιστα τα έκανε όλα μαζί — και ψάρεμα, και βιολί, και βάρκες, και χήνες —, ε, τότε τι κεφάλαιο θα μαζευόταν! Όλα αυτά όμως δεν τα είχε καν ονειρευτεί, όλη του η ζωή είχε περάσει χωρίς κανένα όφελος, χωρίς καμία ευχαρίστηση, πήγε στράφι, τζάμπα και βερεσέ. Μπροστά δεν έμενε πια τίποτε, αλλά και πίσω, αν έριχνε μια ματιά, μόνο απώλειες, και μάλιστα τόσο τρομακτικές, που σου φέρνουν ρίγος. Και γιατί τάχα να μην μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος έτσι που να μην υπάρχουν τέτοιες απώλειες και ζημιές; Γιατί άραγε είχανε κόψει τα δάση, τις σημύδες και τα πεύκα; Γιατί τα είχανε κάνει όλα βοσκοτόπια; Γιατί οι άνθρωποι κάνουν πάντα ακριβώς αυτό που δεν πρέπει; Γιατί σε όλη του τη ζωή ο Γιακόβ έβριζε, φώναζε, τσακωνόταν, φερόταν άσχημα στη γυναίκα του, και —για να 'χουμε καλό ρώτημα— για ποιον τέλος πάντων λόγο μια ζωή ολόκληρη τρόμαζε και στενοχωρούσε τον

Εβραίο; Γιατί γενικά οι άνθρωποι κάνουν δύσκολη τη ζωή ο ένας στον άλλο; Γιατί βέβαια έτσι προκύπτουν φοβερές απώλειες! Αν δεν υπήρχε η κακία και το μίσος, οι άνθρωποι θα είχαν τεράστια οφέλη ο ένας απ' τον άλλο.

Όλη τη νύχτα ο Γιακόβ έβλεπε στον ύπνο του το παιδάκι, την ιτιά, τα ψάρια, τις σφαγμένες χήνες και τη Μάρθα, που το προφίλ της έμοιαζε με διψασμένο πουλί, και το χλωμό, θλιμμένο πρόσωπο του Ρότσιλντ, και κάτι πλάσματα που τον κύκλωναν απ' όλες τις μεριές και μουρμούριζαν για απώλειες. Γύριζε απ' το ένα πλευρό στο άλλο και σηκώθηκε πέντε φορές απ' το κρεβάτι για να παίξει λίγο βιολί.

Το πρωί σηκώθηκε με πολλή δυσκολία και πήγε στο νοσοκομείο. Ο ίδιος ο Μαξίμ Νικολάιτς τού είπε να βάλει στο μέτωπο κρύα κομπρέσα, του έδωσε μια σκόνη και από την έκφραση του προσώπου του ο Γιακόβ κατάλαβε ότι τα πράγματα ήταν δύσκολα κι ότι οι σκόνες δε θα κάνανε τίποτα. Επιστρέφοντας απ' το νοσοκομείο, συνειδητοποίησε πως από το θάνατο μόνο κέρδος θα είχε: Ούτε να τρώει θα χρειαζόταν, ούτε να πίνει, ούτε να πληρώνει φόρους, ούτε να στενοχωρεί τους ανθρώπους. Και, καθώς ο άνθρωπος δε μένει στον τάφο έναν αλλά εκατοντάδες, χιλιάδες χρόνια, αν αθροίσεις τα κέρδη, το σύνολο βγαίνει τεράστιο. Στη ζωή για τον άνθρωπο υπάρχουν μονάχα απώλειες, και στο θάνατο κέρδη. Το συμπέρασμα τούτο είναι βέβαια σωστό, είναι όμως και πικρό, θλιβερό: Γιατί να είναι ο κόσμος φτιαγμένος μ' αυτό τον παράξενο τρόπο και

η ζωή, που δίνεται μονάχα μία φορά στον άνθρωπο, να περνάει δίχως κέρδη;

Δεν τον ένοιαζε να πεθάνει. Μόλις όμως γύρισε στο σπίτι και είδε το βιολί, σφίχτηκε η καρδιά του από τη στενοχώρια. Το βιολί δεν μπορούσε να το πάρει μαζί του στον τάφο, και τώρα θα έμενε ορφανό και θα είχε την ίδια τύχη με τις σημύδες και τα πεύκα. Τα πάντα σ' αυτό τον κόσμο πέθαιναν και θα συνέχιζαν να πεθαίνουν. Ο Γιακόβ βγήκε από την ίζμπα και κάθισε στο κατώφλι, σφίγγοντας το βιολί στην αγκαλιά του. Με το μυαλό του στη χαμένη, γεμάτη απώλειες ζωή του, άρχισε να παίζει δίχως και ο ίδιος να ξέρει τι, έβγαινε όμως λυπητερό και συγκινητικό, και τα δάκρυα κυλούσαν στα μάγουλα του. Κι όσο πιο πολύ σκεφτόταν, τόσο πιο θλιμμένα τραγουδούσε το βιολί.

Το μάνταλο της αυλόπορτας έτριξε μια δυο φορές κι εμφανίστηκε ο Ρότσιλντ. Διέσχισε άφοβα τη μισή αυλή, όμως, με το που είδε τον Γιακόβ, στάθηκε απότομα, μαζεύτηκε σαν το σκαντζόχοιρο κι άρχισε, μάλλον απ' το φόβο του, να κάνει χειρονομίες, λες και ήθελε να δείξει με τα δάχτυλα τι ώρα ήταν.

«Έλα μέσα, μη φοβάσαι» του είπε ήρεμα ο Γιακόβ και του 'κανε νόημα να πλησιάσει. «Έλα μέσα».

Κοιτώντας τον με δυσπιστία και φόβο, ο Ρότσιλντ πλησίασε και στάθηκε λίγα μέτρα πιο πέρα.

«Κι εσείς, σας παρακαλώ, μη με χτυπάτε!» είπε και υποκλίθηκε. «Εμένα ο Μόισέι Ιλίτς μ' έστειλε ξανά. Μη φοβάσαι, λέει, τράβα ξανά στου Γιακόβ και πες του, λέει, ότι χωρίς αυτόν δε γίνεται τίπο-

τα. Την Τετάρτη είναι ο γάμος... Μάλιστα! Ο κύριος Σαποβάλοφ παντρεύει την κόρη του μ' έναν καλό άνθρωπο. Κι ο γάμος θα 'ναι πλούσιος, ουουου...» πρόσθεσε ο Εβραίος κι έκλεισε το μάτι.

«Δεν μπορώ...» έκανε ο Γιακόβ βαριανασαίνοντας. «Αρρώστησα, αδελφέ».

Κι άρχισε ξανά να παίζει, και τα δάκρυα έσταξαν από τα μάτια στο βιολί. Ο Ρότσειντ άκουγε προσεκτικά, στραμμένος στο πλάι και με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Στο αμήχανο και φοβισμένο του πρόσωπο εμφανίστηκε σιγά σιγά μια έκφραση τάλαιπωρημένη και μελαγχολική. Γύρισε τα μάτια σαν να ζούσε τη στιγμή εκείνη μια βασανιστική αγαλλίαση κι έκανε:

«Αααχ!..».

Και τα δάκρυα κύλησαν ήρεμα και στα δικά του μάγουλα κι έσταξαν στην πράσινη πουκαμίσια.

Όλη την υπόλοιπη μέρα ο Γιακόβ έμεινε στο κρεβάτι γεμάτος στενοχώρια. Το βράδυ, όταν ήρθε ο παπάς να τον ξομολογήσει, τον ρώτησε αν θυμόταν ιδιαίτερα κάποια αμαρτία. Τότε εκείνος, ζορίζοντας την αδύναμη μνήμη του, θυμήθηκε γι' άλλη μία φορά το δυστυχισμένο πρόσωπο της Μάρθας και την απελπισμένη κραυγή του Εβραίου όταν τον δάγκωσε το σκυλί, και είπε με φωνή που μόλις ακουγόταν:

«Το βιολί να το δώσετε στον Ρότσειντ».

«Εντάξει» απάντησε ο παπάς.

Και τώρα όλοι στην πόλη ρωτάνε: Πού το βρήκε ο Ρότσειντ τόσο ωραίο βιολί; Να το αγόρασε, να το έκλεψε ή μήπως του το 'δωσε κανείς για ενέχυρο; Καιρό τώρα έχει παρατήσει το φλάουτο και παί-

ζει πια μόνο βιολί. Κι από το δοξάρι του ηχούν οι ίδιες θλιμμένες νότες, όπως και πριν απ' το φλάουτο, όταν όμως προσπαθεί να παίξει εκείνο που έπαιζε ο Γιακόβ καθισμένος στο κατώφλι, βγαίνει κάτι τόσο μελαγχολικό και λυπητερό, που οι ακροατές βάζουν τα κλάματα και τελικά και ο ίδιος γυρίζει τα μάτια και κάνει:

«Αααχ!...».

Και το καινούριο αυτό τραγούδι αρέσει τόσο πολύ στην πόλη, που έμποροι και υπάλληλοι σκοτώνονται ποιος θα πρωτοκαλέσει τον Ρότσιαντ και τον βάζουν να το παίζει από καμιά δεκαριά φορές.

ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ

Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό *Αποσπάσματα* το 1884.

Από την πλατεία της αγοράς, με καινούρια χλαίνη κι ένα μπογαλάκι στο χέρι, διαβαίνει ο αστυνομικός επόπτης Οτσιουμέλοφ. Πίσω του ακολουθεί ο κοκκινομάλλης αστυνόμος, βαστώντας στα χέρια του ένα κόσκινο γεμάτο φραγκοστάφυλα που έχει κατασχέσει. Όλα γύρω είναι ήσυχα... Στην πλατεία ούτε ψυχή... Οι ανοιχτές πόρτες των μαγαζιών και των καπηλειών κοιτάζουν μελαγχολικά στο φως της μέρας σαν πεινασμένα στόματα. Κοντά εκεί δεν υπάρχουν ούτε ζητιάνοι.

— Όστε δαγκώνεις, καταραμένο, ε; ακούει ξαφνικά ο Οτσιουμέλοφ. Παιδιά, μην τ' αφήνετε να φύγει! Δεν πρόκειται να σας δαγκώσει τώρα! Πιάστε το! Α!... α!

Ακούγεται να ουρλιάζει ένα σκυλί. Ο Οτσιουμέλοφ κοιτάζει προς τη μεριά που ήρθε το ουρλιαχτό και βλέπει: Μέσα απ' την ξυλαποθήκη του εμπόρου Πιτσούγκιν, πηδώντας στα τρία του πόδια και κοιτάζοντας πίσω, βγαίνει τρέχοντας ένα σκυλί, που το κυνηγάει κάποιος με τσίτινο κολαρισμένο πουκάμισο και ξεκούμπωτο γιλέκο. Τρέχει από κοντά του και, γέρνοντας το σώμα μπροστά, βουτάει και τ' αρπάζει απ' τα πίσω πόδια. Για δεύτερη φορά ακού-

γεται ουρλιαχτό και φωνή: «Μην τ' αφήνεις να φύγει!». Απ' τα μαγαζιά ξεμυτίζουν μισοκοιμισμένες φυσιογνώμιες και σε λιγάκι κοντά στην ξυλαποθήκη μαζεύεται κόσμος.

— Γίνεται φασαρία, η Ευγένεια σας!... λέει ο αστυνόμος.

Ο Οτσιουμέλοφ κάνει μισή στροφή αριστερά και προχωράει προς τον κόσμο. Πολύ κοντά στην πόρτα της αποθήκης, βλέπει να στέκεται ο άνθρωπος με το ξεκούμπωτο γιλέκο, ο οποίος, έχοντας σηκωμένο το δεξί του χέρι, δείχνει στο πλήθος το ματωμένο του δάχτυλο. Στο μισομεθυσμένο του πρόσωπο διαβάζει κανείς: «Θα σε ξεσκίσω, παλιοτόμαρο!». Το ίδιο του το δάχτυλο δείχνει σαν να παριστάνει το σύμβολο της νίκης. Στο πρόσωπο του ο Οτσιουμέλοφ θα αναγνωρίσει το χρυσοχόο Χριουκίν. Στη μέση του πλήθους, με ανοιχτά τα μπροστινά πόδια κι όλο του το κορμί να τρέμει, είναι καθισμένος ο ίδιος ο ένοχος του σκανδάλου — ένα άσπρο λαγωνικό κουτάβι με μακρουλή μουσούδα και ένα κίτρινο σημάδι στη ράχη. Τα δακρυσμένα μάτια του έχουν μια έκφραση θλίψης και τρόμου μαζί.

— Τι συμβαίνει εδώ πέρα; ρωτάει ο Οτσιουμέλοφ καθώς χώνεται μέσα στο πλήθος. Τι γυρεύετε εδώ; Εσύ, τι έχει το δάχτυλο σου;... Ποιος φώναξε;

— Βαδίζω, η Ευγένεια σας, και κανέναν δεν ενοχλώ, αρχίζει ο Χριουκίν ξεροβήχοντας, να κανονίσω για τα ξύλα με τον Μίτρι Μίτριτς, και ξαφνικά αυτό το παλιόσκυλο, στα καλά καθούμενα, με δαγκώνει στο δάχτυλο... Συγχωρέστε με, είμαι εργαζόμενος άνθρωπος... Η δουλειά μου είναι λεπτή. Πρέπει

να με πληρώσουν, γιατί, έτσι όπως είναι το δάχτυλό μου, μπορεί να κάνω και μια βδομάδα να το κουνήσω... Ούτε κι ο νόμος, η Ευγένεια σας, λέει να αποφέρουμε από τα παλιοτόμαρα... Αν το καθένα αρχίζει να δαγκώνει, καλύτερα να πεθάνουμε...

— Χμ!... Ωραία... λέει ο Οτσιουμέλοφ με αυστηρό ύφος, βήχοντας και παίζοντας τα φρύδια. Πολύ καλά... Τίνος είναι το σκυλί; Δε θ' αφήσω να περάσει έτσι αυτό. Θα σας δείξω εγώ, ν' αφήνετε άλυτα τα σκυλιά! Είναι καιρός να προσέξουμε αυτούς τους κυρίους που δεν εννοούν να υπακούσουν στις διαταγές! Μόλις μπει το πρόστιμο σ' έναν παλιάνθρωπο, θα μάθει αμέσως τι πάει να πει σκυλί ή άλλο αδέσποτο ζώο! Θα τον σκίσω στα δυο!... Ελντίριν —γυρίζει ο επόπτης στον αστυνόμο— μάθε τίνος είναι το σκυλί και να κάνεις αναφορά! Το σκυλί να το εξαφανίσεις αμέσως! Θα είναι σίγουρα λυσσασμένο... Σας ρωτάω, ποιανού είναι αυτό το σκυλί;

— Νομίζω ότι είναι του στρατηγού Ζιγκαλόφ! λέει κάποιος απ' το πλήθος.

— Του στρατηγού Ζιγκαλόφ; Χμ!... Ελντίριν, βγάλε μου το παλτό... Κάνει φοβερή ζέστα! Πάει να βρέξει, σίγουρα... Ένα μόνο δεν καταλαβαίνω: Πώς μπόρεσε να σε δαγκώσει; Πώς μπόρεσε να φτάσει ως το δάχτυλο; Αυτό είναι τόσο μικρό και συ τέτοιος μαντράχαλος! Θα πρέπει να το τσίγκλισες και να το τρύπησες με κάνα καρφί και σου 'ρθε ύστερα στο μυαλό η ιδέα να μας ξεγελάσεις. Είσαι, βλέπεις, γνωστός! Σας ξέρω εγώ εσάς τους διαόλους!

— Αυτός, η Ευγένεια σας, έβαλε το τσιγάρο στη μούρη του για γούστο, κι αυτό δεν ήταν χαζό και

τον δάγκωσε... Ανάποδος άνθρωπος, η Ευγένεια σας!

— Δες ψέματα, στραβέ άνθρωπε! Αφού δεν είδες, γιατί λες ψέματα; Η Ευγένεια του είναι έξυπνος άνθρωπος και καταλαβαίνει ποιος λέει ψέματα και ποιος μιλάει με τη συνείδηση του μπροστά στο Θεό... Αν λέω ψέματα, ας το κρίνει ο ειρηνοδίκης. Το λέει κι ο νόμος... Τώρα είμαστε όλοι ίσοι... Εγώ που με βλέπεις έχω τον αδερφό μου χωροφύλακα... αν θέλετε να ξέρετε...

— Να λείπουν τα σχόλια!

— Όχι, δεν είναι του στρατηγού... παρατηρεί βαθυστόχαστα ο αστυνόμος. Δεν έχει τέτοια σκυλιά ο στρατηγός. Τα περισσότερα είναι λαγωνικά αντοχής...

— Το ξέρεις αυτό στα σίγουρα;

— Στα σίγουρα, η Ευγένεια σας...

— Κι εγώ το ξέρω. Ο στρατηγός έχει ακριβά σκυλιά, σκυλιά ράτσας, αλλ' αυτό εδώ ένας Θεός ξέρει τι είναι! Ούτε τρίχωμα έχει ούτε εμφάνιση... σκέτο παλιόσκυλο... Τι να το κάνεις τέτοιο σκυλί; Κουκούτσι μυαλό δεν έχετε. Ένα σκυλί σαν αυτό, στην Πετρούπολη ή στη Μόσχα, ξέρετε τι θα πάθαινε; Δε θα κοίταζαν το νόμο εκεί. Στη στιγμή — ούτε κιχ δε θα 'βγαζε! Εσύ, Χριουκίν, υπέφερες, μην αφήσεις έτσι το ζήτημα... Πρέπει να τους δώσεις ένα μάθημα! Καιρός είναι...

— Μπορεί όμως να είναι και του στρατηγού... λέει σκεπτικός ο αστυνόμος. Δεν είναι και τίποτα γραμμένο στη μουσούδα του... Πριν από λίγες μέρες είδα ένα τέτοιο στην αυλή του.

— Ναι, ναι, του στρατηγού είναι! ακούγεται μια φωνή απ' το πλήθος.

— Χμ!... Βάλε μου το παλτό, αδερφέ Ελντίριν... Σαν να φύσηξε αέρας... Μ' έπιασε ρίγος... Να το πας στο στρατηγό και να τους ρωτήσεις. Να πεις ότι το βρήκα εγώ και το 'στειλα... Και πες τους να μην τ' αφήνουν ελεύθερο στο δρόμο... Μπορεί να είναι ακριβό σκυλί, κι αν το κάθε γουρούνι τού τρίβει το τσιγάρο στη μύτη του, δε θ' αργήσει να το βγάλει άχρηστο. Το σκυλί είναι συμπαθητικό ζωντανό... Εσύ, ηλίθιε, κατέβασε το χέρι! Δε χρειάζεται να δείχνεις το χαζοδάχτυλό σου! Εσύ φταις!...

— Έρχεται ο μάγειρας του στρατηγού, να τον ρωτήσουμε... Ε, Προχόρ! Έλα μια στιγμή εδώ, φιλαράκο! Κοίτα αυτό το σκυλί, δικό σας είναι;

— Πώς σου 'ρθε τέτοια ιδέα; Δεν είχαμε ποτέ μέχρι τώρα τέτοια σκυλιά!

— Περισσότερες ερωτήσεις δε χρειάζονται τώρα, λέει ο Οτσιουμέλοφ. Είναι αδέσποτο! Περισσότερα λόγια περιττεύουν... Αφού είπα ότι είναι αδέσποτο, πάει να πει είναι αδέσποτο... Να εξαφανιστεί, τελείωσε.

— Δεν είναι δικό μας, συνεχίζει ο Προχόρ. Είναι του αδερφού του στρατηγού, που ήρθε εδώ και λίγες μέρες. Στον δικό μου δεν αρέσουν τα κυνηγόσκυλα. Ο αδερφός του τα θέλει πολύ...

— Ήρθε ο αδερφός του; Ο Βλαντιμίρ Ιβάνιτς; ρωτάει ο Οτσιουμέλοφ και το πρόσωπο του γεμίζει μ' ένα χαμόγελο συγκίνησης, θεέ και Κύριε! Πού να το ξέρω! Ήρθε μουσαφίρης;

— Ναι, φιλοξενούμενος...

— Αυτό είναι έκπληξη... Αποθύμησε τον αδερφό του... Μα εγώ δεν το 'ξερα! Ωστε είναι δικό του το σκυλάκι; Πολύ χαίρομαι... Πάρ' το... Καλό το καημένο... Και τόσο έξυπνο... Του γράπωσε το δάχτυλο! Χα, χα, χα... Γιατί σ' έπιασε τρεμούλα; Ρρρ... Ρρ... Θυμώνει, ο απατεώνας... ο παλιοκερατάς...

Ο Προχόρ φωνάζει το σκυλί και φεύγει μαζί του απ' την ξυλαποθήκη. Ο κόσμος γελάει με τον Χριουκίν.

— Θα φτάσω και σε σένα! του λέει απειλητικά ο Οτσιουμέλοφ και, αφού τυλίχτηκε με τη χλαίνη, συνεχίζει το δρόμο του στην πλατεία της αγοράς.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό *Θεατής* το 1883.

Ο Μαξίμ Κουζμίτς Σαλιούτοφ είναι ψηλός και λεβεντόκορμος με φαρδιούς ώμους. Τη σωματική του διάπλαση μπορεί άφοβα να την ονομάσει κανείς αθλητική. Η μυϊκή του δύναμη είναι ασύλληπτη. Μπορεί και κάμπει εικοσάρικα, ξεριζώνει μικρά δέντρα, σηκώνει με τα δόντια βαρίδια της ζυγαριάς και ορκίζεται ότι δεν υπάρχει άνθρωπος σ' όλη τη γη που θα τολμούσε να παλέψει μαζί του. Είναι γενναίος και τολμηρός. Ποτέ δεν τον είδαμε να φοβάται κάτι. Τουναντίον, οι άλλοι τον φοβούνται και κινδυνεύουν μπροστά του όταν είναι θυμωμένος. Άντρες και γυναίκες τσιρίζουν και κοκκινίζουν απ' τον πόνο όταν τους χαιρετάει με χειραψία! Τη θαυμάσια βαρύτονη φωνή του είναι αδύνατον να την ακούσετε, γιατί σας κουφαίνει. Δυναμάνθρωπος! Σαν αυτόν δε γνωρίζω κανέναν άλλο.

Αυτή λοιπόν η τερατώδης, η υπεράνθρωπη αυτή δύναμη βοδιού έσβηνε και ο Μαξίμ Κουζμίτς ήταν σαν ένα ψόφιο ποντίκι όταν έκανε ερωτική εξομολόγηση στην Ελένα Γκαβρίλοβνα! Χλώμιαζε, κοκκινιζε, έτρεμε, και δεν ήταν σε κατάσταση να σηκώσει ούτε μια καρέκλα, όταν έπρεπε απ' το μεγάλο στόμα του να ξεφύγουν οι λέξεις «Σας αγαπώ!». Η

δύναμη ξαφνικά χανόταν και το μεγάλο σώμα μετατρεπόταν σ' ένα τεράστιο αγγείο χωρίς περιεχόμενο.

Την ερωτική εξομολόγηση την έκανε στην πίστα του πατινάζ. Εκείνη φτερούγιζε πάνω στον πάγο σαν πούπουλο κι αυτός, κυνηγώντας την, έτρεμε λιγωμένος και μιλούσε ψιθυριστά. Από την έκφραση του προσώπου καταλάβαινες ότι υπέφερε. Τα σβέλλα κι ευκίνητα πόδια λύγιζαν κι έμπλεκαν όταν έπρεπε να χαράξουν στον πάγο κάποια δύσκολη καρικατούρα. Μήπως νομίζετε ότι φοβόταν αρνητική απάντηση; Όχι. Η Ελένα Γκαβρίλοβνα τον αγαπούσε και διψούσε να της ζητήσει το χέρι και την καρδιά. Αυτή, μικρή κι όμορφη μελαχρινούλα, έλιωνε κάθε λεπτό από την ανυπομονησία. Αυτός είναι πια τριάντα χρονών, βαθμό μεγάλο δεν έχει, τα χρήματα δεν είναι ιδιαίτερα πολλά, ωστόσο είναι ωραίος, έξυπνος και καπάτσος! Χορεύει θαυμάσια και είναι περίφημος σκοπευτής. Κανένας δεν καλπάζει με τ' άλογο καλύτερα απ' αυτόν. Μια φορά, κάνοντας μαζί της μια βόλτα, πέρασε έφιππος ένα τέτοιο χαντάκι, το οποίο θα δυσκολευόταν να περάσει οποιοδήποτε αγγλικό καθαρόαιμο!...

Δεν μπορείς να μην αγαπήσεις τέτοιο άνθρωπο!

Ότι τον αγαπούσε το 'ξερε κι ο ίδιος. Ήταν βέβαιος γι' αυτό. Μια σκέψη ωστόσο τον βασάνιζε. Η σκέψη αυτή τυραννούσε το μυαλό του, τον υποχρέωνε να μένει άγρυπνος, να κλαίει, δεν τον άφηνε να πει, να φάει, να κοιμηθεί... Του δηλητηρίαζε τη ζωή. Ορκιζόταν στην αγάπη του, αλλά, την ίδια ώρα,

η σκέψη αυτή γυρνούσε στο μυαλό του και του χτυπούσε τα μελίγγια.

— Γίνετε γυναίκα μου! είπε στην Ελένα Γκαβρίλοβνα. Σας αγαπώ! Σας αγαπώ παράφορα, με πάθος!

Τη στιγμή αυτή ο ίδιος σκεφτόταν:

«Έχω εγώ το δικαίωμα να γίνω άντρας της; Όχι, δεν έχω! Αν ήξερε την καταγωγή μου, αν κάποιος της έλεγε για το παρελθόν μου, θα με χαστούκιζε! Άτιμο, δυστυχισμένο παρελθόν! Αυτή, πλούσια, μορφωμένη κι αριστοκράτισσα, θα μ' έφτυνε κατάμουτρα αν ήξερε από πού κρατάει η σκούφια μου!».

Όταν η Ελένα Γκαβρίλοβνα έπεσε στο λαιμό του και του ορκίστηκε στην αγάπη της, δεν ένιωσε ευτυχισμένος.

Η σκέψη τα φαρμάκωνε όλα... Γυρίζοντας στο σπίτι από το παγοδρόμιο, σκέφτηκε όλος φούρκα κι αγανάκτηση:

«Είμαι πρόστυχος! Αν ήμουν τίμιος άνθρωπος, θα της τα έλεγα όλα. Όλα! Είχα υποχρέωση, προτού της εξομολογηθώ την αγάπη μου, να της εκμυστηρευθώ το μυστικό μου! Δεν το έκανα όμως, και τώρα δεν είμαι παρά ένας αχρείος, ένας παλιάνθρωπος!».

Οι γονείς της Ελένα Γκαβρίλοβνα συμφώνησαν για το γάμο της με τον Μαξίμ Κουζμίτς. Τους άρεσε ο αθλητής. Ήταν σεμνός και, ως δημόσιος υπάλληλος, έδινε πολλές ελπίδες. Η Ελένα Γκαβρίλοβνα ένιωθε ότι πετούσε στα σύννεφα. Ήταν ευτυχισμένη. Ο φτωχός όμως αθλητής ήταν πολύ δυστυχισμένος! Μέχρι την τελευταία ημέρα πριν από το γάμο

τον βασάνιζε η ίδια σκέψη, όπως τότε που της εξομολογήθηκε την αγάπη του...

Τον βασάνιζε κι ένας φίλος, ο οποίος ήξερε το παρελθόν του σαν τα δάχτυλα του χεριού του. Έπρεπε να του δίνει ολόκληρο σχεδόν το μισθό του.

— Πάμε να μου κάνεις το τραπέζι στο Ερμιτάζ! έλεγε ο φίλος, αλλιώς θα τα πω σε όλους. Δώσ' μου και είκοσι πέντε ρούβλια δανεικά!

Ο φτωχός Μαξίμ Κουζμίτς αδυνάτισε, στέγνωσε... Τα μάγουλα του έπεσαν, οι γροθιές του έγιναν πετσί και κόκαλο. Η σκέψη τον αρρώστησε. Αν δεν υπήρχε η γυναίκα που αγαπούσε, θα αυτοκτονούσε...

«Είμαι αχρείος, πρόστυχος!» σκεφτόταν. «Πρέπει να εξηγηθώ μαζί της πριν από το γάμο! Ας με φτύσει!»

Ωστόσο δεν εξηγήθηκε πριν από το γάμο. Δεν είχε το θάρρος.

Αλλά η σκέψη ότι μετά την εξήγηση θα έπρεπε να χωρίσει με την αγαπημένη του γυναίκα ήταν γι' αυτόν φοβερότερη απ' όλες τις άλλες σκέψεις!...

Έφτασε το βράδυ του γάμου. Στεφάνωσαν τους νέους, τους ευχήθηκαν και όλοι ήταν έκπληκτοι με την ευτυχία τους. Ο φτωχός Μαξίμ Κουζμίτς δεχόταν τα συγχαρητήρια, έπινε, χόρευε, γελούσε, αλλά ήταν φοβερά δυστυχιμένος. «Εγώ, το ζώον, θα αναγκάσω τον εαυτό μου να εξηγηθεί! Μας στεφάνωσαν, αλλά ακόμα δεν είναι αργά! Μπορούμε ακόμα να χωρίσουμε!».

Κι εξηγήθηκε...

Όταν έφτασε η πολυπόθητη ώρα και συνόδευ-

σαν τους νέους στην κρεβατοκάμαρα, η συνείδηση και η τιμιότητα νίκησαν όλα τ' άλλα... Ο Μαξίμ Κουζμίτς, χλωμός, τρέμοντας κι αναπνέοντας με δυσκολία, ξεχνώντας από πού κρατάει η σκούφια του, την πλησίασε δειλά δειλά και, πιάνοντας της το χέρι, είπε:

— Πριν αρχίσουμε να ανήκουμε... ο ένας στον άλλο, πρέπει... πρέπει να εξηγηθώ...

— Τι έχεις, Μαξ; Είσαι... χλωμός! Όλες αυτές τις μέρες είσαι χλωμός, δε μιλάς... Μήπως είσαι άρρωστος;

— Ε... πρέπει να σου τα πω όλα, Λέλια. Ας καθίσουμε... Θα σε εκπλήξει αυτό που θα σου πω, θα δηλητηριάσει την ευτυχία σου... αλλά τι να κάνω; Πρώτ' απ' όλα το καθήκον... Θα σου διηγηθώ το παρελθόν μου...

Η Λέλια άνοιξε τα μάτια της και χαμογέλασε με κάποια ειρωνεία.

— Λοιπόν, διηγήσου... Μόνο γρήγορα, παρακαλώ. Και μην τρέμεις έτσι.

— Γεν...νήθηκα στο Ταμ...ταμ...πόβ... Οι γονείς μου δεν ήταν επώνυμοι άνθρωποι και ήταν φοβερά φτωχοί... Θα σου διηγηθώ από πού κρατάει η σκούφια μου. Θα νιώσεις φρίκη. Περίμενε και θα δεις... Ήμουν ζητιάνος... Παιδάκι ακόμα, πουλούσα μήλα κι αχλάδια...

— Ποιος; Εσύ;

— Τρομάζεις; Μα, καλή μου, αυτό ακόμα δεν είναι τόσο φοβερό. Ω, είμαι δυστυχισμένος! Θα με καταραστείτε, αν το μάθετε!

— Μα τι να μάθω;

— Στα είκοσι χρόνια μου... ήμουν... ήμουν... συγχωρέστε με! Μη με διώξετε! Ήμουν... κλόουν σε τσίρκο!

— Εσύ! Εσύ κλόουν;

Ο Σαλιούτοφ, περιμένοντας χαστούκι, έκρυψε με τα χέρια το χλωμό του πρόσωπο... Ήταν έτοιμος να λιποθυμήσει...

— Εσύ... κλόουν;

Η Λέλια σωριάστηκε στο πάτωμα... τινάχτηκε κι άρχισε να τρέχει...

Ρωτάτε τι έπαθε; Τίποτα, την κοιλιά της έπιασε... Απ' το γέλιο της τραντάχτηκε όλη η κρεβατοκάμαρα. Γελούσε σαν υστερική...

— Χα, χα, χα... Ήσουν κλόουν; Εσύ; Μαξιμούλη μου... Αγάπη μου! Παίξε κάτι! Απόδειξε μου ότι ήσουν κλόουν! Χα, χα, χα! Γλυκέ μου!

Τον πλησίασε γρήγορα και τον αγκάλιασε.

— Δείξε μου κάτι! Καλέ μου! Μάτια μου!

— Γελάς, δυστυχισμένη! Με περιφρονείς;

— Παίξε κάτι! Ξέρεις να περπατάς και στο σχολινί; Δείξε μου κάτι λοιπόν!

Γέμισε το πρόσωπο του άντρα της με φιλιά και σφίχτηκε επάνω του καλοπιάνοντας τον ικετευτικά. Κάθε άλλο παρά θυμωμένη ήταν... Κι εκείνος, μην καταλαβαίνοντας τίποτε, ευτυχισμένος, ενέδωσε στα παρακάλια της γυναίκας του.

Πλησιάζοντας στο κρεβάτι μέτρησε ως το τρία και στάθηκε όρθιος με τα πόδια ψηλά, στηρίζοντας το μέτωπο στην άκρη του κρεβατιού.

— Μπράβο, Μαξ! Κάν' το πάλι! Χα, χα! Γλυκέ μου! Πάλι!

Ο Μαξ τρίκλισε, πήδησε όπως ήταν στο πάτωμα κι άρχισε να περπατάει με τα χέρια.

Το πρωί οι γονείς της Λέλια δοκίμασαν φοβερή έκπληξη.

— Ποιος χτυπάει επάνω; ρωτούσαν ο ένας τον άλλο. Οι νέοι ακόμη κοιμούνται... Σίγουρα οι υπηρέτες θα σαχλαμαρίζουν... Θα κάνουν φασαρία... Τους παλιανθρώπους!

Ο μπαμπάς πήγε επάνω, αλλά δεν είδε κανέναν υπηρέτη.

Προς μεγάλη του έκπληξη, ο θόρυβος ερχόταν απ' το δωμάτιο των νέων... Στάθηκε για μια στιγμή κοντά στην πόρτα, σήκωσε τους ώμους και τη μισάνοιξε ελαφρά. Ρίχνοντας μια ματιά μέσα, μαζεύτηκε σαν σκαντζόχοιρος και παρά λίγο να πεθάνει από το σοκ που πήρε. Στη μέση της κρεβατοκάμαρας στεκόταν όρθιος ο Μαξίμ Κουζμίτς κι έκανε στον αέρα τα πιο ριψοκίνδυνα salto mortale. Δίπλα του ήταν η Λέλια και χειροκροτούσε. Και των δυο τα πρόσωπα έλαμπαν από ευτυχία.

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ

Πρώτη δημοσίευση στην εφημερίδα *Νέα Εποχή* το 1887.

Στις δέκα το βράδυ μιας σκοτεινής νύχτας του Σεπτεμβρίου, στο σπίτι του περιφερειακού γιατρού Κιριλόφ, πέθανε από διφθερίτιδα ο μονάκριβος γιος του, ο εξάχρονος Αντρέι. Τη στιγμή που η γυναίκα του γιατρού γονάτισε μπροστά στο κρεβάτι του πεθαμένου παιδιού και την κατέλαβε η πρώτη κρίση απόγνωσης, στην είσοδο του σπιτιού χτύπησε δυνατά το κουδούνι.

Εξαιτίας της διφθερίτιδας είχαν απομακρύνει απ' το πρωί όλο το προσωπικό και ο Κιριλόφ, όπως ήταν, χωρίς σακάκι, με ξεκούμπωτο γιλέκο, χωρίς να σκουπίσει το κλαμένο του πρόσωπο και τα καμένα από το φαινικό οξύ χέρια, πήγε ο ίδιος να ανοίξει την πόρτα. Στο χολ ήταν σκοτεινά και στον άνθρωπο που μπήκε μέσα μπορούσες να διακρίνεις μόνο το μέτριο ανάστημα του, το άσπρο κασκόλ και το μεγάλο κατάχλωμο πρόσωπο, τόσο χλωμό, που μόλις έκανε την εμφάνιση του το χολ έγινε πιο φωτεινό...

— Ο γιατρός είναι στο σπίτι; ρώτησε γρήγορα γρήγορα ο επισκέπτης.

— Εγώ είμαι ο γιατρός, απάντησε ο Κιριλόφ. Τι θα θέλατε;

— Α, εσείς είστε; Πολύ χαίρομαι! είπε χαρούμενος ο επισκέπτης ψάχνοντας να βρει στο σκοτάδι το χέρι του γιατρού· το βρήκε και το 'σφιξε γερά στα δικά του χέρια. Πολύ... πολύ χαίρομαι! Εγώ και σεις γνωριζόμαστε!... Είμαι ο Αμπόγκιν... Είχα την ευχαρίστηση να σας δω το καλοκαίρι στου Γκνούτσεφ. Χαίρομαι πολύ που σας βρήκα στο σπίτι... Μην αρνηθείτε, για το Θεό, να έρθετε αμέσως μαζί μου... Η γυναίκα μου αρρώστησε και κινδυνεύει... Το αμάξι είναι έξω...

Από τη φωνή και τις κινήσεις του επισκέπτη καταλάβαινε κανείς ότι βρισκόταν σε κατάσταση μεγάλης ταραχής. Ήταν σαν να είχε τρομάξει από κάποια πυρκαγιά ή από λυσσασμένο σκυλί και δύσκολα μπορούσε να συγκρατήσει τη γρήγορη αναπνοή του. Μιλούσε βιαστικά και με φωνή που έτρεμε. Στα λόγια του διακρινόταν μια ανυπόκριτη ειλικρίνεια, μια παιδική λιγοψυχία. Όπως όλοι οι φοβισμένοι και προβληματισμένοι ξαφνικά άνθρωποι, μιλούσε με μικρές και κοφτές φράσεις κι απ' το στόμα του έβγαιναν ένα σωρό περιττές λέξεις, άσχετες μ' αυτό που τον απασχολούσε.

— Φοβόμουν μην τυχόν δε σας βρω, συνέχισε. Μέχρι να φτάσω εξαντλήθηκα, υπέφερα ψυχικά... Ντυθείτε, για το Θεό, πάμε... Να σας πω πώς έγινε. Έρχεται στο σπίτι ο Παπτσίνσκι, ο Αλέξανδρος Σεμιόνοβιτς, τον οποίο και σεις γνωρίζετε... Μιλήσαμε λίγο... και καθίσαμε να πιούμε τσάι. Ξαφνικά η γυναίκα μου βγάζει μια φωνή, πιάνει την καρδιά της και πέφτει στη ράχη της καρέκλας. Την πήραμε στο κρεβάτι κι εγώ... την έτριψα με αμμωνία στα

μελίγγια και τη ράντισα με νερό... Ήταν σαν πεθαμένη... Φοβάμαι μήπως είναι ανεύρυσμα... Πάμε... Κι ο πατέρας της από ανεύρυσμα πέθανε...

Ο Κιριλόφ άκουγε χωρίς να μιλάει, σαν να μην καταλάβαινε ρωσικά.

Όταν ο Αμπόγκιν ανέφερε πάλι τον Παπτσίνσκι και τον πατέρα της γυναίκας του κι έψαχνε στο σκοτάδι να βρει άλλη μια φορά το χέρι, ο γιατρός τίναξε το κεφάλι κι είπε τραβώντας με απάθεια την κάθε λέξη:

— Με συγχωρείτε, δεν μπορώ να έρθω... Προ πάντως λεπτών... πέθανε το παιδί μου...

— Αλήθεια; ψέλλισε ο Αμπόγκιν κάνοντας ένα βήμα πίσω. Θεέ μου, σε τι άσχημη ώρα ήρθα! Πόσο άτυχη μέρα... πόσο άτυχη! Τι σύμπτωση κι αυτή... Σαν να έγιναν όλα επίτηδες!

Πιάστηκε ύστερα απ' το πόμολο της πόρτας κι έσκυψε το κεφάλι συλλογισμένος. Ήταν φανερό ότι ταλαντευόταν μέσα του. Δεν ήξερε τι να κάνει, να φύγει ή να συνεχίσει να παρακαλεί το γιατρό.

— Ακούστε, είπε ζωηρά, πιάνοντας τον Κιριλόφ απ' το μανίκι, καταλαβαίνω απόλυτα τη θέση σας! Μάρτυς μου ο Θεός, ντρέπομαι που προσπαθώ τέτοιες στιγμές να αποσπάσω την προσοχή σας, αλλά τι να κάνω; Κρίνετε και μόνος σας, σε ποιον να πάω; Άλλος γιατρός, βλέπετε, εκτός από σας δεν υπάρχει εδώ. Σας ικετεύω, ελάτε, πάμε! Δεν το κάνω για τον εαυτό μου... Δεν είμαι εγώ ο άρρωστος!

Ακολούθησε σιωπή. Ο Κιριλόφ γύρισε την πλάτη στον Αμπόγκιν, στάθηκε λίγο και βγήκε αργά απ' το χολ προς το σαλόνι. Κρίνοντας από το ασταθές

και μηχανικό βάδισμα, από την προσοχή με την οποία έσιαξε στο σαλόνι το χνουδωτό αμπαζούρ της σβηστής λάμπας κι από τον τρόπο που έριξε μια ματιά στο χοντρό βιβλίο που ήταν στο τραπέζι, εκείνη την ώρα δεν είχε ούτε προθέσεις ούτε επιθυμίες, δε σκεπτόταν τίποτε και ίσως να μη θυμόταν καν ότι στο χολ βρισκόταν ένας ξένος άνθρωπος. Το σκοτάδι και η ηρεμία του σαλονιού φαίνεται ότι όξυναν την κατάσταση αφροσύνης στην οποία βρισκόταν. Προχωρώντας από το σαλόνι στο γραφείο του, σήκωνε το δεξί πόδι πιο ψηλά, ψηλάφιζε με τα χέρια τα κουφώματα στις πόρτες, και τότε σ' όλο του το σώμα διακρινόταν η αίσθηση κάποιας αμηχανίας, η αίσθηση ότι είχε βρεθεί σε ξένο διαμέρισμα ή είχε μεθύσει απ' το πολύ πιωτό για πρώτη φορά στη ζωή του και, απορώντας τώρα και ο ίδιος, παραδινόταν σ' αυτή την καινούρια αίσθηση. Στον ένα τοίχο του γραφείου, πάνω από μια ντουλάπα με βιβλία, έπεφτε μια φαρδιά λουρίδα από φως. Μαζί με τη βαριά και πνιγηρή μυρουδιά του φαινικού και του αιθέρα, το φως αυτό έμπαινε από τη μόλις ανοιχτή πόρτα που οδηγούσε απ' το γραφείο στην κρεβατοκάμαρα... Ο γιατρός σωριάστηκε στην πολυθρόνα μπροστά στο τραπέζι. Για ένα λεπτό κοίταζε νυσταγμένος τα φωτισμένα βιβλία του και μετά σηκώθηκε να πάει στην κρεβατοκάμαρα.

Εδώ βασιλεύε νεκρική σιγή. Όλα, μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, μιλούσαν εύγλωττα για την κούραση και τη θύελλα που δοκίμασε λίγη ώρα πριν. Τώρα όλα ξεκουράζονταν. Το κεράκι, ορθό στο σκαμνάκι, στριμωγμένο μέσα σ' ένα σωρό από

μπουκάλια, κουτιά και κανάτια, μαζί με τη μεγάλη λάμπα πάνω στον μπουφέ φώτιζαν λαμπερά όλο το δωμάτιο. Στο κρεβάτι, πολύ κοντά στο παράθυρο, κείτονταν το παιδί με ανοιχτά τα μάτια και έκφραση έκπληξης στο πρόσωπο. Ήταν ακίνητο, αλλά τα ανοιχτά μάτια του έδειχναν να σκοτεινιάζουν και να βαθουλώνουν απ τη μια στιγμή στην άλλη. Με τα χέρια της ν' ακουμπούν στο σώμα του, και το πρόσωπο κρυμμένο στις πτυχές που έκαναν οι κουβέρτες, ήταν γονατιστή η μητέρα. Όπως το παιδί, έτσι κι αυτή, δεν έκανε καμιά κίνηση. Πόση όμως ένταση αισθανόταν στις κλειδώσεις του κορμιού και στα χέρια! Σφιγγόταν στο κρεβάτι μ' όλη της την ψυχή, με δύναμη και απληστία, σαν να φοβόταν μην ταράξει τη γαλήνια και βολική στάση που βρήκε τελικά για το καταπονημένο της σώμα. Κουβέρτες, κουρέλια, λεκάνες, μικρές λιμνούλες στο πάτωμα, ριγμένα παντού χρησιμοποιημένα βαμβάκια και κουτάλια, η άσπρη φιάλη με το ασβεστόνερο, ακόμα κι ο αέρας, βαρύς κι αποπνικτικός — όλα πεθαμένα, βυθισμένα στη σιωπή.

Ο γιατρός στάθηκε κοντά στη γυναίκα του, έβαλε τα χέρια στις τσέπες του παντελονιού και, γέρνοντας πλάι το κεφάλι, προσήλωσε το βλέμμα στο παιδί. Το πρόσωπο του είχε μια έκφραση αδιαφορίας, αλλά από τις δροσοσταλίδες που λαμπύριζαν στα γένια του έβλεπες ότι πριν από λίγη ώρα έκλαιγε.

Στην κρεβατοκάμαρα δεν ένωθες την αποκρουστική εκείνη φρίκη που διακατέχει τους ανθρώπους όταν μιλούν για θάνατο. Μέσα στο γενικό κοκάλω-

μα, στη θέση που είχε πάρει η μητέρα, στην αδιαφορία που έδειχνε το πρόσωπο του γιατρού, πλανιόταν κάτι που τραβούσε, κάτι που συγκινούσε την καρδιά, ήταν μια λεπτή, μόλις αντιληπτή ομορφιά της ανθρώπινης θλίψης, την οποία ποτέ δε θα μάθει κανείς να καταλαβαίνει, ούτε να περιγράφει, και η οποία μόνο με τη μουσική, νομίζω, μπορεί να εκφραστεί. Ομορφιά ένιωθες και μέσα στην κατήφεια της σιωπής. Ο Κιριλόφ και η γυναίκα του ήταν σιωπηλοί, δεν έκλαιγαν, σαν εκτός από το βάρος της θλίψης τους να συνειδητοποιούσαν και όλο το δράμα της θέσης τους. Τα χρόνια τους πέρασαν, και τώρα, μαζί μ' αυτό το παιδί, έχαναν για πάντα και το δικαίωμα να αποκτήσουν άλλο! Ο γιατρός ήταν σαράντα τεσσάρων χρόνων, τα μαλλιά του είχαν πια γκριζάρει και έδειχνε γέρος. Η μαραμμένη κι άρρωστη γυναίκα του ήταν τριάντα τριών. Ο Αντρέι δεν ήταν μόνο το μοναδικό τους παιδί, ήταν και το τελευταίο.

Αντίθετα με τη γυναίκα του, ο γιατρός ανήκε στους ανθρώπους εκείνους οι οποίοι, όταν έχουν ψυχικό πόνο, αισθάνονται την ανάγκη της κίνησης. Αφού έμεινε όρθιος κοντά της πέντε λεπτά, σήκωσε ψηλά το δεξί του χέρι και προχώρησε απ' την κρεβατοκάμαρα σ' ένα μικρό δωμάτιο, μέσα στο οποίο βρισκόταν ένας μεγάλος και φαρδύς καναπές που έπιανε το μισό χώρο. Από δω πήγε στην κουζίνα. Έκανε ύστερα μια δυο βόλτες κοντά στη σόμπα και στο κρεβάτι της μαγείρισσας, έσκυψε και βγήκε στο χολ από ένα μικρό πορτάκι.

Εδώ είδε πάλι το άσπρο κασκόλ και το χλωμό πρόσωπο,

— Επιτέλους! είπε παίρνοντας βαθιά ανάσα ο Αμπόγκιν και πιάστηκε από τη λαβή της πόρτας. Πάμε, σας παρακαλώ!

Ο γιατρός ανασκίρτησε, τον κοίταξε και θυμήθηκε...

— Ακούστε, σας έχω ήδη πει ότι δεν πρέπει να έρθω! είπε με ζωηρό ύφος. Περίεργο και τούτο!

— Γιατρέ, δεν είμαι φτιαγμένος από πέτρα, καταλαβαίνω απόλυτα τη θέση σας... συμπονώ μαζί σας! είπε ο Αμπόγκιν με φωνή ικετευτική βάζοντας το χέρι στο κασκόλ του. Το ξέρετε ότι δεν το ζητώ για μένα... Η γυναίκα μου πεθαίνει! Αν ακούγατε την κραυγή της, αν βλέπατε το πρόσωπο της, θα καταλαβαίνατε την εμμονή μου! Θεέ μου, κι εγώ νόμιζα ότι πήγατε να ντυθείτε! Γιατρέ, ο χρόνος είναι πολύτιμος! Πάμε, σας παρακαλώ!

— Δεν μπορώ να έρθω! είπε χωρίς να βιάζεται ο Κιριλόφ και προχώρησε προς το σαλόνι.

Ο Αμπόγκιν τον ακολούθησε και τον έπιασε απ' το μανίκι.

— Είστε θλιμμένος, το καταλαβαίνω, αλλά εγώ δε σας καλώ να γιατρέψετε δόντια, ούτε σαν εμπειρογνώμονα, αλλά για να σώσετε μια ανθρώπινη ζωή! συνέχισε να λέει ικετευτικά, σαν ζητιάνος. Αυτή η ζωή είναι πάνω από κάθε προσωπική θλίψη! Ζητάω, λοιπόν, να κάνετε μια γενναία πράξη, ένα ανδραγάθημα! Στο όνομα της φιλανθρωπίας!

— Φιλανθρωπία, νόμισμα με δύο όψεις, είπε εκνευρισμένος ο Κιριλόφ. Στο όνομα της ίδιας αυ-

τής φιλανθρωπίας σας παρακαλώ κι εγώ να μη με πάρετε από δω. Είναι περίεργο, μα το Θεό! Αυτή τη στιγμή μετά βίας μπορώ και στέκομαι στα πόδια μου κι εσείς με απειλείτε με τη φιλανθρωπία! Δεν είμαι σε θέση να πάω πουθενά... το αποκλείω τελείως, κι εκτός αυτού, με ποιον θ' αφήσω τη γυναίκα μου; Όχι, όχι...

Ο Κιριλόφ κούνησε έντονα τα χέρια κι έκανε προς τα πίσω.

— Και... και μην εκλιπαρείτε! συνέχισε φοβισμένα. Με συγχωρείτε... Σύμφωνα με τον τόμο δεκατρία του κώδικα είμαι υποχρεωμένος να έρθω κι έχετε το δικαίωμα να με τραβήξετε απ' το γιακά... Τραβήξτε με, αλλά δεν είμαι σε θέση ούτε να μιλήσω ακόμα... Ζητώ συγγνώμη...

— Μάταια, γιατρέ, μιλάτε μαζί μου με τέτοιο ύφος! είπε ο Αμπόγκιν πιάνοντας πάλι το γιατρό απ' το μανίκι. Αφήστε το δέκατο τρίτο τόμο! Δεν έχω κανένα δικαίωμα να εκβιάσω τη θέληση σας. Αν θέλετε... ελάτε, αν δε θέλετε... ας είστε καλά, αλλά εγώ δεν απευθύνομαι στη θέληση. Απευθύνομαι στα αισθήματα σας. Πεθαίνει μια νέα γυναίκα! Μου λέτε τώρα ότι πέθανε το παιδί σας, ποιος άλλος λοιπόν εκτός από σας μπορεί να καταλάβει τη δική μου φρίκη;

Η φωνή του Αμπόγκιν έτρεμε από συγκίνηση. Αυτή η τρεμούλα και το ύφος του έκλειναν μέσα τους πολύ περισσότερη πειστικότητα από τα λόγια. Ο Αμπόγκιν ήταν ειλικρινής, αλλά, όσο ωραία κι αν έλεγε οποιεσδήποτε φράσεις, αυτές ακούγονταν πομπώδεις, δίχως αίσθημα, άκαιρα εξεζητημένες, κι

ακόμα φαίνονταν σαν να πρόσβαλλαν και την ατμόσφαιρα του σπιτιού του γιατρού και τη γυναίκα που πέθαινε σε κάποιο άλλο σπίτι. Το αισθανόταν κι ο ίδιος, γι' αυτό, από φόβο μήπως δε γίνεται αντιληπτός, προσπαθούσε μ' όλες τις δυνάμεις να δώσει στη φωνή του τρυφερότητα και στοργή, ώστε να πετύχει αυτό που ήθελε, αν όχι με τα λόγια, τουλάχιστον με την ειλικρίνεια στο ύφος του. Μια φράση, όσο και να είναι ωραία και με βαθύ νόημα, επιδρά μόνο στους αδιάφορους, δεν μπορεί όμως πάντοτε να γεμίσει τους ευτυχισμένους ή τους δυστυχισμένους. Αυτός είναι ο λόγος που τις περισσότερες φορές η καλύτερη έκφραση ευτυχίας ή δυστυχίας είναι η σιωπή. Οι ερωτευμένοι καταλαβαίνουν καλύτερα ο ένας τον άλλο όταν σωπαίνουν και ο φλογερός, όλο πάθος λόγος που ακούγεται στο μνήμα συγκινεί μόνο τους ξένους, στη χήρα όμως και στα παιδιά του πεθαμένου φαίνεται ψυχρός κι ευτελής.

Ο Κιριλόφ στεκόταν και δε μιλούσε. Κι όταν ο Αμπόγκιν είπε λίγες ακόμα φράσεις για την υψηλή αποστολή του γιατρού, για την αυτοθυσία και λοιπά, ο γιατρός ρώτησε κατσουφιασμένος:

— Είναι μακριά;

— Γύρω στα δεκατρία δεκατέσσερα βέρστια*. Τ' άλογά μου είναι πάρα πολύ καλά, γιατρέ! Σας δίνω το λόγο της τιμής μου ότι θα σας πάω και θα σας φέρω μέσα σε μία ώρα. Μόνο μία ώρα!

Οι τελευταίες αυτές λέξεις επηρέασαν έντονα τον Κιριλόφ, πιο έντονα από την αναφορά στη φι-

* Μονάδα μήκους ίση με 1060 μέτρα.

λανθροπία ή στον προορισμό του γιατρού. Σκέφτηκε λίγο και είπε αναστενάζοντας:

— Καλά, πάμε!

Με κανονικό πλέον βηματισμό, πήγε γρήγορα γρήγορα στο γραφείο του και σε λίγο γύρισε φορώντας μακρύ παλτό. Ο Αμπόγκιν, ευχαριστημένος, με μικρά ελαφρά βηματάκια και σέρνοντας τα πόδια, τον βοήθησε να φορέσει το παλτό και βγήκε μαζί του απ' το σπίτι.

Έξω ήταν σκοτεινά, όχι όμως τόσο όσο στο χολ. Στο σκοτάδι διακρινόταν τώρα καθαρά η ψηλή και καμπουριασμένη φιγούρα του γιατρού με το μακρουλό και στενό γένη και την αετίσια μύτη. Όσο για τον Αμπόγκιν, εκτός από το χλωμό πρόσωπο, φαινόταν το μεγάλο του κεφάλι και το μικρό φοιτητικό καπέλο που μόλις σκέπαζε το πάνω μέρος του. Το κασκόλ άσπριζε μόνο μπροστά, ενώ πίσω κρυβόταν από τα μακριά μαλλιά.

— Πιστέψτε με, είμαι σε θέση να εκτιμήσω τη μεγαλοψυχία σας, μουρμούρισε ο Αμπόγκιν καθώς βοηθούσε το γιατρό ν' ανέβει στο αμάξι, θα φτάσουμε καλπάζοντας. Κι εσύ, αγαπητέ μου Λουκά, κάνε, σε παρακαλώ, όσο πιο γρήγορα μπορείς!

Ο αμαξάς πήγαινε γρήγορα. Στην αρχή ξετυλιγόταν μια σειρά από κακοφτιαγμένα οικήματα στο μήκος του περιβόλου του νοσοκομείου. Παντού ήταν σκοτεινά. Μόνο, στο βάθος του περιβόλου, από κάποιου το παράθυρο, μέσα απ' το κηπάκι, διαπερνούσε λαμπερό φως. Τρία παράθυρα στον επάνω όροφο του κυρίως κτιρίου φαίνονταν πολύ αμυδρά. Στη συνέχεια το αμάξι μπήκε σε βαθύ σκοτάδι. Εδώ

μύριζε υγρασία και μούχλα κι ακουγόταν το θρόισμα των δέντρων. Τα κοράκια, που ξύπνησαν από το θόρυβο των τροχών, μαζεύονταν στη φυλλωσιά κι έβγαζαν ανήσυχες και παραπονιάρικες κραυγές, σαν να γνώριζαν κι αυτά ότι πέθανε το παιδί του γιατρού κι η γυναίκα του Αμπόγκιν είναι άρρωστη. Αλλά να, άρχισαν να διακρίνονται ένα ένα τα δέντρα και οι θάμνοι. Λαμπύρισε θαμπά μια λιμνούλα με νερό, στην οποία κοιμόνταν μεγάλες μαύρες σκιές. Το αμάξι κυλούσε τώρα πάνω σε ίσια κι ομαλή πεδιάδα. Οι κραυγές των κορακιών ακούγονταν πια πνιχτές, από μακριά πίσω, και σε λίγο έσβησαν.

Σ' όλο σχεδόν το δρόμο ο Κιριλόφ και ο Αμπόγκιν ήταν σιωπηλοί. Μια φορά μόνο ο Αμπόγκιν αναστέναξε βαθιά και μουρμούρισε:

— Οδυνηρή κατάσταση! Ποτέ δεν αγαπάς έτσι τους δικούς σου ανθρώπους, όπως όταν κινδυνεύεις να τους χάσεις.

Όταν το αμάξι περνούσε ήσυχα το ποτάμι, ο Κιριλόφ ξαφνικά αναπήδησε, σαν να τον φόβισε το πάφλασμα του νερού, κι άρχισε να κινείται στο κάθισμα του.

— Ακούστε, αφήστε με εμένα εδώ, είπε βαρύθυμα. Θα έρθω μετά. Πρέπει να στείλω τον αρχινοσοκόμο στη γυναίκα μου. Είναι τελείως μόνη!

Ο Αμπόγκιν σώπαινε. Το αμάξι κουνούσε και χτυπούσε στις πέτρες, πέρασε την αμμουδερή όχθη και συνέχισε να κυλάει. Ο Κιριλόφ έπεσε σε βαθιά θλίψη και κοίταξε γύρω του. Πίσω, μέσα από το αμυδρό φως των αστεριών, φαινόταν ο δρόμος και οι παρόχθιες ιτιές που, λίγο πριν, ήταν χαμένες στο

σκοτάδι. Δεξιά απλωνόταν πεδιάδα, ίσια κι απέραντη σαν τον ουρανό. Μακριά, στο βάθος της πεδιάδας, εδώ κι εκεί, στο μέρος ίσως που ήταν τα τυρφώδη έλη, έκαιγαν θαμπές φωτιές. Αριστερά, παράλληλα με το δρόμο, υψωνόταν ένας λόφος με πυκνούς μικρούς θάμνους και πάνω απ' αυτόν φαινόταν ακίνητο το μεγάλο μισοφέγγαρο, κόκκινο, σκεπασμένο ελαφρά με ομίχλη και περικυκλωμένο από μικρά συννεφάκια, που έμοιαζαν σαν να το κοίταζαν απ' όλες τις πλευρές και το φύλαγαν να μη φύγει.

Σ' όλη τη φύση ένιωθες κάτι το αρρωστημένο, κάτι χωρίς ελπίδα. Η γη, σαν την απελπισμένη γυναίκα που κάθεται μόνη σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο και προσπαθεί να μη σκέπτεται το παρελθόν, δοκίμαζε το βάρος των αναμνήσεων της άνοιξης και του καλοκαιριού και περίμενε με απάθεια τον αναπόφευκτο χειμώνα. Παντού, όπου κι αν κοίταζες, η φύση φαινόταν σαν ένας σκοτεινός κι απέραντα βαθύς και ψυχρός λάκκος, απ' τον οποίο δε θα ξεφύγει ούτε ο Κιριλόφ ούτε ο Αμπόγκιν ούτε το κόκκινο μισοφέγγαρο...

Όσο πλησίαζε στον προορισμό του το αμάξι, τόσο πιο ανυπόμονος γινόταν ο Αμπόγκιν. Κουνιόταν, τινάζόταν κι έριχνε ματιές πάνω απ' την πλάτη του αμαξά προς τα εμπρός. Όταν τελικά έφτασαν και το αμάξι σταμάτησε στο όμορφα στολισμένο με ριγέ λινόπανο ξώστεγο, το βλέμμα του στράφηκε στα φωτισμένα παράθυρα του δεύτερου ορόφου. Μπορούσες τη στιγμή αυτή ν' ακούσεις την τρεμουλιαστή αναπνοή του.

— Αν συμβεί κάτι... δε θα αντέξω, είπε μπαίνοντας με το γιατρό στο χολ και τρίβοντας τα χέρια από τη συγκίνηση. Δεν ακούγεται όμως καμία φασαρία, αυτό σημαίνει ότι για την ώρα πάμε καλά, πρόσθεσε καθώς αφουγκραζόταν την ησυχία.

Από το χολ δεν ακούγονταν ούτε φωνές ούτε βήματα και το σπίτι όλο φαινόταν σαν να κοιμάται, παρά τον άπλετο φωτισμό. Ο γιατρός και ο Αμπόγκιν, που ήταν μέχρι τώρα στο σκοτάδι, μπορούσαν πια να βλέπουν καλά ο ένας τον άλλο. Ο γιατρός ήταν ψηλός, λίγο καμπουριασμένος, ντυμένος ατημέλητα, κι είχε άσχημο πρόσωπο. Τα χοντρά, όπως των νέγων, χείλια του, η αετίσια μύτη και το άτονο, αδιάφορο βλέμμα εξέφραζαν κάτι άσχημο και τραχύ, κάτι άστοργο κι αυστηρό. Το αχτένιστο κεφάλι του, τα βαθουλωτά μελίγγια, οι πρόωρα γκρίζες τρίχες στο μακρόστενο γένι του, απ' το οποίο φαινόταν, σαν μέσα από ακτίνες, το πιγούνι, το κτρινόγκριζο χρώμα στο δέρμα και η τσαπατσουλιά και η αδεξιότητα στους τρόπους, όλα αυτά, με τη σκληράδα που προκαλούσαν, σ' έκαναν να σκεφτείς τη δεινή θέση που βρισκόταν και την εξάντληση του από τη ζωή και τους ανθρώπους. Κοιτάζοντας όλο το στεγνό του παρουσιαστικό, δεν πίστευες ότι αυτός ο άνθρωπος έχει γυναίκα κι ότι μπορούσε να κλάψει για το παιδί. Ο Αμπόγκιν, όμως, έδινε διαφορετική εικόνα. Ήταν ένας γεροδεμένος σοβαρός ξανθομάλλης, με μεγάλο κεφάλι και πληθωρικά αλλά απαλά χαρακτηριστικά, ντυμένος κομψά και χαριτωμένα, με την τελευταία λέξη της μόδας. Στην κορμοστασιά του, στη σφιχτά κουμπωμένη ρεντι-

γκότα, στη χαιτίη και στο πρόσωπο υπήρχε κάτι το ευγενικό, το λιονταρίσιο. Στο περπάτημα του κρατούσε ίσιο το κεφάλι και πρόβαλλε μπροστά το στήθος, μιλούσε με ωραία βαρύτερη φωνή και στον τρόπο με τον οποίο έβγαζε το κασκόλ ή διόρθωνε τα μαλλιά στο κεφάλι διακρινόταν μια λεπτή, γυναικεία σχεδόν χάρη. Ακόμα και η χλωμάδα και ο παιδιάστικος τρόμος με τον οποίο κοίταζε επάνω στη σκάλα καθώς έβγαζε το πανωφόρι του δε χαλούσαν την εντύπωση που έκανε η εμφάνιση του και δε μείωναν την αίσθηση της πληρότητας, της υγείας και της απόλυτης αυτοπεποίθησης με την οποία ήταν οπλισμένη όλη του η ύπαρξη.

— Κανένας δεν είναι και τίποτε δεν ακούγεται, είπε ανεβαίνοντας τη σκάλα. Δεν υπάρχουν σουρταφέρτα. Δόξα να 'χει ο Θεός!

Οδήγησε το γιατρό απ' το χολ στο μεγάλο σαλό-νι, όπου φαινόταν στο μισοσκόταδο το μαύρο πιάνο και το κρεμασμένο πολύφωτο με το άσπρο κάλυμμα. Από δω προχώρησαν κι οι δυο στη μικρή, πολύ ωραία και άνετη σάλα, που ήταν φωτισμένη με όμορφο ροζ ημίφως.

— Αοιπόν, γιατρέ, καθίστε εσείς εδώ, είπε ο Αμπόγκιν, κι εγώ... έρχομαι αμέσως. Πάω να κοιτάξω και θα σας ειδοποιήσω.

Ο Κιριλόφ έμεινε μόνος. Η πολυτέλεια της σάλας, το ευχάριστο ημίφως και, κυρίως, η παρουσία του σ' ένα ξένο κι άγνωστο σπίτι, που είχε και το χαρακτήρα της περιπέτειας, προφανώς δεν τον συγκινούσαν. Καθόταν στην πολυθρόνα και κοίταζε τα καμένα απ' το φαινικό οξύ χέρια του. Στα πεταχτά

μόνο είδε το φανταχτερό κόκκινο αμπαζούρ, τη θήκη του βιολοντσέλου και, κοιτάζοντας λοξά στην άλλη πλευρά, απ' όπου ακουγόταν το τικ τακ του ρολογιού, ένα ομοίωμα λύκου, τόσο γεροδεμένου και χορτασμένου σαν τον ίδιο τον Αμπόγκιν.

Ήταν όλα ήσυχα... Πιο πέρα, στα διπλανά δωμάτια, κάποιος έβγαλε μια δυνατή φωνή — «Α!» —, μια τζαμένια πόρτα ακούστηκε να χτυπάει, το ντουλάπι μάλλον, κι όλα πάλι ηρέμησαν. Αφού περίμενε πέντε λεπτά, ο Κιριλόφ έπαψε να κοιτάζει τα χέρια του και σήκωσε τα μάτια προς την πόρτα απ' την οποία είχε βγει ο Αμπόγκιν.

Τον είδε να στέκεται στο πλατύσκαλο, αλλά δεν ήταν ο ίδιος όπως όταν είχε βγει. Η έκφραση της πληρότητας και της εκλεπτυσμένης χάρις είχε χαθεί από πάνω του, το πρόσωπο του, τα χέρια και η στάση του ήταν παραμορφωμένα από την αποκρουστική έκφραση που είχαν πάρει, λίγο απ' τη φρίκη και λίγο από τον οδυνηρό φυσικό πόνο. Η μύτη του, τα χείλια, το μουστάκι κι όλα τα χαρακτηριστικά του ήταν σε κίνηση και νόμιζες ότι προσπαθούσαν να ξεκολλήσουν απ' το πρόσωπο, τα δε μάτια φαίνονταν σαν να γελούσαν απ' τον πόνο.

Προχώρησε με βαριά και μεγάλα βήματα προς τη μέση της σάλας, έσκυψε, έβγαλε ένα βογκητό και κούνησε απειλητικά τις γροθιές.

— Μ' εξαπάτησε! φώναξε τονίζοντας δυνατά τη συλλαβή «πα». Μ' εξαπάτησε! Έφυγε! Αρρώστησε και μ' έστειλε να καλέσω γιατρό μόνο και μόνο για να το σκάσει μ' αυτόν το σαλιμπάγκο τον Παπτσίνσκι! Θεέ μου!

Ο Αμπόγκιν βημάτισε με δυσκολία, τέντωσε κοντά στο πρόσωπο του γιατρού τις άσπρες μαλακές γροθιές του και, κουνώντας τις, συνέχισε να εκτοξεύει απειλές και να ωρύεται:

— Το 'σκασε! Μ' εξαπάτησε! Γιατί όμως αυτή η ψευτιά; Ω, Θεέ μου! Θεέ μου! Γιατί αυτό το βρομερό και κατεργάρικο κόλπο, αυτό το διαβολικό, το ύπουλο παιχνίδι; Τι της έκανα; Έφυγε!

Απ' τα μάτια του ξεπήδησαν δάκρυα. Πήρε μια στροφή στο ένα πόδι κι άρχισε να βαδίζει μέσα στη σάλα. Τώρα, με την κοντή του ρεντιγκότα, με το μοντέρνο και στενό παντελόνι, που έκανε τα πόδια του να φαίνονται δυσανάλογα λεπτά με το κορμί, με το μεγάλο κεφάλι και τη χαίτη, έμοιαζε καταπληκτικά με λιοντάρι. Το αδιάφορο πρόσωπο του γιατρού άρχισε να φωτίζεται από περιέργεια. Σηκώθηκε και κοίταξε από πάνω ως κάτω τον Αμπόγκιν.

— Με συγχωρείτε, πού είναι η άρρωστη; ρώτησε.

— Η άρρωστη! Η άρρωστη! φώναξε ο Αμπόγκιν, γελώντας, κλαίγοντας και συνεχίζοντας τις απειλές με τις γροθιές του. Δεν είναι άρρωστη αλλά καταραμένη! Τι ποταπότητα! Τι προστυχιά! Μου φαίνεται πως χειρότερο απ' αυτό δε θα μπορούσε να σοφιστεί ακόμα κι ο ίδιος ο Σατανάς! Μ' έδωσε για να το σκάσει, να τρέξει μ' αυτόν το μασκαρά, τον άξεστο κλόουν, μ' αυτό τον ανεπρόκοπο γυναικά! Ω, Θεέ μου, καλύτερα να πέθαινε! Δε θα το ξεπεράσω αυτό! Δε θα το ξεπεράσω!

Ο γιατρός τέντωσε το σώμα του. Τα μάτια του ανοιγόκλειναν γεμάτα δάκρυα και το στενό γένη άρ-

χισε να κουνιέται δεξιά κι αριστερά μαζί με το σαγόνι.

— Αν μου επιτρέπετε, τι σημαίνουν όλ' αυτά; ρώτησε με περιέργεια κοιτάζοντας ολόγυρα. Εγώ έχασα το παιδί μου, η γυναίκα μου είναι σε βαθιά θλίψη, μόνη σ' ολόκληρο το σπίτι... ο ίδιος μόλις κρατιέμαι στα πόδια μου, δεν κοιμήθηκα τρεις νύχτες... και τώρα; Με υποχρεώνουν να παίξω μια χυδαία κωμωδία, να παίξω ρόλο σε ψεύτικο σενάριο! Δε... δεν καταλαβαίνω!

Ο Αμπόγκιν ξέσφισε τη μια γροθιά, πέταξε στο πάτωμα το τσαλακωμένο σημείωμα και πάτησε από πάνω του σαν να ήταν κανένα έντομο που ήθελε να ζουλήξει.

— Δεν έβλεπα... δεν καταλάβαινα! είπε μέσα από σφιγμένα δόντια, κουνώντας τη γροθιά κοντά στο πρόσωπο του και με έκφραση σαν να τον πάτησαν στον κάλο. Δεν έβλεπα ότι ερχόταν κάθε μέρα, δεν πρόσεξα ότι σήμερα ήρθε με τ' αμάξι! Γιατί ήρθε με τ' αμάξι; Τίποτα δεν έβλεπα! Ήμουν αφέλης!

— Δε... δεν καταλαβαίνω! μουρμούρισε ο γιατρός. Μα τι είναι αυτό το πράγμα! Αυτό είναι εμπαιγμός της προσωπικότητας, είναι κοροϊδία με τον ανθρώπινο πόνο! Δεν είναι ποτέ δυνατόν... Πρώτη φορά το βλέπω στη ζωή μου!

Με την ηλίθια έκπληξη του ανθρώπου ο οποίος μόλις αρχίζει να καταλαβαίνει τη μεγάλη προσβολή που του κάνουν, ο γιατρός σήκωσε τους ώμους, έκανε μια κίνηση αμηχανίας και, μην ξέροντας τι να πει

και τι να κάνει, σωριάστηκε ανήμπορος στην πολυθρόνα.

— Έπαψες, λοιπόν, να μ' αγαπάς, αγάπησες άλλον — με γεια σου με χαρά σου. Γιατί όμως αυτή η απάτη, γιατί αυτό το πρόστυχο και προδοτικό κόλπο; είπε με κλαψιάρικη φωνή ο Αμπόγκιν. Γιατί; Για ποιο λόγο; Τι σου 'κανα; Ακούστε, γιατρέ, είπε ζωηρά πλησιάζοντας τον Κιριλόφ. Δίχως να το θέλετε, γίνατε μάρτυρας της δυστυχίας μου, και δεν πρόκειται να σας κρύψω την αλήθεια. Σας ορκίζομαι ότι την αγαπούσα αυτή τη γυναίκα, την αγαπούσα με ευλάβεια, σαν σκλάβος! Τα θυσίασα όλα για χάρη της: Τσακώθηκα με τους συγγενείς μου, παράτησα τη δουλειά και τη μουσική, της τα συγχωρούσα όλα, κι αυτά που δεν μπόρεσα να συγχωρήσω ακόμα και στη μάνα μου ή στην αδερφή μου... Δεν την κοίταξα λοξά ούτε μια φορά... δεν έδωσα καμία αφορμή! Γιατί αυτό το ψέμα; Δεν έχω την απαίτηση να μ' αγαπάει, αλλά γιατί αυτή η αισχρή απάτη; Αν δεν αγαπάς, πες το κατευθείαν, τίμια, αφού μάλιστα ξέρεις τις απόψεις μου πάνω σ' αυτά τα ζητήματα...

Με δακρυσμένα μάτια και τρέμοντας ολόκληρος, ο Αμπόγκιν άνοιγε με ειλικρίνεια την ψυχή του στο γιατρό. Μιλούσε με θέρμη βάζοντας τα δυο του χέρια σφιχτά στην καρδιά, ξεσκεπάζε τα οικογενειακά του μυστικά χωρίς τον παραμικρό δισταγμό κι έδειχνε σαν να ήταν ακόμα κι ευχαριστημένος που τα μυστικά αυτά βγήκαν επιτέλους έξω απ' τα στήθη του. Αν συνέχιζε να μιλάει έτσι μια δυο ώρες, αν άνοιγε την καρδιά του, θα ένιωθε αναμφισβήτητα ελαφρότερα κι ο ίδιος. Ποιος ξέρει, αν ο γιατρός τον

άκουγε προσεκτικά κι έδειχνε φιλική διάθεση, τότε, όπως συχνά συμβαίνει, ίσως συμβιβαζόταν με τη δική του θλίψη χωρίς διαμαρτυρίες και χωρίς να κάνει ανώφελες ανοησίες...

Τα πράγματα, όμως, πήραν άλλη τροπή. Όσο μιλούσε ο Αμπόγκιν, φάνηκε καθαρά ότι ο προσβεβλημένος γιατρός άλλαξε. Η αδιαφορία και η έκπληξη στο πρόσωπο του έδωσαν σιγά σιγά τη θέση τους σε μια έκφραση πικρής προσβολής, αγανάκτησης και θυμού. Τα χαρακτηριστικά στο πρόσωπό του έγιναν πιο απότομα, πιο σκληρά, πιο άσχημα. Όταν ο Αμπόγκιν έφερε μπροστά στα μάτια του τη φωτογραφία της νεαρής γυναίκας με το ωραίο αλλά στεγνό κι ανέκφραστο, όπως μιας καλόγριας, πρόσωπο και ρώτησε αν θα μπορούσε ποτέ, κοιτάζοντας αυτό το πρόσωπο, να φανταστεί κανείς ότι είναι ικανό να πει ψέματα, ο γιατρός πήδηξε ξαφνικά επάνω, τα μάτια του έβγαλαν φωτιές και είπε εκστομίζοντας με αγένεια την κάθε λέξη:

— Γιατί μου τα λέτε όλ' αυτά; Δεν έχω καμία επιθυμία να τ' ακούσω! Δε θέλω! είπε με δυνατή φωνή και χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι. Δε μου χρειάζονται τα χυδαία σας μυστικά, στο διάολο μ' αυτά! Πώς τολμάτε να μου λέτε αυτές τις χυδαιότητες! Ή νομίζετε ότι δε με προσβάλατε αρκετά μέχρι τώρα; Μήπως με περάσατε για κανέναν υπηρέτη σας που δέχεται συνέχεια προσβολές; Έτσι νομίζετε;

Ο Αμπόγκιν έκανε προς τα πίσω και προσήλωσε έκπληκτος το βλέμμα στον Κιριλόφ.

— Για ποιο λόγο με φέρατε εδώ; συνέχισε ο για-

τρός και το γένι του έτρεμε. Αν εσείς παντρεύεστε από χαζομάρα, αν κάνετε σαν λυσσασμένος και παίζετε μελόδραμα, τότε τι δουλειά έχω εγώ να βρίσκομαι εδώ; Τι κοινό έχω εγώ με τα δικά σας ειδύλλια; Αφήστε με ήσυχο! Κάντε τις δοκιμές σας μέσα στον ευγενικό χώρο όπου ζουν οι πλούσιοι γαιοκτήμονες, δείξτε ότι έχετε ανθρωπιστικές ιδέες, παίξτε (ο γιατρός κοίταξε λοξά τη θήκη με το βιολοντσέλο), παίξτε κοντραμπάσα και τρομπόνια, παχύνετε σαν τα ευνουχισμένα κοκόρια, αλλά μην τολμάτε να εμπαίζετε με την προσωπικότητα! Δεν ξέρετε να τη σεβασθείτε, απαλλάξτε την τουλάχιστον απ' την προσοχή σας!

— Με συγχωρείτε, τι σημαίνουν όλ' αυτά; ρώτησε ο Αμπόγκιν κοκκινίζοντας.

— Αυτά όλα σημαίνουν ότι είναι πρόστυχο και ποταπό ένα τέτοιο παιχνίδι με τους ανθρώπους! Εγώ είμαι γιατρός, κι εσείς τους γιατρούς και γενικά τους εργαζόμενους απ' τους οποίους δεν αναδίδονται αρώματα και πορνεία τούς θεωρείτε υπηρέτες σας κι αγροίκους. Κάντε ό,τι θέλετε, αλλά κανένας δε σας έδωσε το δικαίωμα να μεταμορφώσετε έναν άνθρωπο που υποφέρει σε ψεύτικο κι άψυχο αντικείμενο!

— Πώς τολμάτε να μου πείτε τέτοιο πράγμα; ρώτησε με χαμηλή φωνή ο Αμπόγκιν και το πρόσωπο του άρχισε πάλι να τινάζεται, ολοφάνερα αυτή τη φορά, από θυμό.

— Κι εσείς πώς τολμήσατε να με φέρετε εδώ για ν' ακούσω προστυχιές, αφού γνωρίζατε τη θλίψη μου; φώναξε ο γιατρός και χτύπησε πάλι τη γροθιά

στο τραπέζι. Ποιος σας έδωσε το δικαίωμα να κοροϊδεύετε με τη λύπη του άλλου;

— Εσείς τρελαθήκατε! φώναξε ο Αμπόγκιν. Δεν είναι καθόλου μεγαλόψυχο αυτό! Κι εγώ ο ίδιος είμαι βαθιά δυστυχημένος και... και...

— Δυστυχημένος, είπε περιφρονητικά ο γιατρός μ' ένα ειρωνικό γέλιο. Μην αναφέρετε αυτή τη λέξη, δεν αφορά εσάς. Οι κοπρίτες που βρίσκουν συναλλαγματικές χωρίς αντίκρισμα ονομάζουν κι αυτοί τους εαυτούς τους δυστυχημένους. Ο ευνούχος, τον οποίο βαραίνει το περιττό λίπος, είναι επίσης δυστυχημένος. Τιποτένιοι άνθρωποι!

— Αγαπητέ κύριε, ξεπερνάτε τα όρια! ξεφώνισε ο Αμπόγκιν. Για τέτοια λόγια... δέρνουν! Καταλαβαίνετε;

Ο Αμπόγκιν έχωσε γρήγορα το χέρι στη μέσα τσέπη, τράβηξε το πορτοφόλι και, αφού έπιασε δυο χαρτονομίσματα, τα πέταξε πάνω στο τραπέζι.

— Ορίστε, για την επίσκεψη! είπε κουνώντας τα ρουθούνια. Για την εξόφληση του χρέους!

— Μην τολμάτε να μου προτείνετε να πάρω χρήματα! φώναξε ο γιατρός και, με γρήγορη κι απότομη κίνηση, έριξε απ' το τραπέζι στο πάτωμα τα χρήματα. Η προσβολή δεν πληρώνεται με λεφτά!

Ο Αμπόγκιν κι ο γιατρός στέκονταν θυμωμένοι ο ένας απέναντι στον άλλο και συνέχιζαν να εκτοξεύουν μεταξύ τους ανάξιες και προσβλητικές φράσεις. Ποτέ, ίσως, στη ζωή τους, ακόμα κι όταν βρέθηκαν σε παραλήρημα, δεν είπαν τόσο άδικο, σκληρά κι ανόητα πράγματα. Στα πρόσωπά τους αποκαλύφτηκε ο εγωισμός των δυστυχημένων ανθρώ-

πων. Οι δυστυχισμένοι είναι εγωιστές, κακοί, άδικοι, σκληροί. Είναι λιγότερο ικανοί, ακόμα κι από τους βλάκες, να καταλάβουν ο ένας τον άλλο. Η δυστυχία δεν ενώνει αλλά χωρίζει τους ανθρώπους, κι ακόμα, θα 'λεγε κανείς, εκεί όπου η ομοιογένεια μιας μεγάλης στενοχώριας στους ανθρώπους θα έπρεπε να τους ενώνει, συμβαίνει να γίνονται περισσότερες αδικίες κι ωμότητες απ' ό,τι σ' ένα περιβάλλον λίγο ως πολύ ευχάριστο.

— Σας παρακαλώ, φροντίστε να πάω στο σπίτι μου! φώναξε με πνιχτή φωνή ο γιατρός.

Ο Αμπόγκιν χτύπησε δυνατά το κουδούνι. Μη βλέποντας κανέναν να έρχεται, χτύπησε άλλη μια φορά και το πέταξε θυμωμένος κάτω στο πάτωμα. Ακουστήκε ένας υπόκωφος χτύπος στο χαλί κι απ' το κουδούνι βγήκε ένα λυπητερό επιθανάτιο βογκητό. Ο υπηρέτης εμφανίστηκε.

— Πού στο διάολο εξαφανιστήκατε; είπε ο οικοδεσπότης χιμώντας επάνω του και σφίγγοντας τις γροθιές. Πού ήσουν τώρα; Πήγαινε και πες να δώσουν σ' αυτό τον κύριο το μικρό αμάξι και πρόσταξε να ετοιμάσουν τα άλογα στο μεγάλο για μένα! Περίμενε! ξεφώνισε όταν ο υπηρέτης γύρισε να φύγει. Αύριο να μη μείνει στο σπίτι ούτε ένας προδότης! Να φύγουν όλοι τους! Θα προσλάβω άλλους! Αχρείοι!

Περιμένοντας τ' αμάξια, ο Αμπόγκιν κι ο γιατρός έμεναν σιωπηλοί. Στον πρώτο ξανάρθε η έκφραση της πληρότητας και η εκλεπτυσμένη χάρη. Βολτάριζε μέσα στο σαλόνι, κουνούσε με χάρη το κεφάλι και φαινόταν πως κάτι σκέπτεται. Ο θυμός

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ

δεν του είχε φύγει ακόμα, αλλά προσπαθούσε να δείχνει ότι, δήθεν, δε δίνει σημασία στον εχθρό του... Ο γιατρός έμενε όρθιος, κρατιόταν με το ένα χέρι από την άκρη του τραπεζιού και κοιτάζε τον Αμπόγκιν με κείνη τη βαθιά, την κυνική κι άσχημη περιφρόνηση με την οποία ξέρουν να κοιτάζουν μόνο η θλίψη κι η κενότητα όταν βλέπουν μπροστά τους την πληρότητα και τη χάρη.

Όταν λίγη ώρα αργότερα ο γιατρός μπήκε στο αμάξι κι έφυγε, τα μάτια του συνέχιζαν ακόμα να κοιτάζουν περιφρονητικά. Ήταν σκοτεινά, πολύ πιο σκοτεινά από μια ώρα νωρίτερα. Το κόκκινο μισοφέγγαρο χάθηκε γέρνοντας στο λόφο και τα σύννεφα που το φρουρούσαν φαίνονταν τώρα σαν σκοτεινές κηλίδες κοντά στ' αστέρια. Το μεγάλο αμάξι με τα κόκκινα φανάρια κυλούσε χτυπώντας πάνω στο δρόμο και προσπέρασε το γιατρό. Ήταν ο Αμπόγκιν, που πήγαινε να διαμαρτυρηθεί και να κάνει βλακειές...

Σ' όλο το δρόμο ο γιατρός δε σκεπτόταν τη γυναίκα του, ούτε τον Αντρέι, αλλά τον Αμπόγκιν και τους ανθρώπους που έμεναν στο σπίτι το οποίο άφησε μόλις προ λίγης ώρας. Οι σκέψεις που έκανε ήταν άδικες κι απάνθρωπα σκληρές. Καταδίκασε και τον Αμπόγκιν και τη γυναίκα του και τον Παπτσίνσκι κι όλους που έμεναν στο ροζ ημίφως και μύριζαν αρώματα. Σ' όλο το δρόμο τούς μισούσε και τους περιφρονούσε με πόνο καρδιάς. Στο μυαλό του διαμορφώθηκε ακλόνητη η πεποίθηση γι' αυτούς τους ανθρώπους.

Θα περάσει ο καιρός, θα περάσει και η λύπη του

Κιριλόφ, αλλά αυτή η άδικη, η ανάξια της ανθρωπίνης καρδιάς πεποίθηση δε θα σβήσει, θα μείνει στο μυαλό του γιατρού μέχρι να πεθάνει.

ΑΙΣΙΟ ΤΕΛΟΣ

Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό *Αποσπάσματα* το 1887.

Στο σπίτι του αρχιεπισπράκτορα Στίτσκιν, μια από τις μέρες που είχε ρεπό, είχε πάει, ύστερα από πρόσκληση του, η Αγάπη Γκριγκόριεβνα, μια γεροδεμένη και με πλούσια περιφέρεια κυρία γύρω στα σαράντα. Ήταν προξενήτρα, αλλά έκανε και πολλές άλλες δουλειές, για τις οποίες μιλούσε μόνο ψιθυριστά. Ο Στίτσκιν τα είχε λίγο χαμένα, αλλά, όπως πάντα, ήταν σοβαρός, θετικός και αυστηρός. Περπατούσε μέσα στο δωμάτιο, κάπνιζε το πούρο του κι έλεγε:

— Χαίρω πάρα πολύ για τη γνωριμία. Ο Σεμιόν Ιβάνοβιτς μου συνέστησε εσάς σχετικά με τη βοήθεια που μπορείτε να μου προσφέρετε σ' ένα τόσο λεπτό, όσο και πολύ σοβαρό, ζήτημα, που αφορά την ευτυχία της ζωής μου. Εγώ, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, είμαι πενήντα δύο χρονών. Είμαι, δηλαδή, σε τέτοια ηλικία όπου πολλοί άνθρωποι έχουν πλέον μεγάλα παιδιά. Η δουλειά μου είναι πολύ καλή. Η περιουσία μου, μόλο που δεν είναι μεγάλη, μου επιτρέπει να μπορώ να θρέψω ένα αγαπητό πρόσωπο και παιδιά. Θα σας πω —κι αυτό ας μείνει μεταξύ μας— ότι, εκτός απ' το μισθό, έχω και χρήματα στην τράπεζα, τα οποία εξοικονόμησα χάρη στον τρόπο

ζωής που κάνω. Είμαι θετικός και νηφάλιος άνθρωπος, κάνω πολύ καλή και ρυθμισμένη ζωή, τόσο, που μπορώ να γίνω παράδειγμα για πολλούς άλλους. Ένα μόνο πράγμα μου λείπει. Η θαλπωρή του σπιτιού και η γυναίκα. Η ζωή μου είναι ζωή περιπλανώμενου Μαγιάρου, από μέρος σε μέρος, χωρίς καμιά ευχαρίστηση, δεν έχω με ποιον ν' αλλάξω δυο κουβέντες, αν αρρωστήσω δεν υπάρχει κανένας να μου δώσει ένα ποτήρι νερό, και λοιπά και λοιπά... Εκτός όμως απ' αυτά, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, ο παντρεμένος έχει περισσότερο κύρος στην κοινωνία απ' τον ανύπαντρο... Ανήκω στην τάξη των μορφωμένων ανθρώπων, έχω χρήματα, αλλά, αν με δείτε διαφορετικά, ποιος είμαι; Ένα γεροντοπαλικάρο που δεν του δίνουν σημασία, ένα ρεμάλι. Γι' αυτόν λοιπόν το λόγο θα επιθυμούσα πάρα πολύ να δεθώ με τα δεσμά του Ηγουμεναίου*, να κάνω, δηλαδή, ένα νόμιμο γάμο με κάποιο αντάξιο πρόσωπο.

— Καλή σκέψη! είπε η προξενήτρα παίρνοντας βαθιά ανάσα.

— Είμαι μόνος και δε γνωρίζω κανέναν σ' αυτή την πόλη. Σε ποιον να πάω και σε ποιον να μιλήσω, αφού μου είναι όλοι άγνωστοι; Να γιατί ο Σεμιόν Ιβάνοβιτς με συμβούλεψε ν' απευθυνθώ σ' ένα άτομο ειδικό, σ' ένα άτομο που έχει σαν επάγγελμα να σκέπτεται και να μεριμνά για την ευτυχία των ανθρώπων. Γι' αυτό, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, επιμένω πολύ και σας παρακαλώ, με τη δική σας συμβολή

*Παράφραση του Υμεναίου, μυθολογικού θεού προστάτη του γάμου.

και βοήθεια, να κανονίσω κι εγώ την τύχη μου. Εσείς στην πόλη γνωρίζετε όλες τις υποψήφιες νύφες και δε θα σας ήταν δύσκολο να βρείτε μία που να μου ταιριάζει.

— Αυτό μπορεί να γίνει...

— Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ...

Η προξενήτρα πλησίασε με το συνηθισμένο της τρόπο το ποτηράκι στο στόμα και ήπιε χωρίς κανένα μορφασμό.

— Αυτό μπορεί να γίνει, είπε πάλι. Και πώς θέλετε να είναι η νύφη, Νικολάι Νικολάιτς;

— Εγώ; Ό,τι μου γράφει η τύχη μου.

— Αυτά, βέβαια, είναι τυχερά πράγματα, αλλά ο καθένας έχει και τις δικές του προτιμήσεις. Σ' άλλους αρέσουν οι μελαχρινές, σ' άλλους οι ξανθές.

— Αγάπη Γκριγκόριεβνα, είπε ο Στίτσκιν με σταθερή φωνή και παίρνοντας βαθιά ανάσα, εγώ είμαι άνθρωπος θετικός, άνθρωπος με χαρακτήρα. Η ομορφιά και γενικότερα η εμφάνιση είναι για μένα δευτερεύοντα πράγματα, διότι, όπως κι η ίδια γνωρίζετε, το πρόσωπο ξεγελάει. Οι όμορφες γυναίκες φέρνουν πάρα πολλές σκοτούρες. Πιστεύω πως στη γυναίκα το βασικότερο δεν είναι η εμφάνιση, αλλά αυτό που έχει μέσα της, δηλαδή τα ψυχικά χαρίσματα. Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ... Θα ήταν βέβαια πολύ καλό να είναι γεματούλα, αλλά δεν είναι αυτή η ουσία, ούτε για τον άντρα ούτε για τη γυναίκα. Η βάση είναι το μυαλό. Για να πούμε την αλήθεια, στη γυναίκα δε χρειάζεται ούτε το μυαλό, γιατί τότε θα έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό της και η σκέψη της θα πλανιέται σε διάφορα ιδανικά. Στην

εποχή μας, βέβαια, είναι απαραίτητο να έχει και μόρφωση, αλλά τι είδους μόρφωση; Είναι ωραίο πράγμα να μιλάει η γυναίκα σου γαλλικά και γερμανικά, ν' ακούς κι άλλες φωνές, πολύ ωραίο. Ποια όμως η προκοπή αν δεν ξέρει να σου ράψει, ας πούμε, ένα κουμπί; Ανήκω στην τάξη των μορφωμένων ανθρώπων, με τον κόμητα Κανίτελιν μπορώ να πω ότι είμαστε ένα, να, όπως τώρα με σας, αλλά εγώ έχω εύκολο χαρακτήρα. Έχω ανάγκη από μια απλή κοπέλα. Το κυριότερο δε απ' όλα είναι να με σέβεται και να αισθάνεται ότι μαζί μου είναι ευτυχισμένη.

— Αυτά είναι γνωστά πράγματα.

— Λοιπόν, ας έρθουμε τώρα στο προκείμενο... Πλούσια δεν τη θέλω. Δε θα επιτρέψω στον εαυτό μου μια τέτοια παλιανθρωπιά, να παντρευτώ για τα λεφτά. Δεν επιθυμώ να τρώω το ψωμί της γυναίκας μου, αλλά να τρώει εκείνη το δικό μου, έτσι ώστε να συναισθάνεται. Αλλά ούτε και φτωχή θέλω να παντρευτώ. Είμαι άνθρωπος που, μόλο που έχω τα μέσα και μόλο που δεν παντρεύομαι για τα λεφτά αλλά για την αγάπη, δεν πρέπει να πάρω φτωχή, γιατί, το ξέρετε και σεις η ίδια, έχουν όλα ακριβύνει τώρα, θα υπάρξουν και παιδιά.

— Μπορεί να βρεθεί και προίκα, είπε η προξενήτρα.

— Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ...

Σώπασαν για πέντε λεπτά. Η προξενήτρα πήρε βαθιά ανάσα, κοίταξε λοξά τον εισπράκτορα και ρώτησε:

— Πες μου, φίλε μου... μήπως, σαν εργένης, έχεις κάποιες... ανάγκες; Υπάρχει πολύ καλό πράγμα.

Μια Γαλλίδα και άλλη μια από την Ελλάδα. Είναι κι οι δυο σπουδαίες.

Ο εισπράκτορας σκέφτηκε και είπε:

— Όχι, σας ευχαριστώ. Βλέποντας από την πλευρά σας τόσο καλή διάθεση, επιτρέψτε μου να σας ρωτήσω, πόσα χρήματα θα πάρετε για όλο τον κόπο σας σχετικά με τη νύφη;

— Λίγα. Θα μου δώσετε ένα τέταρτο*, ύφασμα για ένα φόρεμα, όπως συνηθίζεται, και ένα ευχαριστώ... Για την προίκα θα με πληρώσετε ιδιαιτέρως, αυτός είναι άλλος λογαριασμός.

Ο Στίτσκιν σταύρωσε τα χέρια στο στήθος κι άρχισε να σκέφτεται χωρίς να μιλάει. Πήρε ύστερα μια βαθιά ανάσα και είπε:

— Είναι ακριβά...

— Δεν είναι καθόλου ακριβά, Νικολάι Νικολάιτς! Μπορεί, πρώτα, όταν γίνονταν πολλοί γάμοι, να ήταν φθηνότερα, αλλά στην εποχή που ζούμε ποιο είναι το κέρδος μας; Αν κερδίσεις δυο τέταρτα σ' ένα μήνα που δεν έχει νηστεία, να πεις δοξασμένος ο Θεός. Εξάλλου, φίλε μου, δε ζούμε μόνο απ' τους γάμους.

Ο Στίτσκιν την κοίταξε με απορία και σήκωσε τους ώμους.

— Χμ!... Και μήπως τα δύο τέταρτα είναι λίγα; ρώτησε.

— Βέβαια λίγα! Πριν από μερικά χρόνια, τύχαινε μερικές φορές να κερδίζουμε πάνω από εκατό ρούβλια.

* Εννοεί των εκατό ρουβλίων, δηλαδή είκοσι πέντε ρούβλια.

— Χμ!... ποτέ δεν περίμενα ότι μπορεί να κερδίσει κανείς τέτοιο ποσό απ' αυτές τις δουλειές. Πενήντα ρούβλια! Τόσα βγάζουν κι οι άντρες! Φάτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ...

Η προξενήτρα άδειασε το ποτηράκι χωρίς κανένα μορφασμό. Ο Στίτσκιν, σιωπηλός, την κοίταξε προσεκτικά από τα νύχια ως το κεφάλι.

— Πενήντα ρούβλια... Αυτό μας κάνει εξακόσια ρούβλια το χρόνο... Πάρτε κάτι, ταπεινά σας παρακαλώ... Με τέτοια κέρδη, Αγάπη Γκριγκόριεβνα, δεν είναι, ξέρετε, δύσκολο να παντρευτείτε...

— Εγώ; είπε γελώντας η προξενήτρα. Εγώ είμαι γριά...

— Καθόλου... Και η κορμοστασιά σας είναι ωραία και πρόσωπο έχετε παχουλό και άσπρο, και τα λοιπά.

Η προξενήτρα τα 'χασε. Ο Στίτσκιν τα 'χασε κι αυτός και κάθισε κοντά της.

— Μπορείτε ακόμα να αρέσετε, της είπε. Αν σας τύχει ένας σύζυγος θετικός, σοβαρός και οικονόμος, τότε, με το δικό του μισθό και με τα δικά σας κέρδη, μπορεί να του αρέσετε πολύ, ίσως και πάρα πολύ, να ζήσετε αγαπημένα...

— Ένας θεός ξέρει τι σημαίνουν αυτά που λέτε, Νικολάι Νικολάιτς...

— Τι πράγμα; Τίποτα, τίποτα...

Σώπασαν. Ο Στίτσκιν άρχισε να φυσάει δυνατά τη μύτη του, η προξενήτρα κοκκίνισε ολόκληρη και, κοιτάζοντας τον ντροπαλά, ρώτησε:

— Και σεις, Νικολάι Νικολάιτς, πόσα λεφτά βγάζετε;

—Εγώ; Εβδομήντα πέντε ρούβλια, χωρίς τα δώρα... Εκτός απ' αυτά, έχω και έσοδα από τα σπαρματσέτα κι από τους λαγούς.

—Πηγαίνετε κυνήγι;

—Όχι βέβαια, λέμε λαγούς τους επιβάτες που δεν έχουν εισιτήρια.

Πέρασε ακόμα ένα λεπτό σιωπής. Ο Στίτσκιν σηκώθηκε και άρχισε ανήσυχος να περπατάει στο δωμάτιο.

—Εγώ δεν πρέπει να πάρω νέα γυναίκα, είπτε. Είμαι ηλικιωμένος άνθρωπος και μου χρειάζεται μια γυναίκα, ας πούμε, να... σαν εσάς... σοβαρή και γερή... να έχει τη δική σας εμφάνιση...

—Ο Θεός ξέρει τι λέτε τώρα... είπτε η προξενήτρα με χαχανητά, κρύβοντας με το μαντίλι το κατακόκκινο πρόσωπο της.

—Γιατί να το σκεφτόμαστε τόσο; Μ' αρέσετε πολύ κι ο χαρακτήρας σας μου ταιριάζει. Είμαι θετικός άνθρωπος εγώ, δε μεθάω, κι αν σας αρέσω, τότε... τόσο το καλύτερο! Επιτρέψτε μου να σας κάνω πρόταση γάμου!

Η προξενήτρα δάκρυσε, χαμογέλασε και, σαν δείγμα συμφωνίας, τσούγκρισε το ποτήρι της με τον Στίτσκιν.

—Λοιπόν, είπτε ευτυχισμένος ο αρχιεισπράκτορας, ας μου επιτρέψετε τώρα να σας εξηγήσω ποια συμπεριφορά και ποιον τρόπο ζωής επιθυμώ από σας... Είμαι ένας αυστηρός άνθρωπος, σοβαρός, θετικός, τα κατανοώ όλα με γενναιοφροσύνη και θέλω τη γυναίκα μου να είναι κι αυτή αυστηρή και να

καταλαβαίνει ότι γι' αυτή είμαι ευεργέτης και πρώτος στη σειρά.

Κάθισε, κι αφού πήρε μια βαθιά αναπνοή, άρχισε να λέει και να εξηγεί στην αρραβωνιαστικιά του τις απόψεις που είχε για την οικογενειακή ζωή και για τις υποχρεώσεις της παντρεμένης γυναίκας.

Η ΝΥΣΤΑ

Πρώτη έκδοση στην *Εφημερίδα της Πετρούπολης*, Νο 24. 1888.

Είναι νύχτα. Η νταντά Βάρικα, μια κοπελίτσα δεκατριών χρονών, κουνάει την κούνια με το μωρό και μουρμουρίζει. Ίσα που ακούγεται:

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...».

Μπροστά απ' το εικόνισμα καίει ένα μικρό πράσινο καντήλι. Σε όλη την κάμαρα, απ' τη μια γωνιά ως την άλλη, είναι απλωμένο ένα σκοινί απ' όπου κρέμονται μωρουδιακά κι ένα μεγάλο μαύρο παντελόνι. Το καντήλι σχηματίζει στο ταβάνι μια τεράστια πράσινη κηλίδα, τα μωρουδιακά και το παντελόνι ρίχνουν μακρόστενους ίσκιους πάνω στη σόμπα, στην κούνια, στη Βάρικα... Κι όταν το καντήλι αρχίζει να τρεμοφέγγει, η πράσινη κηλίδα και οι σκιές ζωντανεύουν και στήνουν χορό, σαν να τις κουνά ο άνεμος. Στην κάμαρα ο αέρας είναι αποπνικτικός. Μυρίζει λαχανόσουπα και δέρμα παπουτσιών.

Το μωρό κλαίει. Είναι ώρα τώρα που ξελαρυγγιάζεται κι έχει εξαντληθεί απ' το κλάμα, κι όμως συνεχίζει να τσιρίζει κι ένας Θεός ξέρει πότε θα ησυχάσει. Και η Βάρικα νυστάζει. Τα μάτια της κλείνουν, το κεφάλι της γέρνει, οι ώμοι της την πονούν. Δεν μπορεί να κουνήσει τα βλέφαρα ή τα χείλη της

και της φαίνεται πως το πρόσωπο της ξεράθηκε και σκλήρυνε, πως το κεφάλι της έγινε μικρούλικο, σαν κεφαλάκι καρφίτσας.

«*Νάνι νάνι το μωράκι*» μουρμουρίζει «*να του φτιάξω γω φαγάκι...*».

Από κάπου από τη σόμπα ακούγεται ένας γρύλος. Στο διπλανό δωμάτιο, πίσω απ' την πόρτα, ακούγονται πότε πότε ο νοικοκύρης και ο Αφανάσι, ο παραγιός, που ροχαλίζουν... Η κούνια τρίζει θλιμμένα, η Βάρικα σιγομουρμουρίζει — κι όλα αυτά γίνονται ένα με τη νυχτερινή νανουριστική μουσική, που είναι τόσο ωραία να την ακούς όταν είσαι ξαπλωμένος στο κρεβάτι. Τώρα όμως η μουσική αυτή το μόνο που καταφέρνει είναι να εκνευρίζει και να ερεθίζει, γιατί κάνει ακόμα πιο έντονη τη νύστα, κι απαγορεύεται να κοιμηθείς. Έτσι κι αποκοιμηθεί — Θεός φυλάξοι! — η Βάρικα, τα αφεντικά της θα τη δείρουν.

Το καντήλι τρεμοπαίζει. Η πράσινη κηλίδα και οι ίσκιοι μπαίνουν σε κίνηση, απλώνονται προς τα μισάνοιχτα μάτια της Βάρικα, και μέσα στο μισοκοιμισμένο της μυαλό μετατρέπονται σε νεφελώδη όνειρα. Βλέπει κάτι σκοτεινά σύννεφα που κυνηγιούνται στον ουρανό και τσιρίζουν όπως το μωρό. Να όμως που φύσηξε ο αέρας, φύγανε τα σύννεφα, και η Βάρικα βλέπει ένα φαρδύ δρόμο γεμάτο λάσπη. Κατά μήκος του δρόμου περνάνε εφοδιοπομπές, αργά αργά σέρνονται άνθρωποι με δισάκια, κάτι σκιές πηγαινοέρχονται. Κι απ' τις δυο μεριές του δρόμου, μέσα από την κρύα, υγρή ομίχλη, φαίνεται το δάσος. Ξαφνικά οι άνθρωποι με τα δισά-

κια και οι σκιές πέφτουν χάμω, μέσα στις λάσπες. «Γιατί;» ρωτάει η Βάρικα. «Να κοιμηθούμε, να κοιμηθούμε!» της απαντούν. Και παραδίνονται σ' ένα βαθύ, γλυκό ύπνο, και πάνω στα σύρματα του τηλεγράφου κάθονται κουρούνες και καρακάξες που τσιρίζουν σαν το μωρό και προσπαθούν να τους ξυπνήσουν.

«*Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...*» σιγομουρμουρίζει η Βάρικα και βλέπει πάλι τον εαυτό της μέσα στη σκοτεινή, αποπνικτική ίζμπα.

Στο πάτωμα στριφογυρίζει ο μακαρίτης ο πατέρας της, ο Γεφίμ Στεπάνοφ. Η Βάρικα δεν τον βλέπει, τον ακούει όμως, πώς χτυπιέται από τον πόνο στο πάτωμα και βογκάει. Όπως λέει ο ίδιος, «τον έπιασε η κήλη». Ο πόνος είναι τόσο δυνατός, που ο Γεφίμ δεν μπορεί να αρθρώσει λέξη, μόνο εισπνέει τον αέρα και μετά βογκάει, κρατώντας το ρυθμό με τα δόντια του:

«Οχ, οχ, οχ, οχ...».

Η μάνα, η Πελαγία. έτρεξε στο αγρόκτημα να πει στα αφεντικά πως ο Γεφίμ πεθαίνει. Είναι ήδη ώρα που έχει φύγει κι όπου να 'ναι πρέπει να φανεί. Η Βάρικα είναι ξαπλωμένη δίπλα στη σόμπα, δεν κοιμάται κι αφουγκράζεται τον πατέρα της:

«Οχ, οχ, οχ...».

Κάτι όμως ακούγεται, κάποιος έρχεται στην ίζμπα. Τα αφεντικά στείλανε το νεαρό γιατρό που είχε έρθει από την πόλη και τον φιλοξενούσανε. Ο γιατρός μπαίνει στην ίζμπα. Η Βάρικα δεν μπορεί

να τον δει στο μισσοκόταδο, τον ακούει όμως που βήχει καθώς ανοίγει την πόρτα.

«Ανάψτε ένα φως» λέει ο γιατρός.

«Οχι, οχι, οχι...» απαντά ο Γεφίμ.

Η Πελαγία πηγαίνει προς τη σόμπα και αρχίζει να ψάχνει το κουτάκι με τα σπίρτα. Περνάει ένα λεπτό στη σιωπή. Ο γιατρός ψαχουλεύει λίγο στις τσέπες του και μετά ανάβει ένα σπίρτο απ' τα δικά του.

«Τώρα, τώρα, πατερούλη» κάνει η Πελαγία.

Πετάγεται έξω και μετά από λίγο γυρνάει μ' ένα μισοτελειωμένο κερι.

Του Γεφίμ το πρόσωπο είναι αναψοκοκκινισμένο, τα μάτια του γυαλίζουν και το βλέμμα του είναι ιδιαίτερα διαπεραστικό, λες και μπορεί να δει πέρα από την ίζμπα και το γιατρό.

«Τι έγινε λοιπόν; Τι είναι αυτά που κάθεσαι και σκέφτεσαι;» λέει ο γιατρός σκύβοντας από πάνω του. «Για λέγε, το 'χεις καιρό αυτό το πράμα;»

«Τι να κάνουμε; Ήρθε η ώρα μου, Εξοχότατε. Σβήνει το καντήλι μου...»

«Τι βλακείες είναι αυτές; Θα σε κάνουμε καλά!»

«Όπως νομίζετε. Εξοχότατε, σας χρωστάμε ευγνωμοσύνη, αλλά όμως καταλαβαίνουμε... Αν ήρθε η ώρα μου, ήρθε, αυτό είναι όλο».

Για ένα τέταρτο ο γιατρός ασχολείται με τον Γεφίμ. Έπειτα σηκώνεται και λέει:

«Εγώ δεν μπορώ να κάνω τίποτα... Πρέπει να σε πάμε στο νοσοκομείο, να σου κάνουν εκεί πέρα εγχείριση. Πήγαινε τώρα, αμέσως... Να πας οπωσδήποτε! Είναι λιγάκι αργά, θα έχουν πέσει για ύπνο,

αλλά δεν τρέχει τίποτα, θα σου δώσω εγώ παραπεμπτικό. Μ' ακούς;».

«Πώς θα πάει, πατερούλη;» λέει η Πελαγία. «Δεν έχουμε άλογα».

«Δεν πειράζει, θα μιλήσω εγώ στα αφεντικά σας, θα δώσουν αυτοί άλογα».

Ο γιατρός φεύγει, το φως σβήνει και ακούγεται ξανά το «οχ, οχ, οχ»... Μισή ώρα αργότερα κάποιος πλησιάζει στην ίζμπα. Είναι η άμαξα που έστειλαν τα αφεντικά για να πάει τον Γεφίμ στο νοσοκομείο. Ο Γεφίμ σηκώνεται και φεύγει...

Και να που ξημερώνει ένα λαμπρό, όμορφο πρωινό. Η Πελαγία δεν είναι σπίτι. Έχει πάει στο νοσοκομείο για να μάθει τι έγινε με τον Γεφίμ. Κάπου κλαίει ένα μωρό και η Βάρικα ακούει κάποιον να τραγουδά με τη δική της φωνή:

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...».

Επιστρέφει η Πελαγία. Κάνει το σταυρό της και ψιθυρίζει:

«Νύχτα τον πήγανε και κατά την αυγή παρέδωσε το πνεύμα... Η βασιλεία των ουρανών, αιωνία του η μνήμη... Αργά, λέει, τον πήγαμε... Έπρεπε πιο μπροστά...».

Η Βάρικα πηγαίνει στο δάσος και κλαίει, ξάφνου όμως κάποιος τη σκουντάει στο σβέρκο με τόση δύναμη, που χτυπά το κεφάλι της στη σημύδα. Σηκώνει τα μάτια και βλέπει μπροστά της το αφεντικό της, τον παπουτσή.

«Τι κάνεις εκεί, μωρή ψωριάρα;» της λέει. «Κλαίει το παιδί κι εσύ κοιμάσαι;»

Της τραβάει δυνατά τ' αυτί κι εκείνη τινάζει το κεφάλι, κουνάει την κούνια και σιγομουρμουρίζει το τραγούδι της. Η πράσινη κηλίδα και οι σκιές απ' το παντελόνι και τα μωρουδιακά ταλαντεύονται, της γνέφουν και σε λίγο κυριεύουν το μυαλό της. Βλέπει ξανά το φαρδύ δρόμο, τον καλυμμένο με λάσπη. Άνθρωποι με δισάκια στους ώμους και κάτι σκιές έχουν ξαπλώσει από δω κι από κει και κοιμούνται βαθιά. Η Βάρικα τους κοιτάζει και θέλει πολύ να κοιμηθεί. Θα ξάπλωνε με μεγάλη χαρά, αλλά η μάνα, η Πελαγία, έρχεται και της φωνάζει να βιαστεί. Πρέπει να πάνε αμέσως στην πόλη να πιάσουνε δουλειά.

«Ελεήστε μας, για τ' όνομα του Χριστού!» εκλιπαρεί η μάνα τους περαστικούς. «Φιλεύσπλαχνοι κύριοι, δείξτε το έλεος του μεγαλοδύναμου!»

«Δώσε μου το παιδί!» απαντάει μια γνώριμη φωνή. «Δώσε εδώ το παιδί!» επαναλαμβάνει η ίδια φωνή, αλλά τώρα θυμωμένα και απότομα. «Κοιμάσαι, μωρή;»

Η Βάρικα πετάγεται, κοιτά γύρω της και καταλαβαίνει τι συμβαίνει: Ούτε δρόμος λασπωμένος υπάρχει, ούτε Πελαγία, ούτε διαβάτες — παρά μονάχα στη μέση της κάμαρας στέκεται η νοικοκυρά, που ήρθε για να ταΐσει το παιδί. Όσο η χοντρή, φαρδύπλατη κυρά ταΐζει και κανακεύει το παιδί, η Βάρικα στέκει και την κοιτάζει περιμένοντας να τελειώσει. Τα παράθυρα αρχίζουν να φωτίζουν μ' ένα γαλαζωπό φως, οι σκιές και η πράσινη κηλίδα όλο και χλωμιάζουν. Όπου να 'ναι ξημερώνει.

«Πάρε!» κάνει η νοικοκυρά κουμπώνοντας τη νυχτική της. «Κλαίει. Πρέπει να το ματιάσανε».

Η Βάρικα παίρνει το μωρό, το βάζει στην κούνια και αρχίζει πάλι να την κουνάει. Η πράσινη κηλίδα και οι σκιές λίγο λίγο σβήνουν και δεν έχουν πια σε ποιανού το κεφάλι να μπουκ και να του θολώσουν το μυαλό. Αλλά η Βάρικα νυστάζει όπως και πρώτα, νυστάζει φοβερά! Ακουμπάει το κεφάλι της στην κούνια και ταλαντεύεται με φόρα για να νικήσει τον ύπνο. Και πάλι όμως τα μάτια κλείνουν, το κεφάλι βαραίνει.

«Βάρικα, άναψε τη σόμπα!» ακούγεται η φωνή του νοικοκύρη πίσω απ' την πόρτα.

Πάει να πει πως είναι ώρα να σηκωθεί και να καταπιαστεί με τις δουλειές. Η Βάρικα αφήνει την κούνια και τρέχει στην αποθήκη να φέρει ξύλα. Είναι χαρούμενη. Όταν τρέχεις από δω κι από κει, δε νυστάζεις πια τόσο πολύ όσο άμα κάθεις σ' ένα μέρος. Φέρνει τα ξύλα, ανάβει τη σόμπα και νιώθει πως αρχίζει να συνέρχεται το ταλαιπωρημένο της πρόσωπο και πως ξεκαθαρίζουν οι σκέψεις της.

«Βάρικα, βάλ' το σαμοβάρι!» φωνάζει η κυρά.

Η Βάρικα σκίζει ένα δαδί, όμως πριν καλά καλά προλάβει να ανάψει τα κομμάτια και να τα βάλει στο σαμοβάρι, ακούγεται νέα διαταγή:

«Βάρικα, καθάρισε τις γαλότσες του κυρίου!».

Κάθεται στο πάτωμα, πιάνει να καθάρισει τις γαλότσες και σκέφτεται τι ωραία που θα ήτανε να χώσει το κεφάλι της μέσα στη μεγάλη, βαθιά γαλότσα και να πάρει εκεί έναν υπνάκο... Και ξάφνου η γαλότσα φουσκώνει, γίνεται τεράστια και γεμίζει

ολάκερη την κάμαρα, η Βάρικα αφήνει τη βούρτσα να της πέσει απ' το χέρι, στη στιγμή όμως τινάζει το κεφάλι, γουρλώνει τα μάτια και προσπαθεί να κοιτάξει τα πράγματα με τέτοιον τρόπο που να μη μεγαλώνουν και να μη χοροπηδάνε.

«Βάρικα, κάνε τη σκάλα, την εξωτερική, είναι ντροπή για τους πελάτες!»

Η Βάρικα καθαρίζει τη σκάλα, συμμαζεύει τα δωμάτια, έπειτα ανάβει και τη δεύτερη σόμπα και μετά τρέχει στον μπακάλη. Έχει ένα σωρό δουλειές, δεν υπάρχει ούτε λεπτό ελεύθερο.

Δεν υπάρχει όμως χειρότερο πράγμα από το να στέκεσαι όρθιος μπροστά στο τραπέζι της κουζίνας και να καθαρίζεις πατάτες. Το κεφάλι σου γέρνει προς το τραπέζι, η πατάτα γίνεται όλο και πιο θολή, το χέρι χαλαρώνει και πέφτει το μαχαίρι, και δίπλα πηγαινοέρχεται η χοντρή θυμωμένη κυρά με τα μανίκια ανασηκωμένα και φωνάζει τόσο δυνατά, που κουδουνίζουν τα αυτιά σου. Είναι βάσανο και να ασχοληθείς με το γεύμα, να ξεσκονίσεις, να ράψεις. Υπάρχουν στιγμές που θέλεις να παρατήσεις τα πάντα, να ξαπλώσεις στο πάτωμα και να κοιμηθείς.

Η μέρα περνάει. Βλέποντας τα παράθυρα που σκοτεινιάζουν, η Βάρικα τρίβει τους ξυλιασμένους της κροτάφους και χαμογελάει, χωρίς ούτε και η ίδια να ξέρει γιατί είναι χαρούμενη. Το λυκόφως τής χαϊδεύει τα βαριά της βλέφαρα και της υπόσχεται ένα γρήγορο και βαθύ ύπνο. Το βράδυ τα αφεντικά της έχουν καλεσμένους.

«Βάρικα, βάλε το σαμοβάρι!» φωνάζει η νοικοκυρά.

Το σαμοβάρι τους είναι μικρό και, μέχρι να πιουν τσάι όλοι οι καλεσμένοι, πρέπει να το ζεστάνει πέντ' έξι φορές. Ύστερα από το τσάι η Βάρικα στέκεται μια ώρα ολόκληρη όρθια στην ίδια θέση, κοιτάζει τους καλεσμένους και περιμένει εντολές.

«Βάρικα, πετάξου να αγοράσεις τρία μπουκάλια μπίρα!»

Πετάγεται απ' τη θέση της και προσπαθεί να τρέξει όσο πιο γρήγορα μπορεί για να διώξει τον ύπνο.

«Βάρικα, πετάξου για βότκα!»

«Βάρικα, πού είναι το ανοιχτήρι;»

«Βάρικα, καθάρισε τη ρέγκα!»

Να όμως που επιτέλους οι καλεσμένοι φύγανε. Τα φώτα σβήνουν, τα αφεντικά πέφτουν για ύπνο.

«Βάρικα, κούνα το μωρό!» ακούγεται η τελευταία διαταγή.

Στη σόμπα φωνάζει ο γρύλος. Η πράσινη κηλίδα στο ταβάνι και οι σκιές από το παντελόνι και τα μωρουδικά απλώνονται ξανά στα μισόκλειστα μάτια της Βάρικα και της θολώνουν το μυαλό.

«Νάνι νάνι το μωράκι, να του πω ένα τραγουδάκι...» μουρμουρίζει η Βάρικα.

Αλλά το μωρό σκούζει κι έχει πλαντάξει στο κλάμα. Η Βάρικα βλέπει και πάλι το λασπωμένο δρόμο, τους ανθρώπους με τα δισάκια, την Πελαγία, τον πατέρα της τον Γεφίμ. Καταλαβαίνει τα πάντα, τους αναγνωρίζει όλους, μέσα στο μισοϋπνί όμως αυτό που δεν μπορεί καθόλου να καταλάβει είναι

ποια είναι αυτή η δύναμη που της έχει αλυσοδέσει τα χέρια και τα πόδια, που την πνίγει και δεν την αφήνει να ζήσει. Κοιτάζει γύρω της, αναζητά αυτή τη δύναμη για να καταφέρει να απελευθερωθεί, αλλά δεν τη βρίσκει. Στο τέλος, τσακισμένη, συγκεντρώνεται, εντείνει το βλέμμα της, κοιτάζει προς τα πάνω, προς την τρεμάμενη πράσινη κηλίδα, και καθώς αφουγκράζεται το σκούξιμο, ανακαλύπτει τον εχθρό που την εμποδίζει να ζήσει.

Ο εχθρός αυτός είναι το μωρό.

Η Βάρικα χαμογελάει έκπληκτη. Μα πώς και δεν το είχε καταλάβει ως τώρα, τόσο απλό πράγμα; Της φαίνεται πως η πράσινη κηλίδα, οι σκιές, ακόμα και ο γρύλος γελάνε έκπληκτα.

Μια λοξή σκέψη κυριεύει τη Βάρικα. Σηκώνεται από το σκαμνάκι και μ' ένα πλατύ χαμόγελο στο πρόσωπο, δίχως ν' ανοιγοκλείνει τα μάτια, βαδίζει πάνω κάτω στην κάμαρα. Της είναι ευχάριστη και προκλητική η σκέψη πως τώρα θα γλιτώσει απ' το μωρό, που την κρατά αλυσοδεμένη χειροπόδαρα... Να σκοτώσει το μωρό κι έπειτα να κοιμηθεί, να κοιμηθεί, να κοιμηθεί...

Γελώντας, κλείνοντας το μάτι και φοβερίζοντας την πράσινη κηλίδα με το δάχτυλο, η Βάρικα ζυγώνει κλεφτά στην κούνια και σκύβει πάνω απ' το μωρό. Αφού το έπνιξε, ξαπλώνει αμέσως στο πάτωμα, χαμογελώντας ευτυχισμένη που μπορεί επιτέλους να κοιμηθεί, κι ένα λεπτό αργότερα κοιμάται πια βαθιά, σαν πεθαμένη...

H ITIA

Πρώτη έκδοση στο περιοδικό *Αποσπάσματα*, Νο 15, 1883.

Εχετε ταξιδέψει ποτέ με την ταχυδρομική άμαξα ανάμεσα στο Μπ. και στο Τ.;

Αν έχετε ταξιδέψει, τότε σίγουρα θα θυμόσαστε το μύλο του Αντρέγεφ, που στέκεται ολομόναχος στην όχθη, πλάι στο ποταμάκι Κοζιάφκα. Είναι ένας μικρούτσικος μύλος, με δυο ζευγάρια μυλόπετρες. Είναι πάνω από εκατό χρονών, εδώ και πολύ καιρό δε λειτουργεί και δεν είναι καθόλου παράξενο που μοιάζει με μικροκαμωμένη, καμπουριαστή, ρακένδυτη γριούλα που πρόκειται να σωριαστεί από στιγμή σε στιγμή. Και η γριούλα αυτή θα είχε εδώ και καιρό σωριαστεί αν δεν ακουμπούσε στη μεγάλη γέρικη ιτιά. Ο κορμός της ιτιάς είναι πολύ χοντρός, ούτε δυο άνθρωποι μαζί δεν μπορούν να τον αγκαλιάσουν. Το γυαλιστερό της φύλλωμα απλώνεται στη στέγη του μύλου και στο μουράγιο. Τα χαμηλότερα κλαδιά κολυμπούν στο νερό κι απλώνονται στη γη. Και η ιτιά είναι γριά και καμπούρα. Στο σκυφτό κορμό της μαυρίζει μια τεράστια κουφάλα. Έτσι και βάλετε εκεί μέσα το χέρι σας, θα χωθεί στο μέλι. Οι αγριομέλισσες θα μαζευτούν ζουζουνίζοντας γύρω από το κεφάλι σας και θ' αρχίσουν να σας τσιμπούν. Πόσων χρονών να είναι άραγε η ιτιά; Ο Αρχίπ, ο φί-

λος της, λέει πως ήταν ήδη γριά όταν εκείνος δούλευε στου άρχοντα λακές και έπειτα στην κυρά υπηρετής. Κι αυτό ήταν αρκετά παλιά.

Η ιτιά στηρίζει κι άλλο ένα ερείπιο, το γερο-Αρχίπ, που κάθεται στη ρίζα της και ψαρεύει από το πρωί ως το βράδυ. Είναι γέρος, καμπούρης σαν την ιτιά, και το φαφούτικο στόμα του μοιάζει με κουφάλα. Τη μέρα ψαρεύει και τη νύχτα κάθεται στη ρίζα της ιτιάς και σκέφτεται. Και οι δυο τους, η γέρικη ιτιά και ο Αρχίπ, μέρα νύχτα σιγοψιθυρίζουν... Μια ζωή τώρα και τι δεν έχουν δει τα μάτια τους. Ακούστε τους...

Πριν από καμιά τριανταριά χρόνια, την Κυριακή των Βαΐων, τη μέρα που γιορτάζει η γέρικη ιτιά, ο γέροντας καθόταν στη θέση του και ψάρευε κοιτάζοντας γύρω του την άνοιξη. Όλα ήταν ήσυχα, όπως πάντα... Ακούγονταν μόνο τα γερόντια που ψιθύριζαν και τότε τότε κανένα ψάρι που ανέβαινε ως την επιφάνεια και πλατσούριζε. Ο γέροντας ψάρευε και περίμενε να πάει μεσημέρι. Μεσημέρι έβαζε πάντα να βράσει τη σούπα του. Όταν ο ίσκιος της ιτιάς άρχιζε ν' απομακρύνεται από την όχθη, πλησίαζε το μεσημέρι. Ο Αρχίπ υπολόγιζε την ώρα και από τα κουδουνάκια της ταχυδρομικής άμαξας. Γύρω στο μεσημέρι περνούσε απ' το μουράγιο το ταχυδρομείο του Τ.

Την Κυριακή εκείνη ο Αρχίπ άκουσε τα κουδουνάκια. Άφησε την πετονιά του και βάλθηκε να κοιτά προς το μουράγιο. Η τρόικα φάνηκε πίσω από το λοφάκι, έπειτα πήρε την κατηφοριά προς το μουράγιο. Ο ταχυδρόμος κοιμόταν. Μόλις η τρόικα

έφτασε στο μουράγιο, για κάποιο λόγο σταμάτησε. Καιρό τώρα ο Αρχίπ δεν είχε παραξενευτεί με τίποτα, μα τούτη τη φορά παραξενεύτηκε για τα καλά. Αυτό που έγινε ήταν τελείως αναπάντεχο. Ο αμαξάς έριξε μια ματιά γύρω του, τράβηξε με νευρικές κινήσεις το μαντίλι από το πρόσωπο του ταχυδρόμου και ανεβοκατέβασε τη λαβή του μαστιγίου του. Ο ταχυδρόμος δεν κουνήθηκε καθόλου. Ένας πορφυρός λεκές εμφανίστηκε στο ασπρομάλλικο κεφάλι του. Μ' ένα σάλτο ο αμαξάς κατέβηκε από την άμαξα, σήκωσε το χέρι και του κατάφερε δεύτερο χτύπημα. Ένα λεπτό αργότερα ο Αρχίπ άκουσε δίπλα του βήματα: Ο αμαξάς κατέβαινε την όχθη κι ερχόταν κατευθείαν προς το μέρος του... Το ηλιοκαμένο του πρόσωπο ήταν χλωμό, τα μάτια του έριχναν ένα άδειο βλέμμα στο πουθενά. Τρέμοντας ολόκληρος, έτρεξε προς την ιτιά και, χωρίς να προσέξει τον Αρχίπ, έχωσε μέσα στην κουφάλα τον ταχυδρομικό σάκο. Κατόπιν ξανανέβηκε τρέχοντας, πήδηξε στην άμαξα και χτύπησε μόνος του τον εαυτό του στον κρόταφο. Αυτό φάνηκε στον Αρχίπ το πιο παράξενο απ' όλα. Όταν πια το πρόσωπο του ήταν μες στα αίματα, μαστίγωσε τα άλογα.

«Βοήθεια! Μας σκοτώνουν!» φώναξε.

Του απάντησε η ηχώ, και για πολλή ώρα ο Αρχίπ άκουγε: «Βοήθεια!».

Πέντ' έξι μέρες αργότερα ήρθε στο μύλο εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή. Έκαναν σχέδια του μύλου και του μουράγιου, μέτρησαν για κάποιο λόγο το βάθος του ποταμού, κι αφού γευμάτισαν στον ίσκιο της ιτιάς, έφυγαν — ενώ όλη αυτή την ώρα ο

Αρχίπ καθόταν καμπουριαστός, έτρεμε και πότε πότε πήγαινε και κοιτούσε μέσα στο σάκο. Έβλεπε τους φακέλους με τις πέντε σφραγίδες. Μέρα και νύχτα κοιτούσε αυτές τις σφραγίδες και σκεφτόταν. Και η γέρικη ιτιά τη μέρα στεκόταν σιωπηλή και τη νύχτα έκλαιγε. Χαζή! σκεφτόταν ο Αρχίπ σαν άκουγε το κλάμα της. Μια βδομάδα αργότερα ο Αρχίπ πήρε το σάκο και πήγε στην πόλη.

«Πού είναι το γραφείο;» ρώτησε τους φρουρούς.

Του έδειξαν ένα μεγάλο κίτρινο κτίριο μ' ένα ριγωτό φυλάκιο δίπλα στην πύλη. Στον προθάλαμο είδε το αφεντικό, που φορούσε χρυσά κουμπιά, κάπνιζε πίπα και είχε βάλει για κάποιο λόγο τις φωνές στο φύλακα. Ο Αρχίπ τον πλησίασε και, τρέμοντας απ' την κορφή ως τα νύχια, του αφηγήθηκε το επεισόδιο με τη γέρικη ιτιά. Ο υπάλληλος πήρε το σάκο στα χέρια του, έλυσε τα κορδόνια, χλώμιασε, έπειτα κοκκίνισε.

«Αμέσως!» είπε εκείνος κι έτρεξε μέσα στα γραφεία.

Εκεί τον κυκλώσανε οι υπάλληλοι... Τρεχάματα από δω κι από κει, ψίθυροι... Δέκα λεπτά αργότερα ο υπάλληλος βγήκε, έδωσε το σάκο στον Αρχίπ και είπε:

«Δεν έχεις έρθει στο σωστό μέρος, αδελφέ. Θα πας στον Κάτω Δρόμο, εκεί θα σου πούνε. Εδώ, αγαπητέ μου, είναι δημόσιο ταμείο. Εσύ θες την αστυνομία».

Πήρε ο Αρχίπ το σάκο κι έφυγε. Σαν να ξαλάφρυνε ο σάκος, σκέφτηκε. Ούτε ο μισός δεν είναι από πριν!

Στον Κάτω Δρόμο του δείξανε ένα άλλο κίτρινο κτίριο με δυο φυλάκια. Ο Αρχίπ μπήκε μέσα. Εδώ δεν υπήρχε προθάλαμος και τα γραφεία άρχιζαν αμέσως μετά τις σκάλες. Ο γέροντας πλησίασε σ' ένα απ' τα γραφεία και διηγήθηκε την ιστορία του σάκου στους γραφιάδες. Αυτοί του αρπάξανε το σάκο από τα χέρια, του βάλανε τις φωνές και καλέσανε τον ανώτερο. Εμφανίστηκε ένας χοντρός μουστακαλής. Ύστερα από μια σύντομη ανάκριση, πήρε το σάκο και κλειδώθηκε μαζί του σ' ένα άλλο δωμάτιο.

«Και πού 'ναι τα λεφτά;» ακούστηκε ένα λεπτό αργότερα από εκείνο το δωμάτιο. «Είναι άδειος ο σάκος! Εν πάση περιπτώσει, πείτε του γέρου ότι μπορεί να φύγει. Ή μάλλον κρατήστε τον! Πηγαίνετε τον στον Ιβάν Μάρκοβιτς! Όχι, μάλλον αφήστε τον να φύγει!».

Ο Αρχίπ υποκλίθηκε και βγήκε. Μια μέρα αργότερα οι κυπρίνοι και οι πέρκες έβλεπαν και πάλι την γκρίζα του γενειάδα...

Είχε μπει για τα καλά το φθινόπωρο. Ο γέρος καθόταν και ψάρευε. Το πρόσωπο του ήταν σκοτεινό, σαν την κιτρινοσμένη ιτιά. Δεν τ' αγαπούσε το φθινόπωρο. Το πρόσωπο του σκοτείνιασε ακόμα περισσότερο όταν είδε τον αμαξά. Ο αμαξάς, χωρίς να του δώσει την παραμικρή σημασία, πλησίασε στην ιτιά κι έχωσε το χέρι του στην κουφάλα. Οι μέλισσες, υγρές και βαριεστημένες, άρχισαν να σκαρφάζουν στο μανίκι του. Αφού ψαχούλεψε λιγάκι, ο αμαξάς χλώμιασε και πήγε και κάθισε για καμιά ώρα πλάι στο ποτάμι, κοιτάζοντας το νερό με άδειο βλέμμα.

«Πού 'ν' τος;» βάλθηκε να ρωτά τον Αρχίπ.

Στην αρχή εκείνος δεν απαντούσε και αγνοούσε μουτρωμένος το φονιά. Σε λιγάκι όμως τον συμπόνεσε.

«Τον πήγα στις αρχές!» του είπε. «Αλλά μη φοβάσαι, βλάκα... Τους είπα πως τον βρήκα στην ιτιά...»

Ο αμαξάς πετάχτηκε, έμπηξε μια φωνή και ρίχτηκε στον Αρχίπ. Πολλή ώρα τον έδερνε. Τον χτύπησε στο γερασμένο του πρόσωπο, τον πέταξε χάμω, τον τσαλαπάτησε. Αφού τον έδειρε καλά καλά το γέρο, δεν έφυγε μακριά, αλλά έμεινε να ζει στο μύλο μαζί με τον Αρχίπ.

Τη μέρα κοιμόταν και δεν έβγαζε μιλιά, τη νύχτα όμως περπατούσε πάνω κάτω στο μουράγιο. Πάνω κάτω στο μουράγιο βιάδιζε και το φάντασμα του ταχυδρόμου και του έπιανε την κουβέντα. Ήρθε η άνοιξη και ο αμαξάς εξακολουθούσε να μη βγάζει μιλιά και να περπατάει. Μια νύχτα ο γέροντας τον πλησίασε.

«Τι θες και χαζολογάς εδώ πέρα, βλάκα;» του είπε λοξοκοιτώντας τον ταχυδρόμο. «Φεύγα!»

Τα ίδια του είπε και ο ταχυδρόμος... Τα ίδια του ψιθύρισε και η ιτιά...

«Δεν μπορώ!» απάντησε ο αμαξάς. «Θα έφευγα, μα πονούν τα πόδια μου, πονά και η ψυχή μου!»

Ο γέροντας πήρε τον αμαξά από το χέρι και τον πήγε στην πόλη. Τον πήγε στον Κάτω Δρόμο, στο ίδιο εκείνο γραφείο που είχε παραδώσει το σάκο. Ο αμαξάς έπεσε στα γόνατα μπροστά στο διευθυντή και ομολόγησε. Ο μουστακαλής τα έχασε.

«Τι κάθεσαι και κατηγορείς μονάχος σου τον εαυτό σου. βλάκα! Τα χεις κοπανήσει; Θες να σε χώσω στη στενή; Τρελάθηκαν όλοι, οι κερατάδες! Μόνο και μόνο για να μπερδέψουν την υπόθεση... Ο δράστης δε βρέθηκε, ε λοιπόν τελεία και παύλα! Εσύ τώρα τι θες; Εξαφανίσου!»

Όταν ο γέροντας του θύμισε το σάκο, ο μουστακαλής έβαλε τα γέλια, ενώ οι γραφιάδες έμειναν με το στόμα ανοιχτό. Φαίνεται δεν είχαν δυνατή μνήμη... Ο αμαξάς δεν μπόρεσε να βρει εξιλέωση στον Κάτω Δρόμο. Δεν του έμενε παρά να γυρίσει στην ιτιά...

Και δεν του έμενε παρά να πέσει στο ποτάμι, έτσι που τον κατάτρεχε η συνείδηση του, και να θολώσει το νερό ακριβώς στο σημείο που επιπλέει ο φελλός του Αρχίπ. Ο αμαξάς πνίγηκε. Ο γέρος και η γριά βλέπουν τώρα στο μουράγιο δύο ίσκιους... Άραγε μ' αυτούς σιγοψιθυρίζουν;

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ «MANIA GRANDIOSA»

Πρώτη έκδοση στο περιοδικό *Αποσπάσματα*, Νο 4, 1883.

Υπόψιν της εφημερίδος «Ο Ιατρός»

Ουδείς μπορεί να αμφισβητήσει, το γεγονός ότι ο πολιτισμός συνεπάγεται για την ανθρωπότητα, εκτός από οφέλη, και φοβερές συμφορές. Περί τούτου μας βεβαιώνουν οι γιατροί, οι οποίοι βλέπουν — όχι αβάσιμα— στην πρόοδο τα αίτια μιας σειράς διαταραχών του νευρικού συστήματος που τόσο συχνά σημειώνονται κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Σε Αμερική και Ευρώπη θα συναντήσετε, σε κάθε σας βήμα, όλες τις μορφές νευρικών παθήσεων, από τις απλές νευραλγίες μέχρι τις βαρείας μορφής ψυχώσεις. Συνέβη σ' εμένα τον ίδιο να παρατηρήσω περιπτώσεις βαρέων ψυχώσεων, οι αιτίες των οποίων πρέπει να αναζητηθούν αποκλειστικώς και μόνο στον πολιτισμό.

Γνωρίζω κάποιον απόστρατο λοχαγό, πρώην υποδιοικητή της χωροφυλακής. Αυτός ο άνθρωπος είχε την ψύχωση *απαγορεύονται αι συγκεντρώσεις*. Μόνο και μόνο επειδή *απαγορεύονται αι συγκεντρώσεις*, έκοψε ολόκληρο το δάσος που υπήρχε στο κτήμα του, σταμάτησε να γευματίζει με τα υπόλοιπα μέλη της οικογενείας του, δεν επιτρέπει να μπαί-

νουν στη γη του τα κοπάδια των χωρικών κ.ο.κ. Μια φορά που τον κάλεσαν στις εκλογές, έβαλε τις φωνές:

«Μα δεν ξέρετε πως απαγορεύονται αι συγκεντρώσεις;».

Ένας απόστρατος ενωμοτάρχης της χωροφυλακής που τον είχαν διώξει απ' το σώμα για την ακεραιότητα του χαρακτήρα του ή ίσως για δωροληψία (δε θυμούμαι τώρα για τι ακριβώς) έχει την ψύχωση κάτσε λιγάκι, βρε αδερφέ! Έχει κάτι σεντούκια στα οποία βάζει μέσα γάτες, σκυλιά ή κότες και τα κρατάει κλειδωμένα για ορισμένο διάστημα. Βάζει σε μπουκάλια κατσαρίδες, κοριούς και αράχνες. Κι όποτε έχει λεφτά, γυρνάει στο χωριό για να βρει κάποιον που θα δεχτεί να συλληφθεί επί πληρωμή.

«Κάτσε λιγάκι, βρε αδερφέ!» εκλιπαρεί. «Τι σε πειράζει; Αφού θα σ' αφήσω! Κάνε μου τη χάρη!»

Έτσι και βρει εθελοντή, τον κλειδαμπαρώνει, τον φυλάει μέρα νύχτα και δεν τον αφήνει ελεύθερο ούτε στιγμή πριν από τον προκαθορισμένο χρόνο.

Ο θεός μου, που δουλεύει στην επιμελητεία του στρατού, τρέφεται με μουχλιασμένα παξιμάδια, βάζει στα παπούτσια του σόλες από χαρτί και ανταμείβει γενναιόδωρα όσους από τους υπηρέτες του ακολουθούν το παράδειγμα του.

Ο γαμπρός μου, εφοριακός υπάλληλος, έχει την ψύχωση *μεγάλο πράγμα η ελευθεροτυπία!* Κάποτε τον κατηγορήσαν μέσω των εφημερίδων για εκβιασμό, κι αυτό στάθηκε η αιτία να διαταραχθεί η ψυχική του ισορροπία. Είναι συνδρομητής σε όλες σχε-

δόν τις εφημερίδες της πρωτεύουσας — όχι όμως για να τις διαβάσει. Μόλις λάβει κάποιο φύλλο, ψάχνει να βρει οτιδήποτε το «κατακριτέο». Ότι βρει το υπογραμμίζει με κόκκινο μολύβι και το μουντζουρώνει. Αφού γεμίσει μουντζούρες όλη την εφημερίδα, τη δίνει στους αμαξάδες του να στρίψουν τσιγάρα και είναι ευτυχής μέχρι την παραλαβή του επόμενου φύλλου.

ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

Πρώτη έκδοση στο περιοδικό *Εικονογραφημένα Νέα του Κόσμου*, Νο 20, 1892.

Ο γέροντας Σεμιόν, που είχε το παρατσούκλι «ο Γνωστικός», κι ένας νεαρός Τάταρος, που κανείς δεν ήξερε τ' όνομα του, κάθονταν στην όχθη, πλάι στη φωτιά. Οι άλλοι τρεις περαματάρηδες είχανε πάει στην ίζμπα. Ο Σεμιόν, ένας γέροντας καμιά εξηνταριά χρονών, ξερακιανός και φαφούτης αλλά με γεροδεμένες πλάτες και γεμάτος ζωντάνια, θα είχε πάει εδώ και ώρα για ύπνο. όμως είχε στην τσέπη ένα μπουκάλι και φοβόταν μήπως οι νεαροί στην ίζμπα τού ζητούσαν μερίδιο από τη βότκα. Ο Τάταρος ήταν άρρωστος. Έλιωνε σαν το κερί και, χωμένος μες στα κουρέλια του, έλεγε τι ωραία που ήταν στο κυβερνείο του Σιμπίρσκ και τι όμορφη και έξυπνη που ήταν η γυναίκα του, που την είχε αφήσει πίσω, στο σπίτι. Δε θα 'τανε πάνω από είκοσι πέντε χρονών, αλλά τώρα, στο φως της φωτιάς, χλωμός, με το μελαγχολικό κι ασθενικό του πρόσωπο, έμοιαζε με μικρό παιδί.

«Ε, καλά. εδώ χάμω δεν είναι δα και κανένας παράδεισος» έλεγε ο Γνωστικός. «Τα βλέπεις και μοναχός σου: νερό, ερημιά, γύρω γύρω λάσπη και τίποτ' άλλο... Είναι τόσες μέρες από τη Λαμπρή και

το ποτάμι ακόμα κατεβάζει πάγο. Μόλις σήμερα το πρωί χιόνιζε».

«Κακό! Κακό!» *έχανε* ο Τάταρος και κοίταξε γύρω του σκιαγμένος.

Καμιά δεκαριά βήματα πιο πέρα κυλούσε το σκοτεινό, παγωμένο ποτάμι. Βούιζε, πλατσούριζε στη γυμνή, λασπερή όχθη κι έτρεχε γρήγορα γρήγορα για τη μακρινή θάλασσα. Στην από δω όχθη ξεχώριζε μια μεγάλη μαούνα, απ' αυτές που οι περματάρηδες ονομάζουν «καρμπάς». Μακριά, στην απέναντι όχθη, ελίσσονταν σαν τα φίδια φωτιές, τότε μισοσβήνοντας και τότε λαμποκοπώντας: Καίγανε το περσινό χορτάρι. Και, μετά από τα φλεγόμενα φίδια, πάλι το σκοτάδι. Μπορούσες ν' ακούσεις τους πάγους, μικρά κομμάτια να κοπανάνε πάνω στη μαούνα. Είχε υγρασία και κρύο...

Ο Τάταρος κοιτούσε τον ουρανό. Είχε πολλά αστέρια, όπως και στην πατρίδα του, και γύρω την ίδια μαυρίλα, κάτι όμως του έλειπε. Στην πατρίδα, στο κυβερνείο του Σιμπίρσκ, τ' αστέρια κι ο ουρανός ήταν τελείως αλλιώς.

«Κακό! Κακό!» ξανάπε.

«Θα συνηθίσεις!» απάντησε ο Γνωστικός και χαμογέλασε. «Είσαι ακόμα μικρός, δεν έχει πήξει το μυαλό σου, έχεις ακόμα το γάλα της μάνας σου στο στόμα, κι απ' τη βλακεία σου σου φαίνεται πως δεν υπάρχει άνθρωπος πιο δυστυχισμένος από σένα, αλλά θα 'ρθει ο καιρός που θα πεις μοναχός σου μακάρι τέτοια ζωή να τη δώσει ο Θεός στον καθένα. Εμένα κοίτα, σε καμιά βδομάδα από τώρα το ποτάμι θα 'ναι εντάξει και θα ξαναβάλουμε την περα-

ταριά, εσείς όλοι θα πάρετε δρόμο για τη Σιβηρία, αλλά εγώ θα μείνω εδώ να πηγαίνω από όχθη σε όχθη. Είκοσι δύο χρόνια τώρα αυτή τη δουλειά κάνω. Μέρα νύχτα. Ο λούτσος και ο σολομός κάτω απ' το νερό κι εγώ από πάνω. Και δόξα τω Θεώ. Δεν έχω ανάγκη από τίποτα. Μακάρι τέτοια ζωή να τη δώσει ο Θεός στον καθένα».

Ο Τάταρος έριξε μερικά ξερόκλαδα στη φωτιά, ήρθε πιο κοντά και είπε:

«Εμένα ο πατέρας μου είναι άρρωστος άνθρωπος. Όταν θα πεθάνει, μάνα και γυναίκα θα 'ρθουν εδώ πέρα. Μου το 'πανε».

«Και τι να τις κάνεις, μάνα και γυναίκα;» ρώτησε ο Γνωστικός. «Βλακείες, αδελφέ. Ο Διάολος σε κοροϊδεύει, σου φαρμακώνει την ψυχή. Μην τον ακούς τον Οξαποδώ. Μην του κάνεις το χατίρι. Αυτός θα σου λέει για γυναίκες, εσύ θα του πηγαίνεις κόντρα: "Δε θέλω!". Αυτός θα σου λέει για λευτεριά, εσύ το βιολί σου: "Δε θέλω! Τίποτα δεν έχω ανάγκη! Ούτε μάνα, ούτε πατέρα, ούτε γυναίκα, ούτε λευτεριά, ούτε σπίτι, ούτε χωράφι! Τίποτα δεν έχω ανάγκη, στον αγύριστο!"».

Ο Γνωστικός ήπιε μια γουλιά απ' το μπουκάλι και συνέχισε:

«Εγώ, αδελφέ, δεν είμαι απλός μουζίκος, δεν είμαι από το λαουτζικό, είμαι γιος διάκου εγώ, κι όταν ζούσα ελεύθερος στο Κουρσκ, φόραγα σουρτουόκο, και τώρα έχω φτάσει σε τέτοιο σημείο, που μπορώ να κοιμάμαι γυμνός πάνω στη γη και να τρώω αγριόχορτα. Και μακάρι τέτοια ζωή να τη δώσει ο Θεός στον καθένα. Τίποτα δεν έχω ανάγκη και δε

φοβάμαι κανέναν, κι όπως το βλέπω, πιο πλούσιος και πιο λεύτερος άνθρωπος από μένα δεν υπάρχει. Με το που με στείλανε δω πέρα από τη Ρωσία, απ' την πρώτη κιόλας μέρα εγώ πείσμωσα: "Δε θέλω τίποτα!". Μου 'λεγε ο Διάολος και για γυναίκα και για πατρίδα και για λευτεριά, κι εγώ απαντούσα: "Τίποτα δεν έχω ανάγκη!". Με έπιασε το πείσμα και να, όπως βλέπεις καλά ζω, δεν παραπονιέμαι. Αλλά έτσι και τον πάρεις με το καλό το Διάολο, μόνο μια φορά να τον ακούσεις, πας χαμένος, δεν υπάρχει σωτηρία. Χώνεσαι μες στο βούρκο απ' την κορφή ως τα νύχια και δεν ξαναβγαίνεις ποτέ. Κι όχι μόνον άνθρωποι σαν και του λόγου σου, χαζοί μουζικοί, αλλά και αριστοκράτες και μορφωμένοι. Πριν από καμιά δεκαπενταριά χρόνια στείλαν εδώ πέρα απ' τη Ρωσία έναν άρχοντα. Κάτι δεν είχε μοιράσει σωστά με τ' αδέρφια του και είχε πλαστογραφήσει κάποιον όρο στη διαθήκη. Λέγανε ότι ήτανε πρίγκιπας ή βαρόνος, μπορεί να 'τανε κι απλός υπάλληλος, ποιος ξέρει! Ήρθε λοιπόν εδώ ο αφέντης και πρώτη του δουλειά να πάει ν' αγοράσει σπίτι και γη στο Μουχορτίνσκ. "Θέλω" έλεγε "να ζήσω με την εργασία μου, με τον ιδρώτα του προσώπου μου, γιατί τώρα δεν είμαι αφεντικό" έλεγε "είμαι εξόριστος". Ε λοιπόν, έλεγα εγώ, σωστά το σκέφτεσαι, κι ο Θεός βοηθός. Ήτανε τότε νέος άνθρωπος, πολυάσχολος, με όλα καταπιανόταν. Και μόνος του να θερίσει, και να ψαρέψει, και κάτι ταξίδια ίσαμε εξήντα βέρστια καβάλα στ' άλογο έκανε. Να όμως κι η συμφορά: Απ' τον πρώτο κιόλας χρόνο άρχισε να πηγαίνει στο Γκιρίνο, στο ταχυδρομείο. Στεκόταν

απάνω στη μαούνα κι αναστέναζε: "Αχ, Σεμιόν, σαν να αργούν να μου στείλουν λεφτά απ' το σπίτι!". "Δεν τα 'χετε ανάγκη" του 'λεγα εγώ "Βασίλι Σεργκέιτς, τα λεφτά. Να τα κάνετε τι; Τα παλιά σβήστε τα, ξεχάστε τα, σαν να μην υπήρξαν ποτέ, σαν να μην ήτανε παρά ένα όνειρο, κι αρχίστε να ζείτε απ' την αρχή. Μην τον ακούτε το Διάολο" έλεγα "καλό από δαύτονα δε θα δείτε, θα σας βάλει τη θηλιά στο λαιμό. Τώρα θέλετε λεφτά" του έλεγα "και λίγο λίγο θα περάσει ο καιρός και θα θέλετε κάτι άλλο, κι ύστερα κι άλλο, κι άλλο. Άμα θέλετε την ευτυχία σας" του έλεγα "τότε πρώτα απ' όλα πρέπει να μην επιθυμείτε τίποτα. Ναι... Κι άμα η μοίρα" του έλεγα "μας φέρθηκε σκληρά, και σ' εσάς και σ' εμένα, δεν έχει νόημα να της ζητάμε έλεος και να της υποκλινόμαστε, πρέπει να την αψηφάμε και να την κοροϊδεύουμε κατάμουτρα. Αλλιώς μας κοροϊδεύει αυτή". Έτσι του έλεγα... Μια φορά, ύστερα από κάνα δυο χρόνια, τον περνούσα απέναντι και τον βλέπω που έτριβε τα χέρια του και γέλαγε. "Πάω στο Γκιρίνο" μου λέει "να συναντήσω τη γυναίκα μου. Με πεθύμησε" μου λέει "και ήρθε. Είναι καλή η γυναίκα μου, καλός άνθρωπος". Κι από τη χαρά του είχε λαχανιάσει. Μια μέρα αργότερα έρχεται με τη γυναίκα του. Ήταν μια νέα κυρία, όμορφη, με το καπελάκι της. Κρατούσε αγκαλιά ένα κοριτσάκι. Κι ένα σωρό μπαγκάζια. Κι ο Βασίλι Σεργκέιτς μου όλο και γύριζε γύρω της, να μη χορταίνει να την καμαρώνει. "Ναι, Σεμιόν, αδελφέ μου. και στη Σιβηρία ζει ο άνθρωπος!" Ναι, ναι, καλά. σκεφτόμουν εγώ, μη χαίρεσαι. Κι από εκείνη την

ώρα, πού τον έχανες πού τον έβρισκες, κάθε βδομάδα στο Γκιρίνο να ρωτάει μπας και ήρθαν τα λεφτά απ' τη Ρωσία. Και χρειάζόταν τσουβάλια λεφτά. "Εξαιτίας μου" έλεγε "χαραμίζει κι εκείνη την ομορφιά της και τα νιάτα της εδώ πέρα, στη Σιβηρία, μοιράζεται την κακιά μου τη μοίρα" έλεγε "πρέπει λοιπόν κι εγώ" έλεγε "να της παρέχω κάθε ευχαρίστηση..." Για να περνάει καλά η αρχόντισσα, φροντίσανε να πιάσουν γνωριμία με τους υπαλλήλους και μ' ένα σωρό άχρηστους. Και μια τέτοια κουστωδιά πρέπει φυσικά να την ταίζεις και να την ποτίζεις, αφού ακόμα και πιάνο είχανε κι ένα σκυλάκι μαλλιαρό πάνω στον καναπέ, που κακό ψόφο να 'χει... Λούσα, με δυο λόγια, και καπρίτσια. Έζησε λοιπόν λίγο καιρό μαζί του η αρχόντισσα. Πού 'ν' τη; Λάσπη, νερό, κρύο, ούτε ζαρζαβατικά ούτε φρούτα, γύρω όλοι αμόρφωτοι και μεθύστακες, καμία κοινωνική ζωή, κι αυτή ήτανε μια κυρία παραχαϊδεμένη, πρωτευουσιάνα... Βαρέθηκε φυσικά. Αλλά κι ο άντρας της, όπως και να το κάνουμε, δεν ήταν πια άρχοντας, ήταν ένας εξόριστος, δεν είναι δα το ίδιο πράγμα... Ύστερα από δυο τρία χρόνια, θυμάμαι, μια νύχτα, παραμονή ήτανε της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, ακούω που με φωνάζουν από την εκείθε μεριά. Πηγαίνω εγώ κοντά με τη μαούνα, κοιτάζω, τι να δω; Η αρχόντισσα, κουκουλωμένη καλά καλά, και μαζί της ένας νεαρός, ένας απ' τους υπαλλήλους. Με μια τρόικα... Τους πέρασα απέναντι, ανέβηκαν στην τρόικα και μην τους είδατε! Από δω παν κι άλλοι! Πρωί πρωί να σου κι ο Βασίλι Σεργκέιτς, ανεβαίνει μ' ένα σάλτο στη μαούνα. "Μήπως πέρασε από εδώ.

Σεμίόν, η γυναίκα μου μαζί μ' έναν κύριο με γυαλιά;" "Αμέ" του λέω "πέρασε, ψάχνε τώρα εσύ να βρεις ψύλλο στ' άχυρα!" Ξαμολιέται αυτός το κατόπι τους, τους κυνήγησε τέσσερα πέντε μερόνυχτα. Υστερα, όταν τον ξαναπέρασα εκείθε, ξαπλώθηκε στη μαούνα και βάλθηκε να κοπανάει το κεφάλι του στο κατάστρωμα και να βογκάει. "Εμ, έτσι είναι" του λέω εγώ. Χαμογελάω και του θυμίζω: "Και στη Σιβηρία ζει ο άνθρωπος!". Και δώστου αυτός να χτυπιέται... Αυτή η ιστορία λοιπόν τώρα τον έκανε να πεθυμήσει τη λευτεριά του. Η κυρά πήρε δρόμο για τη Ρωσία κι αυτός λοιπόν όλο για κει τρωγόταν, να πάει να τη βρει και να την πάρει από τα χέρια του αγαπητικού. Κι άρχισε κάθε μέρα, που λες, αδερφάκι, να τρέχει πότε στο ταχυδρομείο και πότε στην πόλη, στις αρχές. Κι όλο έγγραφε κι έστελνε αιτήσεις για να τον λυπηθούνε και να τον αφήσουνε να γυρίσει στο σπίτι του, κι έλεγε ότι μόνο σε τηλεγραφήματα του είχαν φύγει διακόσια ρούβλια. Πούλησε τη γη του, υποθήκευσε το σπίτι του στους Εβραίους. Άσπρισε, καμπούριασε, το πρόσωπο του χλώμιασε, κατάντησε σαν φθισικός. Σου μιλάει κι όλο γκούχου γκούχου. Και τα μάτια του πάντα δακρυσμένα. Έτσι ταλαιπωρήθηκε με τις αιτήσεις κοντά δυο χρόνια. Τώρα πάλι ζωντάνεψε και πήρε τα πάνω του. Τώρα βρήκε καινούριο καπρίτσιο. Η κορούλα, βλέπεις, μεγάλωσε. Την κοιτάει και του κόβεται η ανάσα. Και, για να λέμε του στραβού το δικιο, είναι κι εκείνη ομορφούλα, μαυροφρύδα κι όλο ζωντάνια. Κάθε Κυριακή την παίρνει και πάνε στο Γκιρίνο, στην εκκλησία. Στέκονται οι δυο τους πλάι

πλάι, πάνω στη μαούνα, εκείνη χαμογελάει κι αυτός δεν μπορεί να τραβήξει τα μάτια του από πάνω της. "Ναι, Σεμιόν" μου λέει "και στη Σιβηρία ζει ο άνθρωπος! Και στη Σιβηρία υπάρχει ευτυχία. Κοίτα" μου λέει "τι όμορφη κορούλα που έχω! Μου φαίνεται πως τέτοια κοπέλα δε θα βρεις ούτε σε χίλια βέρστια από δω!" Σου λέω η κόρη του είναι ομορφούλα, πραγματικά, αυτό είναι αλήθεια... Μέσα μου όμως σκέφτομαι: Για περίμενε λιγουλάκι ακόμα... Είναι νέα κοπέλα, το αίμα της βράζει, θέλει να ζήσει, κι εδώ τι ζωή να κάνει; Κι αρχίζει, αδελφέ, το κοριτσάκι να μην είναι καλά... Έλιωσε, μαράθηκε, αρρώστησε και τώρα δεν τη βαστάνε τα πόδια της. Φθίση. Φα τηνα τώρα την ευτυχία σου στη Σιβηρία, που να την πάρει ο διάολος, φα τα τώρα τα "Και στη Σιβηρία ζει ο άνθρωπος"... Άρχισε να τρέχει στους γιατρούς και να τους κουβαλάει στο σπίτι του. Έτσι κι ακούσει πως υπάρχει κάποιος διακόσια τριακόσια βέρστια από δω, μα γιατρός είναι μα τσαρλατάνος, τρέχει αμέσως. Έχει φάει στους γιατρούς ένα σωρό λεφτά. Κι άμα θες τη γνώμη μου, τα λεφτά αυτά καλύτερα να τα 'πινε... Έτσι κι αλλιώς θα πεθάνει. Σίγουρα θα πεθάνει το κορίτσι, και τότε αυτόν κλαύ' τονα. Ή θα πάει να κρεμαστεί από τη λύπη του ή θα το σκάσει για τη Ρωσία, την ξέρουμε τη δουλειά. Θα το σκάσει, θα τον πιάσουν, μετά δικαστήρια, κάτεργο, θα γνωρίσει και το μαστίγιο...».

«Καλά, καλά» μουρμούρισε ο Τάταρος, που είχε γίνει ένα κουβάρι απ' το κρύο.

«Τι καλά;» ρώτησε ο Γνωστικός.

«Γυναίκα, κόρη... Ας έχει πίκρες και κάτεργο, είδε γυναίκα του και κόρη του... Εσύ λες τίποτα δε χρειάζεται. Αλλά τίποτα είναι κακό! Γυναίκα έζησε μαζί του τρία χρόνια, αυτό είναι δώρο από Θεό. Τίποτα είναι κακό, τρία χρόνια καλό. Δεν καταλαβαίνεις;»

Τρέμοντας, κομπιάζοντας και ψάχνοντας με δυσκολία τις ρώσικες λέξεις, που δεν ήξερε και πολλές, ο Τάταρος προσπαθούσε να εξηγήσει πως, αν δώσει ο Θεός να μην αρρωστήσει σε ξένο τόπο, να μην πεθάνει και θαφτεί σ' αυτή την κρύα, μαύρη γη, πως, αν ήθελε η γυναίκα του να έρθει έστω και για μια μέρα, έστω και για μια ώρα μονάχα, αυτός για τόση ευτυχία θα δεχόταν να βαστάξει οποιαδήποτε βάσανα και θα ευχαριστούσε το Θεό. Καλύτερα μια μέρα ευτυχίας απ' το τίποτα.

Κι ύστερα πάλι έλεγε τι όμορφη κι έξυπνη γυναίκα που είχε στην πατρίδα, κι ύστερα έπιασε το κεφάλι του με τα δυο του χέρια κι έβαλε τα κλάματα κι άρχισε να ορκίζεται στον Σεμιόν ότι δε φταίει σε τίποτα κι άδικα υποφέρει. Τα δυο του αδέρφια κι ο θείος του κλέψανε τ' άλογα ενός γερο-μουζίκου και τον έδειραν, σχεδόν τον σκοτώσανε, αλλά το δικαστήριο δεν έκρινε σωστά κι έβγαλε απόφαση που έστειλε στη Σιβηρία και τα τρία αδέρφια, ενώ ο θείος, ένας πλούσιος άνθρωπος, έμεινε στο σπίτι του.

«Θα συνηθίσεις!» είπε ο Σεμιόν.

Ο Τάταρος έμεινε σιωπηλός και κάρφωσε τα κλαμένα μάτια του στη φωτιά. Το πρόσωπο του έδειχνε απορία και φόβο, λες κι ακόμα δεν καταλά-

βαίνει τίποτα, γιατί βρισκόταν εκεί, μες στο σκοτάδι και την υγρασία, ανάμεσα σε ξένους ανθρώπους, και όχι στο κυβερνείο του Σιμπίρσκ. Ο Γνωστικός ξάπλωσε πλάι στη φωτιά, γέλασε λιγάκι μόνος του κι έπιασε να σιγομουρμουρίζει κάποιο τραγούδι.

«Τι χαρά να έχει τώρα με τον πατέρα της;» συνέχισε μετά από λίγο. «Ωραία, την αγαπάει, την προσέχει, αυτό είναι σίγουρο. Όμως δε φτάνει. Ο γέρος είναι παράξενος, απότομος. Και τα κοριτσάκια δε θέλουν παραξενιές... Θέλουν χάδια και χαχα, χου χου, θέλουν φρουφρού κι αρώματα. Εμ, έτσι είναι... Αχ, μπελάδες, μπελάδες...»

Ο Σεμιόν αναστέναξε κι άρχισε να σηκώνεται αργά αργά:

«Η βότκα τέλειωσε, ώρα για ύπνο. Ε; Άντε. αδελφέ, εγώ να πηγαίνω...».

Όταν ο Τάταρος έμεινε μόνος του, έριξε μερικά ξερόκλαδα στη φωτιά και με τα μάτια καρφωμένα στη θράκα βάλθηκε να σκέφτεται το χωριό του και τη γυναίκα του. Ας ερχόταν η γυναίκα του έστω για ένα μήνα, έστω για μια μέρα, κι έπειτα, αν ήθελε, ας ξανάφευγε! Καλύτερα ένας μήνας, ή ακόμα και μια μέρα, απ' το τίποτα. Αν όμως η γυναίκα του κρατήσει την υπόσχεση της κι έρθει, τι θα τρώνε; Πού θα μένουν εδώ πέρα;

«Πώς να ζήσεις άμα δεν έχεις να φας;» ρώτησε ο Τάταρος φωναχτά.

Για την τωρινή του δουλειά, να τραβάει κουπί μέρα νύχτα, του δίνανε όλα κι όλα δέκα καπίκια μεροκάματο. Η αλήθεια είναι ότι υπήρχαν και τα φιλοδωρήματα των επιβατών, αλλά τα παιδιά τον έρι-

χναν, τα μοιράζανε όλα μεταξύ τους και δεν έδιναν τίποτα του Τατάρου, μόνο τον κοροϊδεύανε. Κι από την ανέχεια πεινούσε, κρύωνε και φοβόταν... Τώρα, που όλο το κορμί του πονούσε κι έτρεμε, θα έπρεπε να πάει να ξαπλώσει μέσα στην ίζμπα, αλλά δεν είχε με τι να σκεπαστεί, κι έκανε πιο πολύ κρύο εκεί απ' ό,τι στην όχθη. Ούτε κι εδώ είχε με τι να σκεπαστεί, αλλά μπορούσε τουλάχιστον να έχει τη φωτιά...

Σε καμιά βδομάδα, όταν θα έχουν χαμηλώσει αρκετά τα νερά και θα ξαναβάλουν εδώ πέρα την περαταριά, όλοι οι άλλοι περαματάρηδες εκτός από τον Σεμιόν θα είναι πια άχρηστοι, και ο Τάταρος θ' αρχίσει να γυρνάει στα χωριά για να ζητιανεύει και να ζητάει δουλειά. Η γυναίκα του είναι μόλις δεκαεφτά χρονών, είναι όμορφη, παραχαϊδεμένη και ντροπαλή. Μπορεί τάχα να γυρνάει κι αυτή στους δρόμους με ακάλυπτο το πρόσωπο και να ζητιανεύει; Όχι, αυτό είναι τρομερό ακόμα και να το σκέφτεται...

Άρχιζε πια να φέγγει. Ξεχώριζε αχνά η μαούνα, τα φυλλώματα από τις ιτιές που έγερναν πάνω από το νερό, οι ρυτίδες στην επιφάνεια του ποταμού, κι αν γύριζες να κοιτάξεις πίσω, ο λασπώδης γκρεμός, χαμηλά μια μικρή ίζμπα με γκρίζα αχυροσκεπή και πιο πάνω σκορπισμένα τα σπιτάκια του χωριού. Στο χωριό είχαν αρχίσει να λαλούν τα κοκόρια.

Ο σκοτεινός γκρεμός, η μαούνα, το ποτάμι, οι ξένοι, κακόψυχοι άνθρωποι, η πείνα, το κρύο, οι αρρώστιες, ίσως όλα αυτά να μην υπήρχαν στην πραγματικότητα. Μάλλον όλα αυτά τα ονειρεύομαι, σκε-

φτόταν ο Τάταρος. Ένωθε πως κοιμόταν κι άκουγε το ίδιο του το ροχαλητό... Μα φυσικά, είναι στο σπίτι, στο κυβερνείο του Σιμπίρσκ, και φτάνει μόνο να φωνάξει τ' όνομα της γυναίκας του κι εκείνη θα του απαντήσει. Στο διπλανό δωμάτιο είναι η μάνα του... Τι παράξενα που είναι καμιά φορά τα όνειρα... Και για ποιο λόγο; Ο Τάταρος χαμογέλασε και μισάνοιξε τα μάτια. Ποιο να 'ναι τούτο το ποτάμι; Ο Βόλγας;

Χιόνιζε.

«Εεε!» φώναζε κάποιος απ' την απέναντι όχθη.
«Μαούουουααα...»

Ο Τάταρος σηκώθηκε και πήγε να ξυπνήσει τους συντρόφους του για να περάσουν απέναντι με τη μαούνα. Τυλιγμένοι στις κουρελιάρικες κάπες τους, βρίζοντας με βραχνές, αγουροξυπνημένες φωνές και τρέμοντας απ' το κρύο, οι περαματάρηδες εμφανίστηκαν στην όχθη. Ύστερα από τον ύπνο, το ποτάμι, που κατέβαζε ένα παγωμένο αεράκι, τους φαινόταν απαίσιο και φρικάλέο. Δίχως βιασύνη ανεβήκανε στη μαούνα... Ο Τάταρος και οι τρεις περαματάρηδες έπιασαν τα μακριά κουπιά με το φαρδύ φτερό, που μες στο σκοτάδι έμοιαζαν με τις δαγκάνες του αστακού. Ο Σεμίόν έγερνε κι ακουμπούσε με την κοιλιά πάνω στο μακρύ τιμόνι. Κι από την άλλη μεριά οι φωνές συνεχίζονταν. Κάποιος πυροβόλησε δυο φορές μ' ένα ρεβόλβερ, νομίζοντας, φαίνεται, πως οι περαματάρηδες κοιμούνταν ή είχαν πάει στο χωριό, στην ταβέρνα.

«Ε, καλά, θα προλάβετε!» είπε ο Γνωστικός με το ύφος ανθρώπου που είναι βέβαιος ότι σε τούτο

τον κόσμο δεν υπάρχει λόγος να βιάζεται κανείς, το ίδιο κάνει, δεν έχει νόημα.

Η βαριά, χοντροκομμένη μαούνα ξεμάκραινε από την όχθη πλέοντας κοντά στις ιτιές, ανάμεσα στα κλωνάρια τους, και μόνον επειδή οι ιτιές αργά αργά έφευγαν προς τα πίσω μπορούσε να καταλάβει κανείς ότι η μαούνα δεν έστεκε ακίνητη, αλλά προχωρούσε. Όλοι μαζί, ρυθμικά, οι περαματάρηδες σήκωναν τα κουπιά. Ο Γνωστικός ακουμπούσε με την κοιλιά του πάνω στο τιμόνι και τότε τότε πεταγόταν από τη μια μπάντα στην άλλη διαγράφοντας ένα τόξο στον αέρα. Μες στο σκοτάδι έμοιαζε σάμπως μερικοί άνθρωποι να κάθονταν πάνω σε κάποιο προϊστορικό ζώο με τεράστια πόδια και να έπλεαν μαζί του για εκείνη την άχαρη και παγωμένη χώρα που βλέπουμε καμιά φορά στους εφιάλτες μας.

Πέρασαν τις ιτιές και βγήκαν στ' ανοιχτά. Απ' την άλλη όχθη είχαν ακούσει πια το θόρυβο και το ρυθμικό παφλασμό των κουπιών και φώναζαν:

«Πιο γρήγορα! Πιο γρήγορα!».

Πέρασε κάνα δεκάλεπτο και η μαούνα κοπάνησε μ' έναν υπόκωφο γδούπο στο μουράγιο.

«Κι όλο ρίχνει, κι όλο ρίχνει!» μουρμούρισε ο Σεμιόν σφουγγίζοντας το χιόνι απ' το πρόσωπο του. «Μα για τ' όνομα του Θεού, τι καιρός είναι τούτος;»

Στην όχθη περίμενε ένας αδύνατος, μάλλον μικροκαμωμένος γέροντας, με κοντογούνι από αλεπού και καπέλο από αρνίσιο τομάρι. Στεκόταν ακίνητος λίγο πιο πέρα απ' τ' άλογα του. Το πρόσωπο του είχε μια σκυθρωπή και απορροφημένη έκφραση.

ση, λες και πάσχιζε να θυμηθεί κάτι και είχε θυμώσει με την αδυναμία της μνήμης του. Όταν ο Σεμιόν τον πλησίασε και του έβγαλε χαμογελώντας το καπέλο, εκείνος είπε:

«Τρέχω στην Αναστασιέφκα. Η κόρη μου πάλι χειροτέρευσε, και στην Αναστασιέφκα άκουσα πως διόρισαν καινούριο γιατρό».

Έσυραν την άμαξα στη μαούνα και ξεκίνησαν. Όση ώρα ταξίδευαν, ο άνθρωπος, τον οποίο ο Σεμιόν είχε αποκαλέσει Βασίλι Σεργκέιτς, στεκόταν ακίνητος, με τα χοντρά του χείλη σφιγμένα και το βλέμμα του καρφωμένο σ' ένα σημείο. Όταν ο αμαξάς τού ζήτησε την άδεια να καπνίσει μπροστά του, εκείνος δεν του απάντησε, σαν να μην είχε ακούσει τίποτα. Κι ο Σεμιόν, ακουμπώντας με την κοιλιά του πάνω στον τιμόνι, τον κοίταζε κοροϊδευτικά κι έλεγε:

«Και στη Σιβηρία ζει ο άνθρωπος! Ζει!...».

Στο πρόσωπο του Γνωστικού υπήρχε μια θριαμβευτική έκφραση, λες και είχε καταφέρει να αποδείξει κάτι και τώρα ήταν χαρούμενος που τα πράγματα είχαν έρθει έτσι, όπως τα είχε πει. Φαίνεται πως η δυστυχισμένη και αβοήθητη όψη του ανθρώπου με το αλεπουδίσιο κοντογούνι τού προκαλούσε μεγάλη ικανοποίηση.

«Πού θα τρέχετε τώρα, Βασίλι Σεργκέιτς, είναι παντού λάσπη» είπε όταν έφτασαν στην όχθη κι έπιασαν να ζεύουν τ' άλογα. «Έπρεπε να περιμένετε κάνα δυο βδομάδες και μετά να ξεκινούσατε, που θα 'χει στεγνώσει. Μα και καθόλου να μην πηγαίνατε... Και να 'βγαινε τουλάχιστον και τίποτα,

εντάξει, αλλά το ξέρετε κι εσείς, οι άνθρωποι ταξιδεύουν συνέχεια, μέρα και νύχτα, και τι βγαίνει; Έτσι είναι!»

Ο Βασίλι Σεργκέιτς έδωσε αμίλητος το φιλοδώρημα, κάθισε στ' αμάξι και ξεκίνησε.

«Να τον που κυνηγάει το γιατρό!» είπε ο Σεμιόν τρέμοντας απ' το κρύο. «Ναι, ψάξε βρες πραγματικό γιατρό, ψάξε να βρεις βελόνα στ' άχυρα, πιάσ' το Διάολο απ' τα κέρατα, που να πάρει και να σηκώσει! Ε ρε κάτι παλαβοί που υπάρχουνε, σχώρα με, Θεέ μου, τον αμαρτωλό!»

Ο Τάταρος ήρθε κοντά στο Γνωστικό και, κοιτώντας τον με μίσος και αποστροφή, ανακατεύοντας ταταρικές λέξεις στα φτωχά του ρωσικά, του είπε:

«Αυτός είναι καλό... καλό, κι εσύ κακό! Εσύ κακό! Αφέντη καλή ψυχή, μεγάλη, κι εσύ ζώο, εσύ κακό! Αφέντη είναι ζωντανό κι εσύ ψοφίμι... Θεός έφκιασε άνθρωπος για να είναι ζωντανό, για να υπάρχει και χαρά, να υπάρχει και λύπη, να υπάρχει και πίκρες, κι εσύ δε θέλεις τίποτα, δηλαδή εσύ δεν είσαι ζωντανό, εσύ πέτρα, λάσπη. Πέτρα δε θέλει τίποτα, κι εσύ τίποτα... Εσύ πέτρα, και Θεός δεν αγαπάει εσένα, αλλά αφέντη αγαπάει».

Έβαλαν όλοι τα γέλια. Ο Τάταρος με μια αηδιασμένη έκφραση σήκωσε τα χέρια, σφίχτηκε στα κουρέλια του και πήγε κατά τη φωτιά. Οι περαματάρηδες και ο Σεμιόν χώθηκαν στην ίζμπα.

«Κρύο!» έκανε με βραχνή φωνή ένας απ' τους περαματάρηδες και ξάπλωσε στο άχυρο που ήταν στρωμένο στο ξερό χωμάτινο πάτωμα.

«Ε, ναι, δεν έχει και ζέστη!» συμφώνησε κάποιος άλλος. «Σκυλίσια ζωή!»

Ξάπλωσαν **όλοι**. Ο αέρας άνοιξε την πόρτα και το χιόνι μπήκε στην ίζμπα. Κανείς δεν ήθελε να σηκωθεί να κλείσει την πόρτα. Έκανε κρύο και βαριό-ντουσαν.

«Εγώ μια χαρά είμαι!» είπε ο Σεμιόν. «Μακάρι τέτοια ζωή να τη δώσει ο Θεός στον καθένα!»

«Το ξέρουμε όλοι, εσύ είσαι βαρυποινίτης! Ούτε οι διάολοι δε σε ζυγώνουν εσένα!»

Απ' έξω ακούστηκε κάτι σαν ουρλιαχτό σκύλου.

«Τι είναι; Ποιος είναι αυτού;»

«Ο Τάταρος είναι που κλαίει».

«Κοίτα πράματα... Μυστήριος τύπος!»

«Θα συνηθίσει!» είπε ο Σεμιόν κι αποκοιμήθηκε στη στιγμή.

Σε λίγο κοιμήθηκαν και οι άλλοι. Και η πόρτα απόμεινε ανοιχτή.

Β'

ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Κωμική ιστορία σε μία πράξη

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Σιπούτσιν Αντρέι Αντρέεβιτς,
πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου
της Τράπεζας Αμοιβαίας Πίστεως.
Άνθρωπος μέσης ηλικίας, με μονόκλ.

Τατιάνα Αλεξέεβνα,
γυναίκα του, 25 ετών.

Χίριν Κουσμά Νικολάεβιτς,
λογιστής της Τράπεζας, ηλικιωμένος.

Μερτσούτκινα Ναστάσια Φιοντόροβνα,
γριά με σαλόπ*.

Μέτοχοι της Τράπεζας.

Υπάλληλοι της Τράπεζας.

---

* Γυναικείο φαρδύ παλτό ειδικού σχεδίου από δέρμα αλεπούς. Διαδεδομένο στους μικροαστούς κατά το δεύτερο ήμισυ του XIX αιώνα.

*Το έργο εκτυλίσσεται, στην Τράπεζα Αμοιβαίας
Πίστεως.*

*Γραφείο του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου.
Αριστερά πόρτα, η οποία οδηγεί στα γραφεία της
Τράπεζας. Δυο γραφεία. Επίπλωση με αξιόσιες εξε-
ζητημένης πολυτέλειας: βελούδινες πολυθρόνες, άν-
θη, άγαλμα, τάπητες, τηλέφωνο. Μεσημέρι.*

Ο Χίριν μόνος. Φοράει τσόχινα παπούτσια.

*ΧΙΡΙΝ (φωνάζει στην πόρτα): Στείλτε στο φαρμακείο
να πάρουν δεκαπέντε καπίκια σταγόνες βαλε-
ριάνας και πέστε να φέρουν στο γραφείο του
διευθυντή λίγο φρέσκο νερό! Σας το 'χω πει εκα-
τό φορές! (Πηγαίνει στο γραφείο.) Είμαι ξεθεω-
μένος. Γράφω συνεχώς τέσσερα μερόνυχτα δί-
χως να κλείσω μάτι. Απ' το πρωί ως το βράδυ
γράφω εδώ κι από το βράδυ ως το πρωί στο σπι-
τι. (Βήχει.) Καίει όλο το κορμί μου. Έχω ρίγος,
πυρετό, βήχα, τα πόδια μου πονούν. Τα μάτια
μου βλέπουν όλο... επιφωνήματα. (Κάθεται.)
Αυτός ο παλιάνθρωπος ο πρόεδρος του διοικη-*

τικού συμβουλίου κάνει συνέχεια καμώματα. Σήμερα θα παρουσιάσει μια εισήγηση στη γενική συνέλευση με θέμα: «Η Τράπεζα μας στο παρόν και στο μέλλον». Τι Γαμβέττας είναι αυτός, θα σκεφθεί κανείς... *(Γράφει.)* Δύο... ένα... ένα... έξι... μηδέν... εφτά... Έπειτα, έξι... μηδέν... ένα... έξι... Θέλει να τους ρίξει στάχτη στα μάτια, κι εγώ κάθομαι και δουλεύω γι' αυτόν σαν είλωτας!... Αυτή την εισήγηση την παραγέμισε με ποιητικές ωραιολογίες και τίποτα περισσότερο. Εγώ, στο μεταξύ, μπροστά στο αριθμητήριο όλη μέρα, που να τον πάρει ο διάολος και να τον σηκώσει!... *(Χτυπάει στο αριθμητήριο.)* Δεν έχω άλλη υπομονή! *(Γράφει.)* Να, ένα... τρία... εφτά... δύο... ένα... μηδέν... Μου υποσχέθηκε αμοιβή για τη δουλειά αυτή. Αν σήμερα πάνε όλα καλά και τα καταφέρει να εξαπατήσει τον κόσμο, μου υποσχέθηκε ένα χρυσό νόμισμα και τριακόσια ρούβλια, σαν δώρο... Θα δούμε. *(Γράφει.)* Αν όμως οι κόποι μου πάνε χαμένοι, τότε, μα την αλήθεια, δε θα φταίω εγώ... Είμαι οξύθυμος χαρακτήρας... Άμα θυμώσω, αδερφέ μου, μπορώ και να εγκληματήσω ακόμα... Μάλιστα!

Πίσω από τη σκηνή θόρυβος και χειροκροτήματα. Ακούγεται η φωνή του Σιπούτσιν: «Ευχαριστώ! Ευχαριστώ! Είμαι πολύ συγκινημένος!». Μπαίνει ο Σιπούτσιν. Φοράει φράκο και άσπρη γραβάτα. Στα χέρια κρατάει ένα άλμπουμ που μόλις του πρόσφεραν.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ *(όρθιος στην πόρτα με μέτωπο προς τα*

γραφεία): Το δώρο σας αυτό, αγαπητοί συνάδελφοι, θα το φυλάω μέχρι να πεθάνω, σαν ενθύμιο των ευτυχέστερων ημερών της ζωής μου! Ναι, αξιότιμοι κύριοι! Άλλη μια φορά ευχαριστώ! *(Στέλνει με τα δυο του χέρια ένα φιλί και πηγαίνει στον Χίριν.)* Αγαπητέ μου, εντιμότητα μου Κουσμά Νικολάιτς!

Την ώρα που βρίσκεται πάνω στη σκηνή οι υπάλληλοι μπεινοβγαίνουν κάθε τόσο κρατώντας έγγραφα για υπογραφή.

XIPIN *(σηκώνεται)*: Αντρέι Αντρέιτς, έχω την τιμή να σας συγχαρώ για την επέτειο των δεκαπέντε χρόνων της Τράπεζας μας και εύχομαι να...

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(του σφίγγει δυνατά το χέρι)*: Ευχαριστώ, αγαπητέ μου! Ευχαριστώ! Για τη σημερινή σημαντική μέρα, με την ευκαιρία της επετείου, νομίζω ότι μπορούμε και να αλληλοασπαστούμε!... *(Ασπάζονται.)* Πολύ, πολύ χαίρομαι! Σας ευχαριστώ για τις υπηρεσίες σας... Για όλα, για όλα σας ευχαριστώ! Αν, όσο έχω την τιμή να είμαι πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου αυτής της τράπεζας, έχω κάνει κάτι χρήσιμο, το οφείλω, πρώτ' απ' όλα, στους συναδέλφους μου. *(Αναστενάζει.)* Μάλιστα, καλέ μου φίλε, δεκαπέντε χρόνια! Δεκαπέντε χρόνια, είναι γεγονός, να μη με λένε Σιπουτσιν! *(Ζωηρά.)* Λοιπόν, πώς πάει η εισήγηση μου; Προχωρεί;

XIPIN: Μάλιστα. Έμειναν μόνο πέντε σελίδες περίπου.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Θαυμάσια. Θα είναι, δηλαδή, έτοιμη ως τις τρεις;

ΧΙΡΙΝ: Αν δε μ' απασχολήσει κανένας, θα τελειώσω. Αίγες λεπτομέρειες έμειναν.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Περίφημα. Περίφημα, να μη με λένε Σιπούτσιν! Η γενική συνέλευση είναι στις τέσσερις. Κάντε μου μια χάρη, φίλε μου. Δώστε μου το πρώτο μισό να το διαβάσω δυο τρεις φορές... Δώστε το γρήγορα... *(Το παίρνει.)* Σ' αυτή την εισήγηση στηρίζω πολύ μεγάλες ελπίδες... Είναι η δική μου Profession de foi*. ή καλύτερα, θα έλεγα, το πυροτέχνημα μου... Πυροτεχνήματα, μα την αλήθεια, να μη με λένε Σιπούτσιν! *(Κάθεται και διαβάζει από μέσα του την εισήγηση.)* Νιώθω, ωστόσο, διαβολεμένη κούραση... Το βράδυ με πείραξαν τα αρθριτικά μου, όλο το πρωινό φροντίδες και τρεχάματα, ύστερα αυτές οι συγκινήσεις, οι επευφημίες, όλη αυτή η ενεργητικότητα... κουράστηκα!

ΧΙΡΙΝ *(γράφει)*: Δύο... μηδέν... μηδέν... τρία... εννιά... δύο... μηδέν... Τα βλέπω όλα πράσινα μ' αυτούς εδώ τους αριθμούς... Τρία... ένα... έξι... τέσσερα... ένα... πέντε... *(Χτυπάει στο αριθμητήριο.)*

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Αυτό που θα σας πω τώρα δεν είναι καθόλου ωραίο... Το πρωί σήμερα ήρθε η γυναίκα σας κι άρχισε πάλι τα παράπονα εναντίον σας. Χθες βράδυ, λέει, κυνηγούσατε, κρατώντας ένα μαχαίρι, αυτή και την κουνιάδα σας. Τι πράγματα είν' αυτά, Κουσμμά Νικολάιτς; Αχ, αχ!

---

* Θρησκευτική πίστη.

ΧΙΡΙΝ (με αυστηρό ύφος): Αντρέι Αντρέιτς, παίρνω το θάρρος, χάρη στη σημερινή επέτειο, να σας υποβάλω μία παράκληση. Σας παρακαλώ πολύ, κι αυτό από σεβασμό προς την αβάσταχτη δουλειά μου εδώ, να μην επεμβαίνετε στην οικογενειακή μου ζωή. Μην το κάνετε, σας παρακαλώ!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (με αναστεναγμό): Έχετε ανυπόφορο χαρακτήρα, Κουσμά Νικολάιτς! Είστε θαυμάσιος κι αξιολύβητος, αλλά στις γυναίκες συμπεριφέρεστε σαν να είστε κανένας μαχαιροβγάλτης. Μα την αλήθεια... Δεν καταλαβαίνω, γιατί τις μισείτε τόσο πολύ;

ΧΙΡΙΝ: Κι εγώ δεν καταλαβαίνω, για ποιο λόγο τις αγαπάτε τόσο πολύ;

Παύση.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Οι υπάλληλοι προ ολίγου μου πρόσφεραν ένα άλμπουμ και οι μέτοχοι της Τράπεζας, έτσι άκουσα, θέλουν να μου κάνουν προσφώνηση και να μου προσφέρουν ένα ασημένιο κύπελλο... (Παίζει με το μονόκλ.) Ωραία, μα την αλήθεια, να μη με λένε Σιπούτσιν! Καθόλου περιττά δώρα. Για την προβολή της Τράπεζας χρειάζεται οπωσδήποτε κάποια μεγαλοπρέπεια, που να πάρει ο διάολος! Σεις είστε δικός μου άνθρωπος και τα γνωρίζετε, βέβαια, όλα... Την προσφώνηση την έγραψα εγώ ο ίδιος, κι όσο για το ασημένιο κύπελλο, επίσης ο ίδιος το αγόρασα... Το εξώφυλλο της προσφώνησης μου κόστισε σαραντα πέντε ρούβλια, αλλά δε γινόταν διαφορετι-

κά. Κι αυτοί οι ίδιοι δε θα μπορούσαν να το φανταστούν. *(Κοιτάζει γύρω του.)* Τι ωραία επίπλωση! Τι διαρρυθμισμό! Λένε πως δίνω σημασία σε ασήμαντα πράγματα, ότι θέλω τις κλειδαριές στις πόρτες να είναι πάντα καθαρές, τους υπαλλήλους να φορούν μοντέρνες γραβάτες και στην είσοδο να στέκεται ένας παχύς πορτιέρης. Λοιπόν, όχι, αγαπητοί μου κύριοι. Οι κλειδαριές στις πόρτες και ο παχύς πορτιέρης δεν είναι καθόλου λεπτομέρειες. Στο σπίτι μου μπορώ να είμαι ένας μικροαστός, να τρώω και να κοιμάμαι σαν γουρούνι, να μεθοκοπάω...

ΧΙΡΙΝ: Σας παρακαλώ πολύ, μην κάνετε υπαινιγμούς!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Μα κανένας δεν κάνει υπαινιγμούς! Τι ανυπόφορος χαρακτήρας είστε... Λέω λοιπόν: Στο σπίτι μου μπορώ να είμαι ένας άσημος μικροαστός και να έχω τις συνήθειες μου, εδώ όμως όλα πρέπει να είναι en grand*. Εδώ είναι τράπεζα! Κάθε λεπτομέρεια πρέπει να εντυπωσιάζει ή, αν θέλετε, να εμπνέει επισημότητα. *(Σηκώνει από το δάπεδο ένα χαρτί και το ρίχνει στο τζάκι.)* Η δική μου προσφορά είναι ότι αναβάθμισα το όνομα και την υπόληψη της Τράπεζας!... Η ατμόσφαιρα και το περιβάλλον είναι μεγάλη υπόθεση! Μεγάλη υπόθεση, να μη με λένε Σιπουτσιν. *(Κοιτάζει εξεταστικά τον Χίριν.)* Αγαπητέ μου, από λεπτό σε λεπτό μπορεί να κάνει την εμφάνιση της η επιτροπή των μετόχων κι

* Στην εντέλεια.

εσείς φοράτε τσόχινα παπούτσια, αυτό το κασκόλ... αυτό το σακάκι με το απαράδεκτο χρώμα... Θα μπορούσατε να φορέσετε φράκο ή, έστω, μια μαύρη ρεντιγκότα...

ΧΙΡΙΝ: Για μένα η υγεία είναι πιο πολύτιμη από τους μετόχους σας. Αισθάνομαι να καίει όλο μου το σώμα.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ (μ' ανησυχία): Θα συμφωνήσετε ωστόσο ότι είστε ακατάστατα ντυμένος! Χαλάτε όλο το σύνολο!

ΧΙΡΙΝ: Όταν έρθει η επιτροπή, μπορώ και να κρυφτώ. Πού είναι το κακό... (Γράφει.) Εφτά... ένα... εφτά... δύο... ένα... πέντε... μηδέν. Ούτε και σε μένα αρέσουν οι ακαταστασίες... Εφτά... δύο... εννιά... (Χτυπάει στο αριθμητήριο.) Δεν μπορώ να τις υποφέρω! Θα κάνατε, ας πούμε, καλά αν δεν καλούσατε σήμερα τις κυρίες στο γεύμα για την επέτειο...

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Τι κουταμάρες είναι αυτές...

ΧΙΡΙΝ: Ξέρω εγώ, εσείς σήμερα θα γεμίσετε την αίθουσα μ' αυτές για να κάνετε επίδειξη, αλλά προσέξτε: θα σας χαλάσουν όλη την εκδήλωση. Για όλα τα κακά και τις ανωμαλίες οι γυναίκες φταίνε.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Αντίθετα, η γυναικεία συντροφιά ανεβάζει το επίπεδο!

ΧΙΡΙΝ: Μάλιστα... Η δική σας γυναίκα νομίζω ότι είναι μορφωμένη, αλλά την περασμένη Δευτέρα την άκουσα να ξεστομίζει τέτοια λόγια, που έκανα ύστερα δυο μέρες να συνέλθω. Στα καλά καθούμενα και μπροστά σε ξένους με ρώτησε: «Είναι

αλήθεια ότι ο άντρας μου αγόρασε για λογαριασμό της τράπεζας μας ένα σωρό μετοχές της Ντιάζσκο-Πριάζσκο, οι οποίες έπεσαν στο χρηματιστήριο; Αχ ο άντρας μου ανησυχεί τόσο πολύ! ». Κι αυτά μπροστά σε ξένους! Γιατί είστε τόσο αποκαλυπτικός στις γυναίκες, δεν καταλαβαίνω! Θέλετε να σας οδηγήσουν στα δικαστήρια;

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Λοιπόν, φτάνει, αρκετά! Όλα αυτά είναι πολύ μελαγχολικά για να λέγονται την ημέρα της επετείου. Με την ευκαιρία, μου το θυμίσατε. *(Κοιτάζει το ρολόι.)* Όπου να 'ναι θα πρέπει να φτάσει η γυναίκα μου. Θα έπρεπε βέβαια να είχα πάει με τ' αμάξι να την περιμένω στο σταθμό τη φτωχούλα, αλλά δεν είχα καιρό και... και αισθάνομαι κουρασμένος. Να πω την αλήθεια, δεν είμαι ευχαριστημένος που έρχεται! Δηλαδή είμαι, αλλά θα ήταν πιο καλά για μένα αν έμενε δυο μερούλες ακόμα στη μητέρα της. Θα μου ζητήσει να περάσουμε μαζί όλο το βράδυ, και στο μεταξύ υποτίθεται ότι σήμερα μετά το γεύμα θα γίνει μια μικρή εκδρομή... *(Ανατριχιάζει.)* Ωστόσο αισθάνομαι να με πιάνει νευρική τρεμούλα. Τα νεύρα μου είναι τόσο τεντωμένα, που με το παραμικρό νομίζω ότι θα βάλω τα κλάματά! Όχι, πρέπει να φανώ δυνατός, μα την αλήθεια, να μη με λένε Σιπουτσιν!

Μπαίνει η Τατιάνα Αλεξέεβνα, με αδιάβροχο και ταξιδιωτική τσάντα στον ώμο.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Μπα! Κατά φωνή!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Καλέ μου! *(Τρέχει στον άντρα της, φιλή διαρκείας.)*

ΣΠΙΟΥΤΣΙΝ: Μόλις τώρα μιλούσαμε για σένα!... *(Κοιτάζει το ρολόι.)*

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(λαχανιασμένη)*: Μ' αποθύμησες; Είσαι καλά; Ακόμα δεν πήγα στο σπίτι, ήρθα κατευθείαν απ' το σταθμό. Έχω πολλά να σου πω, πολλά... δεν κρατιέμαι... Δε θα βγάλω τα ρούχα, ένα λεπτό μόνο. *(Στον Χίριν.)* Χαίρετε, Κουσμά Νικολάιτς! *(Στον άντρα της.)* Στο σπίτι όλα καλά;

ΣΠΙΟΥΤΣΙΝ: Καλά. Πάχυνες αυτή τη βδομάδα, ομόρφυνες... Λοιπόν; Πώς πήγε το ταξίδι;

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Περίφημα. Η μαμά και η Κάτια σου στέλνουν χαιρετίσματα. Ο Βασίλι Αντρέιτς μού είπε να σε φιλήσω. *(Τον φιλάει.)* Η θεία σου στέλνει ένα βάζο με γλυκό. Είναι όλοι τους θυμωμένοι μαζί σου επειδή δεν τους γράφεις. Η Ζίνα μού είπε να σε φιλήσω. *(Τον φιλάει.)* Αχ, αν ήξερες τι έγινε! Τι έγινε! Φοβάμαι ακόμα και να το πω! Αχ, τι έγινε! Απ' τα μάτια σου, όμως, βλέπω ότι δε χαιρέσαι που με βλέπεις!

ΣΠΙΟΥΤΣΙΝ: Το αντίθετο... Καλή μου... *(Τη φιλάει.)*

Ο Χίριν βήχει θυμωμένος.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(αναστενάζει)*: Αχ, φτωχή μου Κάτια, φτωχή μου Κάτια! Τη λυπάμαι τόσο πολύ, τόσο πολύ!

ΣΠΙΟΥΤΣΙΝ: Σήμερα, αγάπη μου, έχουμε την επέτειο

της Τράπεζας. Από λεπτό σε λεπτό μπορεί να έρθει η επιτροπή των μετόχων. Δεν είσαι κατάλληλα ντυμένη.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Βέβαια, την επέτειο! Κύριοι, τα συγχαρητήρια μου... Σας εύχομαι... Σήμερα δηλαδή έχει συγκέντρωση, γεύμα... Μ' αρέσουν αυτά. Θυμάσαι την ωραία προσφώνηση που έγραφες τόσο καιρό για τους μετόχους της Τράπεζας; Θα σου τη διαβάσουν σήμερα;

Ο Χίριν βήχει θυμωμένος.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ (αμήχανος): Αγάπη μου, δεν τα λένε αυτά τα πράγματα... Καλύτερα, μα την αλήθεια, να πήγαινες στο σπίτι.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Αμέσως, πηγαίνω. Ένα λεπτό να πω κάτι και φεύγω. Θα σου τα πω όλα απ' την αρχή. Λοιπόν... Όταν με συνόδευσες στο τρένο, θυμάσαι, κάθισα δίπλα σ' εκείνη τη χοντρή κυρία κι άρχισα να διαβάζω. Δε μ' αρέσει να πιάνω κουβέντα μέσα στο βαγόνι. Περάσαμε τρεις σταθμούς κι εγώ διάβαζα συνέχεια, με κανέναν δεν άλλαξα ούτε μια λέξη... Ύστερα νύχτωσε και, ξέρεις, όλο και σκοτεινές σκέψεις έρχονται στο μυαλό σου! Απέναντι καθόταν ένας νέος, μελαχρινός, αρκετά καλός κι εμφανίσιμος... Αρχίσαμε λοιπόν να μιλάμε... Ήρθε κι ένας ναυτικός κι ακόμα ένας, που είπε ότι είναι φοιτητής... (Γελάει.) Τους είπα ότι δεν είμαι παντρεμένη... Να έβλεπες πώς με φλερτάριζαν! Λέγαμε διάφορες φλυαρίες μέχρι τα μεσάνυχτα. Ο μελαχρινός μάς

είπε φοβερά αστεία ανέκδοτα κι ο ναυτικός όλη την ώρα τραγουδούσε. Μου πόνεσε το στήθος απ' τα γέλια. Όταν ο ναυτικός —αχ αυτοί οι ναυτικοί! — όταν ο ναυτικός πάνω στην κουβέντα έμαθε ότι με λένε Τατιάνα, ξέρεις τι τραγούδησε; (Τραγουδάει με μπάσα φωνή.) Εγώ, Ονέγκιν*, δε θα το 'χω μυστικό, τρελά την Τατιάνα αγαπώ!... (Ξεκαρδίζεται από τα γέλια.)

Ο Χίριν βήχει θυμωμένος.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Ωστόσο, Τανιούσια, εμποδίζουμε τον Κουσμά Νικολάεβιτς να κάνει τη δουλειά του. Πήγαινε στο σπίτι, αγάπη μου... Θα τα πούμε αργότερα...

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Δεν πειράζει, δεν πειράζει, ας τ' ακούσει κι αυτός, έχει πολύ ενδιαφέρον. Αμέσως, τελειώνω. Στο σταθμό ήρθε να με περιμένει ο Σεριόζα. Κατά τύχη βρισκόταν εκεί κι ένας νέος, επιθεωρητής της εφορίας νομίζω... Καλοβαλμένος κι έξοχος, με ιδιαίτερα όμορφα μάτια... Ο Σεριόζα με σύστησε και φύγαμε μαζί κι οι τρεις... Ο καιρός ήταν θαυμάσιος...

Πίσω από τη σκηνή ακούγονται φωνές: «Απαγορεύεται! Απαγορεύεται! Τι θέλετε;». Μπαίνει η Μερτσούτκινα.

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ (στις πόρτες της εισόδου, κουνώντας

* Από το ποίημα του Πούσκιν «Ευγένιος Ονέγκιν».

προς τα πάνω το χέρι): Γιατί με κρατάτε; Ορίστε μας! Θέλω να ιδώ τον ίδιο!... *(Μπαίνει μέσα, στον Σιπούτσιν.)* Έχω την τιμή, Εξοχότατε... Ναστάσια Φιοντόροβνα Μερτσούτκινα, σύζυγος του γραμματέα της νομαρχίας.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Τι επιθυμείτε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε, σας παρακαλώ να έχετε υπόψη σας ότι ο άντρας μου, ο γραμματέας της νομαρχίας, ο Μερτσούτκιν, ήταν άρρωστος πέντε μήνες. Στο διάστημα αυτό που ήταν στο κρεβάτι κι έκανε θεραπεία, τον απέλυσαν χωρίς κανένα λόγο, Εξοχότατε. Όταν πήγα να πάρω το μισθό του, αυτοί, προσέξτε με σας παρακαλώ, κατακράτησαν είκοσι τέσσερα ρούβλια και τριάντα έξι καπίκια. Τους ρωτώ: Γιατί; «Δανειζόταν» λένε «απ' το ταμείο του συνεταιρισμού, με την εγγύηση τρίτων». Πώς είναι δυνατόν; Μπορούσε μήπως να δανειστεί εκείνος λεφτά χωρίς τη συγκατάθεση μου; Αυτό, Εξοχότατε, δεν επιτρέπεται! Είμαι φτωχή γυναίκα, συντηρούμαι μόνο με τους νοικάρηδες... Είμαι αδύναμη, απροσταυτευτη... Υπομένω τις προσβολές ολονών κι από κανέναν δεν ακούω έναν καλό λόγο.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Επιτρέψτε μου... *(Της παίρνει την αίτηση και τη διαβάζει όρθιος.)*

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(στον Χίριν)*: Πρέπει να τα πω απ' την αρχή... Την περασμένη εβδομάδα παίρνω ξαφνικά ένα γράμμα της μαμάς. Μου γράφει ότι στην αδερφή μου την Κάτια έκανε πρόταση γάμου κάποιος Γκρεντιλέφσκι. Θαυμάσιος νέος και σεμνός, αλλά χωρίς καθόλου πόρους, και χω-

ρίς κάποια συγκεκριμένη θέση. Της Κάτιας, να φαντασθείτε, για κακή της τύχη τής άρεσε. Τι να γίνει τώρα; Η μαμά γράφει να φύγω και να πάω αμέσως μήπως μπορέσω να τη μεταπεισω.

ΧΙΡΙΝ (*αυστηρά*): Συγγνώμη, με μπερδέψατε! Εσείς, η μαμά, η Κάτια, τα έχασα, τίποτα δεν καταλαβαίνω.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Το πολύ που σας ενδιαφέρει! Να προσέχετε όταν σας μιλάει μια κυρία! Γιατί είστε τόσο θυμωμένος σήμερα; Μήπως είστε ερωτευμένος; (*Γελάει*)

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*στη Μερτσούτχιν*): Συγγνώμη όμως, πώς έγινε αυτό; Δεν καταλαβαίνω τίποτα...

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Ερωτευμένος; Αχά! Κοκκίνισε! ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*στη γυναίκα του*): Τανιούσια, πήγαινε, καλή μου, στα γραφεία για ένα λεπτό. Έρχομαι αμέσως.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Καλά. (*Φεύγει*)

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Τίποτα δεν καταλαβαίνω. Όπως βλέπετε κι εσείς, κυρία μου, δεν είμαστε εμείς αρμόδιοι. Η αίτηση σας, στην πραγματικότητα, δεν έχει καμία σχέση με μας. Κάντε τον κόπο να αποταθείτε στην υπηρεσία που εργαζόταν ο άντρας σας.

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εγώ, καλέ μου κύριε, πήγα ήδη σε πέντε υπηρεσίες, και πουθενά ούτε καν την αίτηση δε δέχτηκαν να πάρουν. Κοντεύω να χάσω τα λογικά μου, κι ευχαριστώ το γαμπρό μου, τον Μπορίς Ματβέιτς, που με συμβούλεψε να έρθω σ' εσάς. Μου είπε: «Μαμά, πηγαίνετε να δείτε τον κύριο Σιπούτσιν, είναι άνθρωπος με κύρος κι

επιρροή, όλα μπορεί να τα κάνει...». Βοηθήστε με, Εξοχότατε!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Κυρία Μερτσούτκινα, εμείς εδώ τίποτα δεν μπορούμε να σας κάνουμε. Καταλάβετε το: Ο άντρας σας. απ' όσο μπορώ να κρίνω, υπηρέτούσε στο τμήμα της στρατιωτικής ιατρικής. Το δικό μας όμως ίδρυμα είναι απολύτως ιδιωτικό, εμπορικό. Εδώ είναι τράπεζα. Γιατί δεν το καταλαβαίνετε αυτό!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ. Έχω πιστοποιητικό του γιατρού, Εξοχότατε, που λέει ότι ο άντρας μου ήταν άρρωστος. Να το, κοιτάξτε το, αν έχετε την καλοσύνη...

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*εκνευρισμένος*): Πολύ καλά, σας πιστεύω, αλλά σας ξαναλέω ότι αυτό το πιστοποιητικό δεν αφορά εμάς.

Πίσω από τη σκηνή ακούγεται το γέλιο της Τατιάνας, και στη συνέχεια ένα ανδρικό.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*κοιτάζοντας προς την πόρτα*): Να την. εκεί, ενοχλεί τους υπαλλήλους. (*Στη Μερτσούτκινα.*) Περίεργο, θα έλεγα ακόμα και κωμικό. Ο άντρας σας, επιτέλους, δεν ξέρει πού να αποταθείτε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Ω, Εξοχότατε, αυτός τίποτα δεν ξέρει. Όλο τα ίδια μ' αραδιάζει: «Δεν είναι δική σου δουλειά αυτή! Φύγε από δω!». Τίποτα άλλο...

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Σας λέω άλλη μια φορά. κυρία μου: Ο άντρας σας υπηρέτησε στο τμήμα της στρατιω-

τικής ιατρικής, εδώ όμως είναι τράπεζα, είναι ιδιωτικό ίδρυμα, εμπορικό...

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εντάξει, εντάξει, εντάξει... Καταλαβαίνω, καλέ μου κύριε. Τουλάχιστον, Εξοχότατε, προστάξτε να μου δώσουν, έστω, δεκαπέντε ρούβλια! Ας μη μου τα δώσουν όλα αμέσως, δεν έχω αντίρρηση.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(παίρνει βαθιά ανάσα)*: Ουφ!

ΧΙΡΙΝ: Αντρέι Αντρέιτς, έτσι όπως πάμε δε θα τελειώσω ποτέ την εισήγηση!

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Αμέσως. *(Στη Μερτσούτκινα.)* Είστε ξεροκέφαλη. Καταλάβετε το λοιπόν. Το να κάνετε σε μας αυτή την αίτηση είναι τόσο αλλόκοτο όσο είναι να υποβάλετε αίτηση διαζυγίου σ' ένα, ας πούμε, φαρμακείο ή σε κανένα πρόχειρα στημένο τσαντίρι.

Ακούγεται χτύπος στην πόρτα. Η φωνή της Τατιάνας Αλεξεεβνα: «Αντρέι, μπορώ να μπω μέσα;».

(Φωνάζει.) Μισό λεπτό, αγάπη μου, περιμένει! *(Στη Μερτσούτκινα.)* Δε σας έδωσαν όλα τα λεφτά, αλλά τι σχέση έχουμε εμείς; Πέρα απ' αυτό, κυρία μου, σήμερα είναι η επέτειος της Τράπεζας, είμαστε όλοι απασχολημένοι... Μπορεί να μπει κάποιος μέσα... Με συγχωρείτε...

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε, λυπηθείτε με την ορφανή! Είμαι μια ανήμπορη κι απροστάτευτη γυναίκα... Τα βάσανα μ' έχουν σκοτώσει... Με τους νοικάρηδες είμαι στα δικαστήρια, έχω τις σκοτούρες του άντρα μου, όλο το νοικοκυριό στις

πλάτες μου, κι από πάνω έχω και το γαμπρό μου χωρίς δουλειά.

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Κυρία Μερτσούτκινα, εγώ... Όχι, όχι, με συγχωρείτε, δεν μπορώ να μιλήσω μαζί σας! Αισθάνομαι να γυρίζει το κεφάλι μου... Κι εμάς εμποδίζετε κι εσείς χάνετε άδικα τον καιρό σας... *(Παίρνει βαθιά ανάσα, μονολογεί.)* Έχουμε μπλέξει τώρα, να μη με λένε Σιπουτσιν! *(Στον Χίριν.)* Κουσμά Νικολάιτς, εξηγήστε, σας παρακαλώ, στην κυρία Μερτσούτκινα... *(Κουνάει το χέρι και πηγαίνει στο γραφείο του διοικητικού συμβουλίου.)*

ΧΙΡΙΝ *(πλησιάζει τη Μερτσούτκινα με αυστηρό ύφος):*
Τι θέλετε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Είμαι μια αδύναμη κι απροστάτευτη γυναίκα... Μπορεί στην όψη να φαίνομαι γερή, αλλά, αν με καλοεξετάσεις, τίποτα δεν πάει καλά επάνω μου! Μόλις που μπορώ και στέκομαι στα πόδια μου, κι όσο για όρεξη, δεν έχω καθόλου. Λίγο καφέ ήπια σήμερα, κι αυτόν όμως χωρίς καμία ευχαρίστηση.

ΧΙΡΙΝ: Σας ρωτώ, τι θέλετε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Προστάξτε, καλέ μου άνθρωπε, να μου δώσουν δεκαπέντε ρούβλια. Τα υπόλοιπα, δεν πειράζει, έστω και σ' ένα μήνα.

ΧΙΡΙΝ: Μα νομίζω ότι σας μίλησαν στα ρωσικά: Εδώ είναι τράπεζα!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Ναι, το ξέρω... Κι αν χρειάζεται, μπορώ να σας δείξω και το πιστοποιητικό του γιατρού.

ΧΙΡΙΝ: Κεφάλι είναι αυτό που έχετε πάνω στους ώμους σας;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Καλέ μου άνθρωπε, εγώ ζητάω ό,τι λέει ο νόμος. Δε θέλω ξένα λεφτά εγώ.

ΧΙΡΙΝ: Σας ρωτώ, μαντάμ: Αυτό που έχετε πάνω στους ώμους σας είναι κεφάλι ή κάτι άλλο; Λοιπόν, να με πάρει ο διάολος και να με σηκώσει, δεν έχω ούτε μια στιγμή καιρό για να μιλάω μαζί σας! Είμαι απασχολημένος. *(Δείχνει προς την πόρτα.)* Παρακαλώ!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ *(έκπληκτη)*: Και με τα λεφτά τι θα γίνει;

ΧΙΡΙΝ: Με δυο λόγια δηλαδή, να τι έχετε πάνω στους ώμους σας... *(Χτυπάει με το δάχτυλο το τραπέζι κι ύστερα το μέτωπο του.)*

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ *(προσβάλλεται)*: Τι; Λοιπόν, ας είναι, δεν πειράζει... Στη γυναίκα σου να μιλάς έτσι, όχι σε μένα... Εγώ είμαι γυναίκα του γραμματέα της νομαρχίας... Δεν τα σηκώνω εγώ αυτά!

ΧΙΡΙΝ *(έξαλλος από θυμό. χαμηλόφωνα)*: Φύγε από δω!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Ναι, μάλιστα... Δεν τα σηκώνω!

ΧΙΡΙΝ *(χαμηλόφωνα)*: Αν δε φύγεις αυτή τη στιγμή, θα φωνάξω το φύλακα! Πήγαινε! *(Χτυπάει τα πόδια στο πάτωμα.)*

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Δεν τα φοβάμαι εγώ αυτά! Έχουν δει τα μάτια μου πολλά τέτοια... Παλιοκαλαμαρά!

ΧΙΡΙΝ: Νομίζω πως ποτέ στη ζωή μου δεν είδα τόσο αντιπαθητικό άνθρωπο... Ουφ! Πάει να σπάσει το κεφάλι μου... *(Αναπνέει βαριά.)* Θα στο πω άλλη μια φορά... Ακούς; Αν δε φύγεις από δω,

παλιοστρίγγλα, θα σε κάνω σκόνη! Εκεί που έχω φτάσει τώρα, είμαι ικανός να σ' αφήσω ανάπηρη για όλη σου τη ζωή! Μπορώ και να εγκληματήσω!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Λόγια του αέρα. Δε σε φοβάμαι. Τα μάτια μου είδαν πολλά τέτοια.

ΧΙΡΙΝ (*σε απόγνωση*): Δεν μπορώ να τη βλέπω! Δεν αισθάνομαι καλά! Δεν μπορώ! (*Πηγαίνει και κάθεται στο τραπέζι.*) Γέμισε η Τράπεζα γυναίκες, δεν μπορώ να γράψω την εισήγηση! Δεν μπορώ!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Δε ζητάω ξένα λεφτά. Τα δικά μου θέλω, όπως το λέει κι ο νόμος. Κοίταξε να δεις, ο αδιάντροπος! Σ' ένα μέρος σαν αυτό εδώ, φοράει τσόχινες μπότες... Χωριάτη...

Μπαίνουν ο Σιπούτσιν και η Τατιάνα Αλεξεεβνα.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ (*μπαίνει ακολουθώντας τον άντρα της*): Το βράδυ πήγαμε στο πάρτι των Μπερέζνιτσκι. Η Κάτια φορούσε γαλάζιο μεταξωτό φόρεμα με λεπτή δαντέλα και λαιμόκοψη... Της πάνε πολύ τα γυρισμένα προς τα πάνω μαλλιά, και τη χτένισα εγώ η ίδια. Έτσι ντυμένη και χτενισμένη ήταν απλά μαγεία!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*με ημικρανία*): Ναι, βέβαια... μαγεία... Όπου να 'ναι μπορεί να έρθουν.

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ (*βαρύθυμος*): Τι είναι πάλι; Τι θέλετε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε!... (*Δείχνει τον Χίριν.*) Αυτός που βλέπετε... ναι. αυτός εδώ, χτύπησε με το δάχτυλο το μέτωπο του, κι ύστερα το τραπέ-

ζι... Εσείς προστάξατε να εξετάσει την υπόθεση μου κι αυτός κοροϊδεύει και λέει ότι θέλει. Είμαι ανήμπορη κι απροστάτευτη γυναίκα...

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Καλά, κυρία μου, θα την εξετάσω εγώ... Θα λάβω τα κατάλληλα μέτρα... Πηγαίνετε τώρα... Αργότερα! *(Μονολογεί.)* Αρχίζουν να μ' ενοχλούν τα αρθρικά μου!...

ΧΙΡΙΝ *(πλησιάζει τον Σιπουτσιν, χαμηλόφωνα)*: Αντρέι Αντρέιτς, προστάξτε να έρθει ο θυρωρός και να την πετάξει έξω με τις κλοτσιές. Τι πράγματα είν' αυτά;

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(τρομαγμένος)*: Όχι, όχι! Θ' αρχίσει να στριγγλίζει, στο κτίριο μένει πολύς κόσμος.

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε!...

ΧΙΡΙΝ *(κλαψιάρικα)*: Μα πρέπει να γράψω την εισήγηση! Δε θα προλάβω!... *(Γυρίζει στο τραπέζι.)* Δεν μπορώ!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Πότε θα πάρω λοιπόν τα λεφτά, Εξοχότατε; Μου χρειάζονται σήμερα, τώρα.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(μονολογείοργισμένος)*: Πα-ρά-ξε-νο, άτομο παλιογύναιο! *(Σ αυτή, με μαλακό τόνο.)* Κυρία μου, σας το 'χω ήδη πει. Εδώ είναι τράπεζα, είναι ιδιωτικό εμπορικό ίδρυμα...

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Κάντε μου τη χάρη, Εξοχότατε, σας μιλάω σαν πραγματικό πατέρα μου... Αν δε φτάνει το πιστοποιητικό του γιατρού, μπορώ να σας φέρω και βεβαίωση από το αστυνομικό τμήμα. Πέστε να μου δώσουν τα λεφτά!

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(αναπνέει βαριά)*: Ουφ!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(στη Μερτσούτκινα)*: Γιαγιά,

αφού σας λένε ότι τους εμποδίζετε. Τι άνθρωπος είστε αλήθεια!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εγώ, ομορφούλα μου, εγώ,μανούλα μου, δεν έχω κανέναν να με φροντίσει. Όσο για το τι τρώω και τι πίνω, ούτε κουβέντα να γίνεται. Μόνο λίγο καφέ ήπια σήμερα, αλλά δεν τον ευχαριστήθηκα κι αυτόν.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(αποκαμωμένος, στη Μερτσούτκινα)*: Πόσα λεφτά θέλετε;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Είκοσι τέσσερα ρούβλια και τριάντα έξι καπίκια.

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Καλά! *(Βγάζει απ το πορτοφόλι είκοσι πέντε ρούβλια και της τα δίνει.)* Να, είκοσι πέντε ρούβλια. Πάρτε τα και... φύγετε.

Ο Χίριν βήχει θυμωμένος.

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Ταπεινά σας ευχαριστώ, Εξοχότατε... *(Παίρνει και κρύβει τα λεφτά.)*

ΣΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(κάθεται κοντά στον άντρα της)*: Εγώ, ωστόσο, πρέπει να πάω στο σπίτι... *(Κοιτάζει το ρολόι.)* Αλλά δεν τελείωσα ακόμα... Σ' ένα λεπτό τελειώνω και φεύγω... Τι ωραία που ήταν! Αχ, τι ωραία! Έτσι, λοιπόν, το βράδυ πήγαμε στους Μπερέζνιτσκι... Δεν ήταν άσχημα, περάσαμε ωραία, αλλά όχι κάτι το ιδιαίτερο... Ήταν βέβαια και ο θαυμαστής της Κάτιας, ο Γκρεντιλέφσκι... Μίλησα λοιπόν μαζί της, έκλαψα λιγάκι και προσπάθησα να την επηρεάσω. Οι δυο τους τα είπαν μετά κι εκείνη του αρνήθηκε. Ύστερα απ' αυτό, νομίζω, όλα έγιναν όσο δεν

μπορούσαν να γίνουν καλύτερα: Τη μαμά την καθυσύχασα, την Κάτια την έσωσα και μπορώ τώρα να είμαι ήσυχη... Τι, λοιπόν, φαντάζεσαι ότι έγινε μετά; Ακριβώς πριν απ' το δείπνο, πηγαίνουμε εγώ και η Κάτια έναν περίπατο στην αλέα και ξαφνικά... *(Ταραγμένη.)* Και ξαφνικά ακούμε έναν πυροβολισμό... Όχι, δεν μπορώ να συνεχίσω με ψυχραιμία! *(Κάνει αέρα με το μαντίλι.)* Όχι, δεν μπορώ!

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ *(αναστενάζει):* Ουφ!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(κλαίει):* Τρέχουμε στο περίπτερο του αλσυλλίου κι εκεί... εκεί βλέπουμε ξαπλωμένο τον φτωχό Γκρεντιλέφσκι... με το πιστόλι στο χέρι...

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Όχι, δε θα το αντέξω αυτό! Δε θα το αντέξω! *(Στη Μερτσούτκινα.)* Τι άλλο θέλετε εσείς;

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε, θα μπορούσε ο άντρας μου να πάει πάλι στη δουλειά του;

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(κλαίγοντας):* Πυροβολήθηκε κατευθείαν στην καρδιά... να, εδώ... Η Κάτια έπεσε λιπόθυμη, η φτωχούλα... Αυτός ήταν φοβερά τρομαγμένος, κι έτσι πεσμένος όπως ήταν... ζήτησε να φωνάξουμε γιατρό. Ο γιατρός ήρθε γρήγορα και τον έσωσε, τον δύστυχο...

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Εξοχότατε, θα μπορούσε ο άντρας μου να πάει πάλι στη δουλειά του;

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Όχι, δε θα το αντέξω! *(Κλαίει.)* Δε θα αντέξω! *(Απλώνει και τα δυο χέρια στον Χίριν, αγανακτισμένος.)* Βγάλτε την έξω! Διώξτε τη, σας ικετεύω!

ΧΙΡΙΝ *(πλησιάζει την Τατιάνα Αλεξεεβνα)*: Φύγε από δω!

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Όχι αυτή. Ετούτη εδώ... ετούτη τη φρικτή... *(Δείχνει τη Μερτσούτκινα.)* Να, ετούτη!

ΧΙΡΙΝ *(δεν τον καταλαβαίνει, στην Τατιάνα Αλεξεεβνα)*: Φύγε από δω! *(Χτυπάει στο πάτωμα με τα πόδια.)* Μπρος, φύγε!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ: Τι; Τι πάθατε; Τρελαθήκατε;

ΣΠΟΥΤΣΙΝ: Είναι φοβερό! Είμαι δυστυχημένος! Διώξτε τη! Διώξτε τη!

ΧΙΡΙΝ *(στην Τατιάνα Αλεξεεβνα)*: Φύγε, θα σε σακατέψω! Θα σ' ακρωτηριάσω! Θα εγκληματήσω!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(τρέχει πιο πέρα, αυτός από κοντά της)*: Πώς τολμάτε! Αναιδέστατε! *(Φωνάζει δυνατά.)* Αντρέι! Σώσε με! *(Τσιρίζει.)* Αντρέι!

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(τρέχει από πίσω τους)*: Σταματήστε! Σας ικετεύω! Σωπάστε! Λυπηθείτε με!

ΧΙΡΙΝ *(κυνηγάει τη Μερτσούτκινα)*: Φύγε από δω! Πιάστε τη! Χτυπήστε τη! Σφάξτε τη!

ΣΠΟΥΤΣΙΝ *(φωνάζει)*: Σταματήστε! Σας παρακαλώ! Σας ικετεύω!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Χριστέ και Παναγιά... Χριστέ και Παναγιά!... *(Τσιρίζει.)* Χριστέ και Παναγιά!...

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(φωνάζει)*: Σώστε με! Σώστε με!... Αχ, αχ... Λιποθυμάω! Δεν είμαι καλά! *(Πηδάει σε μια καρέκλα. Πέφτει ύστερα στο σοφά και βογκάει, φαίνεται σαν να λιποθύμησε.)*

ΧΙΡΙΝ *(κυνηγάει τη Μερτσούτκινα)*: Χτυπήστε τη! Δώστε της ξύλο! Κάντε την κιμά!

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ: Αχ, αχ... Χριστέ μου, σκοτείνιασαν

τα μάτια μου! Αχ! (Πέφτει αναίσθητη στα χέρια του Σιπουτσιν.)

Χτύπος στην πόρτα.

Φωνή πίσω απ' τη σκηνή: «Η Επιτροπή!».

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Επιτροπή... φήμη καλή... κατοχή...

ΧΙΡΙΝ (χτυπάει στο πάτωμα με τα πόδια): Έξω από δω, που να με πάρει ο διάολος! (Ανασκουμπώνεται.) Δώστε τη σε μένα! Μπορώ να κάνω έγκλημα!

Μπαίνει η επιτροπή, που αποτελείται από πέντε άτομα. Φορούν όλοι τους φράκο. Ο ένας κρατάει την εισήγηση, βιβλιοδετημένη με βελούδο, κι ένας άλλος κύπελλο σε μορφή κανάτας με καπάκι. Οι υπόλοιποι κοιτάζουν από την πόρτα των γραφείων. Η Τατιανά Αλεξεβενα ξαπλωμένη στο σοφά, η Μερτσούτκινα στα χέρια του Σιπουτσιν. Κι απ' τις δυο ακούγεται σιγανό βογκητό.

ΜΕΤΟΧΟΣ (διαβάζει δυνατά): Αξιότιμε και αγαπητέ Αντρέι Αντρέιτς! Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν του οικονομολογικού μας ιδρύματος και διατρέχοντας με το νου μας την ιστορία της βαθμιαίας ανάπτυξης του, αποκομίζουμε μία υψηλού βαθμού ευχάριστη εντύπωση. Είναι αλήθεια ότι τον πρώτο καιρό της ύπαρξης του το χαμηλό μέτρο του αρχικού κεφαλαίου, η απουσία μερικών σοβαρών λειτουργιών, καθώς και η έλλειψη καθορισμένων στόχων, έθεσαν ωμά το αμ-

λετικό ερώτημα: «Να ζει κανείς ή να μη ζει;». Υπήρξε μάλιστα μία περίοδος που μερικοί εψήφισαν υπέρ του κλεισίματος της Τράπεζας. Αλλά να. επικεφαλής του ιδρύματος είστε τώρα εσείς. Οι γνώσεις σας, η ενεργητικότητα και το τακτ που σας χαρακτηρίζει ήταν η αιτία για την εξαιρετική επιτυχία και τη σπάνια άνθηση. Η φήμη της Τράπεζας... *(Βήχει.)* Η φήμη της Τράπεζας...

ΜΕΡΤΣΟΥΤΚΙΝΑ *(βογκάει)*: Οχι! Οχι!

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΛΕΞΕΕΒΝΑ *(βογκάει)*: Νερό! Νερό!

ΜΕΤΟΧΟΣ *(συνεχίζει)*: Η φήμη... *(Βήχει.)* Η φήμη της Τράπεζας ανήλθε από σας σε τέτοιο βαθμό, ώστε το ίδρυμα μας μπορεί τώρα να ανταγωνιστεί με τα καλύτερα ιδρύματα του εξωτερικού...

ΣΙΠΟΥΤΣΙΝ: Επιτροπή... φήμη καλή... κατοχή... Μια μέρα προς το σούρουπο δυο φίλοι περπατούσαν, σκοτούρες είχανε πολλές και σοβαρά μιλούσαν... Μη λες ποτέ τα νιάτα μου βάσανα είχαν χίλια, κι ότι κουρέλι τα 'κανε η ίδια μου η ζήλια.

ΜΕΤΟΧΟΣ *(συνεχίζει αμήχανος)*: Ρίχνοντας μια αντικειμενική ματιά στο παρόν, εμείς, αξιότιμε κι αγαπητέ Αντρέι Αντρέιτς... *(Χαμηλώνει τον τόνο.)* Υπό αυτές τας περιστάσεις, ας το αναβάλλουμε για αργότερα... Νομίζω καλύτερα για αργότερα... ..

Αποχωρεί σαστισμένος.

ΑΥΛΑΙΑ

Η ΑΡΚΟΥΔΑ

Κωμική ιστορία σε μία πράξη

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ελένα Ιβάνοβα Ποπόβα,
νέα, χήρα, με λακκουβάκια στα μάγουλα
κτηματίας.

Γκριγκόρι Στεπάνοβιτς Σμυρνόφ,
κτηματίας, μεσήλικας.

Λούκα,
γέροντας, υπηρέτης της Ποπόβα.

Στη σάλα, στο αγρόκτημα της Ποπόβα.

I

Η Ποπόβα (σε βαθύ πένθος, με προσηλωμένα τα μάτια σε μια φωτογραφία) και ο Λουκά.

ΛΟΥΚΑ: Δεν κάνετε καλά, κυρία... Τον εαυτό σας μόνο καταστρέφετε... Η καμαριέρα και η μαγείρισσα πήγαν να μαζέψουν βατόμουρα, τα ζωντανά όλα χαίρονται, ακόμα και η γάτα ξέρει κι αυτή να χαίρεται, κάνει βόλτες στην αυλή και πιάνει πουλάκια. Εσείς όμως κάθεστε όλη μέρα μέσα στο δωμάτιο, σαν να ήσαστε στο μοναστήρι. Καμία χαρά, καμία ευχαρίστηση. Μάλιστα, έτσι είναι! Πέρασε σχεδόν ένας χρόνος που δε βγαίνατε έξω απ' το σπίτι!...

ΠΟΠΟΒΑ: Αυτό ποτέ δε θα το κάνω... Για ποιο λόγο να βγω; Δεν υπάρχει πια ζωή για μένα. Αυτός είναι θαμμένος στον τάφο κι εγώ σ' αυτούς τους τέσσερις τοίχους... Είμαστε κι οι δυο πεθαμένοι.

ΛΟΥΚΑ: Ελάτε τώρα! Καλύτερα να μην ακούω να λέτε τέτοια λόγια. Ο Νικολάι Μιχαήλοβιτς πέθανε, έτσι ήταν γραφτό, θέλημα Θεού, ας είναι στη Βασιλεία των Ουρανών... Τον κλάψατε και τον θρήνησατε αρκετά, φτάνει πια. Μην ξεπερνάτε τα όρια. Μην κλαίτε αιωνίως και φοράτε πένθος. Πέθανε και η δική μου γριά όταν ήρθε η ώρα της... Λοιπόν; Τη θρήνησα, έκλαιγα ένα μήνα και τελείωσα μαζί της. Θα της πήγαινε πολύ αν έκανα το φουκαρά μια ολόκληρη ζωή. *(Αναστενάζει.)* Έχετε ξεχάσει όλους τους γείτονες... Ούτε εσείς πάτε ούτε και τους δέχεστε για επίσκεψη. Με συγχωρείτε, αλλά ζούμε σαν τις αράχνες εδώ, δε βλέπουμε το φως της μέρας. Τη λιβρέα με τα σιρίτια την έφαγαν τα ποντίκια... Λες και δεν υπάρχουν άνθρωποι καλοί, άνθρωποι που να έχουν κι ενδιαφέρον. Μα η γειτονιά είναι γεμάτη από κυρίους... Στο Ρίμπλοβο έχει στρατοπεδεύσει ένα σύνταγμα, οι αξιωματικοί είναι να, σκέτη γλύκα, δε χορταίνεις να τους βλέπεις! Στους καταυλισμούς δεν περνάει Παρασκευή που να μην έχει χορό και σχεδόν κάθε μέρα παίζει μουσική η στρατιωτική μπάντα... Αχ, καλή μου κυρία! Είστε νέα, όμορφη, ροδοκόκκινη, πρέπει να ζήσετε, να απολαύσετε τη ζωή σας... Η ομορφιά όμως δεν είναι παντοτινή! Ύστερα από δέκα χρόνια θα θελήσετε, βέβαια, να σεργιανάτε σαν την παγόνα και να κουνάτε την ουρά σας στους κυρίους αξιωματικούς, αλλά τότε θα είναι πια αργά.

ΠΟΠΟΒΑ *(αποφασιστικά)*: Σε παρακαλώ, μη μου μι-

λάς γι' αυτό! Το ξέρεις καλά ότι από τον καιρό που πέθανε ο Νικολάι Μιχαήλοβιτς η ζωή για μένα έχει χάσει όλη την αξία της. Εσένα σου φαίνεται ότι είμαι ζωντανή, έτσι φαίνομαι, αλλά δεν είμαι! Ορκίστηκα να μη βγάλω αυτό το πένθος μέχρι να πεθάνω, να μη βλέπω τον κόσμο... Ακούς; Ας βλέπει τώρα η ψυχή του πόσο τον αγαπώ... Ξέρω ακόμα, κι αυτό για σένα δεν είναι μυστικό, ότι πολλές φορές ήταν άδικος μαζί μου, ήταν τραχύς, κι ακόμα... ήταν κι άπιστος, εγώ όμως θα είμαι πιστή ως τον τάφο και θα του αποδείξω ότι ξέρω να αγαπώ. Εκεί, στον άλλο κόσμο, θα με βλέπει ίδια, όπως ακριβώς και προτού πεθάνει...

ΛΟΥΚΑ: Τι νόημα έχουν αυτά τα ίδια και τα ίδια λόγια. Θα ήταν καλύτερα να κάνατε έναν περίπατο στο δασάκι και να δίνατε εντολή να ζέψουν τον Τόμπι ή τον Γίγα για να πάτε μια επίσκεψη στους γείτονες...

ΠΟΠΟΒΑ: Αχ!... *(Κλαίει.)*

ΛΟΥΚΑ: Κυρά μου! Αφέντισσα!... Τι πάθατε; Ας είναι ο Χριστός μαζί σας!

ΠΟΠΟΒΑ: Αγαπούσε τόσο πολύ τον Τόμπι! Πάντοτε μ' αυτόν πήγαινε στους Κορτσάγκιν και στους Βλάσοφ. Πόσο υπέροχα ήξερε να ιππεύει! Πόση χάρη είχε η κορμοστασιά του όταν τραβούσε τα γκέμια! Το θυμάσαι; Τόμπι, Τόμπι! Πες να του δώσουν σήμερα μια μερίδα περισσότερη βρόμη!

ΛΟΥΚΑ: Όπως προστάξετε!

Ακούγεται διαπεραστικός χτύπος.

ΠΟΠΟΒΑ *(ανατριχιάζει)*: Ποιος είναι; Να πεις ότι δε δέχομαι κανέναν!

ΛΟΥΚΑ: Μάλιστα! *(Φεύγει)*

II

Ποπόβα (μόνη).

ΠΟΠΟΒΑ *(κοιτάζοντας τη φωτογραφία)*: Θα δεις, Nicolas, πως ξέρω να αγαπώ και να συγχωρώ... Η αγάπη θα σβήσει κι αυτή μαζί με μένα, όταν η φτωχή μου καρδιά σταματήσει να χτυπάει. *(Γελάει με δάκρυα στα μάτια.)* Εσύ δεν αισθάνεσαι ντροπή; Εγώ είμαι η υπάκουη και πιστή γυναικούλα σου, κλείδωσα τον εαυτό μου με λουκέτο, θα σου είμαι πιστή μέχρι τον τάφο, κι εσύ... εσύ παχουλό μου μωρουδάκι, δεν ντρέπεσαι λίγο; Με απατούσες, μου έκανες σκηνές, μ' άφηνες να περνάω μόνη μου ολόκληρες βδομάδες...

III

Η Ποπόβα και ο Λουκά.

ΛΟΥΚΑ *(μπαίνει ταραγμένος)*: Κυρία, κάποιος ρωτάει για σας. Θέλει να σας δει...

ΠΟΠΟΒΑ: Μα του είπες ότι από τη μέρα που έχασα τον άντρα μου δε δέχομαι κανέναν;

ΛΟΥΚΑ: Του το είπα, αλλ' αυτός ούτε ν' ακούσει δε θέλει, λέει ότι είναι μεγάλη ανάγκη.

ΠΟΠΟΒΑ: Δε δέ-χο-μαι!

ΛΟΥΚΑ: Το είπα, αλλά... πώς να σας πω, κάνει σαν αγριάνθρωπος... βρίζει, χίμηξε μέσα στα δωμάτια... είναι στην τραπεζαρία τώρα.

ΠΟΠΟΒΑ *(εκνευρισμένη)*: Καλά, πες του να περάσει... Τι ανάγωγοι! *(Ο Λουκά φεύγει.)* Πόσο κουραστικοί είναι αυτοί οι άνθρωποι! Τι να θέλει από μένα; Γιατί μου χαλάει την ησυχία; *(Αναστενάζει.)* Όχι, όχι, είναι φανερό πια ότι θα πρέπει πραγματικά να πάω σε μοναστήρι... *(Συλλογίζεται.)* Ναι, σε μοναστήρι...

IV

Η Ποπόβα, ο Λουκά και ο Σμιρνόφ.

ΣΜΙΡΝΟΦ *(μπαίνοντας, στον Λουκά)*: Ηλίθιε, πολυλογά... Γαϊδούρι! *(Βλέποντας την Ποπόβα, με αξιοπρέπεια.)* Κυρία μου, έχω την τιμή να παρουσιαστώ: απόστρατος υπολοχαγός του πυροβολικού, γαιοκτήμονας, Γκριγκόρι Στεπάνοβιτς Σμιρνόφ! Είμαι αναγκασμένος να σας ενοχλήσω για μια πολύ σοβαρή υπόθεση...

ΠΟΠΟΒΑ *(χωρίς να δώσει το χέρι)*: Τι θα θέλατε;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Ο μακαρίτης ο σύζυγος σας, τον οποίο είχα την τιμή να γνωρίσω, έχει αφήσει απλήρωτες δυο συναλλαγματικές χιλίων διακοσίων ρουβλιών. Επειδή άγριο πρέπει να πληρώσω τους

τόκους στην Αγροτική Τράπεζα, θα σας παρακαλούσα, κυρία μου, να μου εξοφλήσετε οπωσδήποτε σήμερα.

ΠΟΠΟΒΑ: Χίλια διακόσια... Κι από πού είναι αυτό το χρέος του άντρα μου;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Αγόρασε από μένα βρόμη.

ΠΟΠΟΒΑ *(παίρνοντας βαθιά ανάσα, στον Λουκά):*
Έτσι λοιπόν, Λουκά, μην ξεχάσεις να τους πεις να δώσουν στον Τόμπι μια μερίδα περισσότερη βρόμη. *(Ο Λουκά φεύγει. Στον Σμιρνόφ.)* Αν ο Νικολάι Μιχαήλοβιτς έμεινε χρεώστης απέναντί σας, είναι αυτονόητο ότι θα σας πληρώσω. Σας παρακαλώ όμως να με συγχωρήσετε που σήμερα δεν έχω στη διάθεση μου λεφτά. Μεθαύριο θα επιστρέψει από την πόλη ο επιστάτης και θα τον προστάξω να σας εξοφλήσει κανονικά το χρέος. Αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να εκτελέσω την επιθυμία σας... Εκτός αυτού, σήμερα συμπληρώθηκαν εφτά μήνες από το θάνατο του άντρα μου και η διάθεση μου είναι τέτοια, που δεν είμαι σε θέση ν' ασχοληθώ με οικονομικά ζητήματα.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Και η δική μου διάθεση είναι τέτοια, που, αν δεν πληρώσω αύριο τους τόκους, θα χρεοκοπήσω ολοκληρωτικά χωρίς να το καταλάβω. Θα μου κατασχέσουν το κτήμα!

ΠΟΠΟΒΑ: Μεθαύριο θα λάβετε τα λεφτά σας.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δε χρειάζομαι τα λεφτά μεθαύριο αλλά σήμερα.

ΠΟΠΟΒΑ: Με συγχωρείτε, σήμερα δεν μπορώ να σας πληρώσω.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Κι εγώ δεν μπορώ να περιμένω ως μεθαύριο.

ΠΟΠΟΒΑ: Τι να κάνω, αφού τώρα δεν έχω!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δεν μπορείτε, δηλαδή, να πληρώσετε;

ΠΟΠΟΒΑ: Δεν μπορώ...

ΣΜΙΡΝΟΦ: Χμ!... Είναι η τελευταία σας λέξη;

ΠΟΠΟΒΑ: Μάλιστα, η τελευταία μου.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Η τελευταία; Απολύτως;

ΠΟΠΟΒΑ: Απολύτως.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Ταπεινά σας ευχαριστώ. Το γράφουμε αυτό. *(Σηκώνει τους ώμους.)* Μου λένε ύστερα ότι δεν κρατώ την ψυχραιμία μου! Προ ολίγου με συνάντησε στο δρόμο ο εισπράκτορας των έμμεσων φόρων και με ρώτησε: «Γιατί είστε πάντοτε θυμωμένος, Γκριγκόρι Στεπάνοβιτς;». Για όνομα του Θεού, πώς να μη θυμώνω; Μου χρειάζονται επειγόντως χρήματα... Χθες το πρωί, πριν καλά καλά ξημερώσει, γύρισα με τ' αμάξι όλους τους οφειλέτες μου κι ούτε ένας απ' αυτούς δε μ' εξόφλησε! Βασανίστηκα σαν σκυλί, πέρασα τη νύχτα ένας θεός ξέρει πού — σ' ένα εβραϊκό χάνι δίπλα σ' ένα μικρό βαρέλι βότκας... Τελικά έρχομαι εδώ, εβδομήντα βέρστια απ' το σπίτι μου, με την ελπίδα να εισπράξω λεφτά, κι αντί γι' αυτό με σερβίρουν «διάθεση»! Πώς να μη θυμώσω;

ΠΟΠΟΒΑ: Νομίζω πως ήμουν σαφής απέναντι σας. Μόλις γυρίσει απ' την πόλη ο επιστάτης, τότε θα πάρετε τα λεφτά σας.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Εγώ δεν ήρθα στον επιστάτη αλλά σε σας! Τι στο διάολο, συγγνώμη για την έκφραση, μου χρειάζεται εμένα ο επιστάτης σας!

ΠΟΠΟΒΑ: Με συγχωρείτε, αξιότιμε κύριε, δεν είμαι συνηθισμένη σ' αυτές τις περιέργες εκφράσεις, ούτε σ' αυτό τον τόνο ομιλίας. Δε θα σας ακούσω περισσότερο. *(Φεύγει βιαστικά.)*

V

Σμιρνόφ (μόνος).

ΣΜΙΡΝΟΦ: Πέστε μου, σας παρακαλώ! Ψυχική διάθεση, λέει. Ο άντρας της πέθανε πριν από εφτά μήνες! Εγώ όμως έχω να πληρώσω τόκους, ναι ή όχι; Σας ρωτώ: Πρέπει να πληρώσω τους τόκους ή δεν πρέπει; Εσείς, βέβαια, χάσατε τον άντρα σας, το καταλαβαίνω, είστε σε άσχημη ψυχική κατάσταση, σοφίζεστε διάφορα κόλπα... ο επιστάτης δεν ξέρω πού στο διάολο πήγε, εγώ όμως; Τι θα γίνει με μένα; Τι προστάζετε να κάνω; Να πετάξω ψηλά με το αερόστατο για να ξεφύγω απ τους δανειστές μου; Αυτό να κάνω; Ή να πάρω φόρα και να σπάσω το κεφάλι μου στον τοίχο; Πάω με τ' αμάξι στον Γκρούζντεφ, δεν είναι στο σπίτι· ο Γιαροσέβιτς κρύφτηκε, με τον Κούριτσιν τσακώθηκα άσχημα και λίγο έλειψε να τον πετάξω απ' το παράθυρο· πάω στον Μαζούτοφ, ανισόρροπος άνθρωπος· έρχομαι σ' αυτή εδώ, άσχημη διάθεση. Κανένας κανάγιας δεν πληρώνει! Κι αυτό γιατί τους έχω όλους παραχαϊδεμένους, παρακαλάω κλαψιάρικα, είμαι άβουλος κι άτολμος! Είμαι και πολύ ευαίσθητος

μαζί τους! Περιμένετε όμως και θα δείτε! Θα με γνωρίσετε απ' την καλή τώρα! Δε θα σας επιτρέψω να μου κάνετε αυτά τα κόλπα, που να πάρει ο διάολος! Θα μείνω εδώ και θα σέρνομαι όλη μέρα, μέχρι να με πληρώσει! Μπρρ!... Πόσο εξοργίστηκα σήμερα, πόσο εξοργίστηκα! Απ' το θυμό τρέμουν τα πόδια μου, κόπηκε η ανάσα μου... Ουφ, Θεέ μου, μου 'ρχεται να λιποθυμήσω! *(Φωνάζει.)* Είναι κανείς εκεί;

VI

Ο Σμυρνόφ και ο Λουκά.

ΛΟΥΚΑ *(μπαίνει):* Θέλετε τίποτε;
 ΣΜΥΡΝΟΦ: Δώσ' μου λίγο κβας* ή νερό! *(Ο Λουκά φεύγει.)* Δεν την καταλαβαίνω εγώ αυτή τη λογική! Να έχεις τόσο μεγάλη ανάγκη από λεφτά, να είσαι με τη θηλιά στο λαιμό, κι αυτή να μην πληρώνει, επειδή, λέει, δεν είναι σε κατάσταση να ασχοληθεί με οικονομικά ζητήματα!... Γνήσια γυναικεία λογική, φτερό στον άνεμο! Να γιατί ποτέ δε μ' άρεσε, ούτε και τώρα μ' αρέσει, να συζητάω με γυναίκες. Καλύτερα να κάθομαι πάνω σ' ένα βαρέλι με μπαρούτι παρά να μιλάω με μια γυναίκα. Μπρρ!... Με πιάνει ανατριχίλα —

---

* Αναψυκτικό με υπόξινη γεύση πολύ διαδεδομένο στη Ρωσία. Παρασκευάζεται από σιτάρι και βύνη, καθώς κι από καρπούς και φρούτα.

τόσο πολύ μ' εξόργισε αυτό το παλιοθήλυκο! Μου φτάνει να ιδώ, έστω κι από μακριά, ένα ποιητικό πλάσμα, κι απ' τη σύγχυση αρχίζω να αισθάνομαι σπασμούς στις γάμπες μου. Μου 'ρχεται να φωνάξω βοήθεια.

VII

Ο Σμιρνόφ και ο Λουκά.

ΛΟΥΚΑ (*μπαίνει και δίνει το νερό*): Η οικοδέσποινα είναι άρρωστη και δε δέχεται.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Φύγε από δω! (*Ο Λουκά φεύγει*) Άρρωστη και δε δέχεται! Πολύ χαλά, μη δέχεσαι... Θα μείνω και θα καθίσω εδώ μέχρι να μου δώσεις τα λεφτά. Θα είσαι εσύ άρρωστη μια βδομάδα, μια βδομάδα θα μείνω κι εγώ... Θα είσαι άρρωστη ένα χρόνο, ένα χρόνο κι εγώ... Τα λεφτά μου θα τα πάρω, κυρία μου! Δε θα με συγκινήσεις εσύ με το πένθος και με τα λακκουβάκια στα μάγουλα... Τα ξέρουμε εμείς αυτά τα λακκουβάκια! (*Φωνάζει στο παράθυρο.*) Σεμιόν, ξέζεψε τ' άλογα! Θ' αργήσουμε να φύγουμε! Εγώ θα μείνω εδώ! Πες εκεί στο στάβλο να δώσουν στ' άλογα βρόμη! Το αριστερό άλογο πάλι μπερδεύτηκε στα γκέμια, παλιοζωντόβολο! (*Τον μιμείται κοροϊδευτικά.*) Δ...δ...δεν πειράζει... Θα σε κανονίσω εγώ — δ...δ...δεν πειράζει! (*Φεύγει απ' το παράθυρο.*) Νιώθω απαίσια... κάνει ανυπόφορη ζέστη, λεφτά δε δίνει κανένας, είμαι άυπνος όλη

νύχτα κι από πάνω αυτή εδώ η βαρυνπενθούσα με τη... διάθεση. Το κεφάλι μου πονάει... Να έπινα λίγη βότκα; Δε θα ήταν άσχημα. *(Φωνάζει)* Ε, πού είσαι; Έλα δω!

ΛΟΥΚΑ *(μπαίνει)*: Τι θέλετε;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δώσ' μου ένα ποτηράκι βότκα! *(Ο Λουκά φεύγει)* Ουφ! *(Κοιτάζει προσεκτικά τον εαυτό του.)* Σπουδαία εμφάνιση έχω, μα την αλήθεια! Κατασκονισμένος, με βρόμικες μπότες, άπλυτος, αχτένιστος, και με άχυρα στο γιλέκο μου... Η αρχοντοπούλα σίγουρα θα με πήρε για κανένα ληστή. *(Χασμουριέται.)* Δεν ήταν τόσο ευγενικό να εμφανιστώ έτσι στο σαλόνι, αλλά τι να γίνει, δεν πειράζει... δεν ήρθα εδώ σαν επισκέπτης. Είμαι ένας πιστωτής. Για τους πιστωτές δεν υπάρχει κανονισμός ενδυμασίας...

ΛΟΥΚΑ *(μπαίνει και προσφέρει τη βότκα)*: Επιτρέπετε πολλά ανοίγματα στον εαυτό σας, κύριε...

ΣΜΙΡΝΟΦ *(με θυμό)*: Τι είπατε;

ΛΟΥΚΑ: Εγώ; Τίποτα... τίποτα... στον εαυτό μου κάτι...

ΣΜΙΡΝΟΦ: Με ποιον νομίζεις ότι μιλάς; Σκασμός!

ΛΟΥΚΑ *(γυρίζοντας το κεφάλι)*: Μας κάθισε στο σβέροκο, ο αγριάνθρωπος... Ποιος σατανάς τον έφερε εδώ;...

Ο Λουκά φεύγει.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Αχ, πόσο έχω συγχυστεί! Είμαι τόσο θυμωμένος, που νομίζω ότι θα κάνω σκόνη όλο τον κόσμο... Θα λιποθυμήσω μου φαίνεται... *(Φωνάζει.)* Ε, συ!

VIII

Η Ποπόβα και ο Σμφνόφ.

ΠΟΠΟΒΑ *(μπαίνει, με κατεβασμένα μάτια)*: Αξιότιμε κύριε, μέσα στη μοναξιά μου, έχω ξεσυνηθίσει πια από καιρό στην ανθρώπινη ομιλία και δεν μπορώ να υποφέρω τις φωνές, σας παρακαλώ θερμά να μη διαταράσσετε την ηρεμία μου!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δώστε μου τα λεφτά και θα φύγω.

ΠΟΠΟΒΑ: Σας το είπα στα ρωσικά: Αυτή τη στιγμή δεν έχω διαθέσιμα χρήματα, περιμένετε ως μεθαύριο.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Κι εγώ, επίσης, είχα την τιμή να σας το πω στα ρωσικά: Τα χρήματα δεν τα χρειάζομαι μεθαύριο αλλά σήμερα. Αν δε με πληρώσετε σήμερα, αύριο θα πρέπει να πάω να κρεμαστώ.

ΠΟΠΟΒΑ: Μα τι να κάνω, αφού χρήματα δεν έχω; Περιέργο και τούτο!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δηλαδή δε θα με πληρώσετε τώρα; Όχι;

ΠΟΠΟΒΑ: Δεν μπορώ...

ΣΜΙΡΝΟΦ: Σ' αυτή την περίπτωση, εγώ θα μείνω εδώ και θα καθίσω μέχρι να εισπράξω... *(Κάθεται.)* Θα με πληρώσετε μεθαύριο; Θαυμάσια! Μέχρι μεθαύριο θα παραμείνω καθιστός, να, έτσι. Μάλιστα, έτσι θα κάθομαι... *(Αναπηδάει.)* Σας ρωτώ: Πρέπει αύριο να πληρώσω τους τόκους, ναι ή όχι; Ή νομίζετε ότι αστειεύομαι;

ΠΟΠΟΒΑ: Αξιότιμε κύριε, μη φωνάζετε, σας παρακαλώ! Δεν είναι στάβλος εδώ!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δε σας ρωτάω εγώ για κανένα στάβλο. Σας

μιλάω για τους τόκους, πρέπει ή δεν πρέπει να τους πληρώσω αύριο;

ΠΟΠΟΒΑ: Δεν ξέρετε να φέρεστε σε μια γυναίκα!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Κάθε άλλο, εγώ ξέρω να φέρομαι σε μια γυναίκα!

ΠΟΠΟΒΑ: Όχι, δεν ξέρετε! Δεν έχετε καλή ανατροφή, είστε άξεστος! Οι καλοί κι έντιμοι άνθρωποι δε μιλούν μ' αυτό τον τρόπο στις γυναίκες!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Αυτό που λέτε είναι φοβερό! Πώς, λοιπόν, προστάζετε να μιλώ μαζί σας; Μήπως στα γαλλικά; *(Πολύ ενοχλημένος, λεπταίνει τη φωνή σαν μικρό παιδί.)* Μαντάμ, ζε βου πρι... είμαι τόσο ευτυχής που δε μου δίνετε τα λεφτά... Αχ, παρντόν που σας ενόχλησα! Ο καιρός σήμερα είναι τόσο θαυμάσιος! Κι αυτό το πένθος σάς πάει τόσο πολύ! *(Υποκλίνεται.)*

ΠΟΠΟΒΑ: Καθόλου έξυπνο, κι αγενέστατο.

ΣΜΙΡΝΟΦ *(μυμείται)*: Καθόλου έξυπνο, κι αγενέστατο! Δεν ξέρω να φέρομαι σε μια γυναίκα! Εγώ, κυρία μου, έχω δει πολύ περισσότερες γυναίκες στη ζωή μου απ' ό,τι είδατε εσείς σπουργίτια! Μονομάχησα τρεις φορές εξαιτίας των γυναικών, παράτησα δώδεκα και με παράτησαν εννιά! Μάλιστα, μάλιστα! Κάποτε έκανα σαν τρελός, ήμουν τρυφερός, αισθηματίας, μελιστάλαχτος, έκανα κομπλιμέντα, στεκόμουν προσοχή μπροστά τους χτυπώντας τα τακούνια... Αγαπούσα, υπέφερα, ζούσα για τον έρωτα, εκστασιαζόμουν, έλιωνα, πάγωνα... Αγαπούσα με πάθος, με λύσσα, με κάθε τρόπο, που να με πάρει ο διάολος, έβγαζα τρεμουλιαστές κραυγές σαν καρακάξα για τη χείρα-

φέτηση των γυναικών και ξόδεψα τη μισή μου περιουσία για τα τρυφερά μου αισθήματα, αλλά τώρα είμαι ένας υπάκουος υπηρέτης! Δε θα με ξεγελάσετε τώρα! Αρκετά! Μαύρα και παθιάρικα μάτια, ροδοκόκκινα χείλια, λακκουβάκια στα μάγουλα, φεγγάρι, λόγια ψιθυριστά, κομμένη αναπνοή — για όλα αυτά, κυρία, δε δίνω τώρα ούτε μια χάλκινη δεκάρα! Δε μιλάω προσωπικά, αλλά ύλες οι γυναίκες, μικρές ή μεγάλες, είναι ναζιάρες, καμωματούδες, κουτσομπόλες, μοχθηρές, η λογική τους προκαλεί αγανάκτηση και, ειδικά γι' αυτό το τελευταίο (*χτυπάει το μέτωπο του*), με συγχωρείτε για την ειλικρίνεια, οποιονδήποτε φιλόσοφο με φούστα κι ένα σπουργίτι ακόμα τον περνάει στα σημεία δέκα πόντους! Κοιτάξεις ένα ποιητικό πλάσμα και βλέπεις: μουσελίνα, αιθέρια ύπαρξη, ημίθεα — εκστασιάζεσαι, ενθουσιάζεσαι. Αν κοιτάξεις όμως την ψυχή της, θα δεις ένα συνηθισμένο κροκόδειλο! (*Πιάνεται απ' τη ράχη της καρέκλας, η οποία τρίζει και σπάζει.*) Αλλά εκείνο που με κάνει να αγανακτώ πιο πολύ απ' όλα είναι ότι αυτός ο κροκόδειλος, για κάποιο λόγο, φαντάζεται ότι το αριστούργημα του, το μονοπώλιο και προνόμιο του, είναι το τρυφερό αίσθημα! Εγώ δέχομαι να με κρεμάσετε, μα την αλήθεια, απ' αυτό εδώ το καρφί με τα πόδια ψηλά, αν η γυναίκα ξέρει ν' αγαπάει οποιονδήποτε άλλο εκτός από τα σκυλάκια του σαλονιού, τις λουλούδες... Το μόνο που γνωρίζει για την αγάπη είναι να γκρινιάζει και να βάζει τα κλάματα! Εκεί που ο άντρας υποφέρει και θυ-

σιάζεται, εκεί όλη η αγάπη της γυναίκας εκδηλώνεται με το να γυρίζει την ουρά του φουστανιού εδώ κι εκεί και να προσπαθεί να τον έχει γερά πιασμένο απ' τη μύτη. Έχετε την ατυχία να είστε γυναίκα, γνωρίζετε δηλαδή από τον ίδιο τον εαυτό σας τη γυναικεία φύση. Πέστε μου λοιπόν την αλήθεια: Είδατε ποτέ στη ζωή σας γυναίκα που να ήταν ειλικρινής, πιστή και σταθερή; Δεν είδατε! Πιστές και σταθερές είναι μόνο οι γριές και οι άσχημες! Είναι πολύ πιο πιθανό να συναντήσετε μια γάτα με κέρατα ή μια άσπρη μπεκάτσα παρά μια σταθερή γυναίκα!

ΠΟΠΟΒΑ: Με συγχωρείτε, εσείς ποιος νομίζετε πως είναι πιστός και σταθερός στην αγάπη; Μήπως ο άντρας;

ΣΜΠΡΝΟΦ: Βεβαίως ο άντρας!

ΠΟΠΟΒΑ: Ο άντρας! *(Γελάει ενοχλημένη.)* Ο άντρας πιστός και σταθερός στην αγάπη! Αυτό πραγματικά είναι νέο! *(Ζωηρά.)* Και με τι δικαίωμα το λέτε εσείς αυτό; Οι άντρες πιστοί και σταθεροί! Μια και το έφερε η κουβέντα, θα σας πω τώρα κι εγώ ότι ο καλύτερος απ' όλους τους άντρες τους οποίους γνώρισα και γνωρίζω στη ζωή μου ήταν ο μακαρίτης ο άντρας μου... Τον αγαπούσα με πάθος, με όλη μου τη δύναμη, έτσι όπως μόνο μια νέα και λογική γυναίκα μπορεί να αγαπήσει. Του έδωσα τα νιάτα μου, την ευτυχία μου, τη ζωή μου, την περιουσία μου, ζούσα κι ανέπνεα γι' αυτόν, τον λάτρευα σαν είδωλο, και... και τι νομίζετε; Αυτός, ο πιο καλός απ' όλους τους άντρες, με απατούσε σε κάθε βήμα του με

τον πλέον ασυνείδητο τρόπο! Μετά που πέθανε βρήκα στο γραφείο του ένα κουτί γεμάτο από ερωτικές επιστολές, κι όταν ζούσε — είναι φοβερό που το θυμάμαι— μ' άφηνε μόνη ολόκληρες εβδομάδες, φλερτάριζε μπροστά στα μάτια μου άλλες γυναίκες και μ' απατούσε, σκορπούσε τα λεφτά μου στον αέρα, έπαιζε με τα αισθήματα μου... Εγώ όμως, παρ' όλ' αυτά, τον αγαπούσα και του ήμουν πιστή... Και τώρα ακόμα, που αυτός δε ζει, δεν παύω να είμαι πιστή και σταθερή. Ενταφίασα για πάντα τον εαυτό μου σε τέσσερις τοίχους και μέχρι να με παν στο μνήμα μου δεν πρόκειται να βγάλω αυτό το πένθος...

ΣΜΙΡΝΟΦ (περιφρονητικό γέλιο): Πένθος!... Δεν καταλαβαίνω, για ποιον με περνάτε; Λες και δεν ξέρω εγώ για ποιο λόγο φοράτε αυτό το μαύρο ντόμινο και θάψατε τον εαυτό σας στους τέσσερις τοίχους! Βέβαια! Έχει τόση μυστικοπάθεια αυτό, είναι τόσο ποιητικό! Θα περάσει έφιππος δίπλα απ' το κτήμα κάποιος μαθητής στρατιωτικής σχολής ή κάποιος ψευτοποιητής, θα ρίξει μια ματιά στα παράθυρα και θα σκεφθεί: «Εδώ μένει η μυστικοπαθής Ταμάρα, η οποία, από την πολλή αγάπη που είχε στον άντρα της, έθαψε τον εαυτό της σε τέσσερις τοίχους». Τα ξέρουμε εμείς αυτά τα κόλπα!

ΠΟΠΟΒΑ (εκρήγνυται, κοκκινίζει): Τι είπατε; Πώς τολμάτε να μου τα λέτε εμένα όλα αυτά;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Θάψατε τον εαυτό σας ζωντανό, κι όμως να βάλετε πούδρα στο πρόσωπο σας καθόλου δεν ξεχάσατε!

ΠΟΠΟΒΑ: Πώς τολμάτε να μου μιλάτε έτσι;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Μη φωνάζετε, σας παρακαλώ, εγώ δεν είμαι επιστάτης σας! Επιτρέψτε μου να πω τα πράγματα με τ' όνομα τους. Δεν είμαι γυναίκα κι έχω συνηθίσει να εκφράζω τη γνώμη μου στα ίσια! Να μη φωνάζετε, σας παρακαλώ!

ΠΟΠΟΒΑ: Δεν είμαι εγώ αυτή που φωνάζει, αλλά εσείς! Αφήστε με, σας παρακαλώ, στην ησυχία μου!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δώστε μου τα λεφτά και θα φύγω.

ΠΟΠΟΒΑ: Δε θα σας δώσω τα λεφτά!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Όχι, θα μου τα δώσετε!

ΠΟΠΟΒΑ: Από μένα τώρα, να, για πείσμα, δε θα πάρετε ούτε καπίκι! Μπορείτε να μ' αφήσετε ήσυχη!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δεν έχω την ευχαρίστηση να είμαι ούτε άντρας ούτε μνηστήρας σας, επομένως μη μου κάνετε σκηνές, σας παρακαλώ. *(Κάθεται.)* Δε μ' αρέσει αυτό.

ΠΟΠΟΒΑ *(αναστενάζει από θυμό)*: Καθίσατε;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Κάθισα.

ΠΟΠΟΒΑ: Παρακαλώ, φύγετε!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Δώστε τα λεφτά... *(Γυρίζοντας από την άλλη το κεφάλι.)* Αχ, πόσο συγχύστηκα! Πόσο συγχύστηκα!

ΠΟΠΟΒΑ: Δεν επιθυμώ να συνομιλώ με αναιδείς ανθρώπους! Κάντε μου τη χάρη και φύγετε μακριά από δω! *(Παύση.)* Δε θα φύγετε; Όχι;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Όχι.

ΠΟΠΟΒΑ: Όχι;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Όχι!

ΠΟΠΟΒΑ: Λοιπόν, καλά! *(Χτυπάει το κουδούνι.)*

ΙΧ

Οι ίδιοι και ο Λουκά.

ΠΟΠΟΒΑ: Λουκά, οδήγησε έξω αυτό τον κύριο!

ΛΟΥΚΑ *(πλησιάζει στον Σμφνόφ)*: Σας παρακαλώ, κύριε, έχετε την καλοσύνη να πηγαίνετε, όπως προστάζουν! Δεν υπάρχει λόγος να μείνετε άλλο...

ΣΜΙΡΝΟΦ *(αναπηδώντας)*: Σκασμός! Σε ποιον μιλάς; Θα σε κάνω χίλια κομμάτια!

ΛΟΥΚΑ *(πιάνει την καρδιά του)*: Χριστέ και Παναγιά!... Καλοί μου άγιοι!... *(Πέφτει στην πολυθρόνα.)* Οχ! αισθάνομαι άσχημα, άσχημα! Μου κόπηκε η ανάσα!

ΠΟΠΟΒΑ: Πού είναι ο Ντάσια; Ντάσια! *(Φωνάζει)* Ντάσια! Πελαγία! Ντάσια! *(Χτυπάει το κουδούνι.)*

ΛΟΥΚΑ: Οχ! Πήγαν όλοι για βατόμουρα... Ούτε ένας δεν έμεινε στο σπίτι!... Δεν αισθάνομαι καλά! Θέλω νερό!

ΠΟΠΟΒΑ: Μαζέψτε τα, σας παρακαλώ, και φύγετε!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Μήπως θα μπορούσατε να είστε πιο ευγενική;

ΠΟΠΟΒΑ *(σφίγγοντας τις γροθιές και χτυπώντας τα πόδια)*: Είστε ένας χωριάτης! Μια κακοβαλμένη αρκούδα! Αστοιχείωτος! Κτήνος!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Πώς; Τι είπατε;

ΠΟΠΟΒΑ: Είπα ότι είστε μια αρκούδα, ένα κτήνος.

ΣΜΙΡΝΟΦ *(την πλησιάζει)*: Με συγχωρείτε, με ποιο δικαίωμα με προσβάλλετε;

ΠΟΠΟΒΑ: Μάλιστα, σας προσβάλλω... λοιπόν, τι θέλετε; Νομίζετε ότι σας φοβάμαι;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Και νομίζετε ότι επειδή είστε ένα αιθέριο πλάσμα έχετε το δικαίωμα να προσβάλλετε χωρίς να τιμωρηθείτε; Έτσι νομίζετε; Σας προκαλώ να *μονομαχήσουμε!*

ΛΟΥΚΑ: Χριστέ μου!... Παναγιά μου!... Καλοί μου άγιοι! Νερό!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Με πιστόλι!

ΠΟΠΟΒΑ: Μήπως νομίζετε ότι σας φοβάμαι επειδή έχετε γερές γροθιές κι ένα λαιμό σαν βόδι; Ε; Αξεστε άνθρωπε!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Μονομαχία! Δεν επιτρέπω σε κανέναν να με προσβάλλει και δε μ' ενδιαφέρει που είστε γυναίκα κι αδύναμη ύπαρξη!

ΠΟΠΟΒΑ *(προσπαθεί να φωνάξει πιο δυνατά απ' αυτόν)*: Αρκούδα! Αρκούδα! Αρκούδα!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Καιρός επιτέλους ν' απαλλαγούμε απ' την προκατάληψη ότι μόνο οι άντρες είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν για την προσβολή! Ισονομία, μάλιστα, ισονομία, που να πάρει ο διάολος! Θα μονομαχήσουμε!

ΠΟΠΟΒΑ: Θέλετε να μονομαχήσουμε; Παρακαλώ!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Τώρα αμέσως!

ΠΟΠΟΒΑ: Πολύ καλά, τώρα αμέσως! Μετά που πέθανε ο άντρας μου τα πιστόλια έμειναν στο σπίτι... Θα τα φέρω αμέσως... *(Πηγαίνει βιαστικά και επιστρέφει)* Με τι απόλαυση θα φυτέψω τη σφαίρα σ' αυτό το ξεδιάντροπο κούτελο! Να σε πάρει ο διάολος! *(Φεύγει)*

ΣΜΙΡΝΟΦ: Θα τη λαβώσω σαν κοτόπουλο! Δεν είμαι μικρό παιδί εγώ, ούτε κανένα συναισθηματικό

κουτάβι, για μένα δεν υπάρχουν αδύναμες
υπάρξεις!

ΛΟΥΚΑ: Κύριε μου, καλέ μου!... *(Γονατίζει μπροστά
του.)* Κάνε μου τη χάρη, λυπήσου με, εμένα το
γέροντα, άντε να πας στο καλό! Έχω κοκαλώσει
απ' το φόβο μου και συ ετοιμάζεσαι να μονομα-
χήσεις!

ΣΜΙΡΝΟΦ *(δεν τον ακούει):* *Μονομαχία*, μάλιστα, αυ-
τό θα πει ισότητα δικαιωμάτων, χειραφέτηση!
Και τα δύο φύλα είναι ίσα τώρα! Θα της την ανά-
ψω για λόγους αρχής! Αλλά τι γυναίκα είν' αυ-
τή; *(Τη μιμείται κοροϊδευτικά.)* «Ο διάολος να σε
πάρει... θα φυτέψω τη σφαίρα στο ξεδιάντροπο
κούτελο...» Τι γυναίκα! Έγινε κατακόκκινη, τα
μάτια της έβγαζαν σπίθες... Δέχτηκε την πρό-
κληση μου! Στο λόγο της τιμής μου, πρώτη φο-
ρά στη ζωή μου βλέπω τέτοια γυναίκα...

ΛΟΥΚΑ: Καλέ μου άνθρωπε, φύγε! Θα προσεύχομαι
για σένα σ' όλη μου τη ζωή!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Αυτή είναι γυναίκα! Το βλέπω τώρα κα-
θαρά! Πραγματική γυναίκα! Δεν είναι ούτε ανια-
ρή ούτε γλυκανάλατη. Είναι φωτιά, μπαρούτι,
ρουκέτα! Λυπάμαι στ' αλήθεια να τη σκοτώσω!

ΛΟΥΚΑ *(κλαίει):* Χρυσέ μου άνθρωπε... πήγαινε στο
καλό!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Είμαι σίγουρος ότι μ' αρέσει! Σίγουρος! Μ'
όλο που έχει λακκουβάκια στα μάγουλα, μ' αρέ-
σει! Είμαι έτοιμος να της χαρίσω και το χρέος
ακόμα... μου πέρασε κι ο θυμός... Εκπληκτική
γυναίκα!

X

Οι ίδιοι και η Ποπόβα.

ΠΟΠΟΒΑ *(μπαίνει κρατώντας τα πιστόλια)*: Να τα πιστόλια... Θα ήθελα όμως, αν είχατε την καλοσύνη, να μου δείξετε, προτού αρχίσουμε, πώς πρέπει να πυροβολώ... Ούτε μια φορά στη ζωή μου δεν κράτησα στα χέρια πιστόλι.

ΛΟΥΚΑ: Σώσον ημάς, Κύριε. Ελέησόν μας... Πάω να κοιτάξω για τον αμαξά και για τον περιβολάρη... Τι συμφορά είναι αυτή που μας βρήκε... *(Φεύγει)*

ΣΜΙΡΝΟΦ *(εξετάζοντας τα πιστόλια)*: Υπάρχουν, ξέρετε, αρκετά είδη πιστολιών... Υπάρχουν ειδικά πιστόλια για μονομαχίες, τύπου Μόρτιμερ, με εμπόρευμα. Αυτά όμως που κρατάτε είναι περίστροφα με σύστημα Σμιτ και Βεσσόν, τριπλής ενεργείας με εξολκέα, μπαμ και κάτω. Θαυμάσια περίστροφα!... Κοστίζουν το λιγότερο εννήντα ρούβλια το ζευγάρι... Να, έτσι πρέπει να το κρατάτε... *(Γυρίζοντας το κεφάλι)* Τι μάτια, τι μάτια! Φλογερή γυναίκα!

ΠΟΠΟΒΑ: Έτσι;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Ναι, έτσι... Σηκώνετε μετά τον κόκορα... και σημαδεύετε, να, έτσι... Το κεφάλι λίγο προς τα πίσω! Τεντώστε καλά το χέρι... Έτσι... Ύστερα μ' αυτό εδώ το δάχτυλο πιέζετε τούτο το πράγμα. Αυτό είναι όλο... Υπάρχει, μόνο, ένας βασικός κανόνας: Να μην εξάπτεστε και να ση-

μαδεύετε χωρίς να βιάζεστε... Να προσπαθήσετε ώστε να μην τρέμει το χέρι.

ΠΟΠΟΒΑ: Ωραία... Μέσα στο σπίτι δε βολεύει να πυροβολήσουμε, πάμε στο δασάκι.

ΣΜΙΡΝΟΦ: Πάμε. Σας προειδοποιώ πάντως ότι εγώ θα πυροβολήσω στον αέρα.

ΠΟΠΟΒΑ: Αυτό μας έλειπε! Γιατί;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Γιατί... γιατί... Είναι δική μου δουλειά το γιατί!

ΠΟΠΟΒΑ: Δειλιάσατε; Ναι; Α-α-α-α! Όχι, κύριε, μην ξεφεύγετε! Ακολουθήστε με, σας παρακαλώ! Δε θα ησυχάσω μέχρι να σας ανοίξω μια τρύπα στο μέτωπο... να, σ' αυτό το μέτωπο που τόσο το μισώ! Δειλιάσατε;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Μάλιστα, δείλιασα.

ΠΟΠΟΒΑ: Λέτε ψέματα! Γιατί δε θέλετε να δώσετε τη μάχη;

ΣΜΙΡΝΟΦ: Γιατί... γιατί... μ' αρέσετε.

ΠΟΠΟΒΑ *(οργισμένη, γελάει)*: Του αρέσω! Τολμάει να πει ότι του αρέσω! *(Δείχνει την πόρτα.)* Ορίστε, περάστε!

ΣΜΙΡΝΟΦ *(Αφήνει σιωπηλά το περίστροφο, παίρνει την τραγιάσκα και πάει να φύγει. Κοντά στην πόρτα σταματάει. Κοιτάζουν για μισό λεπτό ο ένας τον άλλο χωρίς να μιλούν, κι ύστερα λέει διστακτικά, πλησιάζοντας προς την Ποπόβα)*: Ακούστε... Είστε ακόμα θυμωμένη; Όπως κι εσείς, είμαι κι εγώ έξω φρενών, που να πάρει ο διάολος, αλλά, καταλαβαίνετε... πώς να σας το πω... Το ζήτημα είναι, όπως βλέπετε και σεις, αυτή η ιστορία, για να πούμε την αλήθεια... *(Με δυνατή φωνή.)*

λοιπόν, και μήπως φταίω εγώ που μ' αρέσετε; (Πιάνεται απ τη ράχη της καρέκλας, η οποία τρίζει και σπάζει.) Ένας θεός ξέρει πόσο εύκολα σπάζουν τα έπιπλα σας! Μ' αρέσετε! Καταλαβαίνετε; Σχεδόν... είμαι ερωτευμένος!

ΠΟΠΟΒΑ: Φύγετε από κοντά μου — σας μισώ!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Θεέ μου, τι γυναίκα! Ποτέ στη ζωή μου δεν είδα κάτι τέτοιο! Χάθηκα! Ξόφλησα! Πιάστηκε στη φάκα σαν ποντίκι!

ΠΟΠΟΒΑ: Ή ξεκουμπίζεστε από δω ή πυροβολώ!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Πυροβολήστε! Δεν μπορείτε να καταλάβετε τι ευτυχία είναι να πεθαίνεις κάτω από το βλέμμα αυτών των υπέροχων ματιών, να πεθαίνεις από ένα περίστροφο που το κρατάει αυτό το βελουδένιο χεράκι... Τρελάθηκα! Σκεφθείτε και αποφασίστε τώρα, γιατί, αν βγω από δω, δε θα ξαναϊδωθούμε ποτέ πια! Αποφασίστε... Είμαι της τάξης των ευγενών, έντιμος άνθρωπος, έχω δέκα χιλιάδες ετήσιο εισόδημα... πετυχαίνω με το πιστόλι ένα καπίκι στον αέρα... έχω θαυμάσια άλογα... Θέλετε να γίνετε γυναίκα μου;

ΠΟΠΟΒΑ: (εξοργισμένη, σείοντας το περίστροφο): Μπρος! Μονομαχία!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Έχασα τα λογικά μου... Δεν καταλαβαίνω τίποτα... (Φωνάζει.) Φέρτε μου νερό!

ΠΟΠΟΒΑ (φωνάζει): Μονομαχία!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Τρελάθηκα, ερωτεύτηκα σαν μικρό παιδί, σαν βλάκας! (Την πιάνει απ' το χέρι αυτή πονάει και βάζει τις φωνές.) Σας αγαπώ! (Γονατίζει μπροστά της.) Αγαπώ όπως δεν αγάπησα ποτέ! Παράτησα δώδεκα γυναίκες, με παράτησαν εν-

νιά, κι ούτε μία απ' αυτές δεν αγάπησα έτσι όπως εσάς... Μ' εγκατέλειψαν οι δυνάμεις μου, νιώθω σαχλός και γλυκανάλατος, πέφτω στα γόνατα σαν βλάκας και σας προτείνω το χέρι μου... Ντροπή, αίσχος! Έχω πέντε χρόνια να ερωτευτώ, έδωσα όρκο στον εαυτό μου, και ξαφνικά μου την έδωσε κατακούτελα! Σας προτείνω το χέρι. Δέχεστε ή όχι; Δε δέχεστε; Δεν πειράζει! *(Σηκώνεται και πηγαίνει γρήγορα προς την πόρτα.)*

ΠΟΠΟΒΑ: Σταθείτε...

ΣΜΙΡΝΟΦ *(σταματάει)*: Λοιπόν;

ΠΟΠΟΒΑ: Τίποτα, φύγετε... Όμως, σταθείτε... Όχι, φύγετε, φύγετε! Σας μισώ! Μάλλον όχι... Μη φεύγετε! Αχ, αν ξέρατε πόσο θυμωμένη είμαι, πόσο θυμωμένη! *(Πετάει το περιστρόφο στο τραπέζι)* Πρήστηκαν τα δάχτυλα μου απ' αυτή την αηδία... *(Σκίζει το μαντίλι απ το θυμό της.)* Τι στέκεστε εκεί πέρα; Ξεκουμπιστείτε!

ΣΜΙΡΝΟΦ: Αντίο.

ΠΟΠΟΒΑ: Ναι, ναι, φύγετε!... *(Φωνάζει.)* Πού πάτε τώρα; Σταθείτε... αλλά... ναι, φύγετε. Αχ, πόσο θυμωμένη είμαι! Μην πλησιάζετε, μην πλησιάζετε!

ΣΜΙΡΝΟΦ *(πηγαίνοντας κοντά της)*: Πόσο έχω εξοργιστεί με τον εαυτό μου! Αγάπησα σαν γυμνασιόπαιδο, έπεσα στα γόνατα... Ακόμα κι ανατριχίλα μ' έπιασε σ' όλο μου το κορμί... *(Απότομα και μ' άξεστο τρόπο.)* Σας αγαπώ! Δεν ήθελα να σας ερωτευτώ! Αύριο έχω να πληρώσω τους τόκους, έχει αρχίσει το θέρισμα του χόρτου και τώρα εσείς... *(Την πιάνει απ' τη μέση.)* Ποτέ δε θα το συγχωρήσω αυτό στον εαυτό μου...

ΠΟΠΟΒΑ: Κάντε πιο πέρα! Κάτω τα χέρια! Σας... μισώ! Θα μονομαχήσουμε!

Φιλί διαρκείας.

XI

Οι ίδιοι, ο Λουκά με το τσεκούρι, ο περιβολάρης με το σκαλιστήρι, ο αμαξάς με τη φούρκα και οι εργάτες με διάφορα σύνεργα.

ΛΟΥΚΑ *(βλέποντας το ζευγαράκι να φιλιέται)*: Χριστός κι Απόστολος!

Παύση.

ΠΟΠΟΒΑ *(με κατεβασμένα τα μάτια)*: Λουκά, πες τους εκεί στο στάβλο να μη δώσουν σήμερα στον Τόμπι καθόλου βρόμη.

ΑΥΛΑΙΑ

ΟΙ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Μονόλογος σε μία πράξη

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ιβάν Ιβάνοβιτς Νιούχιν,
άντρας της γυναίκας του, ιδιοκτήτριας σχολής
μουσικής και γυναικείου οικοτροφείου.

Η μετάφραση ακολουθεί την έκδοση της *Συλλογής Απάντων* του
Α. Τσέχοφ (1903).

Στη σκηνή-εξέδρα μιας επαρχιακής λέσχης.

ΝΙΟΥΧΙΝ *(Με μακριές φαβορίτες, χωρίς μουστάκι. Φοράει παλιό πολυφορεμένο φράκο. Μπαίνει με μεγαλοπρέπεια, υποκλίνεται και διορθώνει το γιλέκο.)* Αξιότιμες κυρίες και, τρόπον τινά, αξιότιμοι κύριοι. *(Χτενίζει τις φαβορίτες.)* Στη γυναίκα μου πρότειναν να κάνω εδώ μια ομιλία εκλαϊκευτικού χαρακτήρα, για αγαθοεργό σκοπό. Λοιπόν, εντάξει. Για μένα, έτσι κι αλλιώς, είναι απολύτως το ίδιο. Δεν είμαι, βέβαια, καθηγητής κι είμαι ξένος μέσα στον επιστημονικό χώρο, ωστόσο όμως, παρ' όλ' αυτά, πάνε τριάντα χρόνια τώρα, χωρίς σταματημό, που, ακόμα και σε βάρος της προσωπικής μου υγείας και τα λοιπά και τα λοιπά, εργάζομαι σε θέματα τα οποία έχουν αυστηρά επιστημονικό χαρακτήρα, κάνω διάφορους στοχασμούς κι ακόμα, αν μπορείτε να το φανταστείτε, γράφω πότε πότε άρθρα επιστημονικά, δηλαδή όχι απολύτως επιστημονικά, αλλά, συγχωρήστε με για την έκφραση, περίπου σαν επιστημονικά. Μεταξύ των άλλων, έγραψα αυτές τις μέρες ένα πολύ μεγάλο άρθρο με επι-

κεφαλίδα: «Η ζημία που προκαλούν μερικά έντομα». Στις κόρες μου το άρθρο αυτό άρεσε πάρα πολύ και ιδιαιτέρως στο σημείο που αναφέρει τους κοριούς. Όσο για μένα, το διάβασα ολόκληρο κι ύστερα το έκανα χίλια κομμάτια, γιατί, ό,τι και να γράψεις κι όπως κι αν το γράψεις, χωρίς την περσική σκόνη δεν κάνεις τίποτα. Σε μας, στο σπίτι, ακόμα και στο πιάνο, έχει κοριούς... Σαν αντικείμενο της σημερινής μου ομιλίας διάλεξα, να το πω έτσι, τη βλάβη που επιφέρει σ' όλους τους ανθρώπους η χρήση του καπνού. Εγώ ο ίδιος καπνίζω, η γυναίκα μου όμως με πρόσταξε να σας ομιλήσω για τις βλαβερές συνέπειες του καπνού. Έτσι, λοιπόν, δεν έχω τίποτα να σας πω. Ο καπνός δε μ' ενδιαφέρει καθόλου, αλλά εσείς, αγαπητοί μου κύριοι, προτείνω να δείτε την παρούσα ομιλία με την πρέπουσα σοβαρότητα, αλλιώς δε θα έχετε κανένα όφελος απ' αυτή. Όποιον, λοιπόν, τον φοβίζει μια στεγνή επιστημονική ομιλία, σε όποιον δεν αρέσει, μπορεί να μην την παρακολουθήσει και να βγει έξω. *(Διορθώνει το γιλέκο.)* Ζητώ ιδιαιτέρως την προσοχή των κυρίων γιατρών που παρευρίσκονται εδώ, οι οποίοι μπορούν να αποκομίσουν από την ομιλία μου πολλές ωφέλιμες πληροφορίες, διότι ο καπνός, εκτός από τις βλαβερές επιδράσεις του, χρησιμοποιείται και στην ιατρική. Αν, για παράδειγμα, κλείσετε μια μύγα μέσα σε μία ταμπακιέρα, αυτή θα ψοφήσει, πιθανόν από διατάραξη των νεύρων. Ο καπνός, κατά κύριο λόγο, είναι φυτό... Όταν ομιλώ, παίζει

συνήθως το δεξί μου μάτι, αλλά εσείς μη δίνετε σημασία. Είναι από τη συγκίνηση. Γενικά, είμαι πολύ νευρικός άνθρωπος και το μάτι μου άρχισε να παίζει από τις 13 Σεπτεμβρίου του 1889, ακριβώς την ημέρα που η γυναίκα μου γέννησε, κατά κάποιον τρόπο, την τέταρτη κόρη μας, τη Βαρβάρα. Όλες οι κόρες μου γεννήθηκαν στις 13 του μηνός. Ωστόσο *(κοιτάζει το ρολόι)*, επειδή ο χρόνος είναι περιορισμένος, ας μην ξεφύγουμε από το αντικείμενο της ομιλίας. Πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι η γυναίκα μου διατηρεί σχολή μουσικής, καθώς και ιδιωτικό οικοτροφείο, δηλαδή όχι ακριβώς οικοτροφείο, αλλά κάτι σαν οικοτροφείο. Μιλώντας τώρα μεταξύ μας, η γυναίκα μου παραπονιέται συνέχεια ότι δεν της φτάνουν τα λεφτά, αλλά, παρ' όλο που εγώ είμαι τελείως απένταρος, αυτή έχει κρυμμένες καμιά σαρανταριά ως πενήντα χιλιάδες. Τι να πω περισσότερο! Στο οικοτροφείο είμαι διευθυντής του οικονομικού τμήματος. Κάνω τις προμήθειες, ελέγχω το προσωπικό, καταχωρώ τα έξοδα, ράβω τα τετράδια, εξολοθρεύω τους κοριούς, πιάνω τα ποντίκια... Χθες το βράδυ έπρεπε να δώσω στη μαγείρισσα αλεύρι και βούτυρο, γιατί ζήτησαν να τους φτιάξουν τηγανίτες. Να μην τα πολυλογώ, όταν σήμερα έψησαν τις τηγανίτες, ήρθε στην κουζίνα η γυναίκα μου και είπε ότι τρεις οικοτρόφοι δε θα φάνε επειδή έχουν πρηστεί οι αδένες τους. Περίσσεψαν, λοιπόν, αρκετές τηγανίτες. Ρωτάω εγώ: Πού θέλετε να τις φυλάξω; Στην αρχή η γυναίκα μου πρό-

στάξε να τις πάμε στο υπόγειο, ύστερα όμως σκέφτηκε, ξανασκέφτηκε και λέει: «Να τις φας εσύ, παλιόσκιαχτρο». Όταν είναι στις κακές της, έτσι με φωνάζει, ή σκιάχτρο ή μοχθηρό ή σατανά. Γιατί είμαι σατανάς; Αυτή πάντοτε είναι στις κακές της. Εγώ όχι απλώς έφαγα τις τηγανίτες αλλά τις κατάπια αμάσητες, επειδή, όπως πάντα, ήμουν νηστικός. Χθες το βράδυ, για παράδειγμα, δε μου έδωσε φαγητό. «Εσένα, σκιάχτρο» είπε «για ποιο λόγο να σε ταΐσω...» Όμως *(κοιτάζει το ρολόι)* ξεχαστήκαμε με την κουβέντα και ξεφύγαμε λίγο απ' το θέμα μας. Συνεχίζουμε. Αν και βέβαια θα ακούγατε τώρα πιο ευχάριστα ένα μυθιστόρημα ή κάποια μουσική συμφωνία ή μια άρια... *(Αρχίζει να τραγουδάει)* «Τώρα που η μάχη μαίνεται, χτυπάει ο εχθρός, εμείς δε θα κιοτέψουμε, τραβάμε πάντα μπρος...» Δε θυμάμαι πού το άκουσα... Στο μεταξύ ξέχασα να σας πω ότι στη σχολή μουσικής της γυναίκας μου, εκτός από την οικονομική διεύθυνση, έχω στις πλάτες μου και τη διδασκαλία των μαθηματικών, της φυσικής, της χημείας, της γεωγραφίας, της ιστορίας, του σολφέζ, της λογοτεχνίας και άλλων. Ο χορός, η ωδική και η ζωγραφική διδάσκονται από τη γυναίκα μου με ξεχωριστή αμοιβή, μόλο που το χορό και την ωδική τα διδάσκω εγώ. Η σχολή μας βρίσκεται στην πάροδο που λέγεται των Πέντε Σκύλων, στον αριθμό 13. Αυτός ίσως είναι ο λόγος που έχω τόσες ατυχίες στη ζωή μου, επειδή μένουμε στο σπίτι με αριθμό 13. Οι κόρες μου γεννήθη-

καν κι αυτές στις 13 του μηνός και στο σπίτι μας υπάρχουν 13 παράθυρα... Πώς να το εξηγήσω αυτό, τι να πω! Αν θέλετε να μιλήσετε με τη γυναίκα μου, μπορείτε να τη βρείτε στο σπίτι οποιαδήποτε ώρα. Όσο για το πρόγραμμα της σχολής, εφόσον το θέλετε, πουλιέται στο θυρωρό προς 30 καπίκια το αντίτυπο. *(Βγάζει απ' την τσέπη μερικές μπροσούρες.)* Να, αν θέλετε, μπορώ να σας το διαθέσω. Το καθένα 30 καπίκια! Ποιος θέλει; *(Παύση.)* Δε θέλει κανένας; Λοιπόν, 20 καπίκια. *(Παύση.)* Λυπάμαι. Μάλιστα, σπίτι Νο 13! Τίποτα δε μου πάει χαλά, γέρασα, αποβλακώθηκα... Κάνω τώρα μια διάλεξη, φαίνομαι ότι είμαι εύθυμος, αλλά από μέσα μου θέλω να βάλω τις φωνές ή να πετάξω και να βρεθώ μακριά στα πέρατα της οικουμένης. Ούτε το παράπονο μου μπορώ να πω σε κάποιον, μου 'ρχεται ακόμα και να κλάψω... Θα μου πείτε: Οι κόρες σας... Τι οι κόρες μου; Εγώ τους μιλάω κι αυτές γελούν... Η γυναίκα μου έχει εφτά κόρες... Όχι, με συγχωρείτε, νομίζω, έξι... *(Δυνατά.)* Εφτά! Η πιο μεγάλη είναι η Άννα, είκοσι εφτά χρονών, και η μικρότερη δεκαεφτά. Αγαπητοί μου κύριοι! *(Κοιτάζει γύρω του.)* Είμαι ένας δυστυχισμένος άνθρωπος, κατάντησα ηλίθιος, τιποτένιος. Στην πραγματικότητα, βέβαια, εσείς αυτή τη στιγμή έχετε μπροστά σας τον πιο ευτυχισμένο πατέρα του κόσμου. Κανονικά έτσι θα έπρεπε να είναι, ούτε τολμώ να πω κάτι διαφορετικό. Αν όμως ξέρατε! Με τη γυναίκα μου έζησα τριάντα τρία χρόνια και μπορώ να πω ότι

ήταν τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου, όχι ακριβώς τα καλύτερα, αλλά το λέω έτσι, γενικώς. Με μια λέξη, αυτά τα χρόνια, για να πω την αλήθεια, κύλησαν χωρίς να το καταλάβω, ήταν σαν μια ευτυχισμένη στιγμούλα, που να πάρει ο διάολος. *(Κοιτάζει γύρω του.)* Ωστόσο, νομίζω ότι αυτή δεν ήρθε ακόμα, κι αφού απουσιάζει, μπορώ να μιλήσω και να πω ό,τι θέλω. Φοβάμαι, φοβάμαι τρομερά όταν με κοιτάζει. Και, μα την αλήθεια, σας λέω: Οι κόρες μου μένουν τόσο καιρό ανύπαντρες επειδή, ίσως, είναι άτολμες και ντροπαλές, κι επειδή οι άντρες δεν τις βλέπουν ποτέ. Βραδινές συγκεντρώσεις δε θέλει να κάνει, δεν προσκαλεί κανέναν για φαγητό, είναι πολύ τσιγκούνα, δύστροπη θυμωμένη κυρία, και γι' αυτό κανένας δεν έρχεται στο σπίτι, αλλά... μεταξύ μας και υπό εχεμύθεια, θα σας το πω... *(Πλησιάζει στη ράμπα.)* Μπορείτε να δείτε τις κόρες της γυναίκας μου τις μεγάλες γιορτές στη θεία της, τη Ναταλία Σεμιόνοβα, αυτή που υποφέρει από ρευματισμούς και κυκλοφορεί μ' ένα φόρεμα τόσο κίτρινο και με μαύρους λεκέδες, που φαίνεται σαν να είναι γεμάτη από κατσαρίδες. Μ' αυτό το φόρεμα προσφέρει και τους μεζέδες. Όταν η γυναίκα μου δεν είναι εκεί, μπορεί να κάνει κι αυτό... *(Χτυπάει το σβέρκο του.)* Πρέπει να σημειώσετε ότι εγώ μεθάω μ' ένα ρακοκόπητρο κι αισθάνομαι μέσα μου όμορφα, αλλά την ίδια ώρα λυπάμαι κιόλας, λυπάμαι τόσο πολύ, που δεν μπορώ να το εκφράσω με λόγια. Δίχως να το καταλαβαίνω, θυμάμαι τα χρόνια

της νιότης μου και, για κάποιο λόγο, με διακατέχει η επιθυμία να φύγω, να το σκάσω. Αχ, αν μόνο ξέρατε πόσο το θέλω αυτό! *(Εμφυχωμένος.)* Να τρέξω, να τα παρατήσω όλα και να πάρω των ομματίων μου χωρίς να κοιτάξω πίσω... Που να πάω; Ούτε με νοιάζει... αρκεί ν' απαλλαγώ απ' αυτή την άθλια, την πρόστυχη και ψεύτικη ζωή που με μασκάρωσε και μ' έκανε ένα γηραλέο κι αξιοθρήνητο βλάκα, ένα γηραλέο κι αξιοθρήνητο ηλίθιο. Να φύγω απ' αυτή τη χαζή, τη ρηχή, γεμάτη κακία, κακία, κακία, αρχιτσιγκούνα, απ' τη γυναίκα μου, η οποία με βασάνισε τριάντα τρία χρόνια, να φύγω απ' τη μουσική, απ' την κουζίνα, απ' τα λεφτά της κι απ' όλες αυτές τις αθλιότητες και τις μικρότητες... και να σταματήσω κάπου πολύ, πολύ μακριά, στους αγρούς, να σταθώ όρθιος σαν δέντρο, σαν στύλος, όπως το σκιάχτρο στο λαχανόκηπο, κάτω απ' το διάπλατο ουρανό, και να κοιτάζω όλη τη νύχτα το σταματημένο από πάνω μου ήσυχο και λαμπρό φεγγάρι και να ξεχάσω, να ξεχάσω... Ω, πώς θα ήθελα να μη θυμάμαι τίποτα!... Πώς θα ήθελα να σχίσω από πάνω μου αυτό το άτιμο παλιοφράκο, που το φορούσα όταν στεφανώθηκα, εδώ και τριάντα χρόνια... *(τραβάει από πάνω του το φράκο)* που το φοράω και τώρα όταν κάνω ομιλία για αγαθοεργό σκοπό... Να, να! *(Τσαλαπατάει το φράκο.)* Να, να! Είμαι ένας αξιολύπητος φτωχόγερος, σαν αυτό εδώ το γιλέκο με τη φθαρμένη και ξεθωριασμένη ράχη... *(Δείχνει τη ράχη.)* Τίποτα δε μου χρειάζεται! Είμαι ανώ-

τερος και καθαρότερος απ' αυτά, κάποτε ήμουν νέος, έξυπνος, σπούδασα στο πανεπιστήμιο, είχα όνειρα στη ζωή μου, θεωρούσα τον εαυτό μου άνθρωπο... Τώρα δεν έχω ανάγκη από τίποτα! Τίποτα εκτός από ηρεμία... εκτός από ηρεμία! *(Κοιτάζει στο πλευρό, φοράει γρήγορα το φράκκο.)* Όμως πίσω στα παρασκήνια στέκεται η γυναίκα μου... Ήρθε και με περιμένει εκεί... *(Κοιτάζει το ρολόι.)* Ο χρόνος μας πέρασε... Αν σας ρωτήσει, κάντε μου τη χάρη, σας παρακαλώ, να της πείτε ότι η ομιλία ήταν... ότι το σκιάχτρο, δηλαδή εγώ, στάθηκε εδώ με αξιοπρέπεια. *(Κοιτάζει στο πλευρό, ξεροβήχει.)* Κοιτάζει προς τα εδώ... *(Υψώνει τη φωνή.)* Με βάση το γεγονός ότι ο καπνός εμπεριέχει φοβερό δηλητήριο, για το οποίο μόλις τώρα σας μίλησα, δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να καπνίζετε και θέλω, με κάποιον τρόπο, να ελπίζω ότι η ομιλία μου αυτή «για τις βλαβερές συνέπειες του καπνού» θα σας είναι ωφέλιμη. Αυτά είχα να σας πω. Dixi et animam levavi*!

Υποκλίνεται και φεύγει μεγαλοπρεπώς.

---

* Μίλησα και ξαλάφρωσε η ψυχή μου.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΑΜΟΥ

Κωμική ιστορία σε μία πράξη

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Στεπάν Στεπάνοβιτς Τσιουμπούκοφ,
κτηματίας.

Ναταλία Στεπάνοβνα,
κόρη του, 25 ετών.

Ιβάν Βασίλιεβιτς Λόμοφ,
γείτονας του Τσιουμπούκοφ,
όλο υγεία καλοθρεμμένος κτηματίας,
πολύ υποχόνδριος.

Η πράξη εκτυλίσσεται στο κτήμα του Τσιουμπούκοφ.

Δωμάτιο υποδοχής στο σπίτι του Τσιουμπούκοφ.

I

Ο Τσιουμπούκοφ και ο Λόμοφ (μπαίνει, με φράκο και άσπρα γάντια).

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(πλησιάζοντας τον):* Καλέ μου, καλέ μου φίλε, ποιον βλέπω! Ιβάν Βασίλιεβιτς! Πολύ χαίρομαι! *(Του σφίγγει το χέρι.)* Αληθινή έκπληξη, μανούλα μου... Πώς είστε; Πώς περνάτε;

ΛΟΜΟΦ: Σας ευχαριστώ. Κι εσείς, παρακαλώ, πώς είστε;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Καλά, ήσυχα, άγγελέ μου, με τις δικές σας προσευχές και τα τοιαύτα. Καθίστε, θερμά σας παρακαλώ... Είναι, στ' αλήθεια, άσχημο πράγμα να ξεχνάμε τους γείτονες, καλέ μου άνθρωπε. Όμως, φίλε μου, γιατί όλη αυτή η επισιμότητα; Φράκο, γάντια και τα παρόμοια. Μήπως πηγαίνετε κάπου, αγαπητέ μου;

ΛΟΜΟΦ: Όχι, μόνο σε σας, αξιότιμε Στεπάν Στεπάνιτς.

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Μα γιατί φοράτε το φράκο, εκλεκτέ μου φίλε; Σαν να κάνετε πρωτοχρονιάτικη επίσκεψη!

ΛΟΜΟΦ: Κοιτάξτε να δείτε περί τίνος πρόκειται. *(Τον πιάνει απ' το χέρι.)* Αξιότιμε Στεπάν Στεπάνιτς, ήρθα να σας ενοχλήσω με μια παράκληση. Είχα ήδη την τιμή κι άλλες φορές να απευθυνθώ σε σας για κάποια βοήθεια κι εσείς πάντοτε, πώς να πω... αλλά εγώ, με συγχωρείτε, είμαι λίγο ταραγμένος. Να πω λίγο νερό, αξιότιμε Στεπάν Στεπάνιτς. *(Πίνει νερό.)*

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(μονολογεί)*: Ήρθε να ζητήσει λεφτά! Δεν πρόκειται να του δώσω! *(Στον Αόμοφ.)* Τι συμβαίνει, ομορφιά μου;

ΛΟΜΟΦ: Πώς να σας πω... Αξιότιμε Στεπάνιτς... με συγχωρείτε, Στεπάν Αξιότιμιτς... θέλω να πω, έχω φοβερό τρακ, όπως και σεις βλέπετε... Με δυο λόγια, μόνο εσείς μπορείτε να με βοηθήσετε, μόλο που εγώ δεν σας έχω βέβαια σε τίποτα εξυπηρετήσει και... και δεν έχω το δικαίωμα να υπολογίζω στη βοήθεια σας...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Αχ, μη μασάτε τις κουβέντες σας, φίλε μου! Μιλήστε μια και καλή! Λοιπόν;

ΛΟΜΟΦ: Αμέσως... τώρα. Αυτό που θέλω να σας πω είναι ότι ήρθα να ζητήσω το χέρι της κόρης σας Ναταλία Στεπάνοβνα.

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(χαρούμενος)*: Καλέ μου άνθρωπε! Ιβάν Βασίλιεβιτς! Πέστε το άλλη μια φορά — δεν το άκουσα καλά!

ΛΟΜΟΦ: Έχω την τιμή να ζητήσω...

ΤΣΙΟΥΜΠΙΟΥΚΟΥΦ (διακόπτοντας τον): Αγαπητέ μου...

Είμαι τόσο χαρούμενος και τα τοιαύτα... Μα την αλήθεια, είμαι σύμφωνος και τα λοιπά και τα λοιπά. (Τον αγκαλιάζει και τον φιλάει.) Από καιρό το ήθελα αυτό. Είχα πάντοτε αυτή την επιθυμία. (Ένα δάκρυ κυλάει στο μάγουλο του.) Και πάντοτε σας αγαπούσα, άγγελε μου, σαν δικό μου παιδί. Ας χαρίζει ο Θεός και στους δυο σας ομόνοια, αγάπη και τα τοιαύτα, πολύ το επιθυμούσα... Αλλά γιατί στέκομαι εδώ σαν χαζός; Από τη χαρά μου τα έχω τελείως χαμένα, τελείως! Ω, μ' όλη μου την καρδιά! Πάω να φωνάξω τη Ναταλία, και τα λοιπά.

ΛΟΜΟΥΦ (συγκινημένος): Αξιότιμε Στεπάν Στεπάνιτς, πώς νομίζετε, μπορώ να υπολογίζω στη συναίνεση της;

ΤΣΙΟΥΜΠΙΟΥΚΟΥΦ: Τέτοιος πραγματικά όμορφος άντρας και... και να μη συμφωνήσει! Είναι σίγουρα ερωτευμένη μαζί σας μέχρι το κόκαλο, και τα τοιαύτα... Πάω αμέσως! (Φεύγει.)

II

Αόμοφ (μόνος).

ΛΟΜΟΥΦ: Κάνει κρύο... Τρέμω ολόκληρος, λες και πάω να δώσω εξετάσεις. Εκείνο που έχει σημασία είναι να το πάρω απόφαση. Όταν το πολυσκέπτεσαι, το πολυσυζητάς και περιμένεις να βρεις την ιδανική γυναίκα ή την αληθινή αγά-

πη, τότε δε θα παντρευτείς ποτέ... Μπρρ!... Κρύο! Η Ναταλία Στεπάνοβνα είναι θαυμάσια νοικοκυρά, άσχημη δεν είναι, έχει και μόρφωση... τι περισσότερο μου χρειάζεται; Όμως από τη συγκίνηση νιώθω τ' αυτιά μου να βουίζουν. *(Πίνει, νερό.)* Ωστόσο δεν πρέπει να μείνω κι ανύπαντρος... Πρώτον, είμαι τριάντα πέντε χρονών, ηλικία που είναι, ας πούμε, κρίσιμη. Δεύτερον, πρέπει να κάνω μια σωστή και μετρημένη ζωή... Με την καρδιά μου έχω πρόβλημα και συχνά με πιάνει ταχυπαλμία, είμαι ευέξαπτος χαρακτήρας και με διακατέχει πάντοτε φοβερό άγχος... Αυτή τη στιγμή, να, τρέμουν τα δόντια μου, παίζει το βλέφαρο στο δεξί μάτι... Το πιο φοβερό όμως είναι ο ύπνος μου. Μόλις ξαπλώνω στο κρεβάτι κι αρχίζει να με παίρνει ο ύπνος, ξαφνικά νιώθω σουβλιές στο αριστερό πλευρό! Με χτυπάει κατευθείαν στην πλάτη και στο κεφάλι... Τινάζομαι επάνω σαν τρελός, περπατάω λίγο και ξαπλώνομαι πάλι, αλλά, μόλις πάω ν' αποκοιμηθώ, πάλι οι σουβλιές στο πλευρό! Το ίδιο γίνεται καμιά εικοσαριά φορές...

III

Η Ναταλία Στεπάνοβνα και ο Λόμοφ.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(μπαίνει)*: Να, μα το Θεό! Εσείς είστε λοιπόν! Ο μπαμπάς μου λέει: Έλα,

ήρθε ένας πελάτης για εμπόρευμα. Χαίρετε, Ιβάν Βασίλιεβιτς!

ΛΟΜΟΦ: Χαίρετε, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Συγγνώμη για την ποδιά και το πρόχειρο ντύσιμο... Καθαρίζουμε τα μπιζέλια για στέγνωμα. Γιατί δε μας ήρθατε τόσο καιρό; Καθίστε... *(Κάθονται.)* Να σας προσφέρω κάτι για πρόγευμα;

ΛΟΜΟΦ: Όχι, ευχαριστώ, έχω φάει.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Καπνιστέ... Να, πάρτε τα σπίρτα... Ο καιρός είναι θαυμάσιος, χτες όμως έβρεχε όλη μέρα, τόσο, που οι εργάτες δεν έκαναν τίποτα. Εσείς πόσες στοίβες θερίσατε; Εμένα, φανταστείτε, μ' έπιασε τόση απληστία, που θέρισα όλο το λιβάδι, και τώρα μετανιώνω, γιατί φοβάμαι μη μου σαπίσει το χορτάρι. Θα ήταν καλύτερα να περίμενα. Αλλά τι βλέπω; Φοράτε, νομίζω, φράκο! Να λοιπόν κάτι καινούριο! Πηγαίνετε σε χορό; Κοντά σ' όλα τ' άλλα, γίνατε και πιο ωραίος... Αλήθεια σας το λέω, γιατί τόσο κομψεύομενος;

ΛΟΜΟΦ *(συγκινημένος)*: Να σας πω, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα... Αποφάσισα, όπως βλέπετε, να σας παρακαλέσω να με ακούσετε... Θα εκπλαγείτε βέβαια, κι ακόμα θα θυμώσετε, αλλά εγώ... *(Μονολογεί.)* Φοβερό κρύο!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Περί τίνος πρόκειται; *(Παύση.)* Λοιπόν;

ΛΟΜΟΦ: Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος. Σας είναι γνωστό, Ναταλία Στεπάνοβνα, ότι έχω την τιμή να γνωρίζω την οικογένεια σας από πολύ

καιρό, από τότε που ήμουν ακόμα παιδί. Η μακαρίτισσα η θεία μου κι ο άντρας της, από τους οποίους, όπως ξέρετε, κληρονόμησα το κτήμα, έτρεφαν πάντοτε βαθύ σεβασμό κι εκτίμηση στον μπαμπά σας και στη μακαρίτισσα τη μαμά σας. Το γένος των Λόμοφ με το γένος των Τσιουμπούκοφ είχαν, από εκείνα τα χρόνια, τις πιο φιλικές, συγγενικές, μπορώ ακόμα να πω, σχέσεις. Επιπλέον, όπως βέβαια γνωρίζετε, το δικό μου κτήμα είναι κολλητό με το δικό σας. Θα θυμάστε ίσως ότι τα Βοσκοτόπια μου συνορεύουν με το δικό σας δάσος με τις σημύδες.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Συγγνώμη που σας διακόπτω, είπατε «τα Βοσκοτόπια μου»... Είναι μήπως δικά σας;

ΛΟΜΟΦ: Ναι, βέβαια, δικά μου...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τι άλλο θ' ακούσω ακόμα! Τα Βοσκοτόπια είναι δικά μας κι όχι δικά σας!

ΛΟΜΟΦ: Μα όχι, δικά μου είναι, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Αυτό για μένα είναι κάτι καινούριο. Από πού κι ως πού λοιπόν είναι δικά σας;

ΛΟΜΟΦ: Πώς από πού κι ως πού; Μιλάω για κείνα τα Βοσκοτόπια που μπαίνουν σαν σφήνα ανάμεσα στο δικό σας δάσος με τις σημύδες και στον Καμένο Βάλτο.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ναι, μάλιστα... Μα αυτά είναι δικά μας...

ΛΟΜΟΦ: Όχι, λάθος κάνετε, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα — αυτά είναι δικά μου.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ελάτε στα λογικά σας, Ιβάν Βασιλίεβιτς! Είναι από πολύ καιρό δικά σας;

ΛΟΜΟΦ: Τι θα πει από πολύ καιρό! Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου ήταν πάντοτε δικά μας.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τότε, τι να πω, συγγνώμη αλλά έχω αντίθετη γνώμη!

ΛΟΜΟΦ: Φαίνεται και στα χαρτιά, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα. Τα Βοσκοτόπια ήταν κάποτε αμφισβητούμενα, αυτό είναι αλήθεια, αλλά τώρα είναι πασίγνωστο ότι είναι δικά μου. Δεν υπάρχουν περιθώρια για να διαφωνήσει κανείς. Κοιτάξτε, παρακαλώ, η γιαγιά της θείας μου παραχώρησε χωρίς ενοίκιο και για απεριόριστη χρήση αυτά τα λιβάδια στους αγρότες του παππού του μπαμπά σας, με αντάλλαγμα να ψήνουν για λογαριασμό της τούβλα. Αυτοί τα χρησιμοποίησαν δωρεάν σαράντα χρόνια και συνήθισαν να τα θεωρούν σαν δικά τους. Ύστερα λοιπόν, όταν έγινε ο αναδασμός...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δεν είναι καθόλου έτσι όπως τα λέτε! Και ο παππούς μου και ο προπάππος μου υπολόγιζαν ότι το κτήμα τους έφτανε μέχρι τον Καμένο Βάλτο. Αυτό πάει να πει ότι τα Βοσκοτόπια ήταν δικά μας. Τι παραπάνω να πει κανείς; Δεν καταλαβαίνω. Στ' αλήθεια λυπάμαι!

ΛΟΜΟΦ: Θα σας δείξω τα χαρτιά, Ναταλία Στεπάνοβνα!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Όχι, δε θέλω. Εσείς, απλά, ή αστειεύεστε ή με πειράζετε... Τι έκπληξη κι αυτή! Κατέχουμε το κτήμα τριακόσια σχεδόν χρόνια και στα καλά καθούμενα μας ανακοινώνουν

ότι δεν είναι δικό μας! Ιβάν Βασίλιεβιτς, με συγχωρείτε, αλλά έπαψα να πιστεύω ακόμα και στα ίδια μου τ' αυτιά... Τα λιβάδια αυτά δεν τα βρίσκω και τόσο σπουδαία. Είναι όλο κι όλο πέντε ντεσιατίνια* και η αξία τους είναι περίπου τριακόσια ρούβλια, αλλά αγανακτώ για την αδικία. Πείτε μου ό,τι θέλετε, την αδικία όμως δεν μπορώ να την υποφέρω.

ΛΟΜΟΦ: Ακούστε με, σας ικετεύω! Οι αγρότες του παππού του μπαμπά σας, όπως είχα ήδη την τιμή να σας πω, έψηναν για τη γιαγιά της θείας μου τούβλα. Η γιαγιά της θείας, θέλοντας να τους ευχαριστήσει...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Παππούς, γιαγιά, θεία... δεν καταλαβαίνω τίποτα! Τα λιβάδια είναι δικά μας, αυτό είναι όλο.

ΛΟΜΟΦ: Δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δικά μας! Ακόμα και δυο μέρες αν προσπαθείτε να τ' αποδείξετε, ακόμα κι αν φορέσετε δεκαπέντε φράκα, αυτά είναι δικά μας, δικά μας, δικά μας!... Δεν επιθυμώ τίποτα δικό σας και δε θέλω να χάσω τίποτα δικό μου. Κάνετε ό,τι νομίζετε!

ΛΟΜΟΦ: Εμένα, Ναταλία Στεπάνοβνα, τα λιβάδια δε μου χρειάζονται, αλλά είναι ζήτημα αρχής. Αν θέλετε, επιτρέψτε μου να σας τα κάνω δώρο.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Μπορώ κι εγώ να σας τα δωρίσω, είναι δικά μου!... Όλα αυτά είναι, το λιγότερο, παραξενιές, Ιβάν Βασίλιεβιτς! Σας θεω-

---

* Μονάδα επιφάνειας ίση με 10,9 στρέμματα.

ρούσαμε μέχρι τώρα έναν καλό γείτονα, ένα φίλο, πέρσι σας δανείσαμε την αλωνιστική μηχανή μας, εξαιτίας αυτού εμείς αναγκαστήκαμε να αλωνίσουμε το σιτάρι μας το Νοέμβριο, και σεις τώρα μας φέρεστε σαν να είμαστε Τσιγγάνοι. Μου δωρίζετε το δικό μου κτήμα. Με συγχωρείτε, αλλά δε συμπεριφέρεται έτσι ένας γείτονας! Αυτό θα το έλεγα ακόμα και θράσος, αν θέλετε...

ΛΟΜΟΦ: Κατά τη γνώμη σας, δηλαδή, είμαι σφετεριστής; Κυρία μου, ποτέ δεν άρπαξα εγώ τα ξένα κτήματα και σε κανέναν δεν επιτρέπω να με κατηγορήσει για τέτοιο πράγμα... *(Πηγαίνει γρήγορα στην κανάτα και πίνει νερό.)* Τα Βοσκοτόπια είναι δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ψέματα, δικά μου!

ΛΟΜΟΦ: Δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Είναι ψέματα και θα σας το αποδείξω! Σήμερα κιόλας θα στείλω εκεί τους χορτοκόπτες μου!

ΛΟΜΟΦ: Θα τους πετάξω έξω!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δε θα τολμήσετε!

ΛΟΜΟΦ *(πιάνει την καρδιά του)*: Τα Βοσκοτόπια είναι δικά μου! Καταλαβαίνετε; Δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Μη φωνάζετε, παρακαλώ! Μπορείτε να φωνάζετε, και να βραχνιάσετε από κακία, μόνο στο σπίτι σας. Εδώ, σας παρακαλώ, μην ξεπερνάτε τα όρια!

ΛΟΜΟΦ: Αν, κυρά μου, δεν είχα αυτή την περίεργη ταχυπαλμία που με βασανίζει, αν δε χτυπούσαν οι φλέβες στα μηλίγνια μου, θα μιλούσα διαφο-

ρετικά μαζί σας! *(Φωνάζει.)* Τα Βοσκοτόπια είναι δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δικά μας!

ΛΟΜΟΦ: Δικά μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δικά μας!

ΛΟΜΟΦ: Δικά μου!

IV

Οι ίδιοι και ο Τσιουμπούκοφ.

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(μπαίνοντας)*: Τι γίνεται εδώ; Γιατί φωνάζετε;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Μπαμπά, εξήγησε, σε παρακαλώ, σ' αυτόν εδώ τον κύριο σε ποιον ανήκουν τα Βοσκοτόπια: σε μας ή σ' αυτόν;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(στον Λόμοφ)*: Τα Βοσκοτόπια, φιλάρακο, είναι δικά μας!

ΛΟΜΟΦ: Για όνομα του Θεού, Στεπάν Στεπάνιτς, από πού είναι δικά σας; Φανείτε λογικός! Η γιαγιά της θείας μου παραχώρησε αυτά τα λιβάδια για προσωρινή και δωρεάν χρήση στους αγρότες του παππού σας. Αυτοί τα χρησιμοποίησαν σαράντα χρόνια και τα συνήθισαν σαν να ήταν δικά τους. Όταν όμως έγινε ο αναδασμός...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Συγγνώμη, φίλτατε... Εσείς ξεχνάτε ότι οι αγρότες δεν πλήρωσαν τη γιαγιά σας, και τα παρόμοια, για το λόγο ότι τότε τα Βοσκοτόπια ήταν αμφισβητούμενα και τα λοιπά και τα λοιπά... Τώρα όμως ακόμα και τα σκυλιά ξέρουν

πολύ καλά ότι είναι δικά μας. Δε θα έχετε δει, όπως φαίνεται, το σχέδιο!

ΛΟΜΟΦ: Εγώ θα σας αποδείξω ότι είναι δικά μου!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Αγαπητέ μου, δε θα μπορέσετε.

ΛΟΜΟΦ: Θα μπορέσω!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Γιατί, μανούλα μου, φωνάζετε έτσι;

Με τις φωνές τίποτα δε θ' αποδείξετε. Δεν επιθυμώ αυτό που σας ανήκει ούτε και σκοπεύω να παραχωρήσω κάτι δικό μου. Με ποια λογική; Αν, καλέ μου άνθρωπε, το πράγμα έφτασε εκεί και έχετε την πρόθεση να διεκδικήσετε τα λιβάδια και τα λοιπά, εγώ θα προτιμήσω να τα δωρίσω στους χωρικούς παρά σε σας. Έτσι λοιπόν!

ΛΟΜΟΦ: Δεν καταλαβαίνω! Με ποιο δικαίωμα δωρίζετε ξένη περιουσία;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Επιτρέψτε μου να πω ότι εγώ γνωρίζω αν έχω ή αν δεν έχω αυτό το δικαίωμα. Ωστόσο, νεαρέ μου, δεν είμαι συνηθισμένος να μου μιλούν με τέτοιο ύφος και τα λοιπά. Έχω τα διπλάσια χρόνια από σας και παρακαλώ να μιλάτε μαζί μου χωρίς εκνευρισμό και τα τοιαύτα.

ΛΟΜΟΦ: Όχι, απλά εσείς με περνάτε για χαζό και με κοροϊδεύετε! Τη δική μου γη τη λέτε δική σας κι από πάνω θέλετε να είμαι ψύχραιμος και να μιλώ μαζί σας ανθρωπινά! Οι καλοί γείτονες δε φέρονται έτσι, Στεπάν Στεπάνιτς! Σεις δεν είστε γείτονας, είστε άρπαγας!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ορίστε; Τι είπατε;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Μπαμπά, πες να πάνε αμέσως τώρα στα Βοσκοτόπια να κόψουν το χόρτο!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ (στον Λόμοφ): Τι είπατε, αγαπητέ κύριε;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τα Βοσκοτόπια είναι δικά μας και δε θα τ' αφήσω, δε θα τ' αφήσω, δε θα τ' αφήσω!

ΛΟΜΟΦ: Αυτό θα το δούμε! Θα σας το αποδείξω στο δικαστήριο ότι είναι δικά μου!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Στο δικαστήριο είπατε; Μπορείτε, αγαπητέ κύριε, να κάνετε μήνυση και τα τοιαύτα! Μπορείτε! Σας ξέρω εγώ, περιμένετε την ευκαιρία για δικαστήρια και τα λοιπά... Ψιλοκαβγατζήδες! Όλο το σόι σας σερνόταν στα δικαστήρια! Όλο!

ΛΟΜΟΦ: Παρακαλώ, μην προσβάλλετε το σόι μου. Στο γένος των Λόμοφ ήταν όλοι τίμιοι, ούτε ένας δε δικάστηκε για κατάχρηση, όπως ο θείος σας!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Στο γένος των Λόμοφ όλοι ήταν τρελοί!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Όλοι, όλοι, όλοι!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ο παππούς σας ήταν αλκοολικός και η μικρότερη θεία σας, η Ναστάσια Μιχαήλοβνα, το 'σκασε μ' έναν αρχιτέκτονα, και τα τοιαύτα...

ΛΟΜΟΦ: Η δική σας η μητέρα ήταν στραβοκαμωμένη. *(Πιάνει την καρδιά του.)* Έχω ένα σφάχτη στο πλευρό μου... Ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι μου... Χριστέ και Παναγιά!... Νερό!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ο πατέρας σας ήταν λαίμαργος και χαρτοπαίκτης!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Κι η θεία σας κουτσομπόλα, σπάνια στο είδος της!

ΛΟΜΟΦ: Το αριστερό μου πόδι είναι σαν ξένο... Εί-

στε ραδιούργος... Οχ, η καρδιά μου!... Και δεν ήταν σε κανέναν μυστικό ότι εσείς, πριν από τις εκλογές... Τα μάτια μου... Ζαλίζομαι... Πού είναι το καπέλο μου;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Προστυχιές! Ατιμίες! Σιχαμάρες!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ο ίδιος εσείς είστε, πραγματικά, φαρμακερός, διπρόσωπος και δόλιος άνθρωπος! Μάλιστα, αυτό είστε!

ΛΟΜΟΦ: Να το καπέλο μου... Η καρδιά μου... Πού να πάω; Πού είναι η πόρτα; Οχ!... Νομίζω πως πεθαίνω... Το πόδι μου σέρνεται... *(Πηγαίνει προς την πόρτα.)*

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(από κοντά του)*: Να μην ξαναπατήσεις το πόδι σου στο σπίτι μου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Κάντε μήνυση! Θα δούμε!

Ο Λόμοφ βγαίνει τρικλίζοντας.

V

Ο Τσιουμπούκοφ και η Ναταλία Στεπάνοβνα.

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Στο διάολο! *(Βηματίζει ανήσυχος.)*

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τι παλιάνθρωπος! Ύστερα απ' αυτό, να εμπιστεύεσαι, λέει, τους καλούς γείτονες!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Κακοήθης! Σκιάχτρο για τα μπιζέλια!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τέρας της φύσεως! Κάνει δική του την ξένη γη και τολμάει να βρίζει από πάνω...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Αυτό λοιπόν το σκιάχτρο, αυτό το αγριοσέλινο, έχει το θράσος να κάνει πρόταση γάμου και τα τοιαύτα! Ακούς; Πρόταση γάμου!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τι πρόταση γάμου;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ναι, αλήθεια! Ήρθε εδώ για να σου κάνει πρόταση.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Πρόταση; Εμένα; Γιατί δε μου το είπες νωρίτερα;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Γι' αυτό στολίστηκε και με το φράκο! Σαν λουκάνικο ήταν! Σαν μανιτάρι!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Σε μένα; Πρόταση; Αχ! *(Πέφτει στην πολυθρόνα στενάζοντας.)* Γύρισε τον πίσω! Γύρισε τον! Αχ! Γύρισε τον!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ποιον να γυρίσω πίσω;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Γρήγορα, γρήγορα! Δεν αισθάνομαι καλά! *(Σε υστερία.)* Να έρθει πίσω!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Τι συμβαίνει; Τι έπαθες; *(Πιάνει το κεφάλι του.)* Είμαι δυστυχισμένος άνθρωπος! Θ' αυτοκτονήσω! Θα κρεμαστώ! Μ' εξόντωσαν!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Πεθαίνω! Να γυρίσει!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Φτου! Αμέσως. Μην ουρλιάζεις! *(Φεύγει τρέχοντας.)*

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(μόνη, στενάζει):* Τι κάναμε! Να γυρίσει! Να γυρίσει!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(μπαίνει τρέχοντας):* Τώρα, έρχεται και τα τοιαύτα, να τον πάρει ο διάολος! Ουφ! Μίλησε εσύ μαζί του, εγώ δεν έχω καμία διάθεση...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(βογκάει):* Να γυρίσει!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(φωναχτά):* Έρχεται, σου λένε. Ω, Θεέ μου, τι έγνοια να είσαι πατέρας μεγάλης κό-

ρης! Θα κόψω το λαιμό μου! Σίγουρα θα τον κόψω. Τον άνθρωπο τον βρίσαμε, τον προσβάλαμε, τον πετάξαμε έξω απ' το σπίτι, και για όλα αυτά φταις εσύ... εσύ!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Όχι, εσύ φταις!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Εντάξει, εγώ φταίω! *(Στην πόρτα φαίνεται ο Αόμοφ.)* Μίλησε λοιπόν εσύ μαζί του! *(Φεύγει.)*

VI

Η Ναταλία Στεπάνοβνα και ο Λόμοφ.

ΛΟΜΟΦ *(μπαίνει μέσα, εξαντλημένος):* Περίεργη ταχυπαλμία... Το πόδι μου κοκάλωσε... Στα πλευρά μου σουβλιές...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Συγγνώμη, Ιβάν Βασίλιεβιτς, εκνευριστήκαμε. Τώρα θυμάμαι. Τα Βοσκοτόπια είναι πραγματικά δικά σας.

ΛΟΜΟΦ: Η καρδιά μου χτυπάει φοβερά... Είναι δικά μου... Χτυπούν οι φλέβες στα μάτια μου...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δικά σας, αυτά τα λιβάδια είναι δικά σας. Καθίστε... *(Κάθονται.)* Είχαμε άδικο...

ΛΟΜΟΦ: Λόγοι αρχών... Για μένα δεν αξίζει η γη αλλά οι αρχές...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ακριβώς, έτσι είναι, οι αρχές... Ας μιλήσουμε για κάτι άλλο.

ΛΟΜΟΦ: Πολύ περισσότερο επειδή έχω κι αποδεί-

ξεις. Η γιαγιά της θείας μου τα παραχώρησε στους αγρότες του παππού του μπαμπά σας...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Αρκετά γι' αυτό το ζήτημα, φτάνει... *(Μονολογεί.)* Δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω... *(Σ' αυτόν.)* Σκοπεύετε να πάτε σύντομα για κυνήγι;

ΛΟΜΟΦ: Για αγριόγαλους, αξιότιμη Ναταλία Στεπάνοβνα, σκέπτομαι ν' αρχίσω μετά το θερισμό. Α, τ' ακούσατε; Φανταστείτε μια ατυχία που είχα! Ο Ουγκαντάι μου, τον ξέρετε και σεις, κουτσάθηκε.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τι κρίμα! Μα πώς;

ΛΟΜΟΦ: Δεν ξέρω... Θα πρέπει να στραμπούληξε το πόδι του ή να τον δάγκωσαν άλλα σκυλιά... *(Αναστενάζει.)* Είναι το πιο καλό σκυλί, κι όσο για λεφτά, μη ρωτάτε! Σκεφθείτε ότι πλήρωσα στον Μιρονόφ εκατόν είκοσι πέντε ρούβλια γι' αυτόν.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Πολλά πληρώσατε, Ιβάν Βασίλιεβιτς!

ΛΟΜΟΦ: Κατά τη δική μου γνώμη, τον αγόρασα πολύ φτηνά. Είναι υπέροχο σκυλί.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ο μπαμπάς έδωσε για τον δικό του, τον Οτκατάι, ογδόντα πέντε ρούβλια, και να σκεφθείτε ότι είναι πολύ καλύτερο σκυλί από τον Ουγκαντάι σας!

ΛΟΜΟΦ: Τι είναι αυτά που λέτε! *(Γελάει.)* Ο Οτκατάι καλύτερος από τον Ουγκαντάι!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Και βέβαια καλύτερος! Ο Οτκατάι είναι βέβαια μικρός, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα, αλλά από προτερήματα κι εξυπνάδα δεν

υπάρχει καλύτερο σκυλί, ούτε και ο Βολτσανέτски δεν έχει σκυλί σαν αυτό.

ΛΟΜΟΦ: Επιτρέψτε μου, Ναταλία Στεπάνοβνα, ξεχνάτε ίσως ότι έχει πλακουτσωτή μουσούδα και τα σκυλιά αυτά ποτέ δε γραπώνουν καλά!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΙΑΝΟΒΝΑ: Πλακουτσωτή μουσούδα; Πρώτη φορά τ' ακούω!

ΛΟΜΟΦ: Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι το κάτω σαγόνι είναι πιο κοντό από το επάνω.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΙΑΝΟΒΝΑ: Τα μετρήσατε;

ΛΟΜΟΦ: Τα μέτρησα! Στο κυνηγητό είναι καλό σκυλί, αλλά στο γράπωμα δε λέει και πολλά πράγματα...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΙΑΝΟΒΝΑ: Πρώτα απ' όλα, ο Οτκατάι μας είναι σκυλί ράτσας, έχει πυκνό μαλλί, είναι γιος του Ζαπριαγκάι και της Σταμέσκα*, ενώ ο δικός σας ο καστανόμαυρος ούτε ξέρετε από πού κρατάει η σκούφια του... Έπειτα, είναι ασχημομούρης και γηραλέος, σαν ψωριάρης...

ΛΟΜΟΦ: Γηραλέος, αλλά δεν τον αλλάζω ούτε με πέντε Οτκατάηδες... Είναι ποτέ δυνατόν; Ο Ουγκαντάι είναι σκυλί μ' όλη τη σημασία της λέξης. Ο Οτκατάι... είναι αστείο και να το συζητάει κανείς... Σκυλιά σαν τον Οτκατάι σας έχουν όλοι οι χασομέρηδες, βρίσκεις όσα θέλεις. Το πολύ είκοσι πέντε ρούβλια το ένα.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΙΑΝΟΒΝΑ: Σήμερα, Ιβάν Βασίλιεβιτς, έχετε μέσα σας ένα κακό πνεύμα αντιλογίας. Τη

---

* Ονόματα στα οποία άκουγαν ο πατέρας και η μητέρα του Οτκατάι. Μεταφρασμένα σημαίνουν ο Ζυγός και η Σμίλη.

μια φορά βρήκατε να πείτε ότι, τάχα, τα Βοσκοτόπια είναι δικά σας, την άλλη ότι ο Ουγκαντάι είναι καλύτερος από τον Οτκατάι. Δε μ' αρέσει όταν ο άνθρωπος δε λέει αυτό που πιστεύει. Σεις, βέβαια, γνωρίζετε πολύ καλά ότι ο Οτκατάι είναι εκατό φορές καλύτερος από τον δικό σας... αυτό τον ηλίθιο τον Ουγκαντάι. Γιατί λοιπόν λέτε το αντίθετο;

ΛΟΜΟΦ: Όπως βλέπω, Νατάλια Στεπάνοβνα, με περνάτε ή για τυφλό ή για βλάκα. Μα καταλάβετε το. ο Οτκατάι σας είναι πλακουτσωτός!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δεν είναι αλήθεια.

ΛΟΜΟΦ: Πλακουτσωτός!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(φωνάζει)*: Δεν είναι αλήθεια!

ΛΟΜΟΦ: Γιατί φωνάζετε, κυρία μου;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Εσείς γιατί λέτε σαχλαμάρες; Είναι ανυπόφορο αυτό! Καιρός είναι να φυτέψετε μια σφαίρα στον Ουγκαντάι σας, αντί να τον συγκρίνετε με τον Οτκατάι!

ΛΟΜΟΦ: Με συγχωρείτε, δεν μπορώ να συνεχίσω αυτή τη λογομαχία. Μ' έπιασε ταχυπαλμία.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Έχω προσέξει το εξής: Οι κυνηγοί που *λογομαχούν περισσότερο απ' όλους* είναι αυτοί που καταλαβαίνουν από κυνήγι λιγότερο απ' όλους.

ΛΟΜΟΦ: Κυρία μου, σας παρακαλώ να σωπάσετε... Η καρδιά μου πάει να σπάσει... *(Φωνάζει.)* Σωπάστε!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δε θα σωπάσω μέχρι να παραδεχθείτε ότι ο Οτκατάι είναι εκατό φορές καλύτερος από τον Ουγκαντάι!

ΛΟΜΟΦ: Εκατό φορές χειρότερος! Κακός ψόφος στον
Οτκατάι σας! Τα μηλίγγια... τα μάτια... η πλά-
τη...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Αυτός ο βλάκας ο Ουγκαντάι
σας δε χρειάζεται να ψοφήσει, έτσι κι αλλιώς εί-
ναι ψόφιος!

ΛΟΜΟΦ (*κλαίει*): Σωπάστε! Θα μου 'ρθει συγκοπή!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Δε θα σωπάσω!

VII

Οι ίδιοι και ο Τσιουμπούκοφ.

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ (*μπαίνει*): Τι συμβαίνει πάλι;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Μπαμπά, πες ειλικρινά και με
καθαρή συνείδηση: Ποιο είναι καλύτερο σκυλί, ο
Οτκατάι μας ή ο Ουγκαντάι του;

ΛΟΜΟΦ: Στεπάν Στεπάνιτς, σας ικετεύω, πέστε μό-
νο ένα πράγμα: Ο Οτκατάι σας είναι πλακου-
τσωτός ή δεν είναι; Ναι ή όχι;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Έστω κι αν είναι, τι μ' αυτό; Σπου-
δαίο πράγμα! Όμως καλύτερο σκυλί σε όλη την
περιοχή δεν υπάρχει, και τα τοιαύτα.

ΛΟΜΟΦ: Αλλά ο δικός μου ο Ουγκαντάι μήπως δεν
είναι καλύτερος; Με κάθε ειλικρίνεια!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Μην ενοχλήστε, φίλτατε... Επιτρέψ-
τε μου... Ο δικός σας Ουγκαντάι ασφαλώς έχει
και τα καλά του σημεία... Είναι γνήσια ράτσα,
έχει δυνατά πόδια, είναι γεροδεμένος και τα
τοιαύτα. Αλλά, ομορφονιέ μου, αν θέλετε να ξέ-

ρετε, αυτό το σκυλί έχει δυο βασικά μειονεκτήματα: Είναι γηραλέο κι έχει κοντόχοντρη μύτη.

ΛΟΜΟΦ: Με συγχωρείτε, μ' έπιασε η ταχυπαλμία... Ας πάρουμε τα γεγονότα... Θυμάστε ίσως ότι στους αγρούς του Μαρούσκιν ο Ουγκαντάι μου πήγαινε αυτό με αυτό με τον Ραζμαχάι του κόμη, ενώ ο Οτκατάι σας έμεινε πίσω ένα ολόκληρο βέρστι*.

ΤΣΙΟΥΜΠΙΟΥΚΟΦ: Έμεινε γιατί ο κυνηγός του κόμη, ο υπεύθυνος για τα σκυλιά, του 'δωσε μια βουρδουλιά.

ΛΟΜΟΦ: Του άξιζε. Όλα τα σκυλιά έτρεχαν πίσω από την αλεπού κι ο Οτκατάι άρχισε να κυνηγάει και να ενοχλεί τα πρόβατα!

ΤΣΙΟΥΜΠΙΟΥΚΟΦ: Αυτά είναι ψέματα!... Αγαπητέ μου, επειδή χάνω εύκολα την ψυχραιμία μου, σας παρακαλώ να σταματήσουμε αυτή την κουβέντα. Τον χτύπησε γιατί όλοι ζηλεύουν όταν βλέπουν το ξένο σκυλί... Μάλιστα! Όλοι είναι μοχθηροί! Ούτε και σεις, κύριε μου, είστε αναμάρτητος! Να το ξέρετε από μένα, μόλις δείτε ότι ένα άλλο σκυλί είναι καλύτερο από τον Ουγκαντάι σας, αρχίζετε αμέσως να λέτε τούτο, το άλλο... εκείνο... και τα παρόμοια... Εγώ, βλέπετε, όλα τα θυμάμαι!

ΛΟΜΟΦ: Κι εγώ τα θυμάμαι!

ΤΣΙΟΥΜΠΙΟΥΚΟΦ *(μιμείται κοροϊδευτικά)*: Κι εγώ τα θυμάμαι... Τι θυμάστε;

ΛΟΜΟΦ: Ταχυπαλμία... Το πόδι μου, δεν το αισθάνομαι... Δεν μπορώ.

---

* Μονάδα μήκους ίση με 1.060 μέτρα.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(μυμείται κοροϊδευτικά)*: Ταχυπαλμία... Τι κυνηγός είστε εσείς; Εσείς πρέπει να ξαπλώσετε κοντά στη σόμπα της κουζίνας, να σκοτώνετε τις κατσαρίδες κι όχι να κυνηγάτε αλεπούδες! Ταχυπαλμία...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Αλήθεια, τι κυνηγός είστε; Με τις δικές σας ταχυπαλμίες, να καθίσετε στο σπίτι κι όχι να περιφέρεστε άσκοπα καβάλα στ' άλογο. Καλό είναι το κυνήγι, αλλά εσείς, βλέπετε, πηγαίνετε μόνο και μόνο για να λογομαχείτε και για να εμποδίζετε τα άλλα σκυλιά, και τα τοιαύτα. Εξάπτομαι εύκολα, ας αφήσουμε αυτή τη συζήτηση. Κάθε άλλο παρά κυνηγός είστε εσείς!

ΛΟΜΟΦ: Μήπως είστε εσείς κυνηγός; Στο κυνήγι πάτε μόνο για να κολακεύετε τον κόμη και για να κάνετε μηχανορραφίες... Η καρδιά μου!... Είστε ραδιούργος!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Τι είπατε! Εγώ ραδιούργος; *(Φωνάζει.)* Σωπάστε!

ΛΟΜΟΦ: Ραδιούργε!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Παιδαρέλι! Βυζανιάρικο!

ΛΟΜΟΦ: Παλιοτρωκτικό! Ιησουίτη!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Σώπασε γιατί θα στην ανάψω με την καραμπίνα, σαν πέρδικα! Αερολόγε!

ΛΟΜΟΦ: Όλοι ξέρουν ότι — οχ, η καρδιά μου! — η μακαρίτισσα η γυναίκα σας σας έδερνε... Το πόδι μου... τα μηλίγγια μου... τα μάτια μου βλέπουν αστέρια... Πέφτω, πέφτω!...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Κι εσένα η οικονόμος σε σέρνει απ' τη μύτη!

ΛΟΜΟΦ: Να... να... να... πάει να σπάσει η καρδιά

μου! Η πλάτη μου... Πού είναι η πλάτη μου; Πεθαίνω! *(Σωριάζεται στην πολυθρόνα.)* Γιατρό! *(Λιποθυμάει.)*

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Παιδαρέλι! Μυξιάρικο! Φαφλατά!... Δεν είμαι καλά!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Τι κυνηγός είστε εσείς; Ούτε να καθίσετε πάνω στ' άλογο δεν ξέρετε! *(Στον πατέρα της.)* Μπαμπά! Τι έπαθε; Μπαμπά! Κοίτα, μπαμπά! *(Τσιρίζει.)* Ιβάν Βασίλιεβιτς! Πέθανε!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Δεν είμαι καλά!... Η αναπνοή μου!... Αέρα!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Πέθανε. *(Τον τραβάει απ το μανίκι.)* Ιβάν Βασίλιτς! Ιβάν Βασίλιτς! Τι κάναμε; Πέθανε! *(Πέφτει στην πολυθρόνα.)* Το γιατρό, το γιατρό! *(Την πιάνει υστερία.)*

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Οχ! Τι συμβαίνει; Τι έχεις;

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(στενάζει):* Πέθανε!... Πέθανε!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Ποιος πέθανε; *(Κοιτάζοντας τον Λόμοφ.)* Πραγματικά, πέθανε! Χριστέ και Παναγιά! Νερό! Γιατρό! *(Πλησιάζει στο στόμα του Λόμοφ το ποτήρι.)* Πιείτε!... Όχι, δεν πίνει!... Πάει να πει, πέθανε και τα τοιαύτα... Είμαι ο πιο κακότυχος άνθρωπος! Γιατί δε φυτεύω μια σφαίρα στο μέτωπο μου; Γιατί δεν έκοψα ακόμα το λαιμό μου; Δώστε μου το μαχαίρι! Δώστε μου το πιστόλι! *(Ο Λόμοφ σαλεύει.)* Μου φαίνεται πως ζωντανεύει!... Πιείτε λίγο νερό! Έτσι μπράβο...

ΛΟΜΟΦ: Αστέρια βλέπω... καταχνιά... πού βρίσκομαι;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Παντρευτείτε το γρηγορότερο και... άντε στο διάολο! Συμφωνεί κι αυτή! *(Ενώνει τα χέρια του Λόμοφ και της κόρης του.)* Είναι σύμ-

φωνή και τα λοιπά. Έχετε την ευλογία μου και τα τοιαύτα. Αφήστε με μόνο στην ησυχία μου!

ΛΟΜΟΦ: Α; Τι; *(Σηκώνεται.)* Ποιον;

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Συμφωνεί! Λοιπόν; Φιληθείτε και...
κι άντε στο διάολο!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ *(με στεναγμό):* Είναι ζωντανός... Ναι, ναι, συμφωνώ...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ. Φιληθείτε!

ΛΟΜΟΦ: Α; Ποιος; *(Φιλιέται με τη Ναταλία Στεπάνοβνα.)* Πολύ όμορφα... Συγγνώμη, τι συμβαίνει; Αχ, ναι, καταλαβαίνω... Η καρδιά μου... αστέρια... είμαι ευτυχισμένος, Ναταλία Στεπάνοβνα... *(Της φιλάει το χέρι.)* Το πόδι μου παράλυσε...

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Κι εγώ, είμαι κι εγώ ευτυχισμένη...

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Μου 'φυγε ένα βάρος... Ουφ!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Ωστόσο συμφωνήστε έστω και τώρα, ο Ουγκαντάι είναι χειρότερος από τον Οτκατάι.

ΛΟΜΟΦ: Καλύτερος!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Χειρότερος!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ: Λοιπόν, τώρα αρχίζει η οικογενειακή ευτυχία! Φέρτε σαμπάνια!

ΛΟΜΟΦ: Καλύτερος!

ΝΑΤΑΛΙΑ ΣΤΕΠΑΝΟΒΝΑ: Χειρότερος! Χειρότερος! Χειρότερος!

ΤΣΙΟΥΜΠΟΥΚΟΦ *(προσπαθώντας να καλύψει τις φωνές τους):* Σαμπάνια! Σαμπάνια!

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ

Διηγήματα και Μονόπρακτα

Εκατό χρόνια έχουν περάσει από το θάνατο του Αντόν Τσέχοφ σε μια λουτρόπολη του Μέλανα Δρυμού. Ο Ρώσος συγγραφέας ήταν πενήντα τεσσάρων ετών, πίσω του άφησε θεατρικά έργα (το «Θείο Βάνια», τις «Τρεις αδελφές», το «Βυσσινόκηπο», το «Γλάρο»), νουβέλες, μονόπρακτα (όπως την «Πρόταση γάμου» και τις «Βλαβερές συνέπειες του καπνού»), καθώς και πλήθος διηγήματα που δημοσιεύτηκαν στη διάρκεια της ζωής του (μερικά απ' αυτά στο σατιρικό έντυπο «Τζιτζίκι») ή που έμειναν στα συρτάρια του. Ο Τσέχοφ, όπως οι μεγαλύτεροι συγγραφείς του κόσμου, ασχολήθηκε με όλα τα είδη της πεζογραφίας και συνέδεσε το όνομά του με μισόν αιώνα ανθρωπίνης ιστορίας: με την προεπαναστατική κατάσταση των πραγμάτων στη Ρωσία, με το θέατρο Στανισλάφσκι, που μόλις γεννιόταν πολυγραφότατος και σε πείσμα της παλιάς γενιάς, που έβρισκε τα έργα του «χωρίς δράση», ο Τσέχοφ κατόρθωσε να ταυτιστεί με τη ρωσική «ψυχή» και να γίνει ο μάγος της. Το έργο του, αν και δεν του λείπει το χιούμορ, φέρνει τη σκιά του θανάτου, της αποσύνθεσης, της απελπισίας. Οι ήρωές του παραμένουν ανήμποροι και νοσταλγικοί. Ο ίδιος έζησε τη φτώχεια και τον πατρικό αυταρχισμό -γεννήθηκε στο Ταγκαρόνγκ, ανάμεσα σε Έλληνες γείτονες- κι έπειτα τη φτώχεια των άλλων: σπούδασε ιατρική και την άσκησε χωρίς φιλοδοξία και χωρίς ανταμοιβές, σύντομα την εγκατέλειψε για τη λογοτεχνία. Εργαζόταν πάντα πολύ: πίστευε πως η ομορφιά της ζωής πηγάζει από την εργασία, η εργασία, οι κακουχίες και οι στερήσεις συνέβαλαν στο να προσβληθεί από φυματίωση. Αν και καθιερωμένοι συγγραφείς, όπως ο Τολστόι, του επιτέθηκαν, ο Τσέχοφ δεν άργησε να βρει τη θέση του στα ρωσικά γράμματα: η γαλήνια απελπισία του, η ακρίβεια της γλώσσας και των συναισθημάτων, ο βήχας που μοιάζει να ακούγεται πίσω από κάθε αστραφτερό διάλογο, η πολιτική του ανεξαρτησία συναρμολογούν το πορτρέτο ενός κλασικού. Όπως γράφει ο Ιβάν Μπουνίν στη βιογραφία του (1908), «ο Τσέχοφ ήταν ένας εξορκιστής... ο αληθινός του ήρωας είναι η απόγνωση...», μια απόγνωση που περιγράφεται χωρίς βαρυσήμαντες λέξεις, χωρίς αφρώδη συναισθήματα και βίαιες αντιδράσεις, αλλά με την ειρωνεία και τη διαύγεια ενός αδυσώπητου αλλά φιλόανθρωπου παρατηρητή.